

श्रीगणेशायनमः

॥ अथ ब्रतोद्यापनकौमुद्यनुक्रमणिका लिरव्यते ॥

सर्वब्रतोपयोगिनिर्णयः	३	ब्रतोपयोगीनिवस्तूनि	३	सप्तमृत्तिकाः	४	रत्नवर्णमानं	४
तत्र ब्रतलक्षणं	३	पंचरत्नानि	३	सप्तधानवः	४	धान्यमानं	४
तत्र ब्रतकालमाह	३	पंचपल्लवाः	३	सप्तधान्यानि	४	होमद्रव्यमानं	४
तत्र ब्रताधिकारिणः	३	पंचगव्यं	३	कलशलक्षणं	४	अतिवृणं	४
अथ ब्रतधर्माः	३	पंचासूतं	३	प्रतिमालक्षणं	४	व्रतानामधुपर्कः	४
सर्वव्रतेषु सामान्यधर्माः	३	सर्वेष्वध्यः	३	अथ द्रव्यप्रतिनिधिः	४	अतिवृणसंख्या	४
व्रतत्यागप्रायश्चित्तं	३	अष्टार्घ्यः	३	पवित्रकरणं	४	सर्वतोभद्रमंडलं	४
उपासलक्षणं	३	पंचरगाः	३	अथेध्मा	४	अष्टलिंगतोभद्रं	४
हविष्यलक्षणं	३	कौतुकपल्लवाः	४	अथ धूपः	४	द्वादशलिंगतोभद्रं	४

चतुर्लिंगतोषाद्र
एकलिंगतोषाद्र
मुद्रालक्षणं
व्रतोद्यापनानुक्तोविधिः
मलव्रतभंगेसंपूर्णनाविधि
अथ आचार्यकृत्य
वदस्मंडलदेवतास्थापनं
होत्रिअभ्युत्तारणं
अथ प्राणप्रतिष्ठा
उपसर्गव्रतेशुपूजाविधिः
व्रतोद्यापनानि
शुक्लैकादशीव्रतोद्यापनम्

१३ गोप्रदानप्रयोगः
१३ कुष्ठीकादशीव्रतोद्यापनम्
१४ प्रतिपद्व्रतानि
१४ चैत्रशुक्लप्रतिपदिआरो-
ग्यव्रतम्
१४ चैत्रशुक्लप्रतिपदि विद्याव्रतम्
१५ रोहकसोमवारव्रतम्
१५ द्वितीयाव्रतानिः
१५ यमद्वितीयाव्रतम्
१५ रक्तकृतफलव्रतम्
१५ बालचंद्रव्रतम्
तृतीयाव्रतानि

१६ चैत्रशुक्लतृतीयायांसोष्ण-
ग्यशयनव्रतम्
१६ चैत्रशुक्ल तृतीयायांअ-
रुंधतीव्रतम्
१७ श्रावणशुक्ल तृतीयायांस्व
णगौरीव्रतं
१७ भाद्रपदशुक्ल तृतीयायांह
रितालिकाव्रतोद्यापनं
१७ हस्तगौरीव्रतोद्यापनं
१७ कौटीश्वरव्रतोद्यापनं
१८ बृहद्वीरीव्रतं
१८ सोभाग्यसुंदरीव्रतोद्यापनं

१८ परशुरामजयंतीव्रतोद्यापनम्
चतुर्थीव्रतानिः
१९ संकष्टचतुर्थीव्रतोद्यापनं
१९ दुर्वागणपतिव्रतोद्यापनं
१९ सिद्धिविनायकव्रतोद्यापनं
२० करकचतुर्थीव्रतोद्यापनं
२० दशरथललिताव्रतोद्यापनं
पंचमीव्रतानिः
२१ अश्विपंचमीव्रतोद्यापनं
२१ नागपंचमीव्रतोद्यापनं
२२ नागदष्टव्रतोद्यापनं
२२ उषाललिताव्रतोद्यापनं

तांबूलसंक्रान्तिव्रतोद्यापनं

गरानरेणतांबूलसंक्रान्ति

६८ उपनिषद्

कसंक्रान्तिव्रतं

आयुःसंक्रान्तिव्रतोद्यापनं

धनसंक्रान्तिव्रतोद्यापनं

व्यतीपातव्रतोद्यापनं

प्रकारानरेणव्यतीपातव्र-

तोद्यापनम्

प्रकारानरेणशिवलक्षपूजा

अथलक्षपूजाविधानं

आदौशिवलक्षपूजाविधिः

६४

६४

६५

६५

६५

६६

६६

६६

६६

६६

उद्यापनम्

विष्णुलक्षपूजाविध्युद्यापनं

गणेशलक्षपूजाविध्युद्यापनं

लक्षनमस्कारव्रतोद्यापनं

लक्षप्रदक्षिणाव्रतोद्यापनं

अथअश्वत्थप्रदक्षिणावि

ध्युद्यापनम्

लक्षवर्तिव्रतोद्यापनम्

माणिक्यवर्तिव्रतोद्यापनं

रुद्रवर्तिव्रतोद्यापनं

बिल्ववर्तिव्रतोद्यापनं

कर्पूरलक्षदीपव्रतोद्यापनं

६७

६७

६७

७१

७२

७२

७३

७४

७५

अथलक्षदीपविधानम्

शिवपार्थिवलिङ्गोद्यापनं

अथपार्थिवगणपत्युद्या-

पनम्

सामान्यतःपार्थिवगणप-

तिपूजनम्

नुलसीविवाहविधिः

नुलसीविवाहप्रयोगः

धानीव्रतोद्यापनम्

ध्वजारोपणविधिः

कार्तिकादिमासस्नानोद्या-

न्निपुरविधिः

७५

७५

७७

७७

व्यासपूजनं

अश्वत्थोद्यापनं

अश्वत्थविवाहविधिः

अथवटोद्यापनविधिः

इतिव्रतोद्यापनकौमुद्यनु-

क्रमणिका

समाप्ता

णांमयापूजां गृहाण भुरसन्नम् रसहरत्रयीर्षित्यावाहनम् नानारत्नसमायुक्तं कान्तस्वरविभूषितम् आसनं देवदेवेश प्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यताम् तु
 रुषरुवेदमासनम् पाद्यगृहाण देवेश सर्वस्वसमकर्मणो भक्त्या समर्पितं देवलोकनाथनमोस्तुते एतावानस्थेति पाद्यं नमस्ते देवदेवेश नमस्ते ध-
 रणीधर नमस्ते जगदाधार अध्यनः प्रतिगृह्यता त्रिपादूर्ध्वमित्यर्घ्यं कर्पूरवासितोयं मदा किन्त्याः समाल्लतम् आचम्य ताजगन्नाथम-
 यादत्तं हि भक्तिनः तस्माद्विरा० आचमनीयं० शर्करारससंयुक्तं पयोदधि घृतमधु पंचासृतं मयानीतं स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् पंचासृत-
 स्नानं० आप्यायस्वेति पयः स्नानं० दधि क्राव्या इति दधि स्नानं० घृतं भिमिक्ष इति घृत स्नानं मधुवाते निमधु स्नानं स्वादुः पवस्वेति शर्करा-
 स्नानम् आपो हि षेति शक्नोद्वेकेन संस्नाप्य पंचोपचारः स पूज्य महाभिवेकं कुर्यात् गंगाचयमुनीचवनमदानुसारस्वती नार्पीपथोष्णीक-
 ष्याच्च तोभ्यः स्नानार्थं माल्लतम् तोयमेतत्सुखस्पर्शस्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् यत्पुरुषेण गिरस्नानं रुद्रण पुरुषसूक्तेन श्रीसूक्तेन च तद्देवता प्रका-
 शकसूक्तेन मंत्रेण मूलमंत्रेण वा महं भिवेकं कुर्यात् सर्वभूषाधिकं देवलोकलज्जानि वारणे मयोपपादितं तुभ्यं वाससी प्रतिगृह्यताम् तच्च ज्ञामि-
 ति वरञ्च देवदेवनमस्ते स्तुत्राहि मा भवसागरात् ब्रह्मसूत्रं मोक्षपीयूषं गृहाण पुरुषोत्तम तस्माद्यज्ञात्सर्वहृतः सधुनमिति यज्ञोपवीतम् श्रीखंडं च
 दूतं दिव्यगंधाढ्यं सुमनोहरम् विलेपनं सुरैश्च प्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यताम् तस्माद्यज्ञात्सर्वहृतः ऋचं गंधं माल्यादीनि स्फुग्धीनि मालत्यादीनि वैष्ण-
 वी मंत्रां दत्तानि पुष्पाणि प्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यताम् तस्मादूर्ध्वेति पुष्पं वनस्पतिरसोद्भूतो गंधाढ्यो गंधोत्तमः आद्रव्यः सर्वदेवानां धूपोयं प्रतिगृह्यताम्
 यत्पुरुषव्यदध्रु रिति धूपं साज्यं च वनि संयुक्तं वह्निना याजितं मया दीपगृहाण देवेश त्रिलोक्यति भिरापह ब्राह्मणास्येति दीपम् अन्नं चतुर्विधं स्वादु

सीनोदसन्धारयमाणः देवब्राह्मणवन्दनपुरःसरं सपत्नीकः प्रधानसंकल्पकुर्यात् तद्यथा देशकालोसंकीर्त्यममअसिखलपापूक्षयपूर्वकं धर्मार्थिका
 ममोक्षचतुर्विधपुरुषार्थसिद्धिदासा श्रीपर० असुककामनयावाभयाचरितशुक्लकादशीम्रतंतथाक्लृष्टाकादशीम्रतं तत्संपूणाफलावाप्तये शुक्लकृ-
 ष्ठाकादशीम्रतोद्यापनकर्मकरि० पृथक्पृथग्वाशक्लृष्टाकादश्याः संकल्पः कार्यः पित्रादीनांचेत्तर्हि तेषाम् हः कार्यः नटगविहितगणेशपूजन-
 पुणयाहर्वाचनमातृकापूजननादी आहं आचार्यब्रह्मसदस्यत्विक्वरणकरिष्ये इतिसंकल्प्य स्वगृह्यविधिनाकुर्यात् केचनगणेशपूजनपूर्वकंपुण्या
 हर्वाचनमेवेच्छति आचार्यवरणं यजमानः स्वगान् दिउच्चार्य असुकगात्रं असुकशर्माणब्राम्हणैकादशीम्रतोद्यापनारव्यकर्मणि विहितकर्मकतुआ-
 चार्यत्वामहद्वेण हृतोऽस्मीति प्रतिब्रूयात् आचार्यस्तु यथास्वर्गेशक्रादीनां ब्रह्मस्यतिः तथात्वमयं इति स्मिन्नाचार्यो भवस्मन्नने इति प्रोच्छमधुपुका-
 दिनापूजयेत् सहेववा ततः पूर्ववद्दस्याणावृत्वा यथाचतुर्मुखब्रह्माभवेदविशारदः तथात्वमयं इति स्मिन्ब्रह्माभवद्विजोत्तम इतिसंप्राप्य पूर्वव-
 त्पूजयेत् ततः सदस्य त्वन्मोक्षकुर्यात् पितामातास्त्वभूस्त्वं पुराणाम् आपदिमोक्षणाथोयसदस्यत्वामहद्वेण वृत्वा पूर्ववत्पूजयेत् ततः क्र-
 जे भूगवन्सर्वकर्मसु सर्वधर्मभूतावरु विततेमयं इति स्मिन्वृत्तिक्त्वभूवस्मन्नने वृत्वा पूर्ववत्पूजयेत् प्रार्थयेच्च अस्य योगस्य निष्पत्तौ भूवना
 व्यर्थितामया सुप्तसन्त्यक्तव्यकर्मदविधिपूर्वकमिति तत आचार्यः सकल्प कृत्वा पूजा सामग्रौ गृहीत्वा यजनदेशं गत्वा पूर्वोक्तप्रकरणसंबृताभ-
 द्रे ब्रह्मादिदेवताः आवात्स्य पूजयन्तदुपरि अक्षतपुंजे अक्षतपूयादि द्वादशनामां कितं अक्षतपूयां तदुल पूणराजतपूयां पान्त्रसहितं कलशं प्रतिष्ठा-
 प्य तत्र अक्षदलपद्मे देवता आवाहयेत् तद्यथा प्रणवस्य परब्रह्मन्मन्त्रिभिः परमात्मा देवता देवी गार्थत्रिच्छिदः व्यात्तनीनां क्रमेण जमदग्निभर-

हाजभगवन्नयः अग्निर्वायुः सूर्यो देवताः देवीगायत्री देव्युष्णिक् देवी ब्रह्मत्यच्छंदांसि पुरुषावाहने विनियोगः तत्र कर्णिकायाम् भूः पुरुषो
 रुषे आवाहयामि भूवः पुरुष आः स्वः पुरुष आः भूर्भुवः स्वः पुरुष आः नतः सुवणप्रतिमायां सहस्रशीर्षा नारायणाः पुरुषानुष्टुप् पुरु-
 षावाहः सहस्रशीर्षाः लक्ष्मीयुतपुरुषमध्ये आवाहयामि इत्यावात्थ ततः परितः अग्निः इन्द्रः प्रजापतिः विंशानुदेवान् ० ब्रह्मर्षिः ० व-
 १० रामः ० त्रियम् ० नाममंत्रण आवात्थ ततः पूर्वदक्षिणपश्चिमांतरदलाभ्यंतरेषु स्त्रीचतुः सहस्रसहितारुक्मिणी १ स्त्रीचतुः सह-
 स्त्रसहितां सत्यभामां २ स्त्रीचतुः सहस्रसहितां जांबवतीं ३ स्त्रीचतुः सहस्रसहितां चालीदा चालीदा ततः आग्नेयादिकारणेषु शश्वः ० चक्रः ० गदाः
 ० सामध्वनिशरीरस्थवाहनपरमैष्ठिनः विषपापहरो नित्यं स तः शांतिं प्रयच्छमे इति गरुडं आवात्थ परितः पूर्वोदिकमेण
 तत्तन्मंत्रनाममंत्रैश्च आवात्थ तदस्तु मित्रावरुणा ० गृह्यवेप्रतिष्ठासू ० इति मतिषाथ पूर्वोक्तप्रकारेणानुजयेत् पुष्यान्
 ततः अंगपूजां कुर्यात्
 ० विष्वक्मूर्तये ० उदरपू ० ज्ञानगम्याय ० हृदयपू ० श्रीकंठाय ० कंठपू ० सहस्रबाहुर्ध्वं ० बाहुपू ० योगिने न ० चक्षुषीपू ० उरगाय ० ललाटपू ० नाभिं
 ० नासांपू ० श्रवणशाय ० श्रवणोपू ० सर्वकामदाय ० शिरसापू ० सहस्रशीर्षं ० शिरःपू ० सर्वरूपिणे ० सर्वोपपन्नं ० वेद्याभ्यं
 त्संख्यान् दद्यात् ० अनुक्रमान् भक्त्या चतुर्विंशतिषु तिथिष्वपि परतप इच्छया च गदा दद्यात् ० देवायानं भवेत् मोदकान् लड्कान् वापि घृ-
 मडकान् साहोलिकादिकं सारसवा सक्तु फलानि च वटकान्याथ स दुग्धं शालिदध्यादन तथा इंडीरिकाः दारकाश्च अपूपान् गुरुमादकान्
 १ घासे इति प्रसिद्धः २ मांडे इति प्र० ३ शेषया इति प्र० आदिशब्देन बोद्धे धावने इत्यादिप्रसिद्धानां संग्रहः ४ वडे इति प्र० ५ जिलव्या इति प्र० ६ पुन्या इति प्र० ७ अनरसे इति प्र०

तिलपिष्टं खंडपिष्टं लाजदुग्धसंशर्करम् रंभाफलं च सधृतं मुद्गचूर्णं शुद्धोदनम् एवंक्रमेण नैवेद्यं दुग्धादेव स्य तुष्टये नमस्कारोत्तरं विशेषार्घ्यं दद्यात्
 तेजसपात्रे जलनरीकैलंबीजपूरं अक्षतान् पुष्यचंदनादिफलं हिरण्यनिक्षिप्य जानुभ्यां धरणी गत्वा इमं मन्त्रमुदीरयेत् नारायणजगन्नाथलक्ष्मीका
 नंदयानिधे गृहाणाध्यमयादत्तं प्रतप्तं पूतिहृतं वेदं इति मूलमंत्रेण पूजयेदिति वा ततः ब्राह्मणान् संपूज्य गीतशास्त्रपुराणकथाश्रवणादिना जागर
 पूर्वकरात्रिनिनयेत् ततः प्रातः आचार्यः नित्यकर्म निवर्त्य मंडले देवताः पंचोपचारैः संपूज्य होममारभेत् तद्यथा देशकालौ सकीर्त्य शुक्लकादशीं ब्र
 त्माधापनागभूतं विहितं हवनं करिष्ये इति संकल्प्य समचतुरस्त्रमरत्निमात्रहोमानुसारेण अधिकं वा चतुरंगुलात्संधुसन्मृदारस्यंडिलं विधाय तत्र य-
 जमानशारव्या नदभावे कृत्स्निकुशाखया वा अग्निप्रणयनादिकं विदध्यात् तदुक्तं मानवसंहितायाम् कर्तुः शारवां कर्मगणिणा आचार्यस्याथवा पु
 नः कुर्यादग्निप्रणयनं हवनं विधाय ततः अन्वा दध्यात् तद्यथा एकादशीं प्रतोद्याप न हवने देवता परिग्रहार्थं भन्वा धानं करिष्य इति संक
 ल्प्य अर्द्ध एहीत्यादि यजुः शारिवनाम् अस्मिन् न च्चाहिने गौजातं वेदसमित्यारभ्य च हनुषी आज्यं नैर्त्यं तं मुक्त्वा अन्नप्रधानम् पुरुषं पुरुषसूक्ते
 न प्रत्यूचं आज्यं न अमृकाक्षं निसंस्थया अग्निं इदं प्रजापतिं विभ्वान् देवान् ब्रह्माणचाज्येन एकवारं वसुदेव रामाश्रियां विष्णुराममंत्रेण धृतां क्तपायस
 द्रव्येण एकवारं पुनः विष्णुं विष्णोर्नुकमिति वपमंत्रः प्रत्यूचं धृतां क्तपायसं द्रव्येण अग्निं वायुसुभ्रजापतिं च एकवारं धृतां क्तपायसं द्रव्येण केशवादि
 दा मोदासातद्वादश देवताः नाममंत्रः एकवारं पायसं द्रव्येण रत्नीचतुः सहस्रं स्वसंहितां रुक्मिणीं रत्नीचतुः सहस्रं स्वसंहितां सत्यभामां रत्नीचतुः सह-
 स्रं संहितां जांबवंतीं रत्नीचतुः सहस्रं स्वसंहितां कालिंदीं शारवं चंक्रगदापद्म गरुड इन्द्राद्यष्टौ लोकपालान् ब्रह्मादिमंडले देवतांश्च एकैकया आज्याहुत्या

१ मुग्दळ इति प्र० २ मानुलिगं

यस्ये शेषेण स्विष्टकृतमित्यादि पयसिस्थालीपाकविधिनाचरुं अपयित्वा पवित्रंते विततमिति प्रापणसुन्दरेत् आज्यभागांत् कृत्वा प्रधानदेव-
ताहोमयेत् सहस्रशीर्षिः १६ अग्नये० इन्द्राय० प्रजापतये० विश्वेभ्यो देवेभ्यः० ब्रह्मणे० इत्याज्येन अथ घृताक्तपायसेन वसुदेवाय० रामाय०
श्रियै० विष्णवे० विष्णोर्नुक्० तदस्यप्रियं० प्रतद्विष्णुरिति तिसृणां दीर्घतमा विष्णुस्त्रिष्टुप् हवने विनियोगः० तदस्यप्रियं० प्रतद्विष्णुः०
परोमात्रया विचक्रमे त्रिदेव इति तिसृणां वसिष्ठो विष्णुस्त्रिष्टुप् हवने विनियोगः० परोमात्रया० विचक्रमे० त्रिदेवाः भूः स्वाहा० भुवः स्वाहा० स्वः स्वाहा०
भूर्भुवस्वः स्वाहा० अथ केवलपायसेन ॐ केशवाय नमः स्वाहा प्रणवः स्वाहाकारश्च सर्वत्र नारायणाय० माधवाय० गोविदाय० विष्णवे० मधुसू-
नाय० त्रिविक्रमाय० चामनाय० श्री धराय० दृषीकेशाय० पद्मनाभाय० दामोदराय० अथ केवलज्येन रन्धीचतुः सहस्रसं० रुक्मिण्यै० रन्ध्र-
चतुःसहस्रं० सत्यभामायै० रन्धीचतुः सहस्रं० जांबवत्यै नमः रन्धीचतुः सहस्रं साहित्यै कालिंदी नमः शंखाय० चक्राय० गदायै० पद्माय० गरु-
डाय० रुद्राय० अग्नये० यमाय० भिन्नतये० वरुणाय० वायवे० सोमाय० ईशानाय० तनूनाय० त्रैवीहृत्वा ततः ब्रह्मादिमंडलदेवताः ततन्मन्त्रेनाम-
मन्त्रैर्वीकवलाज्येन होमयेत् ॐ ब्रह्मणो नमः स्वाहा० इन्द्राय० अग्नये० यमाय० भिन्नतये० वरुणाय० वायवे० सोमाय० ईशानाय० अश्ववसु-
भ्यो० एकादशरुद्रभ्यो० द्वादशादित्येभ्यो० मरुद्भ्यो० विश्वेभ्यो देवेभ्यो० साध्येभ्यो देवेभ्यो० अग्निभ्यां० स्कंदाय० विष्णवे० गणपतये० पितृ-
भ्यो० गंधर्वाभ्यो० सप्तमातृभ्यो० सर्पभ्यो० दुर्गायै० गंगादिनदीभ्यो० दक्षिणाय० नारायणाय० दुर्गायै० स्वर्धायै० मृत्यवे० शेवाय० समुद्र-
भ्यो० मरुद्भ्यो० गणपतये० पृथिव्यै० मेरवे० क्रुवेदाय० यजुर्वेदाय० सामवेदाय० अथर्ववेदाय० वज्रनाय० शक्त्यै० दंडाय० खड्गाय० पाशाय० अकुशाय०

गदायै० त्रिशूलाय० ऐरावताय० मेधाय० माहिषाय० प्रेताय० मकराय० गणाय० शिविकार्यै० दृषाय० गीतमाय० भरहजाय० विद्यामि० कश्यपा० जमद-
 ग्न्यै० अग्र्यै० वसिष्ठाय० अरुंधत्यै० सूर्याय० सीमाय० भौमाय० बुधाय० गुरवे० शक्राय० शनैश्चराय० राहवे० केतवे० ऐन्द्र्यै० कामार्यै० ब्राह्म्यै० वा-
 राह्यै० चामुड्यै० वैधाव्यै० माहेश्वर्यै० देनाय० वर्यै० नतः स्विष्टकृतं ततोयजमानः देवाय प्रापण निवेदयेत् अनेन मन्त्रेण त्वामेकमाद्यं पुरुषं पु-
 राणानारायण विन्ध्वंसृजं भजामिः त्वयैष भागो विहितो विधेया गृहाण हव्यं जगतामधीश इति निवेदयतिष्ठेत् ततः अग्निं निवारं चतुर्वारं वा प्रद-
 क्षिणीकृत्य भिंधि विन्ध्वान् उपदिष इति धरण्यां जानुनीनि पात्य ध्रुव नूक्तं पुरुष नूक्तं च जत्वा अधो पदानि प्रतिदिशं गच्छेत् एभिर्मन्त्रैः कृच्छ्राय
 वासुदेवाय हरये परमात्मने शरणयाया प्रमेयाय गोविदाय नमो नमः स्थूलाय सूक्ष्माय व्यापकाय पृथक् च अनन्ताय जगद्धात्रे ब्रह्मणे नमः तृते
 अव्यक्तायाऽखिलेशाय चिद्रूपाय गुणात्मने नमो मूर्ताय सिद्धाय पराय परमात्मने देवदेवाय वधाय पराय परमेश्वरिने कर्त्रे विश्वस्य गोपूत्रे च तत्संहर्त्रे च तन-
 मः अथ देवाय निवेदितं प्रापणं आर्नाय मूर्ध्नि कृत्वा धौषयेत् केवैयावाः केवैयावाः इति उच्चेद्वेदेत् ततः समानाः प्रतिवेदयुः वयं वैष्वावाः
 वयं वैष्वावाः इति तनस्तेभ्यः समानेभ्यो हविर्देव्यास्वयं ॐ नमो भगवते वासुदेवाय इति मन्त्रेण इदं अमृतं अहं प्राश्नामि इति प्राश्य आचम्य प्राणानाय-
 म्य यजमानः आचार्यावा सिद्धये स्वाहेति अग्नीं आज्यं जुहुयात् ततः यत्तद्द्रुमभयामह इत्यनेन आत्मानं अभिमन्त्रयेत् ततः आचार्यः शुल्बहर-
 णं कृत्वा प्राथम्येणादिहोमशेषं समापयेत् ततः यजमानास्तिथ्यादिसंकीर्त्य कृतस्य एकादशीं ज्योतीं चापनम्य सागता सिद्ध्यर्थं आचार्यादीन्
 वस्त्रनाभूलक्षिणादिभिः पूजयिष्ये इति संकल्प्य विध्युक्त प्रकारेण संपूज्य दक्षिणादिभिः प्रतोष्य आचार्याय भवेतां सवत्सां सालकारां गौदद्यान्

तद्यथा यजमानः एकादशीव्रतो द्यापनपूर्तिकामः नारायणमीतये आचार्यायगोप्रदानमहंकरिष्ये इति संकल्प्य आचार्यं प्रपूज्य गोः पूजाभार-
 भोत् तद्यथा गोः पूजाकरिष्ये इति संकल्प्य गवामंगे आदौ देवतान्यासं कुर्यात् मृगमूलयोः ब्रह्मविद्याभ्यानमः ब्रह्मविद्याभ्यानमि एव योपि-
 ललाटे महो देवाय नो सावशेषं नमुरवाय नो कर्णयोः अम्बुष्योः अश्विष्योः चक्षुषोः शशिभास्कराभ्योः दन्तपुष्पाभ्योः जिह्वां वरुणाय हंकरसर-
 च गण्डयोः यमजाभ्यां अश्वयोः सध्यादयाय त्रींषां इन्द्राय कर्णयोः उरसि साध्येभ्यो चतुर्थादेषु धर्म्यां खरमध्यगंध-
 रवुरपांश्च अम्बुष्योः अश्वयोः सध्यादयाय त्रींषां इन्द्राय कर्णयोः उरसि साध्येभ्यो चतुर्थादेषु धर्म्यां खरमध्यगंध-
 गंगार्थं क्षीरसरस्वत्यै दक्षिणमर्दार्थं सर्वसाधिषु वसुभ्यो आणीनदपितृभ्योः त्रागलेषु सोमाय बालेषु आदिपराभिष्येन्नो
 न मरो मसु देवानां अष्टाविंशतिर्कोटिभ्यो उदरेषु धर्म्योः पर्याधरेषु चतुः-
 वेत्रे पापनाशिनि गृण्हाष्वितुं मया दत्तपाद्यैर्लोक्यवदिते भूर्भुवः स्वः रुद्ररू-
 तसोऽभिर्यमोऽसुते अर्घ्यं देहे स्थिता सिरुद्राणि शकारस्य सदा प्रिय धनुरुपेयासा
 धनुरुपेण सादेवी समपापं प्यपो हतु स्नानं आच्छादं गुर्वदद्यात्सम्यक्शुद्धं
 धं न तालं करान् भृंगभूषणार्थं सुवर्णम् चरणभूषार्थं रजतम् भालभूषार्थं
 वरुणं कंठभूषार्थं धं दं पुष्पभूषार्थं नाम्नाम् पुच्छभूषार्थं मुक्ताफलं त्रिजम्बुकं
 सुशोभं नैत्रभूषार्थं लहयं कंठभूषार्थं धं दं पुष्पभूषार्थं नाम्नाम् पुच्छभूषार्थं मुक्ताफलं त्रिजम्बुकं
 आदर्शम् नैत्रभूषार्थं लहयं कंठभूषार्थं धं दं पुष्पभूषार्थं नाम्नाम् पुच्छभूषार्थं मुक्ताफलं त्रिजम्बुकं
 कुमकपूरकस्तूरिकाकगंधद्रव्याणि सप्तधान्यानि द्युतपूरं कुम्भान् परितः कल्पयेत् माल्यादीनि त्रिपुषं वनस्पतिरसोद्भूत इति धूपम् साज्यं च

सुशोभं वरुणं कंठभूषार्थं धं दं पुष्पभूषार्थं नाम्नाम् पुच्छभूषार्थं मुक्ताफलं त्रिजम्बुकं

सुशोभं वरुणं कंठभूषार्थं धं दं पुष्पभूषार्थं नाम्नाम् पुच्छभूषार्थं मुक्ताफलं त्रिजम्बुकं

षण्णादि द्वादशनामां कितान् कलशान् दद्यात् पीठं दत्त्वा सदन्नेन ब्राह्मणान्यथा विभवं संभोज्य दक्षिणादिभिः प्रनोष्य व्रतसंपूर्णतां चाचरित्वा आशी-
 षो गृहीत्वा इह जनेः सह भुञ्जीत इति कृणोत कादशी व्रताद्यापनसमाप्तम् इदं शुककृणोत कादशी व्रताद्यापनसमाप्तम् इदं शुककृणोत कादशी व्रताद्यापनसमाप्तम्
 रतः राजतं गरुडं परितः लोकपालाष्टकं सस्याप्य पुरुषं १०० वाड्योपचारैः संपूज्य पुराणा पठनादिनारात्रिनिनयेत् प्रातः आग्नेयं प्रतिष्ठाप्य पुरा-
 रिति भत्रेण धृतं लोकायसेन घृताक्तनिलेच्छप्रत्येकं अष्टोत्तरसहस्रं शतं कृत्वा कपिलो गां दत्वा चतुर्विंशति ब्राह्मणान् केशवादिनामभिः संपूज्य केशवादिना
 मा कितान् चतुर्विंशति कलशान् पक्वान्मृदुरितान् वस्त्रं दक्षिणा युतान् दद्यादिति उद्यापनं तु मर्वाधिन्यामागशीर्षमीमिति यो माघे वैशाखे चैत्रे च प्रतिपदि आरोग्यव्रतम् अविच्छेत् न
 निधौ वाकुर्यात् इति पाद्मात् इति श्रीमच्छांकायाम्बोद्यापनकोमुद्या एकादशी व्रतम् अथ प्रतिपद्व्रतम् अथ प्रतिपद्व्रतम् अथ प्रतिपद्व्रतम् अथ प्रतिपद्व्रतम्
 रिव्य इति सकलस्य पंचवर्णाभिर्मितपद्मे भास्करसांगसंपूज्य पायसाद्युपहारं निवेद्य सदन्नेन ब्राह्मणान् संपूज्य दिनचतुर्थ्यं आरोग्यव्रतम् अविच्छेत् न
 पणान् संभोज्य व्रतं पूतयेगां ब्राह्मणाय दद्यात् इति आरोग्यव्रतम् अथ विद्याव्रतं स्कादे चैत्रशुद्धं प्रतिपदि तिथ्यादिसंकीर्त्य आत्मनः
 सोगाविद्याप्राप्तिकामो ब्रह्म प्रीत्यर्थं विद्याव्रतं करिष्ये इति सकलस्य पंचवर्णरचिते ह्यपत्रपद्ये कणिकायाम् ब्रह्मजज्ञान -

१९ कादश्या

वर्तिसंयुक्तमिति दीपम् स्वरभिरस्त्वं जगन्मातर्देविविष्णुपदे स्थिते सर्वदेवगये श्रासं मया दत्तमिभं त्रस गोश्रासनैवे चं तांबूलं हिरण्यगर्भं ० दक्षिणां
पंचगावः समुत्पन्नामध्यमाने महाणवे त्रासां मध्यनुयानं दानस्यै देव्यै नमो नमः नमस्कारः गावो मे अग्रतः संतु गावो मे संतु पृष्ठतः गावो मे हृदयं नित्यं
गवामध्वेव साम्यहम् इति प्रदक्षिणी कुर्वन् प्रार्थयेत् उपर्युक्तं षड्ध्यामित्यादि वैदिक मन्त्रान् पठेत् ततो यजमानः सजलनिलकुशाक्षतं गोपुच्छं गृही
त्वा स्वगोत्रादि उच्चार्य आचार्यगोत्रादिक उच्चार्य इमां गां सर्वत्सां यथाशक्ति भूषितां व्रतसंपूर्णतां सिद्धिद्वारा श्रीमहाविष्णु प्रीत्यर्थं तुभ्यमहं संप्रददं इ
ति सूतिलजलं तद्वस्ते निक्षिपेत् नमो नित्यागं कुर्वन् ततः प्रतिगृहीता सा वित्रेण यजुषा प्रतिगृह्य ॐ स्वस्तीत्युक्त्वा स्वस्वजातीयां कामस्तुतिं पठे
त् न गोस्तां यत्तु इत्यादि पठित्वा यज्ञसाधुन भूनां याविश्वस्याघोधनाशिनी विश्वरूपधरो देवः प्रीयतां भूनां यागवा अनेन गोदानेन श्रीमहाविष्णुः प्री
यताम् ततो गोदानस्य सागता सिद्ध्यर्थं हिरण्यं दद्यात् आगावो अगमन्निनि प्रदक्षिणां कुर्यात् इति गोदानं ततः यजमानः द्वादश संख्याकान् ब्रा
ह्मणान् केशादि द्वादश देवतास्वरूपान् विभाव्य केशावादि द्वादशानां समिः यथाविभवं संपूज्य तेष्यः पक्वान् पूरितान् स्वरत्नं बलदक्षिणादि सहितान्
द्वादश कलशान् केशावादि द्वादशानां माकितान् दद्यात् तन्मन्त्रः पक्वान् पूरितं कुम्भदक्षिणा वस्त्रसंयुतं ददांमि द्विजवर्गं यदेवानः प्रीयतां भूतिं देवपदस्थाने क-
शवादिनाम्ना ऊहः कायः ततः पीठदानम् इदं पीठं सांस्कृतं लक्ष्मीनारायण प्रतिमायुतं महाविष्णु प्रीतये तुभ्यमहं संप्रददं इति आचार्यान्मदद्यात् ततः आच-
र्यः उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पते इति पीठं देवताः उत्थाप्य पात्रांतरं उत्तुन कलशोदकेन संपर्माकं यजमानः समुद्रज्येष्ठा इत्यादि वैदिक मन्त्रैः सुसंस्था मित्यादि पेश-
णिक मन्त्रैर्वर्षावसूक्तं अथ अभिषिचत् ततः स्नातः यजमानः अग्निं संपूज्य यस्वरभृत्या ० मन्त्रहीनमिति क्षमाप्य अभ्यारमिदं यथा ० यातु देवगणाः सर्वे

क्ताः सिताः क्रमादिनि अथ द्वादशलिंगतोभद्रम् लिंगे प्रागुदीच्यांगतारेखाः षट्त्रिंशद्विप्रकल्पयेत् पदानि द्वादशशतं पञ्चविंशतिरेव च खं
 डेदुरिन्त्रपूदाः कोणे श्रुखला षट्पदे स्मृता त्रयोदशपदा वल्लोभिद्रुनवभिः पदैः त्रयोदशपदा वापीलिंगमष्टादशैः स्मृतम् लिंगत्रयस्य पडती
 तुशाभाकाष्टाचतुर्दश तेषामुपरिपङ्क्तानुकूलाः सप्तदशवतु पूजापङ्क्तिस्तु विज्ञेयापरितः परिकल्पिता पूजापङ्क्त्यन्तरापङ्क्तौ कौष्टाद्वशीतिसं
 ख्यया परिधिः सप्तविज्ञेयाऽन्तरामडलयादयोः पारेध्यन्तरकाष्ठेषु सर्वतोभद्रमालिरवत् विशेषश्चान्विज्ञेयः श्रुखला षट्पदा भवेत् त्रयोदशप-
 दा वल्लोभिद्रुनवभिः पदैः पञ्चविंशत्यदावापीपरिधिः षोडशात्मकः मध्येन षट्पदं पद्मकणिकसराच्चितम् सत्त्वरजस्तमोवर्णाः परितो मंड-
 लस्यन्तु त्रयः परिधयः कार्यास्तत्र द्वाराणि कारयेत् सितैर्दुःश्रुखला कृष्णा वल्लोनीला प्रकीर्तिता भद्रं चैवारुणं ज्ञेयं वापीस्याच्छ्रुतवर्णिका
 लिंगानि कृष्णावर्णा निपार्श्वतो द्वादशैवन्तु परिधिः पीतवर्णः स्यात्कुमलं पञ्चवर्णिकम् अथ चतुर्लिंगतोभद्रम् लिंगे रेखास्त्वष्टादश प्रोक्ताश्चतु-
 र्लिंगसमुद्भूते कोणैर्दुःस्त्रिपदः श्रुतस्त्रिपदैः कृष्णा श्रुखला वल्लोसप्तपदानीला भद्ररक्तचतुर्ध्वदः भद्रपार्श्वमहारुद्रं कृष्णमष्टादशैः पदैः शि-
 वस्य पार्श्वतो वापीकुक्ष्यात्पञ्चपदा सितो एकपद तथा पीतं भद्रवाच्यास्तु मध्यतः शिरसि श्रुखला चान्विकुर्यात्पीतपदत्रयम् लिंगानां स्कंदतः
 कोष्ठा वृश्चनीरक्तवर्णिकाः परिधिः पीतवर्णस्तु पदैः षोडशभिः स्मृतः पदैस्तु नवभिः पञ्चाद्रक्तपद्मसकणिकं एकलिंगतोभद्रम् गौरीतिल-
 के निर्यगूर्ध्वगतारेखाः कार्याः स्निग्धा स्त्र्यष्टोदश कोणैर्दुःस्त्रिपदैः कार्यः श्रुखला स्त्रिपदाः स्मृताः वल्लोनु त्रिपदानीला भद्ररक्तं प्रक-
 ल्पयेत् पदैर्द्वादशाभिः स्पष्टमुत्तरपूर्वदक्षिणे पश्चिमायां महारुद्रं अष्टाविंशति कोष्ठकैः लिंगपार्श्वतथा मूर्ध्नि अष्टाकाष्ठाः सुपीतकाः लिंगमेकंतथा
 १ आरक्तम्

गौरीस्ति स्मरन्त्यमंडले पूजयेन्मंडलं चैतन्तस्य गौरीप्रसीदति अथ मुद्राः तंत्रांतरे देवतानेन संस्तुष्ट्वा सर्वदा संमुखी भवेत् अंगुष्ठौ निक्षिपे-
 त्संयमुद्रात्वावाहनीमना संयथ्य निक्षिपेत्संयमुद्रात्वासनसंज्ञिका अधोमुखी लिखेच्चैतस्यात्संस्थापनीमुद्रिकामता उत्थिता बुद्धिर्नो कुर्यात्स-
 मुखी करणी भवेत् प्रसृतांगुलिको हस्तो मिथः श्लिष्टौ तु संमुखौ कुर्यात्स्वच्छदयसंयमुद्रा प्राथमसंज्ञिका इत्येव सर्वदेवानां पूजनं षट्प्रदर्शयेत्
 शिवपूजायाम् लिङ्गमुद्रा उच्छिन्नं दक्षिणांगुष्ठवामांगुष्ठेन बधयेत् वामांगुली दक्षिणाभि रंगुलाभिश्च वेष्टयेत् लिङ्गमुद्रे यमारब्धा ता शिवसाम्नि
 ध्यं करिणी श्रीकामः शीष्णिकुर्वीत् राज्यकामस्तु न अथोः मुखे त्वन्नाथकामस्तु पादयोः स्फुरवृकामस्तु हृदि नि ज्ञानमालायाम् नाक्षतैरचयेद्दि-
 ष्यान्तुलस्यागुणाधिपू नदर्वयायुजदेवी न सूर्या बिल्वपत्रकः औन्मूर्त्तमकपुष्पच विष्णोर्वैज्यसदाबुधैः अक्षतास्तु च वाः प्राक्ता इति तत्रांतर
 महाभिषेक सर्वत्र शरवने वस्त्रैकल्ययेत् सर्वत्रैव प्रशस्तोयः शिवसूचार्चनं विनोति अथ व्रताद्यापनानुक्तो विधिः नंदीपुराणे कुर्यादुद्यापनं
 स्वसमाप्तौ यदुदीरितम् उद्यापनं विनायस्तु तद्गतं निष्फलं भवेत् यत्र चोद्यापनं नोक्तं व्रतानुगुणं तत्रैव विज्ञानुसारं तादद्यादनुक्ताद्यापनं व्रत
 गात्रैव काचन दद्याद्भूतस्य परिपूरये गोः प्रत्यक्षा तन्मौल्यं वा गवामौल्यच निष्कस्यात्तद्वद्पादमेव च सुवर्णरोप्य वा उक्ताद्यापने तु
 आदौ मध्ये तु तथा चाने व्रतस्योद्यापनं भवेदिति व्रतभंगे संपूर्णता विधिः भविष्ये कृष्णा उवाच किंचिद्भूतं प्रमादनयद्भूतं व्रतं त्रिनां स्थित-
 म् तत्संपूर्णं भवेत्स व्रतेनानेन पाडव चरस्य व्रतस्य यो देवस्तद्रूपं हेमनिमित्तम् दिभुजं पुं कज्जरुदं कायं ग्रहसिताननुम् स्नापयेत्पय
 सादभा घृतं क्षौद्रसंभुभिः गंधचंदनपुष्पैश्च पूजां कुर्यात्समाहितः तोयपूणस्य कुम्भस्य मुखे विन्यस्य देवताम् धूपदीपाक्षतैर्गैरश्चैरत्नैर्बहु-

प्रकारैः अर्घ्यं दद्याच्च तन्नाम्नामंत्रेणानेपांडव उपवासस्यदानस्य प्रायश्चित्तं कृतं मया शरणं नः प्रपन्नां स्त्वङ्कुरुष्व दद्यात् पुनः
 प्रसन्नो भवामीत्यभिन्नं यजन्तस्य च कुरुप्रसादं स पूर्णं व्रतं सजयतां मम यज्ञं चिद्रूपं पश्चिद्रूपं च २ वत कर्मणि न तत्सर्वत्वं प्रसा-
 नमो नमः पादौ च जानुनी चैव कटिशोर्षिकवदसरी कुक्षिं च हृदयं पुष्टवाचं चक्षुः शिरोरुहान् पूजयित्वा स्य देवस्य ततः पञ्चात्समापयेत् पू-
 जितस्त्वं यथा शस्त्रानामस्ते रत्नसुरोत्तम ऐहिकामुष्मिकी देहिका यस्यासिद्धिं मम प्रभो एवं क्षमापयित्वा तु देवं विप्राय दापयेत् दाने पूर्वा मुखं वि-
 प्रादाता चैवोत्तरामुरवः इद्रुव्रतं मया खड्गं कृतमासीत् पुरा हि ज न त्सर्वं पूर्णमेवास्तु तव मूर्तिं प्रसादतः ब्राह्मणाऽपि प्रयच्छन्तं मंत्रेणानेन ते-
 व्रतम् संपूर्णं स्यात्प्रसादेन देवदेवस्य शार्ङ्गिणः ब्राह्मणा यत्प्रभाषते न त्वमूर्तिं प्रसादतः सर्वदेवमया विमानतश्च न मन्यथा व्यासवा-
 ल्मीकिवचनात् पशुशरवसिष्ठयोः गरुडोत्तम धौम्यात्रिव सिष्ठा गिरसा तथा वचना न्नारदादीनां पूर्णं भवतु ते व्रतम् एवं विधिविधानेन गृ-
 हीत्वा ब्राह्मणो व्रजेत् ततः पञ्च महायज्ञान् विप्रेन्द्राजनादिक एव यः कुरुते भक्त्या व्रतमन्तर्गतेन तस्य स पूर्णतायाति न द्वयत्पुनराकृ-
 र्यकीर्त्या मुकव्रतोद्यापने यजमानेन हताह आचार्यकर्मकरिष्ये गणपतिं संपूज्य शरीरशुद्ध्यर्थं पुनर्न पावनं भूतशुद्ध्यादि पुरुषरूक्तं न्यासांश्च
 कुर्यात् उक्तरीत्या पुन पावना दिकृत्वा पुरुषरूक्तं न्यासान् आरभेत् नद्यथा सहस्रशो विनिषाडशर्चस्य रूक्तस्य नारायणक्रविः पुरुषो देव
 १ गृह्णहीचान्

नाऽनुष्टुपचुंदः अंत्यात्रिष्टुप न्यासादौ पुजायांच विनियोगः ॐ सहस्रशीर्षा० वामकराय० पुरुष० दक्षिण० एतावान० वामपादय०
 त्रिपाद० दक्षिणपादा० तस्माद्द्वि० वामजानव० यत्पुरुष० दक्षिणजान० तयज्ञं० वामकट्य० तस्माद्य० दक्षिणकट्य० तस्मा० ऋत्वे० नाभ्य०
 तस्माद्देवा० तद्दद्याथ यत्पुरुष० कदाच० ब्राम्हणोऽस्य० वामबाहवे० चंद्रमा० दक्षिणबा० नाभ्याभा० मुरवाय० सप्तास्थ्यासन्नेत्राभ्या० यज्ञेनय०
 मूर्ध्ने० अथपंचांगन्यासः ब्राह्मणो० तद्दद्या० शिरसं० नाभ्याभा० शिरस्यै० सप्ता० कवचाय० यज्ञेनयज्ञ० अरुन्वाथ फट ततः पु-
 रुषभूकेन त्रिषारव्यापककुर्यात् ततः यागभूमिं गत्वा सर्वतः सर्षपान् विकिरेत् यदन्नं संस्थितं भूतमिति मंत्रद्वयेन ततः साधितपचगव्यनकुशैः सर्वत्र-
 योक्षणेभ्यं शुचीषोहं आपो हिंश्चति तूचैर्न कार्यम् ततः कृतांजलिः स्वस्थयनताक्ष्यमिति मंत्रद्वयं पठत् देवाः आद्यानुभानु धानाः अपगच्छन्तु वि-
 ष्यादेव यजनं स्वस्ति वदेत् ततः सवताभिद्रुलिंगतो भद्रवा ब्रह्मादिदेवताः स्थापयेत् तद्यथा मध्ये ब्रह्मजज्ञानं गीतमावाभदेवो ब्रह्मा त्रिष्टुप
 ब्रह्मा वाहने विनि० ॐ ब्रह्मजज्ञानं० ब्रह्मणेनमः ब्रह्मापाभावाहयामि एव सर्वत्र मंडलादूहिः प्रागादिक्रमेण लोके शान् पुष्य आतारग
 गइद्रं त्रिष्टुप इद्रावाहने विनियो० आतारमिद्रं० इद्रमावाहयामि आग्नेय्यां अग्निदत्तं काषोमं धातिश्चिरशिर्गायत्री अग्न्यावाहने विनि० इम
 मिद्रुतं वृणीमहे० अग्नि० दक्षिणाभ्या० यमाथ सोमयमाथ सोऽनुष्टुप यमावाह० यमाथै सोमं० यमं० नैर्ऋत्या मोषुणो घोरः कण्वानिर्ऋतिर्गा-
 यत्री निर्ऋत्या वाहने वि० मोषुणः परापरा० निर्ऋतिं० पश्चिमे० तत्त्वायामि शुनः शेषो वरुणास्त्रिष्टुप वरुणावाहने० तत्त्वाया० वरुणो० वायव्या
 वायशतं गीतमोवाधुरनुष्टुप वाय्यावाहने विनियो० वायो शतं हरीणां० वायु० उत्तरं० आव्यायस्व राहूगणो गीतमः सोमो गायत्री सो-

अथब्रतोद्यापनकौमुदीप्रारंभः

वृद्धिर्लक्ष्मि

द्वारा

.....

.....

श्रीगणेशाय नमः श्रीगोपीजनवल्लभाय नमः नत्वा गणेशं संतु ह्यैशं करेण वितन्यते सुदापुराण विख्यात प्रतोद्यापनकोमुदी १ तत्र तावत्स
 व्रजतोपयोगित्वात्किंचिन्निर्णयादिकं लिख्यते अभिर्युक्तव्रतसिद्धिविषयः सकल्पविशेषपुवव्रतम् तत्र कालमाह हेमाद्रौ गार्ग्यः अस्त-
 गचगुराशुके बाले द्वादशमहिले मृत्युत्वे उद्यापनमुपारं भद्रतानानेव कारयेत् १ लक्षः नीचस्थेवक्रसंस्थे व्यतिचरणगते बाले द्वादशस्तगेवा नी-
 चस्थो भिकरस्थः देवापुराण सिंहसंस्थगुरुशतक्रे सवर्गसिषुवजयेत् वसिष्ठः सिंहस्थे तु मध्याह्नस्थं गुरुयत्नेन वज्रयेत् सिंहस्थगुरुवर्जन-
 नमो देवतारं भाग एव अन्यच्च तु सिंहशक एव वज्रयेत् मकरस्थगुरावपि सर्वशुभकार्यं वज्रयेत् विशेषमाह लक्षः नमो दापूर्वभागे तु शोणस्या-
 न्नरदक्षिणे गडक्याः पूज्यः पूज्यः पूज्यः मकरस्थानदोषभाक् १ अगस्त्यादयः पित्र तानाग्रहणविसर्गो नरतः नियतकालानि तु भवत्येव अन-
 गस्त्यादयः कालश्चादिवादासीये उदेति याम्या हरिः सुक्रमाद्रवरेकाधिके विशति मेष्यगस्त्यः सप्तममेतं सुष संक्रमाच्च अथातिगंगादिभिर-
 भ्यभागे व्रतारं भस्मासिनिधिं विशिनष्टि हेमाद्रौ सत्यव्रतः उदयस्थानि धिया हि न भवद्दिनमध्यभाक् सार्वेडानव्रतानां स्यादारं भस्मा
 पनम् १ तद्व्यतिरिक्त्या मखंडायां प्रारंभश्च समापनम् संपूर्णानि धिमाह रवियाति धिसमुदेति अस्तयानि च सासंपूर्णा तनद्रुतोक्तकाल-
 व्यापिनी वायात्वा व्युत्तीपातादिनिषिद्धयोगभद्रादुष्टवासरादिरहितानि धिः शक्रभकार्येऽत्रात्वा ब्रम्हयाभले दिनभद्राय दारात्रौ रात्रिभद्राय दादि-
 वा नत्याज्याशुमकार्थेषु ग्राहरेषु पुरातना इति अथ व्रताधिकारिणः स्कावे निजवर्णाभिमाचारनिरतः शक्रभमानसः अलुब्धः सत्यवादी च स-
 वभूतहितैरतः श्रद्धावान्पापभीरुश्च मरुदं स विवर्जितः अवदन्ति दकोधीमानधिकारी व्रतादिषु निजवर्णाभिमाचार इत्यनेन चतुर्णां विषानां अधिकार-
 १ इदमित्येकं न व्यमितिभिश्चिंत्यो नियमस्तस्मिन्निद्विविषय इत्यर्थः २ मलमासे

रोवगम्यते अन्नस्त्रीणामप्यधिकारः भारते मां हि पार्थव्यपाश्रित्यपे गिरस्युः पापयोनयः स्त्रियो वैश्यास्तथा शूद्रास्ते पियांति परांगनिमिति
 क्वचिन्स्तेछानामप्यधिकारः हेमाद्रौ देवीपुराणे ब्राह्मणैः दसत्रियैर्वश्यैः शूद्रैः स्त्रीभिर्महेश्वरः पूजनीयो भक्तिमद्भिस्त्वेछैरन्यैश्च मानवै-
 रिति सप्तवर्तिकास्त्रीणामन्नां विनानाधिकारः तथा च मदनरत्ने माकडुयपुराणे नारीनस्त्वनुज्ञाता भर्त्रो पित्रा सुतनच निष्कलतु भवेत्तस्याय-
 त्करातिव्रतादिकमिति भर्त्राद्या इत्याहु सर्वव्रतेष्वधिकारः स्त्रीणां व्रतग्रहणो विशेषा हेमाद्रौ हरिवंशे स्नानचकार्ये शिरसः स्नानाफलम-
 वाप्नुयादिति अभर्तृकरन्त्रीणामपि व्रतादिष्वधिकारः तदुक्तं स्कादे भनृहीना तु यान्ना रिसयता विजिते द्विया अनादीना तु सकल्पदानच-
 स्वयमाहरेत् वेदिकत्वांनिककर्म आचार्यद्वारतश्चरदिति अथ व्रतधर्माः भारते गृहीत्वौदुंबरपात्रं वारिपूर्णं सुदड्भुखः उपवासतु गृहणीया-
 द्वादसकल्पयेद्दुधः पान्नाभावे हस्तेनापि जलं गृहीत्वासकल्पयेदिति अनंतरकृत्यमाह मदनरत्ने देवलः अन्ये तु पूर्वदिन एकमुक्तं कंचा कृत्वा सायसंध्योत्तरं
 समाहितः सूयाय देवतापय्यञ्च निवेद्य व्रतमाचरेत् अग्न्यात व्रतमाचरेदित्येवाव्ययः अन्ये तु पूर्वदिन एकमुक्तं कंचा कृत्वा सायसंध्योत्तरं
 इतराकल्पयेदित्याहुः स्वव्रतं तु साभान्धवर्माः भविष्ये क्षमासत्य दयादानं शौचमिन्द्रियनिग्रहः देवपूजा ग्रिहवन संतोषः तपः पर्वणमस-
 वं व्रतं धर्मः समाभ्यास दशधारिणः देवलः ब्रम्हचर्यमहिंसा च सत्यमाभिषवर्जनम् व्रतेष्वनानि च त्वारिचरितव्यानि नित्यशः व्रताद्या-
 रं भेदं हि आर्द्धकार्यम् तदाह शानातपः एतानि द्वापि तु नृभ्रातृकर्म कुप्यादनंतरमिति गृहीत्वा व्रताऽनाचरणे दोषमाह पूर्वव्रतं गृहीत्वा यो
 नाचरेत्काममाहितः जीवन् भवति चाडालो मुनश्च नरकमर्जयेदिति प्रायश्चित्तसुक्तं स्कादे कां धाल्यमादाह्यो भादा व्रतभंगा भवेद्यदि दि- ७ पञ्जर-

यं भुंजीत मुंडं शिरसोथवा प्रायश्चित्तमिदं कृत्वा पुनरेव व्रतनीभवेदिति उपवाससलक्षणमाह वसिष्ठः उपवासः सविज्ञेयः सर्वभोगविल-
 र्जनमिति निराहारोपवासः उपवासे दत्तधातुन काष्ठेन निषिद्धं तदभावे द्वादशगण्डवान् कुर्यात् तदुक्तं वसिष्ठेन उपवाससंन्यासाद्धनकुशलं
 धावनम् तदभावे तु गण्डवान् कुर्याद् द्वादशचवह्रि हारीतः पतितपाखंडिनास्तिकादि संभाषणालोकादिकमुपवासोपादिवृत्तादिकेषु
 च वर्जयेदिति पतितपाखंडिनास्तिकादि संभाषणालोकादिकमुपवासोपादिवृत्तादिकेषु
 यदि वाग्यमलोपः स्याद् दत्तदानं क्रियादिषु व्याहृतेषु ध्यावनम् स्मरं द्वाविष्णुमव्ययम् यमः मानसे नियमलुप्तस्मरद्विक्यमनामयमि-
 ति बृहन्नारदीये रजस्वलाचंचाडालमहापातकिनतथा स्तिकापतितं चैव शच्छिष्टैरजकृत्वादिकम् व्रतादिमध्येऽप्युपाधयेषां ध्वनि-
 मुत्तमः अष्टात्तसहस्रपुत्रपौत्रवेदमानरासिति वेदमाता गायत्री दक्षः संध्याहीनो शुचिर्नित्यमनहः सर्वकमसु गोडान् बहुमाकड्यपु-
 राणे सूर्यादय विनान् वृष्यनदानादिकः क्रम इति क्रम उपक्रमः छुदोगपरिशिष्टे संदीपवीतिनाभाव्यसदा बहुशिरवेन चति माकड्य-
 पुराणे अधोवायुसमुत्सर्गप्रहासस्त्वन्यभाषणे माजारुषकस्पर्शआकुष्टक्रोधसंभवे निमित्तेष्वेव सर्वत्रकमकुर्वन् पः स्पृशेत् माकड्य-
 यपुराणे शिरःस्नातश्च कुर्वीत देवपित्र्यमथान्दिकमिति वायुपुराणे स्नानसंन्यातपणादिजपहोमामराचनम् उपवासवताकार्यसायंस-
 ध्याहनीस्तथा आपस्तंबः त्रिमात्रस्तु प्रयोक्तव्यः कुमारभेषु सर्वशः त्रिमात्रः प्रणवः स्त्रीणां विशेषः पादौ गर्भिणीस्तिकादिश्च कुमारीचा-
 पिरागिणी यदा शरुदातदान्यनकारयत्ययतास्त्वयमिति पादौ पूर्वसंकल्पितयच्च व्रतस्तु नियतव्रतैः तत्कर्तव्यं नरैः शुद्धदेवाचनविवर्जितमिति केनका-
 १ विष्णोर्नाम २ वाङ्मयम ३ पश्यैदतिशेषः ४ दृष्ट्याभिहोमः

रयेदित्यपेक्षायांपैठीनसिः भार्यापत्युर्वनंकुर्याद्भार्यायाश्चपनिव्रतमिति वायुपुराणे उपवासेत्त्वशक्तस्तु पुत्रादन्याञ्चकारयेत् उपवासं प्रकुर्वणः
 पुण्यशनशुणभवेत् नारीचपनिमुद्दिश्यएकादश्यामुपोषिता पुण्यशनशुणयादित्याहगालवासुनिः मानामहादीनुद्दिश्यएकादश्यामुपोषण
 कृतेनतेफलविद्याः समग्रफलमाप्नुयुः एतेप्रतिनिधयानकाम्ये मंडनः काम्येप्रतिनिधिनस्तिनित्यनुमिन्निकेभवेत् काम्यस्युपक्रमदुर्वेके नित्य-
 निनिधिंविदुरिति हविष्याणि कात्यायनः हविष्येषुयवामुरव्यास्तदुर्वीहयःस्मृताः माषकोद्रवगोरादीन्सवाभावेपिबजयेत् अग्निपुराणे
 व्रीहिषाष्टिकमुद्राश्चमठरःसलिलपृथः श्यामाकाश्चैवनीवारगोधूमाद्याव्रतेहिताः कदूसंधूवसामुद्रगव्यंचदधिसर्पिषी पयानुद्धृतसार
 चपनसामेहरीतकी पिप्पलीजीरकंचैवनागरंचैवतिनिगी कदलीलवलीधात्री फलान्यगुडमेक्षवम् अतलपक्षमुनयाहविष्याणिप्रचक्षतेमनु-
 मुन्यन्वानिपयःसोमो मासयज्वानुपस्कृतं अक्षारलवणंचैवप्रकृत्याहविरुच्यते अनुपस्कृतं अपक्वं उपयुक्तवस्तुनिव्रतादौलिरव्यंते आदित्य
 पुराणे स्रवणंरुजंतमुक्ताराजावृतःप्रवालकम् पंचरत्नमारव्यात कनककुलिशंनीलपद्मरागचमौक्तिक एतानिपुचरत्मानि कुलिशहो
 रकम् स्मृत्यन्तरं अभावेसर्वरत्नानांहेमसर्वत्रयोजयेदिति पल्लवाःब्रह्मांडपुराणे अश्वत्थोद्वारप्लक्षचूतन्यग्रोधपल्लवाः पंचगव्यं
 स्कादे गामूत्रंगामयसीरंदधिसापिथक्रममिति पंचामृतंदधिस्तीरसिनामधुघृतनृपति कात्यायनः आ-
 ज्यंसीरंमधुतथामधुरत्रयमुच्यतइति सर्वेषिध्यः छंदोगपरिशिष्टे कुसुमांसीहृदिद्रवसुराशैलेयचंदनम् वचाचपकमुस्तचसर्वेषिध्या-
 दशस्मृताइतिनत्रैयआपःस्तीरकुशाग्राणिदध्यक्षततिलास्तथा यवाःसिद्धाथकाश्चित्यघीक्षिगःप्रकीर्तितइति पंचरात्रे रजांसि पंच-
 १ गौराः प्रियगवः २ लव्हेइतिभाषाप्रसिद्धा ३ वाराण्येइतिप्रसिद्धा इतिव्रतराजेति ४ चिंचा ५ रायआवलीइतिप्रसिद्धा ६ इक्षुविकारःशर्करादिः ७ पद्मराग

वर्णाभिमंडलाथीहिकारयेत् शालितंडुलजंशकवलंरक्तंकोसुंभसेंदुरम् हरितालोद्भवंपीतंकृष्णदग्धयवोद्भूतम् रजांसिपंचवर्णांनिहरितंपी-
 कौतुकसंभवानिभविष्य दूर्वायवांकुराश्चैवबालकंचूतपुष्टयाः हरिद्रादयसिद्धार्थशिरिषेपत्रोरगत्वचः कंकणीषधयश्चैवकोतु-
 कारव्योगूणःरश्मृतदग्निं सप्तसुदामात्स्य गजाश्चिरथ्यावल्मीकसंगमाद्दूदगाकुलात् मूदमानीयूकुभेषुभक्षिपेच्चत्वरादपि भविष्ये सुवर्णरजन-
 लोहंनपुस्तथासीसंधानवःसप्तकीर्तितादति नत्रवसप्तधान्यानि यवगाधूमधान्यानिगिलाःकुशुस्तथेवन् श्यामाकाश्च
 धान्यमुदाहृतमिति कल ३ ६ धर्म हेमराजनताश्चमुल्लूमांलक्षणांन्विनाः पंचाशागुलवैपुल्याउत्सधेषोडशागु-
 लः प्रतिमाद्रव्यं नतुप्रमाणांभविष्य सावणीराजतीताम्नीदृक्षुजामार्तिकंनथा पिष्टजापिष्टले-

: आमावात्पलपर्थताकर्तव्याशाठ्यवर्जितैः अंगुष्ठपवादारभ्यवितुस्त्यवधिकारश्मृतति मात्स्ये अनुक्तसंख्यायन्त्र-
 अष्टाविंशतिरहावायथाशक्तिविधीयतइति ब्राह्म यथोक्तवस्त्वसप्तोत्रात्थतदनुकारिरयत् यवनाभिवगाधुमात्रीहीणामि-
 वंशालयः आज्यंद्रव्यमनुद्देशेसर्वहोमेविधीयतइति संत्रदेवतायाअभावेप्रजापतिगिनिस्थितिः समस्तव्याहृदिमंत्रिः गारुड प्रणवादिनेमोतंचचतुर्थ्य
 देवतायाःस्वकनाममूलमन्त्रःप्रकीर्तितइति द्रव्यमतिनिधिरुक्तोहेमाद्रौ दध्यलाभेषयःकार्थेमध्वालाभेत्तथागुडः धृतहोमेगव्यंमुरव्यंन
 तदभावेतलकोरुभस्रार्षपंचेति कात्यायनः अनतर्गुभूकृमात्रकोशहिदलमेवच प्रदेशमात्रंविशेषंपवित्रंयत्रकृ-
 ध्मा पलाशान्चत्थरवदिररोहिनादुषराणां नदभावेकटकवर्ज्यंसववनस्पतीनाम् समिद्धमौहानव्यं मदाभावाभयावीस्या
 १वाळादतिविरव्यातः २ सर्पयाः ३मोरैवलदतिरव्याना ४ दालविनीदतिरव्याना ५ पिचलम्

दित्यादिदोषदर्शनात् न कुर्वादिप्रिधमनपाणिशरूपीदिभिः क्वचिन् मुखेनैव धमेदभ्रिचतोवेदाविनिः स्तूनाइति अथ धूपः भविष्ये अगुरुचंदनं
मुस्तासिलहकंदूषणतथा समभागानुकर्तव्यं धूपोयममृतं ब्रूयः दूषणं कस्तूरी स्रवणादिमानं पंचगुजात्मको माषः तेषोडशकर्षः कर्षचतुष्ट-
यपलं अन्यद्रूपिपलद्वयं प्रसृतं स्तूहि गुणकुडवेतञ्चतुर्गुणं ग्रन्थः तञ्चतुर्गुणमाढकः तञ्चतुर्गुणाद्रोषाः पलंचकुडवं प्रस्यू आढकोद्रोणाएव च
धान्यमानेषु बाढव्याः क्रमशो मांचतुर्गुणाः धान्यमानद्रोणाद्वयंकुंभः षोडशोद्रोणा र्वरीति हेमद्रव्यमानपदाथादर्श कर्षप्रमाणमाज्यस्या-
च्छक्तिमात्रपयः स्मृतम् उक्तानि पंचगव्यानि शक्तिमात्राणि साधुभिः तत्समं मधुदुग्धानं ग्रासमानं बुद्धात्दनम् दधिप्रसृतमानं रस्याल्लुजाः स्युः सुहि-
संमिताः पूथुकास्तत्प्रमाणा स्युः सक्तवो पितथा विधाः पलाङ्गुडमानचशकरापितथा विधा ग्रासान्दमानमिदं कः पर्वप्रमापाकः एकं-
स्यात्पत्रपुष्पंचनथाधूपैदिकल्पयेत् मातुलिंगंचतुः खडपनसंशदाकृतम् अष्टधानारिकेरचचतुर्धा कदलीफलम् त्रिधा कृतं तन्तथा बिल्वक-
पित्थरवाडनं द्विधा ब्रीहया सुहिमानाः स्युः सुद्धा माषायवास्तथा तंडुलास्तुतदधतु कोद्रवामुहिसंमिताः लवणां शुक्तिमान् रस्यान्मरीचान्येकविंश-
तिः खंडत्रयं तु मूलानां फलानां स्वं प्रमाणतः अन्येषां ग्रासमात्रं प्रसूतिः पायसस्य तु अक्षतस्तु यथाः प्रोक्तास्तंडुला ब्रीहयस्तथा एषामध्ये-
केषां चिद्रव्याणामसंभवे आज्यमुपादेशं भरद्वाजमतान् चंद्रचंदनकश्मीरकस्तूरीयक्षकदमान् फलोपसंमिताने तान् गुग्गुलंबवरा स्थिवत् द्रव्यं शु-
वेण होतव्यं पाणिना कविर्नूहविः अथ ऋत्विग्वरणं पाद्ये बालाग्निहोत्रिणं विप्रं सुरूपं च गुणान्वितम् सपत्नीकंच संपूज्य भूषयित्वा च भूषणैः पुरोहितं मु-
रव्यतमं कृत्वा न्याध्वतं यत्विजः अहतावरसं छन्नान् रत्नग्विणः शुचिभूषितान् अगुलीयकानि च तथा कणवेषां च द्रापयेत् वरश्च युग्मतं योष्यां च कुड-
१ सालई इति रव्याना

लोकं दूषणम् एतानि चैव सर्वाणि प्रारभे सर्वकर्मणाम् पुरोहिताय दत्वाथ अतिगम्यः संप्रदापयेदिति व्रतानां मधुपर्कमाह विच्चाभिन्नः संपूज्य
मधुपर्कपात्रात्विजः कर्मकारयेत् अपूज्यकारयनकर्म किल्बिषौ वयुज्यते अल्विकसंख्यामात्स्य हेमालंकारिणः कार्याः पंचविंशति संख्याया
नोषयेच्च सप्तसर्वानाचार्ये द्विगुणं भवेदिति अथ सर्वतो भद्रमडलं स्कादे प्रागुदीच्यांगतारवाः कुर्यादेकोनविंशतिः खंडे दुस्त्रिपदः कोणे-
श्चतुस्रलापुत्रभिः पदेः एकादशपदावली भद्रं तुनवाभिः पदेः चतुर्विंशत्यपदावली परिधि विंशतिः पदेः मध्ये षोडशभिः कोष्ठैः पद्ममष्टदलं स्मृतम्
भवेत्तदुः श्रुतं दलं कृष्णं च ह्रीं नीलं नमूरयेत् भद्रं लुणासितावागो परिधिः पीतवर्णकः ब्रूतं धानं रदलं श्वता कृपिका पीतवर्णका परिध्या-
वेष्टितं पद्मबाट्यं सत्पूरजस्तमः तन्मध्ये स्थापयेद्द्वान्ब्रम्हाद्यांश्च सुरासुरान् इति सर्वतो भद्रम् अथाष्टलिंगतो भद्रमाग्रे चतुर्विंशति
रालंकारैरवाः प्राग्दक्षिणायताः कोणेषु श्रुतं खलाः पंचपदावल्यस्तु पार्श्वतः पूर्वपूर्वाभिरालंकार्याश्चतुर्भिलघुश्च खलाः लघुवल्यः पदेः ष-
ड्भिः स्तुतांष्टादशभिः पदेः कृत्वा लिंगानि वा व्यस्तुरच्योद्देशाभिरनरा ततो वाथोद्देशेन वपीतं कुर्याद् द्विचक्षुषः तस्य यादाः पंचपदे द्विगुण्य
पितथैव च एकाशीनि पदं मध्ये पद्मस्वस्तिकमुच्यते कोणेषु श्रुतं खलाः कार्याः पदेः श्रुतं भिरतः परं पदेः श्रुतं भिदिह्यस्तु भद्राण्यथासमं न
तः एकादशपदावल्या मध्ये षट्दलमालिरवत् पद्मं ननु पददधवलिंगतो भद्रमुच्यते श्रुतं खलाः कृत्वा वपीनवल्ली नीलं नमूरयेत् रक्तेन श्रु-
तं खलाः लघुवल्लीः पीतं नमूरयेत् लिंगानि कृष्णवर्णानि श्वेतानां व्यथवापिकाः यीठसपादंश्च तेन पीतं नद्वारपूरणम् मध्ये स्तुः श्रुतं खलाः रूपावली-
नीलं नमूरयेत् भद्राणि पीतवर्णानि पीतापंकजकर्णिका दलानि श्वेवर्णानि यद्वा चित्राणि कल्पयेत् तिरश्चोरैरथा बहिः कायाः सितर-

मिति ब्रह्माणं पूर्वपत्रे न गेदं० दक्षिणे यजुर्वेदं० पश्चिमे सामवेदं० उत्तरे अथर्ववेदं० आग्नेः अंगानि० नैर्ऋत्ये धर्मशास्त्राणि पुराणानि वायव्ये
 ईशान्ये न्यायविस्तरान्० तत्तन्मन्त्रैः आवात्स्यसं पूजयेत् ब्राह्मणान् संभोज्य स्वय उपवासं कुर्यात् एषु द्वादशमासस्थ शकृत् प्रति पत्सुकुर्यात् अने-
 सर्वतोऽपद्रुस्थ कलशे सोऽवर्ण ब्रह्माणसं पूज्य गार्हपत्यं विमानसदन्नेन भोजयेत् स्वयस्य पि आशिषो गृहीत्वा भुञ्जीयादिति इति विद्याव्रतं अथ रोदक
 सोमवारव्रतं भविष्ये आवाणाशूकृत् प्रति पत्सामधारयुताय दातव्यं कायम् प्रथम सोमवारसरे वा सार्द्धं सोमत्रयं कायम् अधिक सोमाग्न्यं संपू-
 णं संपत्तिं कामः सोमेश प्रीत्युत्थं रोदक सोमवारव्रतं कारिष्ये इति सकल्य्य कानिक शकृत् कलचतुर्दशी पथेन प्रत्यहं बिल्वदलेः साव संपूज्य कानि
 कशुकृत् चतुर्दश्यामुपाध्य रात्रौ पंचामृतपुरः सरानां पुष्पादिभिः संपूज्य प्रातः पुरुषाहारासमिन् रोदक पंचकृत्वा द्वा ब्राह्मणाय एकं दवाय दौ
 आत्मने एवं वष पंचकृत्वा अने राजते साव उद्यापन विधिनः संपूज्य हेमरो व्यरोदकायथा शक्ति कृत्वा आचार्य संपूज्य व्रतं पूतयेत् न स्मै दत्वा गार्हपत्यं ब्रा-
 ह्मणान् भोजयेदिति इति रोदक सोमवारव्रतम् इति श्रीमच्छांकर्यो प्रतिपद्व्रतानि अथाद्वितीयाव्रतानि तत्र भविष्ये कानिक शकृत् कलचतुर्दशी यायमदि-
 तीयासा अपरापह व्यापिनी गार्हपत्या दिनद्वयव्याप्तौ परं प्रातः साभ्यंगं रत्नात्वा आत्मनः अवैद्यं भ्रात्रा युष्यद्वा द्विप्राप्तिकं मनया यमपूजां करिष्ये इ-
 निसंकल्य पदे चंदनादिन्यायमन्त्रि शृंगं यमदत्तां च विलिख्य पूजयेत् ततः भ्रातृभगिनीभिः यमाय भक्ष्यादयः अध्यमंत्रस्तु एत्थ हि मां भुज
 पाशाहस्तयमांतकोलादिभिरान्विनेश भ्रातृद्वितीया कृतं देवपूजां गृहाण चार्घ्यं भगवन्ममस्ते धर्मराजनमस्तुभ्यं नमस्ते यमुनाय ज त्राहि मां किं क-
 रैः सार्द्धं सधूपुत्रनमोस्तुते भ्रात्राभगिनी प्रतीव्यवस्थादिनात दूहं भुत्कानतः भगिनी आशिषः प्रार्थयेत् मां कंडय महाभाग सप्तकल्याणजीवन

१ कमलम् २ मृत्युप्रसूतेः ३ युक्तः ४ यमद्वितीयायां कृता देवस्य नव या पूजनाम्

आत्वं हितथामे भ्यातरंकुर्वीति अथ सुकृतफलं भविष्ये आवणशब्दद्वितीयायां भृगुवारयुतायां चंद्रोदयव्यापिन्यां कार्यम् व्रतग्रहणं
 [कालौ संकीर्त्य मम अखिलपापहृत्य पूर्वकपुत्रपौत्रसौभाग्याद्यभिष्टुद्धिद्वारा लक्ष्मीनारायणप्रीतये वर्षत्रयान् चरितस्य सुकृतफलव्रतस्य सं
 पुणता सिद्धये तदुद्यापनारब्धकर्म करिष्ये इति संकल्प्य पूर्वोक्तप्रकारेण आचार्यः सर्वतो भद्रस्य कलशे सोवर्णाविष्णोनुकर्मिभिर्मन्त्रेण नाराय
 णी सकृन्मिव गितुं न तिलस्मी च स पूज्यसुवर्णाफलसुतवशेषात्ररथवाणकपुरतः स्थाप्य रात्रिं निनयेत् प्रातः अग्निं प्रतिष्ठाप्य अन्वाद्ध्यात्
 नारायणलक्ष्मीं च तिलसर्पिष्या अष्टोत्तरसंख्याका हविर्भिः प्रतिद्रव्यं ब्रह्मादिमंडलदेवताश्च एकैकया ज्योतिष्या यक्ष्ये स्थापनमंत्राभ्याहोम
 ततः आचार्यसपूज्यवाचनं दद्यात् पंचासुतयुतानि गौधूमपिष्टमथानि उदुंबरफलसहशानि वक्ष्यधिकशतं अथ परिभिनानि तावन्ति सोवर्णा-
 नि च सवस्त्राणि दक्षिणसौभाग्यद्रव्ययुतानि सकृन्मदत्तफलं युतानि वंश
 लब्धयः सौभाग्यारोग्यसिद्धये वापाकसुमदास्यामि व्रतसंपूर्तिहेतवे ८

आवणचद्वितीयायां सुभद्राचिनमाधव सकृन्मदानं फलं म स्यात् ८

श्रीकृष्णस्तारकोमत्स्यं श्रीकृष्णः प्रीयतामिनि ततः कपिलांगोदयाच्चतुर्विंशतिव्याम्ह पान् स दुन्नेन संनर्त्य आरि
 अथ भविष्ये बालचंद्रभनम् मागशीर्षशब्दद्वितीयायां चंद्रोदयव्यापिन्यां कार्यम् देशकालोत्सर्गित्य आत्मनः अथै
 स्मीकामनया सोमराजप्रीत्यर्थं द्वादशवर्षपर्यन्तमाचरेत् न च ढालचंद्रव्रततस्य रसपूर्णता सिद्धये तदुद्यापनारब्धकर्म करिष्ये :

भद्रस्थकलशेऽसीवर्णं आप्यायस्वेति मंत्रेणाविधुंसंपूज्य क्षीरोदाणविसंभूतलक्ष्मीबन्धोनिशाकरं गृहाणाध्यमयादन्तरोहिण्यासहितः शशि-
 इति अष्टांगार्घ्यं दत्त्वा प्रार्थयेत् सोमराजनमस्तु स्यं क्षीराब्धि मथनी द्रव व्रतनक्रियमाणेन तु हो भवनिशापते प्रातरग्निप्रतिष्ठाप्य उन्वा दध्यान्
 सोमराज पलाशासमिचित्तलयवाज्यै रक्षोत्तरसरथा कूहुतिभिः प्रतिद्रव्यं ब्रम्हादिदेवताश्च एकैकया उन्वाहृत्यायस्य रथापन मन्त्रेण हुत्वा गां वा-
 नच दत्त्वा ब्राह्मणान् भोजयेदिति इति व्रताद्यापनकोमुवा द्वितीयाव्रतानि सभासानि अथ तृतीयाव्रतानि भाविष्य पूर्वाणहृत्या पितृन् चैत्रशुद्ध-
 तीयायां सोभाग्यशयनव्रतम् द्वादश अष्टौ सप्तवावर्षाणि कायम् प्रातः शुकल तिलैः रक्षात्वा देशकालौ संकीर्त्य उवात्मनः भर्त्रा सह एकशब्दा-
 स्मन शयनभोगसौभाग्य पुत्रपौत्राद्याभिप्रासयेत् उवा महेश्वर प्रीत्यर्थं सोभाग्यशयनव्रतं करिष्ये इति सकल्य उवा महेश्वरयोः प्रतिमां सौवर्णीपू-
 जाविधिना पंचासृतपुरः सरतत्तन्मंत्राभ्यापीठे संपूज्य अंगपूजा मारमेत् शिवाय ० पाटलाय ० पादोपूजयामि एवं सवृत्र शिवाय ० ज्योति-
 शुल्की ० त्रिगुणाय ० भवान् ० जंघायुग्मं ० रुद्राय ० जयाय ० जानुनी ० हरिकेशाय ० वरदाय ० ऊरू ० ईशानाय ० रत्य ० कटी ० शूलिने ० को-
 ढराय ० कुक्षिद्वये ० शूलपाणये ० मंगलाय ० उदरं ० सवाल्यने ० ईशान्ये ० कुचद्वये ० वेदात्मने ० रुद्राय ० कृतं ० त्रिपुरमाय ० विश्वाय ० करद-
 यं ० हृदये ० भवान् ० नासायुग्मं ० उग्राय ० ललाटे ० शूलयुग्मं ० शूलि ० देव्यै ० कर्णद्वये ० शीकंठाय ० शिवाय ० केशान् ० सीमाय ० सर्वस्मिन्
 पिण्यै शिरःपूः इति संपूज्य पुरतः सोभाग्याष्टकं स्थापयेत् घृतनिध्यापुङ्गवं भस्मीरजीरकं तुणराज इक्षुलवणधान्या निचैत्रे गोशुभगादकं-
 प्राशय भूमौ स्वपेत् पुनः त्रिभाते संपूज्य देवां हि जदपती च रत्नादिना संपूज्य सोभाग्याष्टकयुतं सवर्णं प्रतिमाद्वयमदक्षिणा कललिना प्रीयतामिति यद-
 १ वालद्विप्रसिद्धा २ करद्विप्रसिद्धा

नृभ्याम्हणापदधान् एवंप्रतिमासंतृतीयायां प्राशनेदानमंत्रेचपुथ्येचविशेषः चैत्रादिद्वादशमासेषुक्रमेणगोशृंगोदकंगोमयं मंदारकुसुमं बिल्वपत्रं
 धिक्कुशोदकंक्षीरं पृषदाज्यं गोमूत्रं द्युतकृष्णानिलान् पंचगव्यं ललितां विजयां भद्रां भवानीं कुसुं शिवां वास्तुदेवीं गौरीं मंगलां कर्मसतीं उमां
 व्याधिं क्रमेण मल्लिकां अशोकं कमलं कौसुमं नीलोत्पलम् मालतीं कुब्जाकं करवीरं बाणं चंपकं सिंदुवारं जपां एतेषां अभविकारविरसर्वत्र
 तां रोषसर्वां प्रस्फुरयते शयने ह्यमउमाहेश्वरं गायुष्मं च ह्यमं पुरतः संपूज्य ततो वस्त्रादिनादपती संपूज्य दद्यात् सुरवृत्तमानवृत्त्यर्थं शयनतं द्विजोत्तम ददा
 दूल्यैश्चोचतामं दधुमेश्वरीं दानं अन्या अपि दत्तव्यं यथाविभव संपूज्य गायत्रिसप्तसादत्वा ब्राह्मणान् स दमेन सतय्य आशिषो गृहीत्वा स्वयं भुज्जीत अ
 मध्याह्नव्यापिन्या चैत्रशुक्लतृतीयायां अरुंधती व्रतम् निष्ठ्यादिसंकीर्त्य आत्मनः अवैधव्यसोभाग्यपुत्रपौत्रावाप्तिकामनया अरुंधती व्रतं करिष्ये
 रात्रौ पोषितो न क्ताशी वाहनाचार्यः सर्वतो भद्रमंडले जीरंक्रपुं जेलवणां न्विते वस्त्रसुग्मवेष्टिते कलशे हेमवसिष्ठारुंधति प्रतिमेनाममंत्रेण प्रतिष्ठाप्य उपेचा
 रः संपूज्य अग्नौ जाकुर्यात् वेदवेद्यैः पादौ पूं लोकवद्यैः जानुनी पूं सपत्तिदायैः कटिं गंभीरनाभ्यैः नाभिं लोकधात्र्यैः स्तनीं जगन्हात्र्यैः
 कंठं शांत्यैः बाहू वरदायैः हस्तीं धृत्यैः सुखं अरुंधत्यैः शिरः पूं वसिष्ठप्रियायैः सर्वांगं उत्तराच्यं अरुंधति महाभागे वसिष्ठप्रिय-
 वादिनि सोभाग्य देहि मे देवि गृहाणा ध्येनमोस्तुते नतः नमस्कारः पुत्रान् देहि धनं देहि सौभाग्यं देहि सुव्रते अन्यांश्च सर्वकामांश्च देहि देवि नमो
 स्तुते नतः क्त्वा सिनीः संपूज्य भ्रातः होमं कुर्यात् अन्नप्रधानम् अरुंधतीं समिन्नि लाहुतिभिः प्रतिद्रव्य अन्नोत्तरशतं संख्याकाभिः ब्रह्मा
 श्र्यैकैकज्याहुत्या यक्ष्ये नतः होमशेषसमाप्य आचार्यैः संपूज्य द्युतपूरितं कांस्यपात्रं सदीपपीठं च दत्वा चतुर्विंशतिं द्वादशयथाशक्ति वा

१ दधियुक्तं द्युतम् २ निगुंडीयुग्मं

मावा० आप्यायस्व० सोमं० ईशान्यां० तमीशानं गीतम ईशानोजगती ईशानावा० तमीशानं जग० ईशानं० ईशानेन्द्रयोर्मध्ये ज्मया अन्न
 मेत्रावरुणो वसवश्चिष्टपु वस्वावाहने० ज्मया अन्नवसवो० वसूनां० इन्द्राग्निमध्ये आरुद्रासश्यावाश्च एकादशरुद्राजगती एकादशरुद्रावाहने०
 आरुद्रासः० एकादशरुद्रानुआ० अग्निमयोर्मध्ये त्वानुसामदामुत्थाद्वादशादित्यागायत्री द्वादशादित्यावाहनेवि० त्वानुसामित्रिया अ-
 व० द्वादशादित्याना० यमनिर्ऋतिमध्ये मरुतीयस्थराहूगणा मरुतागायत्री मरुदावाहने० मरुतायस्थ० मरुतः आवा० निर्ऋतिवरुण-
 योर्मध्ये० ओमासोमधुच्छुदाविश्वेदेवागायत्री विश्वेदेवावा० ओमासश्चर्ष० वरुणावायुमध्ये यज्ञेनयज्ञमिनिनाराय-
 णः पुरुषश्चिष्टपु साध्यदेवावा० यज्ञेनयज्ञ० साध्यान्देवान्० वायसोममध्ये अश्विनावतिराहूगणो गीतमोश्विनावुष्णिक् अश्व्यावा० म-
 श्वेनावर्ति० अश्विनौ० सोमेशानयोर्मध्ये यदंक्रदादीधितमास्कदस्त्रिष्टुप् स्कदावा० यदंक्रद० स्कंदंआ० ब्रह्मद्रमध्ये इंदविष्णुर्मधा-
 निधिविष्णुर्गायत्री विष्णवा० इंदविष्णु० विष्णो० ब्रह्माग्निमध्ये गणानोत्वागुत्समदागणपतिजगती गणपत्यावाहनेविनि० गणानात्वा०
 गणपतिआवाहयामि ब्रह्मथममध्ये आयतुनः प्रजापतिः पितरश्चिष्टपु पित्रावा० आयतुनः पितरू० पितृन् आवाहयामि ब्रह्मनिर्ऋति
 मध्ये अप्सरसामैत्रावरुणिर्गंधर्वाप्सरावाहनेविनियोगः अप्सरसां० गंधर्वाप्सरसुआ० ब्रह्मवरुणमध्ये जज्ञा-
 तिः सप्तमातरोऽनुष्टुप् सप्तमात्रावाहने० जज्ञानसप्तमातर० सप्तमातृष्टु० ब्रह्मवायुमध्ये नमोऽस्तु सपथ्योविश्वेदेवाः सपाः
 नुष्टुप० सर्पावाह० नमोऽस्तु सपथ्यो० सर्पान् आवा० ब्रह्मसोममध्ये तामग्निवणास्तीभरिदुगात्रिष्टुप् दुगावाहनेवि० तामग्निवर्णा०

दुर्गाआवाहयामि ब्रह्मेशानमध्य इममेगंक्षेत्रेऽग्यमेधागंगादिनद्योजगती गंगाद्यावा० इममेगं० गंगादिनदीरा० ततःमंडलान्तःपद्मेऽंशान्
 दलात्रादारभ्यदलात्राहकेषु ऐशान्या० अदितिलोक्योदक्षोनुष्टुप् दक्षसावा० अदितिल्यजनिष्ठ० दक्षमा० पूर्वे सहस्रशीर्षिर्षिनितिनाराचपाः
 पुरुषानुष्टुप् नारायणावा० सहस्रशीर्षा० पुरुषेऽभावा० आग्नेय्याम् जातवेदसेकृश्यपादुर्गात्रिष्टुप् दुर्गावा० जातवेदसे० दुर्गाआवा० दक्षि-
 णस्या० उदीरताशेखः स्वधात्रिष्टुप् स्वधावा० उदीरतामवर० स्वधाआवा० निरुक्त्या० परमृत्याः सकृदधिकोमृत्युस्त्रिष्टुप् मृतवावा०
 परमृत्योऽनु० मृत्युआवा० पश्चिम० आग्नेयोः सार्पराक्षीसर्पागायत्री सर्पावा० आयंगोः० सर्पानावा० वाचव्या० धाम्नाधान्माराज
 नृसप्तसागराअर्क्षा० सप्तसागरा० धाम्नाधान्मो० सप्तसागरान्मा० उत्तरे मरुतायस्यराहूगणो मरुतोगायत्री मरुदावाहनेविनियोगः म-
 रुतायस्य० मरुतः आ० मध्येब्रम्हणःपादसूले आतूनइंद्रं निप्रजापतिर्गणपतिर्गणपत्यावाह० आतूनइंद्रं० गणपतिं आ०
 णिकाधःस्थोनापृथिवीकाणवोमेधातिथिभूमिर्गायत्री भूम्यावा० स्थानापृथिवि० भूमिं आवा० तदुपरि मेखेनमः मेरु आ०
 तः पूर्वादिक्रमेणपूर्वअग्निमीच्छइति० अग्नेवेदं आ० दक्षिणस्यांइषत्वेति यजुर्वेदं आवा० पश्चिमे० अग्रआयाहिवीतयइति सामवेदं आ० उ-
 त्तरेऽश्विनोदेवीति अथर्ववेदं आ० मंडलवात्ये पूर्वादिक्रमेण दिक्पालायुधावाहनानि पूर्ववज्राय० आग्नेयादिषुशक्तये० इन्द्राय० पाशाय० अं-
 कुशाय० गदायै० त्रिशूलाय० पुनःपूर्वादिदिक्कतुर्द्वात्ये ऐरावताय० मेवाय० माहिषाय० प्रताय० मकराय० एणाय० शिबिकायै० दृषभाय० पुनः
 पूर्वधारभ्यतद्वात्ये गौतमाय० भरद्वाजाय० विश्वामित्राय० कश्यपाय० जमदग्नेय० अत्रय० वसिष्ठाय० असंधत्यै० तद्वात्येपूर्वादिषु आदित्यादिग्रहान्

पूर्वसुधम् एवमग्ने सोमं० भौमं० बुधं० गुरुं० शक्रं० शनिं० राहुं० पूर्वशातरालके तुम्० तद्वात्पेशक्तयः पूर्वादिषु ऐंद्रिं० कैमारीं० ब्राह्मीं० वारा-
 ण्हीं० चामुडाम्० वैष्णवीं० माहेश्वरीं० वनायकीं० स्थाप्य० तदस्तु मित्रावरुणा० गृहवैप्रतिष्ठासूक्तं० प्रतिष्ठाप्य पूजयेत् तद्यथादेशकालौसं-
 काल्यब्जह्नादिस्थापिते देवतानां षोडशोपचारैः पूजनमहं करिष्ये स्ववामतः जलपूर्णकलशं प्रतिष्ठाप्य संपूज्य गंगाद्यावात्थ ततः दक्षि-
 णतः शंखसंपूज्य आत्मानं पूजासामग्रीं च संप्रोक्ष्य तत्तन्मंत्रैर्नाममंत्रैर्वा पुरुषसूक्तं न च पूजयेत् ततः मंडलोपरि अक्षतपुंजे कलशं प्रति-
 ष्ठापयेत् तद्यथा महीद्यौरिति भूमिं स्पृष्ट्वा० ओषधयः संवदंते इति युवादिकान् दक्षिं स्वा आकलशेषु धावति इति कलशं स्थाप्य० इममे-
 गंग इति जलं आपुथं० गंधद्वारा मिति गंधं दक्षिं स्वा या ओषधीरिति सर्वाषधीः दक्षिं स्वा कांडात्कांडादिति दूर्वाः उन्म्वत्थे वा इति पचपल्लवान्
 स्योनापृथिवि इति सप्तमृदः याः फलिनीया इति फलं सहिरत्वानीति रत्नं हिरण्यरूपं इति हिरण्यं युवासुवासा इति वस्त्रेणावे ह्यं प्रणादिवर्हि-
 ति उपरि पूर्णपात्रं न्यसत् तत्वायामिति वरुणाभावात् पूजयेत् कलशस्य मुखं विष्णुरित्याद्यावात्थ्यमार्धयेत् देवदेवनवसवादमथ्यमानं महादधी उत्प-
 न्नासितं दाकुंभं विधुता विष्णुना स्वयम् त्वत्तोयं सवेतीथानि देवाः सर्वे त्वयि स्थिताः त्वयि निष्ठति भूतानि त्वयि प्राणाः प्रतिष्ठिताः शिवः स्वयं त्वम-
 वासि विष्णुस्त्वचम्रजापतिः आदित्यावमवोरुद्रा विधे देवाः सपैतृकाः त्वयि निष्ठंति सर्वे पितृताः कुमभिरुद्राः त्वत्प्रासादादिमयं शक्तुमीह जलोद्भू-
 तं सान्निध्यं कुरु देवशमसन्नो भवसर्वदा ततः प्रतिमानो अग्न्युत्तारणा कुर्यात् तद्यथा देशकलौ संकीर्त्य अमथे देवस्य पूज्यत्वाधिकारसिद्धयर्थ-
 मग्न्युत्तारणं करिष्ये अग्निः ससि मिति सप्तचं स्यसूक्तस्य सोचिको वैध्यानरस्त्रिष्टुप् अग्न्युत्तारणे विनियोगः अग्निः सामैभि निरसूक्तमग्निपदरहि-

तंसहितंचपठेत् अथमन्त्रं जल्यनुवाकं न वा कुर्यात् अथ प्राणाप्रतिष्ठा अस्य श्रीप्राणाप्रतिष्ठा मन्त्रस्य ब्रह्मविष्णुमहेश्वरात्मन्त्रः ॐ अं ह्रीं क्रो अं कं रं गं घं ङं
 णि छं दां सि० चैतन्यरूपाप्राप्ता शांतिदेवता आर्बीजं ह्रीं शक्तिः क्रो कीलकं देवस्य प्राणाप्रतिष्ठापने विनियोगः ॐ आं ह्रीं क्रो अं कं रं गं घं ङं
 आं क्रो ह्रीं पूथिव्यं सेजवाय्वाकाशात्मन आभगु० ॐ आं ह्रीं क्रो इंच छं जं झं जु क्रो ह्रीं आं शब्दं स्पर्शरूपरसगंधात्मने इतजनी० ॐ आं
 ह्रीं क्रो रुं टं ठं डं ढं णं ऊं क्रो ह्रीं आं आनं त्वक्कंदं कं जिह्वाघ्राणात्मने ऊमध्यमा० ॐ आं ह्रीं क्रो अं यं रं लं वं शं षं स हं षं अं क्रो ह्रीं आं
 त्मने अनामिकाभ्या० ॐ आं ह्रीं क्रो अं यं रं लं वं शं षं स हं षं अं क्रो ह्रीं आं क्वां वचनादानं निविसर्गानं दात्मन कानि० ॐ आं ह्रीं क्रो अं यं रं लं वं शं षं स हं षं अं क्रो ह्रीं आं देवस्य प्राणाइहमा
 आं मना बुद्धयहंकारचित्तविज्ञानात्मने करतलकरपृष्ठाभ्या० एवमुदयादि ॐ आं ह्रीं क्रो अं यं रं लं वं शं षं स हं षं अं क्रो ह्रीं आं देवस्य संप
 णाः ॐ आं ह्रीं क्रो अं यं रं लं वं शं षं स हं षं अं क्रो ह्रीं आं देवस्य जीवइहस्थितः ॐ आं ह्रीं क्रो अं यं रं लं वं शं षं स हं षं अं क्रो ह्रीं आं देवस्य संप
 द्रियाणि वाङ्मनस्त्वक्कंदुःश्रोत्रजिह्वाघ्राणपादपाथुपस्थानि हि वागत्य भुवनि रनिष्ठं तु स्वाहा असुनी तइतुं क्रच पठेत् गर्भाधानादिपंचदशसं
 स्कारसिद्ध्यर्थं पंचदशप्राणवाहृत्तिं करिष्ये १५ ततः रक्ताभो धिस्थ पौनोत्सदरूपसरोजा धिरूढाकराब्जः पार्श्वं कोटं दु मिदं द्रुव मयगुण-
 मय्यं कुशपुचबाणान् बिभाणारुक्कपालं त्रिनयनलसितपिंनवक्षोरुहाढ्या देवीबालाकं वणा भवतु संरक्षकरीं प्राणशक्तिः परानः तत-
 श्चत्वारिवागिति पठेत् ततः कलशस्थपूणिपात्रो परिसावणं देवं तर्जुदेवताप्रकाशमंत्रेण संस्थाप्य भुजयेत् पात्रांतरवा पंचासुतस्नानपर्यंतं
 संपूज्य तदनंतरं कलशस्थापयेदिति वा अथ पूजाविधिः सर्वमतं पुसामान्यतश्च्यते आगच्छ देव देवेश नेजो राशेजगत्पते क्रियमा-

ज्य मोदकपोलिकापूरिकावटकधृतपाचितपक्वान्नादिपूरितं वरञ्च सहितं सशर्पवायनं तेभ्यो दत्वा गां च दद्यात् अथ भविष्ये मुहूर्तमात्रेऽपि परवि-
 द्यायां श्रावणशुक्लतृतीयायास्वर्णगौरीव्रतम् प्रातः शकृत् तिलैः रन्नात्वा आत्मनः सौभाग्यादिपुत्रपौत्रसंपत्तिकामनयाऽचरितस्त्वर्णगौरीव्रतोद्या-
 पनकरिष्ये वृताचार्यः उक्तप्रकरणालिङ्गभद्रषोडशनमस्कारमंत्रेण नाममंत्रेण बाहोमः पुलताम्रमयतिलपूरितपूणपात्रयुते सुन्मये कलशे हेमहरिगौरीप्र-
 तिमेभ्यः बकगौरीमिमार्थेति मन्त्राभ्यां स पूज्य पुराणपठनादिनाराचिं निनीय प्रातरभिप्रतिष्ठाप्य अन्वा दध्यात् उमामहेश्वरा तिलयवाज्याहुतिभिः प्रवि-
 द्य भक्षणं शतसरव्याकाभिर्ब्रह्मादिदेवताभ्यै कंकया ज्याहुत्यायक्ष्ये नतः आचार्यो गंगो दत्वा षोडशदंपतीः संपूज्य वशपात्रस्थ षोडशविध-
 षोडशसरव्याकपक्वान्सद्युतवायनं तेभ्यो दत्वा दक्षिणादिभिः प्रनोष्य आशिषो गृह्णीयात् अथ भविष्यस्कंदयो मुहूर्तमात्रेऽपि परविद्धायाभा-
 द्रशकृत्लवृतीयायां हरितालिकाव्रतं तिथ्याद्युल्लिख्य ममसमस्तपापक्षयपूर्वकं सत्सजन्मसु सौभाग्यादिविधिभोगं प्राप्तिद्वारा उमामहेश्वरप्रीत्यर्थं आ-
 चरितं हरितालिकाव्रतोद्यापनकरिष्ये नत वृताचार्यः उक्तविधिनालिङ्गोभद्रे द्रोणपरिमितत्रीहिरण्यकलशे राजतं शिवहोमीगौरीपुरतः राजतं दृष उक्त-
 मन्त्रे प्रतिष्ठाप्य संपूजयेत् तत्र मन्त्रः सदा रमालाकुलितालकायै कपालमाला कितशेखराय दिव्यांबरायै च दिगंबराय नमः शिवायै च नमः शिवाय न-
 तन्मंत्रैर्वानतं प्रार्थयेत् नमः शिवाय साबायपचवल्काय शूलिने नदिभृंगिमहाकालगणायुक्ताय शंभवे शिवायै हरकांतायै प्रकृत्यै रसुक्ष्मिहेनवे
 नमस्तद्ब्रह्मरूपिण्यै जगद्धात्र्यै नमो नमः येन कामेन दवित्वं पूजितामिमहेश्वरं तं पूर्णं कुरु मे कामं सौभाग्यं च प्रयच्छ मे नतः स्वार्थिनीभिः स-
 पूज्य रात्रिनिनयेत् प्रातः अभिप्रतिष्ठाप्य अन्वा दध्यात् प्रधानं उमामहेश्वरं प्राविद्व्यमष्टोत्तरशतं सरव्याकाभिः तिलयवाज्याहुतिभिः ब्रम्हादिदेवता-

परिवारे देवताश्चैकैकया ज्याहुत्याय ह्येततः सं पूजिताचार्याय गंगदत्ता षोडशाष्टौ वायुम्मानि सं पूज्य सौभाग्यवरश्च दक्षिणाशुभानि सरूपीणि षोडशवायनानि दद्यात् तत्र मंत्रः सौभाग्यारोग्यकामानां सर्वसंपत्समुद्ध्ये गौरीगिरिशतुल्यार्थं वायनं ते ददाम्यहं अथ हस्तगौरीव्रतं भविष्ये हस्तऋक्षगते सूर्यत्रयोदशवर्त्मिकं हस्तगौरीव्रतं तिथ्यादिसंकीर्त्य आत्मनः सकलदुःखनाशसौभाग्यसुरवासा सिद्धारागौरीप्रतीत्यर्थं आचरितुं हरत्तगौरीव्रतं पूजना सिद्धये तदुद्यापनारव्यक्रमं करिष्ये वृताचार्यः लिंगतो भद्रं उक्तं प्रकरणं कलशे काचन गजगौरी हरगणेशच मौवर्ण सुवर्ण पुष्पादिना तनन्मंत्रैः सं पूज्य स्त वासिनीः सं पूजयेत् अग्निं प्रतिष्ठाप्य अन्वाह्यात् गौरी हरगणेशच अष्टानुरशतं नित्या ज्याहुतिभिः ब्रह्मादिदेवताः एकैकया ज्याहुत्याय ह्ये वायनत्रयोदशविधं त्रयोदशसरव्याकपक्कान् पूरितं सौवर्णपात्रं वेणुं विवाह्य त्वान्नया दशपत्नीः सुवासिनी वा सं पूज्य तं भ्यादद्यात् तत्र मंत्रः पक्षान्नपूरितं विप्रव्रतसंपूर्णं हतवे वायनं ते प्रयच्छामि गौरीगिरिशतुल्यं ग्राह्यात् अथ कोटीम्बरीव्रतम् भाद्रपदशुक्लतृते तत्र विधिः आत्मनः दुर्भगत्वनाशनं पूर्वकं सुभगत्वं प्राप्तिं कामनया गौरीप्रतीत्यर्थं कोटीम्बरीव्रतं करिष्ये अखंडानां पर्युक्तान् दम्बेन देवीनि मायोक्तं प्रकरणे पीठं सं पूज्य रक्तवस्त्रं दत्वा विशेषपूजां कुर्यात् तत्र मंत्रः नमो नमस्तु देवैर्भ्य नमस्तु हरि वल्लभे ततोऽर्घ्यं नमोलक्ष्मेश्वरि देवि कोटीम्बरीनमोस्तु न गृहाण्याध्यमयादत्तं दुर्गादेवि नमस्तु ते ततः सुचरदद्यात् अथ पविष्ये चंद्रोदपव्यापिन्यां भाद्रपद कृष्णान्तर्तीयायां बुधहोत्रं विनतम् तत्त्ववधपंचकं कार्यं तिथ्यादिसंकीर्त्या प्राप्तिं कामनया चरितुं हर्षहर्षा विनतं दद्यात् प्रापनं करिष्ये वृताचार्यः उक्तप्रकरणेणालवालसांगं बृहतीं हृक्षं संस्थाप्य सं पूज्य तत्पुनः १ रिंगणी इति ख्याता २ सुवर्णमयीम्

णसंपूज्य नृत्तरतः चतुःषष्टिबीजयुतंसीवर्षाबृहतीफलसंपूज्यार्धदद्यात् मंत्रः क्षेमसंपत्करेदेविसर्वसौभाग्यदायिनि सर्वकामप्रदेदेविगृहाणाध्यंनमोस्तु-
 ने चंद्रोदयान्नरअर्घ्य गगनागणसदीपलक्ष्मीवंधोनिशाकर गृहाणाध्यंमयादनंरोहिण्यासहितः शशिन्नतः अग्निप्रतिष्ठाप्यान्वाध्यात् गोरीं अ-
 स्तोत्तरशतसख्याकघृताक्तनिलाहुतिभिः ब्रम्हादिदेवताश्च एकैकथाज्याहुत्यायस्येततः पंचविप्रान्स्फवासिनीः संपूज्य कंचुकीतंदकं कंठस्तू सौ-
 भाग्यद्रव्यसिंदूरजीरकगोधूमपिष्टजातबृहतीफलपचकयुक्तानिस्तूत्रवेष्टितवंशपात्रयुग्मयुतानि सवस्त्रदक्षिणाविपंचवायनानिदत्त्वासदनेन ब्राम्ह-
 णान्संतर्पयत्तत्सुवर्णनिर्मितं बृहतीफलकं कंठ धृत्वा इष्टजनैः सहभुज्येत अथभागशिर्षिर्माघेवाकृष्णचूतीयायां सौभाग्यसुंदरीव्रतम् तच्चतुर्थयुतायाका-
 र्यम् तिथ्यादिसंकीर्त्य आत्मनः सर्वदुःखव्याधिदारिद्र्यादिनाशन पूर्वकं सुखसौभाग्यपुत्रपीत्रसुरूपता विप्रामिदारागौरीप्रोत्यर्थं सौभाग्यसुंदरीव्रत-
 करिष्ये इतिसकल्य ततः उमामहेश्वरसौवर्णराजने वाकृत्वा एकलिङ्गोद्धवेमंडले चक्षुमाणद्रव्यैर्दृशमासेषु प्रतिवृतीयायां संपूजयेत् मार्गशीर्षे
 कृष्णचतुतीयायांप्रातः अपोमार्गदंतकाष्ठं सौभाग्यसुंदरीदेवतानाम् द्रोणपुष्पं दाडिमीफलेनार्घ्यं मादकनैवेद्यं यक्षकंदमलयः अगुरुधूपः घृत-
 दीपः सर्वासुतृतीयासु एवं पूजांकृत्वा स्वयंकर्पूरप्राशयेत् एवं सर्वत्र पौषवैलिकदंतकाष्ठं राज्यसौभाग्यदादेवता मरुबकंपुष्पं धान्नीफलेना-
 र्घ्यं घृतशकरान्वितवटकानैवेद्यं रचयंकं कोलकं प्राशयेत् माघे बृहतीदंतकाष्ठं रूपसौभाग्यसुंदरीनाम् चतुर्पुष्पं नारीकैरेणार्घ्यं शृङ्खलीनै-
 वेद्यं कस्तूरीभस्मणा फाल्गुने बिल्वदंतकाष्ठं सौभाग्यसुंदरीनाम् कांचमारपुष्पं घृतशकरान्वितसक्तुनैवेद्यं बीजपूरेणार्घ्यं चंदनादकमा-
 शनं चैत्रे जंबूदंतकाष्ठं मकरवसौभाग्यसुंदरीनाम् दमनकपुष्पं शर्कराघृतयुतमंडकनैवेद्यं बिल्वफलेनार्घ्यं अर्जुनपत्रभक्षणम् वैशा-
 १ कर्णभूषणं २ अघाढादिप्रसिद्धः ३ (कर्पूरः, कृष्णागरः, कस्तूरी, चंदनं, कैशारः) एतान्येवैकत्रसथोज्यनिर्मितोयक्षकंदमः ४ वावडिगृहनिख्यातस्य ५ मरवादिनिख्यातस्य
 ६ आभ्युदयः ७ मानुलिंगम्

ब्र.
१८

रेवमालती दंतकाष्ठं पतिसौभाग्यदानम् सितारक्तपद्ममल्लिकापुष्पं शर्कराघृतकर्पूरशुक्लादधिभक्तनेत्रैश्च कदलीफलेनार्घ्यं सुवर्णोदकप्राशनम् -
ज्येष्ठे दूधिकादंतकाष्ठं लावण्यरक्तभगानाम् कदलीफलेनार्घ्यं घृतपूरिकर्तनेत्रैश्च मौक्तिकांबुप्राशनम् आषाढे अशोककाष्ठं पतिसौभाग्यरंजु
बिल्वपत्रम् जंबूफलाध्यं पायसनैवेद्यं विद्रुमांबुप्राशनम् श्रावणे बिल्वकाष्ठं सर्वशरीनाम् जातीपुष्पम् शतम्भक्तसारने-
कदलीफलाध्यं रजतांबुप्राशनम् भाद्रमातुलिकाकाष्ठम् सौभाग्यसुंदरीनाम् उत्पलपुष्पम् कर्कोटिकाफलनाध्यं शाकवर्तिन्यने-
माणिक्यांबुप्राशनम् आश्विने पुष्पकाष्ठं पुत्रसौभाग्यसुंदरीनाम् शतपत्रपुष्पम् नारिङ्गकुष्मांडार्घ्यं घृतशर्करान्वितंग-
वेद्यम् औदुम्बरांबुप्राशनम् कार्तिके औदुम्बरकाष्ठसंयोगसुंदरीनाम् केतकीपुष्पसुगंधिशालिनेवेद्यम् अक्रोडेनाध्यम् ल-

एवंचौषधिव्रते मार्गकृष्णानृतीयायासुद्यापनम् पूर्वोक्तसंकल्पं कृत्वा आचार्यं हृत्वा मंडले उभामहेश्वरमूर्तिपूर्वपूजितारक्तव-
रत्नाद्युपचारैः संपूज्य प्रागुक्तपुष्पादिकंसमर्घ्यं जागरणादिनारात्रिनिर्णयेत् प्रातः अग्निप्रतिष्ठाप्य अन्वाध्यात् अथप्रधानम् उभामहेश्वरा-
धुनययुक्तैः कुसुमभक्तैः किंशर्कैर्वैश्वानरपत्रैर्वा आष्टोत्तरं शतसंख्याकाहुनिभिः प्रतिदेवनतन्त्राभ्यां ब्रम्हादिदेवताश्च एकैकया ज्याहु-
हृत्य नतः अष्टौ चत्वारिंशमिथुनानि वस्त्रादिभिः संपूज्यतेभ्यः कुंकुमलवणगुडनारीकेलनागवल्लीदूवाकज्जलसिंदूररक्षकं शूषस्थं दत्त्वा
चार्याय मंडलमुभामहेश्वरप्रतिमां च दत्त्वा प्रार्थयेत् पूजितासिमया देविसर्वसौभाग्यसुंदरि दत्त्वा मत्प्रार्थितान् कामान् गच्छेदवियथास्करवम् ततः

व्यं आशिषो गृहीत्वा स्वयं भुंजीत अथ परशुरामजयतीव्रतं वैशाखशुक्लचतुर्थायां निशा यामव्यापिन्या भविष्ये तिथ्यादिसंकल्पे

१ चमेली इतिख्याता २ जुड़इतिख्याता ३ काकडी इतिख्याता ४ पलाशपुष्पैः ५ कमलैः

लुपापक्षयपूर्वकंचतुर्विधपुरुषार्थसिद्धिद्वाराश्रीपरमेश्वरश्रीत्यर्थं आचरितपरशकरामजयंतीव्रतोद्यापनंकरिष्येइतिसंकल्प्य दृताचार्यः सर्वतोभ
 द्रस्थकलशेहोमं परशुरामं विष्णोर्नुकमिति मंत्रेणसंपूज्य रात्रौजागरणंकृत्वा प्रातरभिप्रतिष्ठाप्य परशुरामंधुताक्तपायसद्रव्येण अष्टोत्तरशतसंख्या
 काहुतिभिः ब्रम्हादिदेवताश्च एककया आज्याहुत्याधृत्य ततः पीठगांचदत्त्वा ब्राम्हणान्भीजयेत् इति परशकरामजयंती इति तृतीयाव्रतानि अथ
 चतुर्थीव्रतानि सकष्टचतुर्थीव्रतं चंद्रोदयव्यापिन्याकार्यम् दिनद्वये तद्धातावव्याप्तोवापूर्वा मासपक्षाद्युल्लिख्य विद्याधनपुत्रारोग्यमुक्तिं
 कष्टनाशकामेनरुषीभिर्नादिकामनयाचरितंसंकष्टचतुर्थीव्रतोद्यापनंकरिष्ये दृताचार्यः उक्तप्रकरणे सर्वतोभद्रस्थकलशेहोमगणेशप्रतिष्ठाप्य-
 पूजयेत् अथ ध्यानम् लंबोदरचतुर्बाहुत्रिनेत्ररक्तवर्णकं नानारत्नैः सुवेषाढ्य प्रसन्नास्यं विचिंतये ध्यानं श्रीगणेशाय० आवाहया० गणे
 शाय० आसनं० विम्वनाशिने० पाद्यं० लंबोदरायति० अर्घ्यं० चंद्रार्धधारिणे० विश्वप्रियाय० आचमं० ब्रम्हचारिणे० रत्नानं० शूर्पकणां०
 वस्त्रं० उपवीतं० कुजाय च० चंदनरुद्रपुत्राय पुष्यन्वगुणशालिने विकटायैति धूपचंदीपं रुद्रप्रियाय च नैवेद्यं विघ्ननाशाय नाबूलं सिद्धिदा
 यत् फलसंकष्टनाशाय एकं दत्ताय दक्षिणाम् नीराजने वामनाय दक्षिणाहं स्मृतं पुष्याजलि कुभाराय नमो विद्याधराय च ततः शूर्पपायसं
 पूणरिक्तवस्त्रेण वेष्टितमृगयोशायं निवेदयेत् ततश्चंद्रायार्घ्यं तदानीं पंचम्यावाहोमकुर्यात् प्रधानं गणपतिं गणानां त्वेति मंत्रेण तद्गायत्र्या वा दंबो
 त् ताज्यमोदकपायसद्रव्यैः प्रनिद्रव्य अष्टोत्तरसहस्र अष्टोत्तरशतमष्टाविंशतिवर्तितं संख्या काहुतिभिर्युक्त्यै ब्रम्हादिदेवताश्च कवलमोदकैर्वा एवं होमसं-
 माप्य एकविंशति ब्राम्हणानेकविंशतिनामभिः वरश्चादिना पूज्य एकविंशतिपक्षान्भैः सतपयेत् गणजयः गणपतिः हेरबः धरणीधरः महा

गपापनिः यक्षेश्वरः क्षिप्रप्रसादनः अमृतः मंत्रः चिंतामणिः निधिः सुमंगलः बीजं आशापूरकः वरदः शिवः काश्यपः नन्दनः वा-
चांसिद्धिः देवीनायकः ततः आचार्याय शूलैरर्थैकविंशतिमोदकं वायनं रक्तवस्त्रवेष्टितं दद्यात् मंत्रः विप्रवर्ये नमस्तुभ्यं मोदकान्वेददाम्य हम् आ
दुद्धरणाथाय गृहाण ह्रिजसत्तम गणेशप्रार्थयेत् अबुद्धमतिरिक्तं वाद्रव्यहीनमथाकृतम् नत्सर्वपुणानां यानु विघ्नराजनमोस्तुते ननोगां सोपस्कं
तन्त्र आचार्याय दत्वा आशिषो गृहीत्वा इष्टजनैः सह मुंजीन इतिसंकष्टचतुर्थीव्रतम् श्रावणे कार्तिके वा शुक्लचतुर्थ्यां दूर्वागणापतिव्रतं भविष्ये नि
श्याद्युल्लिख्य अनुलसो भाग्यपुत्र पात्रधुन्यया द्यमिष्टाद्देहाराश्रीगणापतिप्रीत्यर्थं दूर्वागणापतिव्रतो घापनकरिष्ये तच्च पंचवर्षकवर्षत्रयं वा का
थम् तत्र विधिः सर्वतो भद्रं रक्तवस्त्रं वेष्टितत्वा कलशापरिहर्माणं देवीं दूर्वा निधाय तत्रैहमगणेशपूजयेत् विशेषः पूजायाम् बिल्वापामा
शमी दूर्वानुलसीपत्राणि मोदकं नैवेद्यं प्रार्थनामंत्रः गणेश्वरगणाध्यक्षं श्रीरौपुत्रं गजाननं व्रतसंपुणताया तु त्वत्प्रसादाद्दिभानुनं प्रतिमादान-
मंत्रः गृहाण भगवन् ब्रह्मन् गणराजं सदक्षिणम् व्रतत्वं च नादद्य संपूर्णया तु सुव्रत एवंपंचवर्षाणि कृत्वा उद्यापनमारभेत् पूर्ववत्पूजयित्वा न
शशिर्मन्त्रैर्गणेशपूजयेत् पंचगव्यरत्नपनं दशमन्त्राः गणाधिपायः उमापुत्रायः अभयनाशिनेऽविनायकायः ईशपुत्रायः सर्वसिद्धिप्रदा
० एकदंताः इभवत्क्रायः ० पूर्वकवाहनायः ० कुमारसुरवेः ० ततः व्रतपूर्तये आचार्याय गंगाल्वा मुजीनः भाद्रपदशुक्लचतुर्थ्यां मध्याह्न्या
पेत्यां सिद्धिविनायकं व्रतम् माघे मागशीर्षि आगुणवा प्रतिमां शरत्कलचतुर्थ्यां प्रातः शुक्लतिलैः स्नात्वा मध्याह्ने संकल्पं कृत्वा पूजयेत् देश-
लोसकीत्यममविजयपुत्रादिकामसिद्धिद्वारा श्रीसिद्धिविनायकं प्रीत्यर्थं सिद्धिविनायकं व्रतं करिष्ये धान्यराशिस्थारक्तं वस्त्रं वेष्टितारक्तकल

शीर्षमंगणेशपूजयेत् मूलमंत्रेण एकदंशैर्षर्पकर्णगजवल्लभचतुर्थकं पाशाकुशधरंदेवं ध्यायेत् सिद्धिं विनायकम् ध्यानं ० पुष्पोत्तरमंगपूजा ग-
 षोशायनमः पीदोपूजयोमि विमराजाय ० जानुनी ० आसुवाहनाय ० ऊरू ० हेरबाय ० कटि ० कामारिसूनवे ० नाभि ० लंबोदराय ० उदर ० गौरीसु-
 नाय ० स्तनौ ० गणनाथाय ० त्ददयं ० स्थूलकंठा ० कंठ ० स्कंदमियाय ० स्कंधौ ० पाशहस्ताय ० हस्तौ ० गजवल्लभाय ० मुखं ० विमहर्त्रे ० नेत्रे ० सर्वेश्वरा-
 य ० शिरःपू ० गणाधिपाय ० सर्वांगपू ० अथेपत्रमूजा स्तुतुराय ० पान्चीपत्रमस ० गणाधिपा ० भृंगराजप ० उमापुत्रा ० बिल्वपत्र ० गजाननाय ० दूर्वा-
 प ० लंबोदरा ० बदरीपत्र ० हरसूनेवे ० धनूरप ० वक्रतुंडाय ० शमीप ० गुहाग्राजाय ० अपांमार्ग ० एकदंताय ० बृहतीप ० विकटाय ० करवीरप ० विनायका ०
 अशमांतकप ० कपिलाय ० अर्कप ० गजदंताय ० अर्जुनपत्र ० विमराजाय ० विष्णुक्रांतप ० बटवे ० दाडिमीप ० सराग्रय ० देवदारु ० भालचंद्रा ० मरु-
 कप ० हेरबाय ० सिंदूरप ० चतुर्भाजा ० जातीप ० सर्वेश्वराय ० अगस्तिप ० ततः दूर्वायुग्मं गंधपुष्पाक्षतयुतं गृहीत्वा पूजयेत् गणाधिपाय ० उमा-
 पुत्रा ० अधनाशिने ० विनायकाय ० ईशपुत्राय ० सर्वसिद्धिमदाय ० एकदंताय ० इभवल्लभाय ० मूषकवाहनाय ० कुमारगुरवे ० सर्वविमहाराय ० ततो
 देवप्रार्थयेत् यन्मयाचरितदेवव्रतमेतत्तुदुर्लभम् त्वत्प्रसादाद्गणेशत्वं सफलकुरुसबदा हृतपाचिनेकविंशतिमोदकान् गृहीत्वा दशविंशाय दश
 आत्मने एकदेवाय ० वायनमंत्रः वापाकफलसंयुक्तं मोदकैर्दशभिर्युतम् गणेशप्राणनाथाय तुभ्यं विप्रदाम्यहं ततः ब्राम्हणाय सदाक्षिणां विनायक
 प्रतिमां दद्यात् तत्रमंत्रः विनायकगणेशानसर्वदेवनमस्कृतं पावनो प्रियविघ्नेशममविघ्नं विनाशाय एवमुक्त्विति वर्षे कृत्वा तेषु देवसंपूज्यं मु-
 नाचार्यः अग्निप्रतिष्ठाप्य अन्वादध्यात् गणेशं दूर्वापायसलङ्कैः प्रतिद्रव्यमक्षौत्तरशतसरख्याकाहु निमित्तं नत आधिकफलप्राप्तये एकविंशतिना

१ अपटाइतिरव्यान २ रुई इतिरव्यात.

मभिः एकविंशतिब्राह्मणान् दक्षिणापुरःसरं संपूज्य एकविंशतिपक्वान्नैः प्रत्येकं संपूज्य अन्यानपियथाविभवं संपूज्य भूयसीं दत्त्वा व्रतपूर्तये
गां दद्यात् इति भूविष्ये कार्तिके कृष्णा चतुर्थ्यां करकचतुर्थीव्रतं भविष्ये रश्मीपासिव तिथ्या द्युल्लिरव्यात्मनः सौभाग्यपुत्रपीत्रादि सुस्थिर श्रीप्रा
सये करकचतुर्थीव्रतकरिष्ये पटादीवटविलिख्य तदधस्ताच्छेव स्कंदयुतां गौरीचंदनादिना लिरित्वा पूजयेत् मन्त्रः नमः शिवायै सवायै सो
भाग्यसततिशुभाम् प्रयच्छ भक्तियुक्ताननारीणां हरवल्लभे इति नमोननाममंत्रेण शिवस्कंदगौरीपां पूजाकार्या पितृकनैवेद्यं पक्वान् पू
रितदशकरकान् ब्राह्मणेभ्यो दद्यात् चंद्रोदयोत्तरंचद्रायाध्यं दद्यात् व्रतपूर्तये गां दत्त्वा स्वयं भुंजीत अथ दशरथललिता व्रतोद्यापनम्
स्कंदे आञ्चिनकृष्णा चतुर्थ्यां निथ्यादिसंकीर्त्य मम पुत्रादिप्राप्तिपूर्वकं सौभाग्याद्यभिर्द्विद्वाराश्चोरोहिणीसहितचंद्ररूपी परमेश्वर प्री-
त्यर्थं दशवर्षावधि आचार्यनिरस्य दशरथललिता व्रतस्योद्यापनं करिष्ये इति संकल्प्य दत्तान्चार्यः रात्रौ पुष्यमंडपिकामध्ये सर्वतोभद्रपूर्ववत्कलशं
शाय्यतदुपरिवशपात्रे चतुर्गुलासोवर्णां शोहिणीं प्रतिमां अष्टांगुलराजतचंद्रप्रतिमा च पूर्ववत् पूजयेत् प्रार्थयेच्च दशरथाय लवपादुत्तार
द्याश्च सुताश्च ते सौभाग्यं ललिते देवि देहि न हन्म मापि हि पुष्यांतेऽंगपूजा उपगल्लितार्थे ० पादौ पूजयामि उमायै ० जनुनीं ० सत्यै ० ना
पू० कुमारिकायै ० रत्नो ० लक्ष्म्यै ० भुजो ० सुखं ० दशरथल्लितार्थे ० मूर्धानं ० नतः प्रार्तः पुनः संपूज्य अभिप्रतिष्ठाप्य ३
ध्यात् प्रधानं च द्रसूहितरोहिणीं गौरीभिमायेति मंत्रेण अष्टोत्तरशतदूर्वाहुतिभिः नमो देव्या इति मंत्रेण अष्टोत्तरशतघृताक्तपंचरवाद्याहुतिभिश्च यक्ष्ये ब्र-
ह्मादिमंडलदवताश्चैकैक्याहुत्याय ह्म्य नतः अपलीकान् दशब्राह्मणान् वरचालकारादिभिः संपूज्य गंधोदकपूरितदशकरकान् दद्यात् ततः आचार्यवरत्रादिभिः
१ धारगं इति प्रसिद्धा २ कलशान्

संपूज्यसद्विंशतिवाचनद्वयान् तत्रमंत्रः इदंतुदशलङ्कदक्षिणाफलसंयुतं ललिताप्रीपानार्थायब्राम्हणायददाम्यहं विसर्जनमंत्रः सवाहनाश
क्रियुतावरदापूजितामया मातर्माभनुरगृह्याद्यगम्य तानिजमेदिरं इतिविस्तृत्यसदक्षिणं सोपरस्करपीठगांच्च दुत्वा ब्राह्मणान्मोदकपायसादिभिः
संतर्प्य आशिषीगृहीत्वा स्वयंभुजीत एवंयःकुरुतेभक्त्याधनपुत्रानवाप्नुयान् इतिदशस्थललिताव्रतोद्यापनसमाप्त अथपंचमीव्रतानिभाद्र
पदशुक्लपंचम्याऋषिपंचमीव्रत मध्याह्नव्यापिन्यादिनद्वयेतद्व्यासावव्यासीवापूर्वविद्धायाकार्यम् नद्यादोभानःदलधावनपूर्वकं स्नात्वा मम-
ज्ञानतोज्ञानतोवा रजस्वलावस्थायार्थाकृतसंपर्कजनितदुर्गानित्वदोषपरिहारद्वाराशुभफलप्राप्त्यर्थं आचरितऋषिपंचमीव्रतोद्यापनंकरिष्ये
हृताचार्यः सर्वतीभद्रसप्तकूलशेषुएकस्मिन्वाहमीः अरुधतीसहिताःसप्तर्षिप्रतिमाःपूजयेत् प्रत्येकंसप्तर्षीणांवेदोक्तमन्त्राः नरुषसत्रकृतां
स्तोमैरितिकश्यपम् अन्रियद्वामवतिअत्रिं एवानुस्मृधइतिभरद्वाजम् प्रसूतोभक्षमकरचरेनिविश्वामित्रं अभित्वागतमागिरेतिगीतम् गु-
णानाजमदग्निनेतिजमदग्निन् उतासिमैत्रावरुणोवासिष्ठेतिवसिष्ठे कश्यपोत्रिभिरद्वाजोविश्वामि त्राथगीतमः जमदग्निर्वसिष्ठश्चसाध्वीचैवाप्यरु-
धतीति देवाएतस्येति सहस्रोमाःसहच्छदसइतिनाममंत्रे वापूजयेत् ततःवाचनदत्त्वाक्षमापयेत् न्यूनानिऋक्कर्मणिमयायानिक्ततानिच
क्षमध्वतानिऋक्वाणिभूयंसर्वतपोधनाः ततःकथाश्रवणादिनारात्रिंनिनयेत् प्रातःअग्निप्रतिष्ठाप्य अन्वादध्यात् प्रधानंअरुधतीसहितकश्य-
पादिसप्तर्षीन् पूजामन्त्रेणानिलव्रीहिं यवसर्पिर्द्रव्यैः प्रतिद्रव्यमष्टौ नारशतमष्टाविंशतिर्वीतत्संख्याकाहुनिभिः ब्रम्हादिदेवताश्च एकैकयाज्या
हुत्वायस्य शेषेणोस्विष्टकृतं ततः प्रतिमापूजांकृत्वा सपत्नीकान्सप्तब्राम्हणान्वरन्नादिनासंपूज्य नैऋत्यःक्रमेणदक्षिणाप्रतिमायुतकलशान्द-

द्यान् तत्रमंत्रः गृहाणत्वं द्विजश्रेष्ठप्रतिमादिस्मन्वितम् कलशं ऋषिसंप्रीत्यैव्रतसंपूर्तिहेतवे यदैककुंभे सर्वप्रतिमापूजनम् तदासर्वप्रतिमायुतंकलयामन्यार्थो
यदद्यान् अन्येभ्यः दक्षिणावरचयुतान् पक्वान् पूरितान् कलशान् दद्यान् ततः सप्तम्यः सप्तगा आचार्यय एकांगादत्वा प्रार्थयेत् सप्तवर्षयः शुभाः श्रेष्ठाः सर्वेषां
च शुभप्रदाः सर्वपापचर्मेघनुज्ञानतो ज्ञानत हृतम् एते सप्तवर्षयः सर्वभक्त्या संपूजिता मया यथोक्त फलदाः संवृन्नस्य फलदायका इति ततः आशिषो गृहीत्वा ब्रा-
ह्मणान्संतर्प्य स्वयं भुंजीत अथ भविष्ये नागपंचमीव्रतं श्रावणशुक्लपंचम्या माध्याह्नव्यापिन्यां कार्यम् नद्यादौ स्नात्वा विध्याद्युल्लिख्य मम संज्ञानवृद्धि-
र्विकसु स्वाद्यभिष्टुद्धिद्वारा श्रिनागरूपी परमेश्वरप्रीत्यर्थं नागपंचमीव्रतं करिष्ये पटंचंदनादिना नागान्विलिख्य मृन्मयान्वाकृत्वा दधिदूवीक्षतकुशा-
भिः संपूजयेन् अनेन मंत्रेण अनंतवासुकिं शेषं यद्यनाममहाबलं कालियतक्षकं चैव कर्कोटकं धनंजयी एवं संपूज्य विप्रिभ्यो भोजनं दत्वा स्व-
यैते लपक्कविवाजितं भोजनं कृत्वा रात्री तद्ध्यानरतः स्वपेत् भाद्रशुक्लपंचम्या नागपंचमीव्रतम् प्रभासरवे देचतुर्थ्या मेकभक्तं कृत्वा पंचम्या प्रातः
स्नानः देशकालौ संकीर्त्य मम संतत्यभिष्टुद्धिपूर्वकं सौभाग्यदृष्टिद्वारा श्रिनागरूपी परमेश्वरप्रीत्यर्थं द्वादशवर्षात्मकं नागपंचमीव्रतं करिष्ये ततः
सौवर्णराजनंदरुमयं मृन्मयं वापंचफणं नागकृत्वा करवीरशतपत्रजाती पुष्पपद्मगंधादिभिः संपूज्य ब्राह्मणान् धृतपायसैः संतर्प्य स्वयं
क्तं कुर्यान् एवं प्रतिमां समासनामानि अनंतवासुकिं शेषं पद्मं कंबलमेव च तथा कर्कोटकं नागं नागमश्वतरं तथा धृतराष्ट्रशरवपालं
कालियं तक्षकं तथा पिंगलं च महानागं मासिमासि प्रकीर्त्तिनाः एवं द्वादशवर्षं संपाद्याने भारपरिमितसुवर्णनागं संपूज्य व्यासरूपिणे ब्राम्ह-
णाय पूजापूर्वकं दद्यान् अतः पायसादिना ब्राह्मणान् संतर्प्य स्वयं भुंजीत अत्रैव नागदष्टव्रतं हेमाद्रौ भविष्ये चतुर्थ्या मेकभक्तं कृत्वा प्रातः
चतुर्भिर्विद्भिर्भुंज गुंजान् पंचपणपणान् ॥ अष्टौ धरणमष्टौ च कर्षिताश्चतुरः पलः ॥ तुलां पलशतं प्राहुर्भीक्ष्ण्यदिं शनिस्तुला इति-

पचम्यांस्नात्वा तिथ्याद्युल्लिख्य अस्मत्संबंधिनो नागदंशमरणसूचितसर्पयोनिमुक्तिपूर्वकं तस्य स्वर्गनिकामनया एकवर्षात्मकं नागदंष्ट्रपंचमीव्रतं करिष्ये
 ततः सौवर्णराजतंमृन्मयं वापचफणानागं निर्माय क्षीरादिरन्मपनपूर्वकं षोडशोपचारैः संपूज्य घृतपायसमोदकैः ब्राह्मणान् संग्रह्य स्वयंनक्तं कुर्यात् प-
 चम्यानक्तं एव प्रतिमासं पचम्याकार्यम् मासनामानि पूर्वोक्तानि अनंतादीनि ग्राह्याणि संवत्सरोत्तरलविभ्रितं कांचननागं सर्वतोभद्रस्थकलशे
 सस्थाप्य पूर्ववत् पूजयित्वा रात्रौ जागरणं कृत्वा षष्ठ्या मातः संपूज्य कथावाचकाय सोपस्करं पीठं गान् च दद्यात् तत्र मंत्रः दानकाले पठेत् देत-
 त्समरन्ना रात्रौ प्रभुः सर्वगं सर्वधानारं अनंतमपराजितम् ये केचिन्मैकुल्ये सर्पदष्टाः प्राप्ताः तद्योगनिं व्रतदानेन गोविंदमुक्तिं भाजो भवतु ते इत्युत्कासि
 तं च दनाक्षतयुतमुदकं उदके निक्षिपेत् नतः ब्राह्मणानां यतीनां च नागानुद्दिश्य महाभोज्यं दत्त्वा आशिषो गृहीत्वा स्वयं भुंजीत एवं व्रते कृते नागदंशमृतः स
 र्पयोनिमुक्तो भवति आश्विनशुक्लपचम्यामाध्याह्नव्यापिन्या उपांगललिताव्रतम् प्रातः दनधावनपूर्वकं नद्यादौ स्नात्वा शतकुलं वासः परिधाय मंडपि
 कादिकं कृत्वा तिथ्यादिसंकीर्त्य मया पुत्रपौत्रविद्यारोगयशुस्वविजयपुष्ट्यादिकामेन उपांगललिता प्रीत्यर्थं अष्टवर्षात्मका चरितो पांगललिता व्रतो घाप
 न करिष्यादिति सकल्प्य व्रताचार्यः एकलिंगतो भट्टिकलशोपरिसौवर्णललिताप्रतिमां पौराणमन्त्रैः श्रीसूक्तेन च पूजयेत् ध्यानम् नीलकौशेयवस-
 नाहं भाभां कमलासनम् भक्तानां वरदानित्यं ललितां चित्याम्यहं पुष्पपूजांते उपांगललितायै० पादौ पूज० भवान्यै० गुल्फौ० सिद्धे चर्यै० जघे०
 श्रियै० ऊरू० विश्वरूपिण्यै० कटिं० देव्यै० नाभिं० वरदायै० कुक्षिं० शिवायै० त्दयं० वागीश्वर्यै० स्कंधौ० महादेव्यै० बाहू० प्रकृतिभद्रायै०
 करौ० पद्मिन्यै० कंठं० सरस्वत्यै० मुखं० पद्मकेसरवासिन्यै० नासिकां० महिषमर्दिन्यै० नेत्रं० लक्ष्म्यै० कर्णौ० भवान्यै० ललाटं० विध्यवासिन्यै०

सिंहवाहिन्यै० सर्वांगपू० ततो धूपार्द्रिकं० पुष्पांजल्यं ते साग्रामष्टचत्वारिंशत्पर्वपरिमितां दूर्वां हस्तीनादाय बहु प्ररोहासतनमृताहरितालता य
थेयं ललिने मातस्तथामेस्युर्मनोरथाः इति मंत्रेणाप्येत् एकैकामेव वाष्टु चत्वारिंशद्द्वारं समर्पयेत् ततः प्रदक्षिणमस्कारः कथात्रवणादिनारात्रौ
जागरणकृत्वा प्रातः नित्यकर्मनिर्वर्त्य पुनः संपूज्य देव्यै अष्टौ वटकान् समर्प्य अग्निप्रतिष्ठाप्य अन्वाहय्यात् प्रधानं उपांगललितां गौरीर्मिमायेति मंत्रेण
अष्टोत्तरश्र

व

५

६

७

८

९

१०

११

१२

१३

१४

१५

१६

१७

नमो देव्यै महादेव्यै शिवायै राततनमः नमः प्रकृत्यै भद्रायै नियताः प्रणताः स्मृता मनेन मंत्रेण अष्टोत्तश्रशततिलसर्पिः पञ्च-
ब्रम्हादिमंडलदेवताश्चैकैकया ज्याहुत्या यक्ष्ये एवं होमं संपाद्य अष्टौ ब्राम्हणान् वस्त्रादिभिः संपूज्य तेष्वयः पक्वान् पूरि-
अष्टौ कलशान् दद्यात् ततः आचार्यं वस्त्रालंकारादिभिः संपूज्य स दक्षिणं विशतिवटकसहितं वायनं दद्यात् तत्र मन्त्रः पक्वान् पूरि-
उपांगललितां प्रीत्यै ब्राम्हणाय दद्यात् ततः देवीं विसर्जयेत् मन्त्रः सवाहनाशक्तियुता वरदा पूजिता मया मातमाम-
एवं विसृज्य सोपस्करं पीठगान्वा आचार्याय दत्त्वा ब्राम्हणान् सदनं न भोजयित्वा आशिषां गृहीत्वा स्वयं विशति
इति स्कंदे ललिताव्रताद्यापनं इति श्रीमच्चित्तपावनं पंचमीव्रतानि समाप्तानि अथ षष्ठीव्रतानि भाद्रशतकषष्ठ्या
प्रातः नारीनं धारं भ्रात्वा शतक्लावरासु वेवा भरणीपेता वशपात्रेन दद्याः पंचपिंडाकृतिवालुकासंगृह्य गृहमागत्य पीठादौ सं
कं सोऽस्याभिष्टुब्धद्वारा श्रीललिता षष्ठी प्रीत्यर्थं ललिता षष्ठी व्रतं करिष्ये ध्यानादिभिः पूजयेत् प
ततः शनं अष्टाविंशतिवासंगृह्य रमर्ष्य सोहालिका कंजगुडवैष्णवेषमोदकादिभिः नैवेद्यं भूत

न्यसेत् कूष्माण्डीनारीकेलत्रपुरसदाडिमबीजपूरतुंडीरकोरेवैल्लादितत्कालसंभूतेः फलैः शोभाकृत्वा धान्यराशिस्थदीपावलिभिः समंततः भूषयेत् एवंपू-
 जासमापयेत् प्रार्थयेच्च ललितेललितेद्विसौरव्यसेभाग्यदायिनि अनंतदेहिसौभाग्यभृगवत्यवरपर नत रत्नोगीतवाद्यादिभिर्मणिन्मेषरहितसर्वविभि-
 सहजागरणकृत्वाससम्याप्रातः वत्सवनदीप्रतिनीत्वागंधपुष्पाक्षनादिभिरभ्यर्च्यतत्सवनवेद्यादिविप्रायदत्वागृहमागत्य अग्निप्रतिष्ठाप्य अष्टोत्तरशत
 दूर्वातिलहस्तपुचस्वाद्युतपायमन्त्रहुत्वा देवपितृमनुष्यान् सुवासिनी. कन्यकाश्चालंकारादिभिः पंचदशब्राह्मणाश्च वस्त्रादिभिः संपूज्य गावदत्वा बहुवि-
 धमह्यभोज्यैः सतर्प्य ललितामैस्तुसमिति निसंप्राच्य स्वयंभुजीतेनि अथकपिलाषष्ठीव्रतम् हेमाद्रौभविव्ये भाद्रकृष्णवध्याकपिलाषष्ठीव्रतम् न
 चपूर्वापरपुतायाकार्यम् योगविशेषेण योगलक्षणंपुराणसमुच्चये भाद्रमास्यसितेपक्षेभानौचैवकुरेस्थिते पानेकुजेचरोहिण्यांसाषष्ठीकपिलासु
 ता संयोगचतुर्णुचिनिर्दिष्टापरमेष्ठिनेति वाराहपुराणपि नभस्येकृष्णपक्षेतुरोहिणीयातभूकनैः युक्ताषष्ठीपुराणज्ञैः कपिलापरिकीर्तिता ब्र-
 नोपवासनियमभास्करतत्र पूजयेत् कपिलानुहिजाभ्यायदत्वाक्रतुफलंभवेत् एवंषष्ठीयदातदापंचम्यो एकभुक्तकृत्वा षष्ठ्याप्रातः दत्तधावनं कृ-
 त्वा जलपूर्णाजलिकृत्वा निराहारीद्यदेवेशत्वद्रक्त रत्नत्परायणः पूजयिष्याम्यह भक्त्या शरणभवभास्करेत्यर्घ्यदत्त्वा नद्यादौ गत्वा नम्रदारु शीरकुं-
 कु मेलामनः शिलापद्मकपत्रकयष्टिमधुगव्यानापेष्णंकृत्वा क्षीरेणा लोड्यकुल्केन स्नानं कार्यमनेन मंत्रेण आपस्त्वमसि देवेश ज्योतिषा पतिरेव
 पापं शयमेदं मनोवाक्कायकर्मजम् ततः पंचगव्यरत्नानं ततः पंचपल्लवैर्भोजनम् ततः शेरुद्धमृत्तिकागृहीत्वा स्नायादनेन मंत्रेण मृत्तिके ब्रह्म-
 ईकश्यपेनाभिमन्त्रिता पवित्रकुरुमान्नित्यं सर्वपापात्समुद्धरेति ततः वरुणपूजयेत् पूजाभन्तः पाशाग्रहस्तवरुणसर्ववारीश्वरप्रभा-
 १ नोडली इति प्रसिद्धा २ कारली इति प्रसिद्धा ३ देवदारु इति प्र० ४ वाळा ५ वेलची ६ ज्येष्ठमघ इति प्रसिद्धा

अद्याह्मप्रार्थयामित्वात्रतंकुरुसुरेश्वर ततःस्नात्वातिलकं धृत्वाभास्करं प्रणमेत् आदित्योभास्कोभातूरविःसूर्यो दिवाकरः प्रभाकरोमितो
 बरीदेवः सर्वेश्वरो हरिः ततो गृहमागत्य तिष्ठ्यादिसंकीर्त्य मम अशेषपापक्षयपूर्वकरूपसंपदाराग्यविपुल संनतिस्वर्गलोक प्राप्तिहारासर्वावि-
 भासक सर्वतेजो मयश्चीसूर्यनारायण प्रीत्यर्थं कपिलाषष्ठीव्रतं करिष्ये तदंगं पुण्याह्वांचनादि कृत्वा ततो ह्युताचार्यः स्वयं वा गोमयं नोपलिसायां
 भूमौ कुकुमेनाष्टदलपद्मं विधाय तदुपरि सर्वतोभद्रं कलशोपरि रक्तवस्त्रेष्टपत्रं सकर्णिकं पद्मं कृत्वा तत्र पूर्वोदिकर्मेपादेवता आवाहयेत् सूर्यं भा-
 स्करं स्कवर्णरेतसं रविं० आदित्यं० दिवाकरं० प्रभाकरं० सूर्यं० तीव्ररश्मिधरं० मध्ये आधाररूपिपांवरुणं न्यसेत् नदुपरि सप्तान्वभूषितं सोमं पार-
 थं तत्राग्रतः सोमं र्णमं र्णं सारथिं कृत्वा रक्तपुष्पोः रक्तगंधैश्च पूजयेत् मंत्रः विनता तनयो देवः कर्मसाक्षी सुरेश्वरः सप्तान्वः सप्त रज्जुंश्च अरुणाने-
 प्रसीदतु एवं अरुणं संपूज्य रथोपरि सोमवर्णं सूर्यं प्रतिमां आकृष्य नेति मंत्रेणावाहयेत् परितः दीप्तादिशर्कान्यसेत् तान्श्च दीप्तासूक्ष्माभद्राविनीता
 ः ग्ला अनघा प्रमोघा वैद्युना सर्वतो मुखी ततो ह्य्यात्वासनं सपाद्यम् ततः कुरवीराकरं रक्तपुष्पचूदनं च पक्षपुष्पं रक्तगंधं कुक्कुमं रक्तमयुतं पात्रं हस्ते-
 नादाय जानुभ्यामवनिंगत्वा ध्वनिवेदयेत् अनेन वेदगर्भं नमस्तुभ्यं वेदगर्भं नमोस्तुते अव्यक्तमूर्तये तुभ्यं गृहाणा ध्वनमोस्तुते ब्रह्ममूर्ति धरायै
 चतुर्वक्त्रसनातन सृष्टिस्थितौ संस्थिताय गृहाणा ध्वनमोस्तुते विष्णुरूपधरो देवः पीतवस्त्रश्चतुर्भुजः प्रभवः सर्वलोकानां गृहाणा ध्वनमा
 ८ कालात्मा सर्वभूतात्मा सर्वतो मुखः जन्ममृत्युजराशोकसंसारभयनाशनः दारिद्र्यव्यसनध्वंसी श्रीमान् देवो दिवाकरः हरिद्रव्योऽंशु
 मा च गृहाणा ध्वनमोस्तुते चतुर्भिर्मूर्तिभिः साकं महाभिः परिगीयते सामध्वनिस्तुतोऽंशो गृहाणा ध्वनमोस्तुते ततः पुष्पपूजाते अंगपूजा

भास्कराय नमः शिरसां पूजयामि रत्नूर्याय० ललाटे पू० भानवे० चक्षुषी पू० रवये० मुरवे० भानुमते० कंठे० पद्मागभायि० होहरत्नी० निमिरक्षाय कृते०
 स्तनी० जातवेदसे० नारि० भानवे० कटि० उग्ररूपाय० गुह्ये० नेत्रोरूपाय० पादोप० ततः पूजांसमर्थं प्राथये-
 त् आग्निमीलिनमस्तुभ्यं नमस्ते जातवेदसे इषे चैव नमस्तुभ्यं नमस्ते निमिरक्षाय० ततः पूजांसमर्थं प्राथये-
 धाता त्वं हुताशनः सुक्तिकाम ममीप्स्यामि प्रार्थयामि रक्षस्वरे निमिरक्षाय० ततः पूजांसमर्थं प्राथये-
 त् अदित्यं चारु रस्यमालोक्य उदुत्यं चित्रं देवानामिति सूक्ते देवाग्रतो जपेत् ततः पूर्व फलपुष्पाक्षतानां विधमर्ह्यैः फलकंकृत्वा तन्मिश्रं भद्रं शय्यां प्रक-
 ल्पयेत् ततः लवणाचूलापरिराव्य मयं रवद्वहस्तं वरत्रयुगच्छन् संस्थाप्य पूजयेत् मंत्रः नमस्ते नो धारुपाय रवद्वहस्तं जिघांसते जिघांसु काम-
 त्वा दृष्ट्वा दुःखद्वयं सर्वदेवताः त्वया व्यासं मेरुपृष्ठं च ऽभ्यास्कर सुप्रभं अतस्त्वां पूजयिष्यामि गृहाणां ध्वनमास्तुते ततस्तारात्रिमनिवात्थाभ्युदिते
 सूर्यपुनः स्नात्वा देवं संपूज्य अग्निं प्रति स्थाप्य अन्वाह्यात् प्रधानं श्रीसूर्यं अर्कसमिद्धिः घृताक्तनिलैः सिङ्घचरुणा घृतेन च प्रनिद्रव्य मक्षत-
 रं शतसरव्याकाहुतिभिः आकृष्योनेति मंत्रेण व्याहृतिं विवाचयेत् पीठावरणद्वये पीठावरणद्वये पीठावरणद्वये पीठावरणद्वये पीठावरणद्वये पीठावरणद्वये
 मंसपाद्य ततः पूर्वोपस्करं सहितां कपिलागा उक्तप्रकारेण संपूज्य प्रार्थयेत् कपिलसर्वदेवानां पूजनीया सिराहिणि सर्वतीर्थमयी यस्मा दतः शा-
 निप्रयच्छेम ततः आचार्यं पूजयन् कृत्वा ततः तद्भस्ते गोमूहिरेण्य वा सोम्रीहिलवणतिलान्दत्त्वा कपिलं प्रार्थयेत् कपिले पुण्यकर्मासि निष्याद्ये पु-
 ण्यकर्मणि मांसमुच्छरेदीनं च ददतीत्यक्षयं कुरु ब्रम्हणोत्पादिता देवि अग्निं कुडाल्पुं कप्रभा नमस्ते कपिले पुण्ये सर्वदेवनमस्कृते जयति त्यं महास-

त्वे सर्वतीर्थादिमंगले दातारंस्वजनोपेतं ब्रम्हलोकं नयाशुर्वे ततः प्रदक्षिणां कृत्वा आचार्यहस्ते सो पस्करं सदक्षिणं पीठंगाच्च दद्यादनेन मंत्रेण दिव्यमूर्तिर्जगच्चक्षुर्द्वादशात्मा दिवाकरः कपिलासहितो देवो मम मुक्तिं प्रयच्छतु तस्मात्त्वं कपिले पुण्या सर्वलोकस्य पावनी प्रदत्ता सहस्रैः
 १. प्रदा भव ततः अन्य ब्राम्हणान् संपूज्य अन्यादिना सतर्क्य आशिषा गृहीत्वा सुहृदुनी भुञ्जीत आरोग्यरूपं सो भाग्य सर्वदुरव
 २. अंतर्गोलोकं गच्छतीति हे माद्रोस्कादेकपिलावष्टीव्रत अथ सर्वासु वष्टीषुरेकदशषाव्रतम् हे माद्रो भविष्ये यस्या कस्याचित्त्वष्ट्या प्रा-
 ३. शकालोसंकीर्त्य मम सत्कुलादिजन्म प्राप्ति पूर्वकं ऐहिकविद्यालक्ष्मीसुरवाद्याभिष्टुद्धिद्वारा श्रीस्कंदमीत्यर्थं स्कंदवष्टीव्रतं करिष्ये ततः
 ४. एपीठे संस्थाप्य पूजयित्वा दधिघृतपुष्पाक्षतयुतमर्घ्यं दद्यादनेन मंत्रेण समर्पिदारजस्कंदसेनाधिपमहाबल रुद्रो मां शिजषड्गम
 ५. प्रीयतां देवसेनानीः संपादयंतु तद्दत्तम् एवं पूजां कृत्वा रात्रौ मम भोजनं कृत्वा तैलपक्षविजितं भोजनं कुर्यात् शक्नोसमाहमुपोषणं वाक्कु
 एवं शुक्ला कृष्णायो च वष्ट्याकार्यम् सर्वाभीष्टमिच्छिः इति श्रीमच्छांकर्यीव्रताद्यापनकोमुद्यां वष्टीव्रतानि अथ सप्तमीव्रतानि आबु
 शुक्लसप्तम्यां मध्याह्नव्यायिन्यां शीतलाव्रतम् हे माद्रो भविष्ये तद्विधिः मासपक्षाद्युच्चिरव्य मम वैधव्यदारिद्र्यभर्तृवियोगनाशनं सर्व-
 कं पुत्रसौख्यं धनधान्यप्राप्तये शीतलाव्रतमहं करिष्ये तदंगं पूजनं करिष्ये ततः धान्यराशुपरिकलशे सुवर्णादिनिर्मितां शीतला प्रतिमां नाम
 मंत्रैः पूजयेत् ध्यानं स्कांदे वंदे हं शीतला देवी रासभस्यां दिगंबराम् मार्जनीकलशोपेतां शूर्पालं कृतमस्तकामिति ततोऽर्घ्यं दद्यात् मं-
 त्रः शीतले दह मे पापं पुत्रसौख्यं प्रदत्तमः श्रावणस्य सिनेपक्षे गृहाणार्घ्यं नमोस्तु ते इत्यर्घ्यं दधिघृतमभिप्रेक्य नमने वंद्यं ततः सप्तसुवासिर्न
 १ सप्तवर्षीणां दाराः स्त्रियः नैष्योजान २ सेनाधियनिः

१९ आश्रुत्वानाभिः सह भुंजीत अथ भाद्रशुकसप्तम्यां मुक्ताभरणव्रतं हेमाद्रौ सलिलाशये रत्नात्वा गृहभागल्यगोमयादिलिप्ते शुद्धदेशे
 चमंडलविधायनदुपरिचंदनादिना उमासहितं शिवं लिखित्वा मुक्तप्रकारेण पूजयेत् देशकालोत्सुकीर्त्य मम सकल पापक्षयपूर्वकं पुत्रपौत्रधनधान्यसौ-
 र्यानिशयप्राप्तिं द्वाशस्त्रीसदाशिवप्रीत्यर्थं मुक्ताभरणसमीघ्नतं करिष्ये इति सकलस्य पूर्वोक्तप्रकारेण पूजां समाप्य प्राथयेत् महादेव महाराज प्री-
 त्यापापप्रणाशने अस्माकं कुर्वता पूजासाधुवासाधुयोजिताम् ज्ञानतो ज्ञानतो वापि भवती ह व्रते तु तत् संपूर्णायानु विश्वेश दीर्घायुः पुत्रदोभव नतः देव
 स्य पुत्रतः यावज्जीवं मया त्मानु शिवस्य चानेवेदितः इत्येवं समयकृत्वा सो वपराजतं सो त्रिवादारक देवाग्रतः संपूज्य अनेन दारकं गृह्णीयात् देव
 २० अ सर्वसौभाग्यदायकं गृह्णीयादोररूपत्वां पुत्रपौत्रप्रवर्धनम् ततः हस्ते बंधनमंत्रः समसामोपगीतत्वां धारया मिजगुहुरो सूत्र
 स्थितं नित्यं धारयामि स्थिरा भवेत्यनेन मंत्रेण हस्ते बंध्वा ततः दहसर्वाणि पापानि तुष्टिकुरु दधानिधे प्रसन्नः सन्नु माकात दीर्घायुः पुत्रदोभव
 २१ ते जीर्णदोरकोत्तारण कृत्वा ब्राह्मणाया एकादशशतं रत्नव्याकान् मंडकान् घृतदक्षिणाद्युतान् वायनं दत्वा तदेव द्रव्यं स्वयं भुंजीत एव प्रतिमासं-
 शकवलसप्तम्यां कायम् वर्षांते हेमीराजनी वामुद्रिकां ताम्रपात्रोपरि संस्थाप्य ब्राम्हणेभ्यो दद्यात् आचार्याय विशेषेण सौवर्णमंगुलीयकं पुष्पकुं-
 कुमनां बूलजनसूत्रयुतं स दक्षिणागां च दद्यात् ब्राम्हणान् भोजयित्वा स्वयं भुंजीत संतानवृद्धिं लब्ध्वा तु शिवलोकं महीयते अथ माघशुक्लसप्त-
 म्यारथसे समीचीनं हेमाद्रौ भविष्ये षष्ठ्या प्रातः शुक्लनिलैः नद्यादौ रत्नात्वा देवादीन् पूजयित्वा सूर्यालंघ्यत्वा सूर्यं नमस्कृत्य गंधपुष्पाक्षतैः
 संपूज्य स्वगृहभागल्यं अनिष्टीं श्वसंभोज्य विद्यमानं दिनैतैलवर्जितं स्वयमभ्रीयान् रात्रौ विप्रसमाहृत्य संपूज्य नियमं कुर्यान् समम्या तु निराहारो भूत्वा

भोगविवर्जितः भोक्ष्येष्टम्यांजगत्लाथनिर्विघ्नं तत्र भेकुरु इत्युच्चार्यतीत्यनिक्षिपेत् ततः विभ्रं विसृज्य भूमौ स्वपेत् ततः सप्तम्या प्रातः अरु-
णोदये वेलायां हरिद्रामलकचूर्णसृत्तिलैश्च सह रन्नात्वा कृतावश्यकः सीररसूक्तं ज स्वागोमयेनोपलितायां भूमौ नदीतीरे गृहागणेष्वथ मूले तुल-
सीमूले वा वस्त्रादिनामंडपं कृत्वा तन्मध्ये वेदिकानुदुपरि धातुना कुकुमेन वा सुदले विधाय तदुपरि आरक्तवस्त्रं प्रसार्य उपरि एकचक्रं हयान्वितं सो-
यस्करं सौवर्णराजतं वारथं संस्थाप्य तत्र सौवर्णीसूत्रं प्रतिमाभावात् स्थूयानम् द्विभुजं शरवच्चक्रादथ पद्मासनं समन्वितम् मुहूर्तसमये
सम्यक् ध्येयं नारायणशुभं रक्तगंधारक्तपुष्पगुग्गुलागरुधूपकाः परमान्मेनेवेद्यं एवं षोडशोपचारैः संपूज्य तदग्रे धातुना रजनीचूर्णेन वा सु-
दलपुद्मविरच्य पूर्वादिक्रमेण रविं आदित्यं सवितारं मित्रं भास्करं दिवाकरं सूर्यं संपूज्य मध्येनारायणं
पूजयित्वा भक्तिहीनं क्रियाहीनं मंत्रहीनं जगत्पते प्रसादात्तव संपूर्णमर्चनं यदिहास्तु मे इति संप्राप्य षण्मुहूर्तं रवौ प्राप्ते सति दक्षिण
शिरोधौ तव रश्मिणाच्छाद्य यावदुल्लङ्घ्य भ्रास्करो गच्छेत्तावत्तपेत् तदा यदि च्छयारविप्रार्थयेत् तत्त्वमेभूर्यः मनोभिलिषितं कथयेत् ततः उल्थाय-
भवलसृक्ताफलं सहितं घृतेन लेपितं गर्भे हाटकं पूर्णं दुक्कलवेष्टितं सदक्षिणं ताबूलं कृष्णं आडद्यात् तदभावे नातु लिंगं देयम् अकिंचनेन स सा-
रथिस्थं पंचवर्णकैर्निर्माय सौवर्णीं प्रतिमां पूज्य देवयैत् ततो रात्रौ जागरणा कृत्वा मातः तत्सर्वं गुरवे दत्त्वा गां च दद्यात् ततः इष्टजनैः सह भुजीत एवं
इह पुत्रपौत्रानुत्पाद्य भूर्यलोकां यास्यति अत्रैव रन्नातं अरुणादये स साकं पर्णानि बहरी पत्राणि च शिरसि निधाय रन्नात्वा प्रार्थयेत् यद्यज्जन्म कुरु
त पापमया सप्तसुजन्मसु तन्मे रोगचशोकं च माकरीहंतु भक्तमी रन्ना नानं त रमध्यं सप्तवाहशनिप्रीत सत्यलोकस्य दीपनं सप्तम्या सहितो देवगृ

१ पायसम् २ हरिद्राचूर्णेन ३ सुवर्णपूर्णं ४ मकरसंबन्धिनी

हाणा र्घ्यदिवाकरे निवाप्रार्थना जननी सर्वभूतानां सप्तमी सप्तके तिथिः सप्तम्या त्दुनिके देवि नमस्ते सूर्यमंडले इति भविष्योक्तस्नानादिविधिः
 माघशुक्लसप्तम्या मन्त्रलासप्तमीव्रतम् नत्रमाघशुक्लषष्ठ्या प्रातः स्नात्वा देशकालो संकीर्त्य सम अखिल पापक्षय पूर्वकरूपसौभाग्य सर्वकाम
 लप्राप्तिद्वारा श्रीसूर्यनारायण प्रीत्यर्थं अचलासप्तमीव्रतं करिष्ये इति संकल्प्य भास्करं संपूज्य स्वयं एकमुक्तं कुर्यात् ततः सप्तम्यां अरु-
 पोदये रुग्भीरं जलाशयं तडागं देवं वा तं सरितं वा केन चिन्मन्त्रा लिनया वत्ता वद्वा प्रथमं सौवर्णी राजते अलाबुमये वा पात्रे नैलवर्तियुतं कु-
 सुमभूषितं दीपं संस्थाप्य तत्प्राञ्छित्वा शिरसि धृत्वा तृदये भास्करं ध्यात्वा इमं मन्त्रमुदीरयेत् नमस्ते रुद्ररूपाय रसानां पतये नमः वरुणाय नम-
 स्तेऽमुहुरिवासं नमोस्तु न इत्युक्तजलूले दीपं परिहरेत् ततः स्नात्वा देवताः सतप्य तत्तीरे चंदने नाष्टदलं पद्मं विरच्य तत्र पूर्वदिक् क्रमेण रविं
 गानुं विवस्वनं सवितारं अर्कं सहस्रकिरणाम् सर्वात्मानं मध्यउमायुतं शिवं प्रणवयुतं च संस्थाप्य संपूज्य विरट्ज्य स्वगृहमा-
 नतः ब्राह्मणं संपूज्य तत्सर्वं निवेदयेत् सौवर्णं अशक्तौ निलपिष्टं सौवर्णं अशक्तौ निलपिष्टं सौवर्णं अशक्तौ निलपिष्टं सौवर्णं अशक्तौ निलपिष्टं सौवर्णं अशक्तौ निलपिष्टं
 नतः ब्राह्मणं संपूज्य तत्सर्वं निवेदयेत् सप्तम्यादिनं तद्दिभास्करं ध्यायन् भुंजीत रूपासौभाग्यवती स्यात् अस्यामिव पुत्रसप्तमीव्रतम् अ-
 दित्यपुराणे षष्ठ्या प्रातः स्नात्वा तिथ्यादिसंकीर्त्य सप्तमदुणयुतपुत्रप्राप्तिं पूर्वकपौत्राद्यभिहृदि द्वारा श्रीसूर्यनारायण प्रीत्यर्थं पुत्रसप्त-
 मीव्रतं करिष्ये इति संकल्प्य ततः सूर्यं चेतमाल्या वरलेपने संपूज्य उपोषणं कृत्वा भूमौ स्वपत् ततः पुनरुत्थाये रत्नात्वा पुनः सूर्यं पूजयि-
 त्वा शिहोत्रहोमं कुर्यात् दध्योदनेन पयसा पायसेन हि ज्ञानं सतप्यं भुंजीत एवंपक्षद्वयेऽपि कृच्छ्राविशेषः रक्तोत्पलरक्तपुष्पैः पूजनम् एवमव-

त्सरपर्यंतं कृत्वा पुत्रप्राप्तिर्भवेत् इति श्रीमच्छंकरविरचितायां ब्रह्मसूत्राणां भाष्ये श्रीमद्भगवद्गीतायां अष्टादशोऽध्यायः ॥ १ ॥
 ब्रह्मसूत्रं तत्र सप्तम्यां संकल्पपूर्वकं दत्तं धावनादिकृत्वा दशविधान्निमित्तं अष्टम्यां प्रातः गंगादितीर्थे स्नात्वा देशकालोत्कर्षात् मम इह जन्म
 निज्जन्मांतरं च बाल्याधारभ्यः कर्मणामनसा जानता जानता वा स्वर्गाद्यप्यहं तदेष परिहारपूर्वकं पुत्रपौत्रादिसकल मनोरथप्राप्त्यर्थं श्रीपरमेश्वरमी-
 त्यर्थं भयाभावितं बुद्ध्याष्टमीव्रतो ध्यापनं करिष्ये तदंगं पुण्याहं वाचनादिकृत्वा चार्यः रंगवत्यादिविराजितदेशोऽसर्वतो भद्रमंडलोपरि पंचप्रस्थकलशे
 पूर्णपात्रोपरि पंचवर्णैरक्षदलपद्मं कृत्वा तत्र उद्धृत्य हविर्निमित्तं बुद्ध्याष्टमीव्रतं स्वर्णनिमित्तं बुद्ध्याष्टमीव्रतं स्वर्णनिमित्तं बुद्ध्याष्टमीव्रतं स्वर्णनिमित्तं बुद्ध्याष्टमीव्रतं
 मेसहस्रशीर्षितिनारायणं दलेषु पूर्वोक्तमण रविं सोमं बुधं गुरुं शक्रं शनिं राहुं केतुं दलाग्रेषु पूर्वोक्तमण अनंतं वामनं
 सौरं सत्यं जनार्दनं हंसं नारायणं बाल्ये इन्द्रादीन् च संस्थाप्य दक्षिणे यमं चित्रगुप्तं श्यामलान् च स्थापयेत् ततः मंडलात्परितः अष्टा

५

क्षेपायुतानष्टकलशान् संस्थाप्य उत्करीत्या पीनवस्त्रं पुष्पादिभिः पूजयेत् पुष्पपूजां अंगपूजां बुधाय नमः पादौ पू-
 ० पुत्राय ० ज्ञानुनीपू ० नारकाय ० कदि ० राजपुत्राय ० उदरं ० इलाप्रियाय ० लहरीं ० कुमाराय ० वक्षः ० पुष्करवसः ० पित्रे बाहू ० सोमसुताय
 अंसौ ० पीतवर्णाय ० मुरवपू ० ज्ञानाय नमः ० नेत्रे पू ० बुधाय ० मूर्धनि ० एवं समाप्य तदुत्तरे उत्करीत्या ग्रहान् संस्थाप्य पूजयेत् केचित्
 पननेच्छन्ति तेषां मंडलातः पानित्वान् ततः बुधायार्घ्यं सोवर्णादिपानिं गंधपुष्पाक्षतयुतजलमादाय जानुभ्यां अवनीं गत्वा उर्वश्याश्च गुरुर्धस्तुथः

रवसः पिता योग्रहाणामधिपतिर्बुधो नः संप्रसीदतु रात्रौ कथाश्च वपादिना जागरणं कृत्वा प्रातः पुनः संपूज्य अग्निं प्रतिष्ठाप्य-

अन्यादध्यान् प्रधानं बुधं अपामार्गसमिधवद्ब्रीहिनिलमिच्छगोधूमद्रव्यैः पृथक् पृथक् अष्टोत्तरशतसंख्याकाहुतिभिरधिप्रत्यधिवेदवताच्यतेरेवद्र-
 व्यैः पृथक् अष्टाविंशतिसंख्याकाहुतिभिः आवरणदेवताच्यैकैकयाज्याहुत्यायक्ष्ये आदित्यादिग्रहान्तरद्रव्यैः अष्टाष्टसंख्यायायक्ष्ये मंडलदेवताच्य-
 एकैकयाज्याहुत्या एवहोमसपाद्यस्विष्टकृदादिप्रायश्चित्तं हुत्वा षड्दोषान् पूणाहुतिचसपाद्य आचार्यादीन् संपूज्य देवतोद्धारनांतं कृत्वा आचार्यादयः
 यजमानमभिषिच्य ततोयजमानः विभूतिधारणं कृत्वा आचार्याष्टलङ्कवायनं दद्यात् संतुष्टोवायनादरन्मादिलानाथोग्रहेऽथः वरांश्च वि-
 व्याजनादत्तान्सकलान् प्रयच्छतु सोपस्करं पीठगात्रं दत्वा अन्येष्वः पूर्वस्थापितं कलशान् दत्वा स दत्तेन स तप्य आशिषो गृहीत्वा स्वयं मुंजीत
 अथ शुक्लादिः प्रावणकृष्णाष्टम्या दशाफलव्रतम् आदित्यपुराणे अष्टम्याजन्मसमये स्नात्वा दशकालं संकीर्तनांतं मम हुं स्वशोकदारिद्र्यादि-
 नाशपूर्वकं सकलसुरवसौभाग्यादिप्राप्तिद्वाराऽऽकृष्यामीत्यथ दशवर्षात्मकदशाहं दशाफलव्रतं करिष्ये इति सकलस्य पीवादाऽऽकृष्या संपूज्य द-
 शानुलसीदलानि दशनामभिः कृष्णा विष्णवर्णं त्रयोविंदगरुडध्वज दामोदरत्तर्षीकेशपद्मनाभ हरिश्चंद्रस्यः समर्पयेत् पूजनं मन्त्रः नाराय-
 णाय देवाय गोकुलागारवासिने दिव्याय दिव्यरूपाय बालकृष्णाय तनमः तूहि णोरिति वा तं दशगुणदशमं थियुतं संपूज्य सत् पुरतः
 दशपद्मानि पिष्टन कृत्वा पूजयित्वा तन्मूत्रं कठं हस्ते वा धारयेत् मन्त्रः सप्ताष्टाणवमभानानराणां पापकर्मणाम् इहा सुखं फलं वामिं कुरुष्व पुरुषो-
 त्तमं हृत्वा दशाहं व्रतमाचरेत् दशमिं हि पूजनं कृत्वा प्रस्थगोधूमचूर्णनिमिश्रं नमो दकान् कृत्वा दशदेवाय दश ब्राह्मणाय दश आत्मनः सौ दकान् द-
 शविधफलं दक्षिणा युतदशमादकवायनं त्रिलोकीनाथदेवेश सर्वभूतदयानिधे दानेनानेन देवेश यथा क्त फलदो भव विदत्त्वा प्रार्थयेत् देवदेव जगन्नाथ वांछि

तार्थफलप्रदं व्रतेननेनसुप्रीनोरक्षस्त्वंभवसागरात् नतःभोजनंकुर्यात् एवंदशवर्षपर्यंतं दशफलनामानि नारीकेलंचदाडिंबनारिगंकदलीफल-
युगीफलमानुलिंगजंबीरंरक्तजरीफलम् कर्कोटकीबदामादिदशाफलमितिस्मृतम् उद्यापनं पूर्वोक्तसंकल्पानेद्युताचार्यः सर्वतोभद्रस्थकल-
शोपरिहेमी श्रीकृष्णाप्रतिमांसस्थाप्य पूर्वोक्तप्रकारेण सुवर्णतुलसीदलेनचपूज्यरात्रौजागरणकुर्वीत् प्रातरग्निप्रविष्टाय अन्वाध्यात् प्रधानश्री-
कृष्णा अश्वत्थसमिच्चरूद्यतद्रव्यैः प्रत्येकमष्टोत्तरशतसरव्ययामंडुलदेवताश्च एकैकयाज्याहुत्यायक्ष्य एवंहोमंशंपाद्य पूर्वोक्तप्रकारेणवायनदत्ता-
पस्करपीठगाचाचार्यदद्यात् अन्यान्ब्राह्मणाश्च संतर्प्यआशिषीगृहीत्वाभुजीत् अथश्रावणकृष्णान्निशीथिव्यापिन्याजन्माष्टमीव्रतम्
प्रातः दत्तधावनपूर्वकंरत्नाल्वादेशकालोसकौत्यं ममभारिवलपापक्षयपूर्वकधर्मार्थकाममोक्षचतुर्विधपुरुषार्थसिद्धिद्वारा अमुककामनयावाआ-
चरितजन्माष्टमीव्रतो ध्यापनकरिष्ये नरंगपुण्याहवाचनादिकृत्वा वृताक्षूर्यः गोमयादिलिप्तशरूददेशे पंचवर्णपुष्पमालाफलादिशोभितवेद्यां
सर्वतोभद्रेप्रस्थतिलोपरिस्थकलशोपरिपूर्णपात्रेरोव्यमये पर्यंकसौवर्णीदवकीं नदुत्सर्गवामनरत्नपायिनंसौवर्णश्रीकृष्णइदंविष्णुरिनिविष्णोर्नु
कमिनिवासत्रेणपतिनः वसुदेवं बलदेवं नंदं यशोदां सुभद्रां गोहिणीं विधुं मत्स्यादिदशरूपाणि आदित्यादिग्रहान् अश्विन्यादिसप्तविंशति-
स्तत्राणि देवान् नागान् यक्षान् विद्याधरान् उरगान् यमुनां कालियं कंसं गार्ग्योगनिद्रां सात्यकिं उद्धवं अक्रूरं उग्रसेनादियादं
शंखं चक्रं गदां पद्मं त्रुटिं कालात्मानं अहोरात्रं मांसं संवत्सरं सर्वात्मानं पुण्यशीलं सुशीलं जयं विजयं पुरतः गरुडं
एवंनाममंत्रैरावात्थ पुरुषसूक्तेन पूजयेत् ध्यानं कृष्णान्तनुर्भुजं देवं शरवचक्रगदाधारम् पीतांबरयुगोपेतलक्ष्मीयुक्तं विभूषितम् लसत्कौस्तुभशो
१ अथरात्र.

भाट्यं मेधश्यामं सुलोचनम् ध्यायामि पुंडरीकाक्षं जगदानंदकारकम् अंगपूजा कृष्याय० पादौ पूजयामि संकर्षणाय० गुल्फौ० कालात्मने० ज्ञा-
 त्रुनी० विश्वकर्मेणो० जंघे० विचनेत्राय० कटि० पद्मनाभाय० नाभि० परमात्मने० त्वादयं० श्रीकंठाय० कंठपू० सर्वास्त्रधारिणे० बाहु० वाचस्व-
 तये० मुख० केशवाय० ललाटं० सर्वात्मने शिरः० पूजासमाप्य स्तोत्रं पठेत् अनघं वामनं शौरिं विंकुं पुरुषोत्तमम् वासुदेवं तृष्णीकेशं माधवं मधु-
 रसं हि स्थित्यंतकारकं अनादिनिधनं कृष्णं त्रैलोक्येशं जगद्गुरुम् नारायणं चतुर्बाहुं शरवत्क्रगदाधरं पीतांबरधरं नित्यं वनमालाविराजितं-
 रत्नाणि निक्षिप्याथ दद्यात् चंद्रोदये जातः कसवधाथाय भूभारान्तराणामप्यच कौरवाणां विनाशाय देत्यानां निधनाय च पांडवानां हितेनाय धर्मसंस्था-
 पनाय च गृहाणार्घ्यं मया दत्तं देवकीसहि तोहरे इति कृष्यायार्घ्यं अंगणे भूमौ राजतं चंद्रविंबपूज्य तस्यार्घ्यं जानुभ्यामवतिस्पृष्ट्वा हरीरोदाणव-
 सभूतलस्मीबंधो निशाकर गृहाणार्घ्यं मया दत्तं रोहिण्यासहितः शशिन् रोहिण्यार्घ्यं दक्षस्य दुहिनासाध्वीरोहिणीनामनामतः रसेमेन सहि-
 ते देवि गृहाणार्घ्यं नमोस्तु ते नतः प्रार्थना त्राहि मां सवगं श्रीशहरे ससारसागरान् त्राहि मां सर्वपापघ्नं दुःखशीकाणवात्मभो यद्वात्येय ऋको-
 मारयोगे वने यच्च वार्धके तत्पुण्यं ब्रह्मिमाभेति पापहरं हलायुधेति रात्रौ जागरणं कुर्यात् प्रातः स्नात्वा स पूज्य अग्निं प्रतिष्ठाप्य अन्वाहं ध्या-
 त् प्रधानं विष्णुं इदं विष्णुरिति मंत्रेण पायसं निक्षिप्यै हि यवद्रव्यैः प्रतिद्रव्यं अष्टान्तराशतं सख्या काहुनिभिः पुनः पंचरवाद्येन विष्णोर्नु-

१ बहेडा २ वैसवड ३ गुळवेल इति मसिन्धाः

कमिति मंत्रेण अष्टोत्तरशत संख्याया पुनः पुरुषसूक्तेन प्रत्युचं एकैकया ज्याहुत्या महाव्याहृतनिभिश्च अष्टाविंशति संख्या ज्याहुतिभिः परिवारेवताः
ब्रम्हादि देवताश्च एकैकया ज्याहुत्या शेषणस्विष्टकृते तत आचार्यं संपूज्य विभवे सति भूशय्या रोष्य वस्त्रकाचनदित्वा पीठं च दद्यात् श्रीकृष्णः
प्रतिगृह्णाति श्रीकृष्णो वै ददाति च श्रीकृष्णस्तारकोभाभ्यां श्रीकृष्णाधनमो नमः कृष्णायानं नररूपाय दारस्यामि प्रति मामिमां द्रव्यं विष्णुससु
द्वैतमतः शांतिं प्रयच्छमे व्रतपूर्तये गां च दद्यात् अभिषेकः शतमर्धं विंशति दशवा ब्राह्मणान् संतव्यं स्वयं भुंजीतेति भविष्योत्तरं अथ ज्येष्ठा व्रत-
भाद्रपदशुक्लाष्टम्यां ज्येष्ठर्क्षे इदं च ज्येष्ठा योगवशन पूर्वविद्धाया परविद्धाया वा कार्यम् दिनद्वये तद्योगे परेव पूर्वद्यु रात्रौ तद्योगे पूर्वैव अन्य-
। । णेः अष्टमी रविवारज्येष्ठर्क्षयोगिनी लज्येष्ठेत्युच्यते दशकालसंकीर्तना ते भम अलक्ष्मी परिहार पूर्वक धन धान्य पुत्रपौत्र सौभाग्या दिव्य-
निद्वारा श्रीज्येष्ठा देवता प्रीत्यर्थं अमुककामना सिद्ध्यथैवा ज्येष्ठा व्रतं तदुद्यापनं च करिष्ये पूर्वद्युः नद्याः शरद्धदेशाजाः सिकताः समानीय नम्र देवीस्व-
रूपं कृत्वा पूजयेत् उद्यापने तु सौवर्णा ज्येष्ठा प्रणिमामं डले कलशोपरि संस्थाप्य पूजयेत् त्रिलोचनां शरुक्लदंतीं विष्णुतीराजनीं मनु विरक्तार-
कनयनां ज्येष्ठा मावाहयाम्यहम् इति नाम मंत्रेण पूजा ज्येष्ठे श्रेष्ठे तपोनिष्ठे ब्रह्मिष्ठे सत्यवादिनि एत्येहित्वं महाभाये गृहाणा ध्यानमोस्तुते इत्यर्घ्यं
तामग्निवर्णा मापो हि षेति तिसृभिः हिरण्यवर्णे निचतसृभिरभिषेकः प्रार्थना यस्याः सिंहारथे युक्तो व्याघ्रश्चापिमहाबलः ज्येष्ठा संज्ञा मिमां देवी-
प्रपद्ये शरणं शुभम् ततः तर्पणम् ज्येष्ठान्तर्पयामि सत्यांतं कलिप्रियांतं विद्यां विनार्यिकीं तापिनीं श्रीकृष्णान्तर्पं अपूपवाचनदत्त्वा रा-
त्रौ जागरणं कृत्वा प्रातः पुनः संपूज्य अग्निं प्रति ष्ठाप्य अभ्यप्रधानं गौरीं तामग्निवर्णां मिति मंत्रेण दधिम पुक्षी रक्षतेः प्रत्येकमष्टोत्तरश-

तसंख्याकाहुनिभिः मंडलदेवताश्चैकैकयाज्याहुत्याशेषेणास्तिष्ठ० एवद्वोमंकृत्वा पूजनं संपाद्य आचार्याय कृत्वा वस्त्रयुतं पीठं व्रतं पूतये गा च दद्या-
 न् भुवा सिनीः वरत्रालंकारादिभिः संपूज्य ब्राह्मणांश्च संनय्य आशिषो गृहीत्वा स्वयं भोजीत् सिकतादिकं नद्यात्त्यजेत् एवं द्वादश वर्षं यत्नं माजन्म यत्नं वा
 दूर्ध्वमाव्रतं करिष्ये उदीची दिशं गत्वा दूर्वा मूलं नमस्कृत्य प्रार्थयेत् त्वं दूर्ध्वं वज्रं नमोऽस्मिन् देवाय त्वं दूर्वा मूलं नमस्कृत्य प्रार्थयेत् त्वं दूर्वा मूलं नमस्कृत्य प्रार्थयेत्
 प्रशाखाभिर्विस्तृता सिमहीतले तथा विस्तृतं संतानं देहित्व मजरा मेरे इति तत्रैव गृहे वा विवस्ति मात्रां दूर्वां आनीय पीठे सस्थाप्य तत्र नमूले शिवं गणेशं संस्था-
 प्य नत्तन्मंत्रेण पूजयेत् आगच्छेद्विदूषं सर्वं संपत्प्रदायिनी यावद्भूतं समाव्येत नावं त्वं सन्निधाभव इत्यावाहनं दध्यक्षतैः रत्नभिश्च पूजनं स्वर्नूरी-
 नारिकेलमातुलिगद्राक्षाबदरलि कुचं बीरबीजं पुरदाडिमीफलं नैवद्यं तैरेव वायनं विभ्रायदत्वा पूर्ववत्संप्राथ्यं देवीं विसर्जयेत् मंत्रः विष्णुदेह इत्यु-
 क्तं तं दूर्वां हिमसीदमे वंदिता सर्वदेवस्तु गम्यतां निजमंदिरं ततः सद्गन्धेन ब्राह्मणान् संनय्य तत्रैव आग्निं यक्त्वमन्त्रं दुधिलं मक्षारं लवणं मन्त्रीयात्
 एवं प्राणिमांसमष्टम्यां एवं सर्वं तस्मै कृत्वा अने उद्यापनं कुर्यात् वृताचार्या मंडलापरि कलशस्थयेण वपां त्रे सप्त धान्ययुक्तं हेमीरौघ्यं मूलयुतां दूर्वासं-
 रथाप्य पूर्वोक्त प्रकारेण पूजयित्वा रात्री जागरणं कुर्यात् प्रातर्ग्निरिति श्राप्य अन्वाध्यात् प्रधानं गौरीकांडाकांडादिति मंत्रेण तिलैः आज्येन-
 च अर्घ्याधिकं शतं संनय्याय धूये मंडलदेवताः पूर्ववत् एवं द्वोमं संपाद्य ब्राह्मणेभ्यः तिलापिष्टं गोधूमं सप्तधान्यानि फलानि च वायनं त्वेन दत्त्वा आ-
 चार्यवरत्रादिभिः संपूज्य तस्मै सोपस्करं पीठं व्रतं पूतये गा च दत्त्वा द्वादश ब्राह्मणान् सद्गन्धेन संनय्य आशिषो गृहीत्वा संतानं दद्याद्भिर्वति॥

अथभाद्रपदशुक्लाष्टमीभारभ्यषोडशादिनपर्यंतं महालक्ष्मीव्रतं तच्चाधिरात्रातिक्रमवर्तिन्यामष्टम्यं कार्यम् अत्रज्येष्ठायुतांयां प्राशस्त्यं अष्टम्यां प्रा-
 तःषोडशाचारं अग्नीकरीसुरवंचत्रक्षाल्यषोडश गडुषाश्चकृत्वामंत्रस्नानपुरःसरं स्नात्वा तिथ्यादिसंकीर्त्यं ममसकलदौभाग्यदुःखनिवर्हणपूर्व-
 धनधान्यैश्वर्यपुत्रपौत्राद्याभिसिद्धिद्वारा श्रीमहालक्ष्मीप्रीत्यर्थं महालक्ष्मीव्रतं करिष्ये ततःषोडशतनुमयं षोडशग्रंथिपुतं सूत्रं निमयिविमला-
 ने संस्थाप्य तत्र महालक्ष्मिं समागच्छ पद्मभाषपदादिह पुंचोपचारपूजेयत्स्वदर्धपरिकल्पिते तिलक्ष्मीभावाद्य षोडशदूर्वाकुरैः मालतीपु-
 रूर्चंदनादिभिः श्रीसूक्तेन लक्ष्मीसूक्तेन वासपूज्यप्रार्थयेत् धनं धान्यं धरां धर्मं कीर्तिमायुर्गशः श्रियम् तुरगान्वतिनः पुञ्जान् महालक्ष्-
 म्यच्छमे विष्णोर्वक्षसिपद्मे च शूरे च क्रेतुषां वरे लक्ष्मिदेवि यथासित्वं गृहे सत्नेतथावसेति अनेन पुरुषेण दाक्षिणाकुरैस्त्रियाः कठे बंध्वा क-
 त्वा भुंजीत एव कृष्याष्टमीपयतं प्रत्यहं तदेव सूत्रं स पूज्यधारयेत् कृष्याष्टम्यां प्रातःवरस्त्वंगृहं रगवत्यादिभिर्युतं कृत्वा तत्र अष्टदलं इंद्रादिश-
 यतनिमायतत्रकाष्ठमुच्चंदनादिभिः चतुर्भुजांगजपृष्ठगतां महालक्ष्मीं मूर्तिं विरच्य तत्र पूर्ववन्मूतनं सूत्रं प्रतिष्ठाप्य पूजयेत् अथांगपूजा नृपुला
 ० पादोप० चंचलार्थे० जानूनी० कमलचारिसिन्धे० करि० शाल्ये० नाभि० मन्मथवासिन्धे० स्तनी० ललिताये० भुजहरे० लक्ष्म्यै० कंठं० मायायै०
 ० त्रिथै० शिरःपू० समार्यै० संवीगं पूर्ववत्पूज्यप्रार्थ्य नमूतनं सूत्रं पूर्ववद्धृत्वा षोडशनमरकारान्कृत्वा जीर्णदोरकं० महालक्ष्मिगृहाणत्वंदोरकं य-
 मया धृतं उचीर्यदोरकबाह्वोर्लक्ष्मीपादं निवेदयेत् ततः ब्राह्मणान् संपूज्य शरपे षोडशदीपान् षोडशगोधूमलङ्घिकांश्च निधाय दद्यात् चतुर्दशशं-
 कान् दीपान् पिंडान् घृतकुनान् गृहाणत्वदिजभ्रेष्ठवायनं प्रीतये श्रियः ततः च द्रोदये सति चंद्रसंपूज्य अर्घ्यं दद्यात् नमस्ते स्तु निशानाथ लक्ष्मी-

भ्रातर्नमीस्तुते व्रतं संपूर्णतां यानु गृहाणाद्यर्थविधोमम ततः भोजनं कृत्वा रात्रौ जाग्रणं कुर्यात् प्रातः विसर्जयेत् अनेन मंत्रेण पंकजं देवि-
 संत्यज्य मम वैशमनि संविशे यथा संपुत्रं भृत्याहं करवीर्यां त्वत्प्रसादतः तत्सूत्रं वर्षं पयनं धारयेत् एव षोडश वर्षं पयनं अशक्तौ षोडश दिनं वा च
 रित्वा तेन उद्यापनं कुर्यात् पूर्वोक्तं संकल्प्य तेन वृत्ताचार्यः सर्वतो भद्रं स्वकलशे हिमीं महालक्ष्मीं प्रतिभासं कुरु मिवेति मंत्रेण संस्थाप्य पूर्ववत्सूजयेत् चंद्राया अर्घ्यं
 दत्त्वा देवी गार्ग्यं नक्षत्रीरोदाणं विसंभूते कर्मलेकमलालये प्रयच्छ सर्वकामान्मे विष्णु वक्षस्व स्थलालये पुत्रान् देहि धनं देहि सौख्यं सौभाग्यं मे वच कुं-
 रु त्रिगं महालक्ष्मीं महालक्ष्मीं माशुनाशाय प्रातरग्निं निष्ठाप्य अन्वा दध्यात् प्रधानं महालक्ष्मीं श्रीरक्तं न प्रत्युत्तं कर्मलेः पुनः दृ-
 नाक्तं पायसं गित्वा घृतद्रव्यैः प्रत्येकमंशोत्तरं शतं संख्या कर्तुं निभिः लक्ष्मी मंत्रेण यदये मंडले दत्वा आज्येन एवं होमं कृत्वा आचार्यं संपूज्य पीठं गा-
 नय दत्त्वा ततः षोडशमिंशुना निवर्त्तमाना विधमस्या गि च दनं ताडय त्रपुंगी फलं युता निच निक्षिप्या न्ये शूर्पणा-
 छाद्य दद्यात् क्षीरोदाणं विसंभूतं महालक्ष्मीं अर्घ्यं सहोदरा व्रते नानेन संपुष्टा ग्रीयतां विष्णु वक्ष्मा एव षोडश ततः ब्राह्मणान्संतर्प्य आशिषीं गृही-
 त्या भुंजीत इति त्रीं मच्छंकरं विरचितायां व्रताद्यापनं कौमुद्यां अष्टमी व्रतानि अथ नवमी व्रतानि तत्र चैत्रशुक्ल नवम्या राम नवमी व्रतं स्कंदे
 तत्र परनिर्द्वागं मध्याह्ने पित्यां कार्यं तिथ्यादिसंकीर्त्य० आत्मनः अखिलपापक्षयपूर्वकं चतुर्विधं पुरुषार्थं सिद्धिद्वारा ममाचरितस्य राम
 नवमी व्रतं स्य सांगता सिद्धये तद्दद्यापनं करिष्ये ततः पूर्ववत् वृत्ताचार्यः सर्वतो भद्रं स्वकलशे साक्षितं पूर्ण पात्रे षट्कोण पद्मं विलिख्य तत्र मध्ये
 हं मं रामं गडक्षेत्रेण त्रयोदशाक्षरेणावामूलमंत्रेणावामूलमंत्रं श्रीराम राम रामेति षट्क्षरमंत्रः श्रीराम जय राम जय जय रामेति त्रयोदशाक्षर

वेदिकस्तु भद्रो भद्रया सचमान आगादिति तद्वाभूत्तुः हेमींसीतां जनकात्मजायेनमइतिनामभनेणत्वप्रतिष्ठाप्यपरितः षट्कोणेषु क्रमेण दशरथः श्रीकौसल्यां लक्ष्मणं भरतं शत्रुघ्नं मारुतिं चनामभनेः प्रतिष्ठाप्य पुरुषस्तेन पूजयेत् पुष्पोत्तरं अंगपूजा श्रीरामचंद्राय नमः पादौ पूजया एवं सर्वत्र राजीवलोचनाय० गुल्फोपू० रावणालकाय० जानुनीपू० विन्धामित्रप्रियाय० नाभिपू० परमात्मने० लहस्य० श्रीकंठाय० कंठ० सर्वास्त्रधारिणे० बाहू० विश्वसूतये० मुखं० यक्षनामाय० जिह्वा० दामोदराय० दंशान्० सीतापतये० ललाटं० ज्ञानगम्याय० शिरः० सर्वात्मने० वीरिणं० नमस्कारभनेः नमो देवाधिदेवाय रघुनाथाय शार्ङ्गिणे चिन्मया नंदरूपाय सीतायाः पतये नमः इति अर्घ्यमभनेः दशाननवधाध्यायधर्मस्थापनाय च राक्षसानां विनाशाय वेत्यानां निधनाय च परित्राणाय साधूनां जातो रामस्वयं हरिः गृहाणाध्यमयाद नमो भ्रात्रादिसिद्धिं तो न धइति नतः इयं नदिनारात्रिनिनयेत् प्रातः अभिप्रतिष्ठाप्य अन्वाध्यात् अभ्रप्रधानं रामं आज्यपाय सद्रव्येण प्रत्येकं अष्टोत्तरशतं सरव्या कहुनिभिः मूलमंत्रेण जानक्यादिसप्तदेवताः उक्तद्रव्येण अष्टाविराजितं सरव्या कहुनिभिः ब्रम्हादिदेवताश्च एकैकया ज्याहुल्याय हस्य एवं होमं संपाद्य आचार्यैः स पूज्यप्रतिमो दद्यात् तत्रमंत्रः इमां स्पर्णमयीं सामप्रतिमां समलक्ष्णानां श्रीरामप्रीतये दास्ये प्रीतो भवतु राघव इति ततः व्रतपूर्तये गां च दत्त्वा स दन्नेन ब्राह्मणान् संनय्य दक्षिणादिभिः प्रतोष्य आशिषो गृहीत्वा स्वयं भुजीत इति रामनवमीव्रतं अथ रामनामलेखनोद्यापनविधिः भविष्ये उमाप्रतिमहादेववचनम् रामनामलिखेद्यस्तु लक्ष्मकोटिशतावधि एकैकमक्षरं पुंसां महापातकनाशनं प्राप्नोति परमांसिद्धिं दीर्घायुः प्रतिसंपदमिति निश्चयादिसंकीर्त्य आत्मनः अनेकपातकक्षयपूर्वकं सकलमनोरथावासिद्वारा श्रीरामचंद्रप्रीत्यर्थं मया लिखितं यत्कोटिलक्षांशुकावधि रामनाम तत्संपूर्णं तां सिद्धयेत-

नृयेतदुद्यापनारव्यं कर्मक० इति संकल्प्य पूर्ववत्तृताचार्यः सर्वतोभद्रस्थकलशे साक्ष न पूर्णपात्रे षोडशमाषात्मक राजनसिंहासने रुक्वर्णस्य
 पलेनतर्धे नवानिर्मितं रामं चामतः सीतां दक्षिणतोलक्ष्मणं पुरतो हनुमन्तच सौवर्णप्रतिमां सुमूलमंत्रेण च आवाल्क्ष्य पुरुषभूक्तेन च पूजयेत् परितः
 सप्तधान्यां परिवारि पूणान्धौ कलशान् पूर्वोदिके मणसंस्थाप्य तेषु लोकेशास्तनमंत्रैरावाल्क्ष्य पूजयेत् प्रातः अभिप्रतिष्ठाप्यान्वाध्यात् अत्रले-
 खनदशांशेन शतांशेन बाहोभः अन्नप्रधानम् रामं आज्यद्रव्येण लेखनदशांशेन शतांशेन वा मूलमंत्रेण परिवारित्वताः ब्रह्मादिदेवताश्च एकैक
 याज्याहुत्यायश्ये एवं होमसंपाद्य आचार्यसंपूज्य पीठं दद्यात् तत्र मंत्रः सीताभीमिन्निहनुमद्युत रामं सुदक्षिणं ददामि हि जग्यारामो मे प्रियता
 भिमिनि नृतः व्रतसंपूर्तये गांच दत्वा द्युत पूरित कांस्यपात्रं निलपात्रं च यथाशक्ति दशदानानि दत्वा योगिराजं बहुकृत्रयं च अन्यान्पि राहिजान् सदनै
 न संनप्य दक्षिणादिना प्रतीक्य आशिषो गृहीत्वा इक्षुर्जनैः सह मुंजीत अथ भाद्रपदशुक्ल नवम्या सुहूर्ते भात्रसत्वे पि परशुतायां अदुःखमेवमीव्रतं स्का
 दे निध्यादिसकीर्त्य आत्मनः सकलदुःखनाशपूर्वकं अभीष्टसिद्धिदाराभीगौरी प्रीत्यर्थं अदुःखमेव सीव्रतं करिष्ये इति संकल्प्य गोमयेनोप
 लिप्य भूमौ वीरगुणलिप्तां इक्षुच्छादितां अपूपपायसादिसुतां उपस्मिदपि कायुतां कृत्वा तत्र पीठं गौरीगौरीभिर्मायेति नमो देव्या इति वामं त्रेपा संपू
 ज्य रात्रिजागरणादिना नयेत् तद्धिने हिंसादिरहितं उपोषणं कार्यम् अशक्तैश्च दृग्धफलादिभक्ष्यं अत्यन्ताशक्तैश्च द्विविध्यान्नं प्रातः देवीं संपूज्य
 सपत्नीकं ब्राम्हणसंपूज्य पंचफलांस्त्रिंशं वायनं सोपस्करं दद्यात् तत्र मंत्रः गौरीदुःखविनाशि न्याव्रतसंपूर्तिहेतवे वायनं हि जग्यारामो मे प्रियता
 दहम् इति दत्वा देवीं विसर्ज्य पीठं दत्वा त्रिभ्यो धिकान् द्विजान् सनत्यं मुंजीत अथ दशमीव्रतानि नवशतभामासस्य यस्यां कस्यां चिच्छुक्लद-

शम्यां आशादशमीव्रतम् हेमाद्रौ भविष्योचरे तिथ्यादिसंकीर्त्य आत्मनः अखिल मनोरथावासि पूर्वकं दशोशा रूपी परमेश्वर प्रीत्यर्थं आशाद-
शमीव्रतं करिष्ये इति संकल्प्य नक्तगीमये नोपलिसगृहांगो यवैः पिष्टान् केन वारुणी रूपाः दशाशास्वरूपाः पुत्तलिका विलिरव्य तत्र इन्द्रादीन् आ-
युधवाहनादियुतान् तत्तन्मंत्रैः नाममंत्रैर्वा संपूज्य धृताक्तनेवैधं भक्ष्य भोज्यादियुतं दीपाञ्च पृथक् पृथक् दद्यात् पयित्वा कालोद्भवानि फलानि च समर्थ-
प्रार्थयेत् आशास्त्वाशाः सदा सतु सिद्ध्यन्तां मे मनोरथाः भवतीनां प्रसादेन सदा कल्याणमास्थिताः ततः विप्रसंपूज्य दक्षिणां दत्त्वा ब्राम्हणभोजनपु-
रः सरस्य भुञ्जीत अनेन क्रमयोगेन मासि मासि समाचरेत् वर्षानि च कुरुक्षेत्रे छउद्यापनविधिं चरेत् उद्यापनं करिष्ये इति संकल्प्य वृत्ताचा-
र्यः सवतो भद्रं ब्रम्हादिदेवता आवात्य नत्र अक्षतपुंजे पुंसौ वणाः शैव्यावा दशाशात्रनिमाः संस्थाप्य वक्ष्यमाण दशभिर्मंत्रैः संपूजयेत्
त्वयि सन्निहितः शक्रः सरासुर नमस्कृतः पूज्यासि भुवनस्यास्य ऐन्द्रादिदेवतेनमः अग्नेः परिग्रहावाप्तेस्त्वमाग्नेयीति पठ्यते तेजोरूपा परा-
शक्तिराग्नेयी वरदा भव धर्मराजं समाश्रित्य लोकांसंयमनीत्यसौ तेन संयमिनी चासि वरदा त्वं सदा भवति स्वद्गृहस्तासि विहृता निरुक्ति-
स्थानमाश्रिता तेन निरुक्तिनिनामासि त्वमाशां पूरयस्व मे त्वय्यास्ते भुवनाधारो वरुणो यादसां पतिः कर्गार्थिमम धर्मार्थं वारुणी प्रभवा भव अ-
धिष्ठितासि यस्मात्त्वं वायुना जगदायुना वायव्ये त्वमतः शान्तिं नित्यं यच्छममालये धनदेनाधिष्ठितासि प्रख्याता त्वमिहोत्तरा निरुत्तरा भवास्मा-
कं दत्त्वा सद्यो मनोरथान् देवेन जगदीशेन शंभुना त्वमलंकृता पूरयस्व शूभे देवि वांछितानि नमोनमः भुजंगाष्टकुलेन त्वं सेवितासि यतो
त्वयि नागागनाभिः सह साहिता भवममाद्येव सर्वलोकोपारिगता सर्वदा त्वं शिवस्य च सनकाद्यैः परिहृता द्यौस्त्वं मां पाहि सर्वदा नक्षत्रा

१ दिशा २ बुका इति रव्यातश्चूर्णविशेषः

णिचसर्वाणि ग्रहास्तारांगरास्तथा नक्षत्रमातरोयाश्च भूतप्रेतविनायकाः सर्वभक्षसिद्ध्यर्थं भवन्तु भवणाः सूदा एभिर्मन्त्रैः संपूज्य
 तथा गीतवादित्रमंगलैः पतिपुत्रवतीभिः स्त्रीभिः जागृद्धिः सहपुराणपठनादिना च निशानियेन प्रातः स्नात्वा पूर्ववत्संपूज्य दशभिश्चना
 निचरन्नादिना संपूज्य अभावे एकवासपूज्यतम्यः सौभाग्यद्रव्ययुत वाचनं दक्षिणायुतं दत्त्वा आचार्याय पीठं व्रतपूर्तये गोचदत्त्वा भक्ष्यभोज्यादि-
 ना आहं पान्नात्स तर्प्य दक्षिणादिना प्रती व्य सुहृन्भिन्नादियुतो भुंजीत य एवं कुरुते पार्थ दशमी व्रतमादरात् सर्वोन्मासनावाप्नोति मनसोभीप्सि-
 तान्नरः इति आशा दशमी व्रतम् अथ भाद्रपदशुक्लदशम्या दशावतारव्रतं भविष्ये तच्च दशवर्षात्सकंदशम्यां प्रातः नद्यादौ
 स्नात्वा नित्यकर्म निर्वर्त्य गृहभागत्यसंकल्पं कुर्यात् नित्यादिसंकीर्त्य दशावरान् दशपरान् पुरुषान् तस्मान् चोद्धतुं कामस्तथा भवेत्तद्दीप
 वासपूर्वकं निरतिशयानंदमुखवासास्ये च दशाः ३ तारस्वरूपी परमेश्वरप्रीत्यर्थं दशावनारव्रतं करिष्ये इति संकल्प्य उक्तविधिना पुण्याहवाचना
 दिष्टत्वा नूदीतीरे गृहे वा गोमयोपलिसशुद्धं मूमी च दनादिना मत्स्यादिदशावतारप्रतिभाः विलिरव्य विष्णुमंत्रेण प्रतिष्ठाप्य पुरुषसूक्तं न-
 षोडशीपचारं पूजयत् नैवेद्यादौ विशेषः गौधूमादिधान्यचूर्णस्य स्वहस्तस्य प्रसृतित्रयं गृहीत्वा तस्य त्रिशतदार्था घृतपाचिनाः वक्ष्यमाण
 संक्षिप्ताः कर्तव्याः तत्र दशदेवाय दशब्राह्मणाय दशात्मने वर्षे वर्षे भिन्ननामकाः प्रथमे पूरिकाः द्वितीये अपूपाः तृतीये अमृपकासाराः
 चतुर्थे मोदकाः पंचमे सोहालिकाः षष्ठ्यवडवहकाः सप्तमे कोकरसाः अष्टमे कपुष्यनिभाः नवमे कर्णवहकाः दशमे मंडकाः एव संपूज्य नम-
 स्कुर्वन् मत्स्यं कूर्मं वराहं च नरसिंहं त्रिविक्रमम् रामं रामचक्रवर्तीं चैव सकलिकेन गतोस्मि शरणं देवं हरिं नारायणं प्रभुं नमोस्मि ज

गन्तार्थं समे विष्णुः प्रसीदतु छिन्नमुर्वेषाणीमायां भक्त्या प्रीतो जनार्दनः श्वेतह्रीपनेयस्तस्मान्मद्यात्मा सन्निवेदितः ततो ब्राम्हणं संपूज्य दक्षिणास-
त्काचरितस्य दशावतारव्रतस्य उद्यापनकरिव्ये इति संकल्प्य एकदत्तानावन्मितं स्वयं मोनीभुजीत एवं दशवर्षप्रतिभाद्रपदशुक्लदशम्या कृत्वा अर्ते उद्यापनं कुर्यात् न च यथा पूर्वसंकल्पं उ-
क्तैः सर्वतोभद्रोक्तविधिना ब्रम्हादिदेवतास्थापनपूर्वकं कुलशशप्रतिष्ठांतं कृत्वा न त्रहेमीर्दशप्रणिमाः मत्स्यादिदशावतारस्वरूपाः विष्णु-
दिना संपूज्यक्रमेण ताः प्रतिमास्तैर्भ्यो दाध स्नात्वनाराकोदयव्यापिनीया लघ्या तत्र कृत्यं भविष्ये गोपथब्राह्मणे च मंगलवाद्यघोषपुरःसरं सर्वजनाः भूष
शमीविजयादशमी रतीमांतंगत्वा तत्र गणेशं दिव्यालांध्यं संपूज्य शमीसंपूजयेत् न तत्र मन्त्रः शमीशमयते पापं शमीलोहिनकंदकी
अमंगलानां शमनी शुभनी दुष्कृतस्य च दुःस्वप्ननाशिनी धन्या शमीतां प्रणमाम्य हम् करिष्यमाणयात्रायां यथा कालं स्वरमम न त्र-
१० न वञ्चीराम पूजिते क्षत्रियादिस्तु आत्मनि वाराम साम्यतां ध्यात्वा रिपुमतिकृतिं कृत्वा तांच शरेण छित्वा ब्राम्हणेभ्यो-
नयादिदत्वा शमीमूलगता उनाद्रिमृद्गृहीत्वा जयमंगलशब्देन वारश्चीभिर्निराज्यमानो रथवाजिगजपदानां निवेशा को तु क माचर-
न् सोत्साहः स्वगृहं विशेत् अथ दशादित्यग्रनपादमे यदा यस्मिन्कस्मिन्मासे शुकक्लपक्षे रविवासरे दशमी सुदाकर्तव्यं न त्रविधिः

प्रातःनद्यादीन्नात्वा गृहमागत्य संकल्प्य कुर्यात् तद्यथा तिथ्यादिसंकीर्त्य मम समस्त पापक्षयपूर्वक पुत्रपौत्रसमुन्नति धनधान्यरुणोत्कर्ष प्राप्स्यथेति
 था इह जन्मानि जन्मानि वा ज्ञानतो वा कृतं तु वास्यिभस्म सुसलसंमार्जनीलं धनकुमारी रजकी रजस्यलावियोनि पशुयोनि ब्राह्मणी गुरुयोषि इभि
 णीगमनसं ध्याकालपूर्वकालपुण्यसमयश्चागमनपुत्रमावृत्त्यागस्वामिधर्मपत्न्यागादि दुष्टकर्मजनितदुर्दशा निरसनार्थं शुभेदशा मास्यर्थं दशा
 दित्यत्र न करिष्ये इति संकल्प्य गणेशपूजनं पुण्याहवाचनं च कृत्वा पीठे नित्यवत् सूर्यं आकृष्य नेति मंत्रेणावात्थ ध्येयः सदा सविनु
 मंडले ति त्रिमूर्तिरूपिणां ध्यात्वा पुरुषसूक्तेन षोडशीपचारैः पूजयेत् ततः दुर्दशादेवतापूजनं शकृद्भूमौ कृत्वा वर्षाचूर्णेन मनुष्यादिना वा दशपुन-
 लिकाः विलिख्य वक्ष्यमाणदशनामाभिः क्रमेण आवाह्य तत्तन्नाम मंत्रेण षोडशोपचारैः पूजयेत् दुर्दशानामानि दुर्मर्यादेः दु-
 निसर्वत्र दीनवदनार्थं मालिन्ये सत्यनाशिन्ये सुबुद्धिनाशिन्ये हिंसायै दुष्टायै मित्रविरोधिन्यै उच्चाटनकारिण्यै बहुविताप्रदा-
 ये दुर्दशायै एव सर्वं पूज्य अनेन मंत्रेण विसर्जयेत् नित्यं पापकरे पापे देवद्विजविरोधिनि गच्छ त्वं दुर्दशे देवि नि विशारद्विरोधिनि नतः तत्सु-
 जा भूमिगामयेनापलेपयेत् स्वयं हस्तपादौ प्रक्षाल्य आचम्य प्राणानाथस्य तिथ्यादिसंकीर्त्य दशादित्यत्रांगभूतं दशादित्यदोरकपूजनं करि-
 ष्ये इति संकल्प्य शुचौ देशे पंचरंगशोभितं अष्टदलविरच्य तन्मध्ये तदुलराशिक्षत्वा नदुपरि उक्तविधिना पूणपात्रयुतं नैजसकलशं प्रतिष्ठाप्य तत्र कु-
 कुमाष्ठदलपुतं वरश्च भूसार्य तत्र दशतनुमितिं दशग्रंथि युतं दोरकं संस्थाप्य दशग्रंथिषु वक्ष्यमाणदशनामाभिः देवतां वाहनं क्रमेण कुर्यात् सूर्याय
 सूर्ये एव सर्वत्र धान्ने विधाने अर्घ्ये दिवाकराय भास्कराय भानवे सुवर्णरत्नसे तपनाय हंसनुरगाय सवित्रे आदित्या

य० एतैरेवमंत्रैः षोडशोपचारैः पूजयेत् ततः पूजितंदोरकंपुरुषस्य दक्षिणोकरे स्थियाः वामे बद्ध्वा दशसुदशाः पूजयेत् तत्र चंदनादिनापि
 नौपदेवा दशपुत्तलिकाविलिख्य वक्ष्यमाण दशनाममंत्रेण आवाहयेत् सुबुद्धिदायिन्यै० सुखकारिण्यै० सर्वसंपत्तिदायिन्यै० इष्टभोगदायिन्यै०
 लक्ष्मीदायिन्यै० कीर्तिदायिन्यै० दुःखनाशिन्यै० पुत्रदायिन्यै० विजयार्थं० धर्मदायिन्यै० इत्यावात्स्यप्राणप्रतिष्ठाकृत्वा ततः विशुद्धदर्शनादे
 ध्यायेद् दशदशादेवीं सर्वभरणभूषिता इति ध्यात्वा एतेनाममंत्रैः षोडशोपचारैः पूजयेत् ततः प्रार्थयेत् ततः विशुद्धवसने देवि
 इष्टभोगप्रदानाय समग्रफलमाप्नुयात् ततः वामेन दद्यात् तद्यथा दशफलान्वितं दशमोदकान्वितं वायनं शूर्पं निधाय-
 ब्राम्हणा पूजनपूर्वकं दद्यात् तत्र मंत्रः भास्करो बुद्धिदाता द्रव्यस्थो भास्करः स्वयम् भास्करस्तारको रत्नाकं भास्कराय
 नमो नमः तत्र अन्यान्पि ब्राम्हणान् भक्त्या वस्त्रादिना संपूज्य ब्रतपूर्तये श्रोत्रियाय कुटुंबिने ब्राम्हणाय गात्रं च दत्वा स दत्तेन विप्रान्संतर्प्य आशि-
 षो गृहीत्वा देवं क्षमापयेत् मंत्रहीनक्रियाहीनभक्तिहीनचयन्या पूजितोऽसि सुरेशानपरिपूर्णतदस्तु मे ततः दुर्दशानाशनं विश्वरूपिणं भास्करं
 ध्यात्वा दोरकादिविस्तृतैलादिवर्जितं दशमोदकान्वितं मौनेन भोजनं कुर्यात् इति दशादित्यब्रतं अथ दशहाराव्रतं स्कांदे ज्येष्ठमासे सि-
 ण्मा बुधहस्तयोः गगानंदे व्यतीपाते कन्याचंद्रेष्टषरेवौ दशयोगनरः स्नात्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते इति वराहपुराणे दशम्याशक्ल
 पक्षे तु ज्येष्ठमासे च जान्हवी अवतीर्णायितः स्वर्गाद्धस्तर्क्षे च सरिद्धरा हरते दशपापानि तस्माद्दशहारास्मृता रत्नानदानादिकं तस्या म-
 नंतफलदायकमिति इति श्रीमच्चिन्मपावनकुलाब्धिसंभव धारतुपनामक बल्लाळसूत्रिस्तु विरचिताया ब्रतो द्यापनं कौमुद्यां दशमी ब्र-

नानि समासानि एकादशी व्रतोद्यापनविधिः ग्रंथारंभे उक्तः विशेषस्त्वबोध्यते अथ ज्येष्ठशुक्लेकादश्यां निजलेकादशीम्रतं नद्विधिः
स्कंदे ज्येष्ठमासिनृपत्रेष्ठयाशुक्लेकादशीमिवेत् निजलंसमुपोष्यान्नजलकुं भान्सशर्करान् प्रदायविप्रमुख्येभ्यो मोदते विष्णुसन्निधा-
विति तथाभारते भीमसेनप्रतिव्यासवचनं दृषस्येमिथुनस्थे वा शुकुलैर्कादशीमिवेत् ज्येष्ठमासे प्रयत्नेन उपोष्याजलवर्जिता उदयादु-
दययावदूर्जयित्वा जलं नरः अग्रयत्नादवाप्नोति द्वादशादशीनृप ततः प्रभाते विमले द्वादश्यां स्नानमाचरेत् जलसुवर्णदत्त्वा च द्विजातिभ्यो यथाविधि
भुञ्जीत कृत्यस्तु ब्राम्हणैः सहितो वशी संवत्सरस्य ग्रामं ध्ये एकादश्यो भवत्युत तासां फलमवाप्नोति नात्र कार्या विचारणेति इति निजलेका-
दशीम्रतम् आषाढशुकुलेकादश्या शयन्येकादशीव्रतब्रम्हपुराणे एकादश्यानुशुकुलाया माषादेभ्यो गवांहरिः भुजंगशयने शोने च दाक्षीणा-
पर्वमेव न दानं तत्र तिमाकार्यं सचलक्षुणसंयुता कांचनी राजती नाम्नी चारुपे नलकी तथा पीतांबरधरा सौम्या पथिके स्वास्तुते शुकुले स्नापयित्वा
दधिदशीरघुनक्षौद्रजलेस्तथा उपचारैः षोडशैः पूजयेत् परमेश्वरम् तत्र मंत्रः स्तुसे त्वयि जगन्नाथ जगत्सु संभवदिदं विबुधैस्त्वयि बुद्धयेत
जगत्सर्वं चराचरमिति रात्री जागरणं कृत्वा प्रभाते देवं संपूज्य ब्राम्हणान् सदने न स न र्थं किंचिन्भियमान्वितो मोनी भुञ्जीत एवमवप्रबोधि-
न्यां कार्यम् इति आषाढशुकुलेकादश्या शयन्येकादशीव्रतम् अथ गीपद्यमनम् कर्त्तिकशुकुलेकादश्या हृदश्या वा कार्यम् भविष्ये ति
श्यादिसकीर्त्य आत्मनो यमदंडनिरसनपूर्वकं पुत्रपौत्रसौभाग्याद्यभिष्टुद्धिद्वारा श्रीगोपाल श्रीत्यर्थं पंचवधा चरितुं गोपद्यमनोद्यापनं करि-
ष्यं चतानार्यः सर्वतोभद्रस्थकलशैर्हमंचतु भुजंगीपालं संपूज्य इदं विष्णुरिति मंत्रेण प्रार्थयेत् नमस्ते देव देवेश नमस्ते गरुडध्वज नमस्ते वि-

द्यावेत्तुष्यं व्रतस्य फलदायकं प्रातरग्निं प्रतिष्ठाप्य अन्वाद्ध्यत् गोपालं समितिं लपाय सज्यथ द्रव्यैः प्रति द्रव्यमहोत्तरशतसंख्याकाहुतिभिः
ब्रह्मादिदेवताश्चैकैकया ज्याहुत्याय ह्ये ततः क्रमेण द्रव्याणां होमैः मन्त्राः त्रीणि पदा० अतो देवा० इदं विष्णु० विष्णोर्नुकं० नतु सविनुवरेण्यं०
ततो वायुनं प्रति वर्षं क्रमेण संहववा च यस्त्रिंशत्संख्याकं दद्यात् अथ मेपायसं द्वितीयमडकान् तृतीयमाषवटकान् चतुर्थं अपूपान् पंचमे
लङ्कान् वायनमन्त्रः वायने ते दिजश्चेष्टदक्षिणादिसुसंयुक्तं गोपालधीयतामिति ततः पंचमिथुनानि वरचादिना सपु-
त्राचार्या यगाच दत्वा एवमेवलक्षगोपद्वयं हवने विशेषः तद्वशात् शतशतानि वा पूर्वोक्तपंचद्रव्यमिलित्वा कायं वायुनं च अ-
न्यत्समानं इति गोपद्वयं अथ पीष्मपंचकव्रतम् कान्तिकेशु वल्कादश्यापंचदिनात्मकपादं तिष्ठ्यादिसंकीर्णं आत्मना रिव ल-
यापध्वयपूर्वकं धर्मार्थकाममोक्षचतुर्विधपुरुषार्थसिद्धिद्वारा श्रीपुरुषेभ्यो भिष्मपंचकव्रतं करिष्ये इति संकल्प्य पश्चिमां सुयास्य
नदीतीरवाग्दृष्ट्वा चतुर्दशो पशोः भित्तमंडपं गोमया णिलमिव दिकायां सवतीं भद्रं स्थितिं लोपरि पूर्णपात्रयुक्तं कलशं वा सुदेव ॐ नमो भगवते वासुदेवायै-
ति मंत्रेण संपूज्य अहोरात्रं दीपं पंचदिनं दत्वा मोनी अष्टशतं द्वादशाक्षरं मंत्रं जप्त्वा ऽग्निं प्रतिष्ठाप्य ॐ विष्णवे नमः स्वाहेति मंत्रेणाहोत्तरशतं
सूताक्तं तिलव्रीहीन् हुत्वा स्वयं अगुष्ठमात्रं गोमयं प्राशयस्तीत्रपाठादिनारात्रिनिर्णयेन दिनपंचकं होमादिकं सन्मानं विशेषः प्रथमे न्हि हरेः पा-
दौ कमलैः पूजयेत् स्वयं गोमयसक्षुणं द्वितीये न्हि बिल्वपत्रैर्जानुदेशहरेः पूजयेत् त्रिपलंगो मूर्तं स्वयं प्राशय तृतीये न्हि नाभिं शृंगारकेन पूजये-
त् पलत्रयं पयः प्राशनम् चतुर्थे न्हि बालबिल्वाकुरैः स्कंधौ पूजयेत् पलत्रयं दधिप्राशय पूर्णिमायां मालत्याहरः शिरः संपूज्य पलमात्रं स

द्रव्यैः प्रणिद्रव्यमष्टोत्तरशतसंख्याकाहुतिभिः ब्रम्हादिदेवताश्चैकैकयाहुत्या यक्ष्ये श्वेतायारकवर्णायावागो. अंतरिक्षमधूतंगोमयंयात्वं अं-
 गुष्ठार्धमाहुतिप्रमाणं हवनमन्त्राः सहस्रत्रशीर्षिनिगोमयव्याहृतिभित्तिनान् होमाने वेद्यावंश्राद्धकृत्वापिठंराचदत्त्वाब्राह्मणाभोजयेदिति अथवा
 त्रौहोमार्दिकं कृत्वा मानुः स्वयं पारणकुप्यान् इति सुरूपं द्वादशीव्रतम् अथ विष्णुयंचकमृत विष्णुधर्मात्तरे तत्रग्रहणविधिः अथभाद्रपदशुक्ल-
 द्वादश्यायदाश्रवणार्धे तदारभ्यवर्षपयंतं कायम् मासेपचोपोषणानि अथ एकादशीद्वये अमाया पूर्णिमायां विष्णुसंपूज्य उपवसेत् एवमवत-
 रकुर्यात् अंतर्द्वादश्यामुद्यापनं कुर्यात् नद्यथा तिथ्यादिसंकीर्त्य आत्मनः पंचमहापातकं सकृल्लपानं कृत्वा पातकक्षयपूर्वकं विष्णुलोकप्राप्तिद्व-
 रा श्रीविष्णुमीत्यर्थं आचरितस्वयं पयंतं विष्णुयंचकमृतस्य पूणनासिद्धये तदुद्यापनं करिष्ये हृताचार्यः सर्वतोभद्रं पंचकलशाक्षप्रतिष्ठाप्य तदुपरि
 सौवर्णाविष्णोः प्रतिमामंत्रपंचकेन प्रतिष्ठापयेत् क्रमेणमन्त्राः त्रीणिपदाः अथार्द्रकलशे तद्विष्णोमिति शतकलेशीकलशेन हि प्रासोविपन्यवदतिपूणि-
 माकलशे अतोदेवा इति कृष्णोकादशीकलशे इदं विष्णुरित्यमाकलशे ततः क्रमेण कलशपंचके द्वादशतनदेवता आवाहयेत् परितः गोवर्धनध-
 रम् अनंतं गुंडरीकाक्षं नित्यं वेदगर्भं यक्षं पुरुषं रुद्रमहर्ष्यं जयं शौरिं वैकुण्ठं गरुडध्वजं अवणस्थैकेशवं नारायणं
 माधवम् गोविंदं विष्णुं मधुसूदनं त्रिविक्रमं वामनं श्रीधरं तद्वीकशं पद्मनाभं दामोदरं संकर्षणम् शतकलेशकादश्याः
 विधुं शशिनं शशांकं चंद्रं सोमं उडुपं मनोरमं अमृतं पावनं हिमधृतं निशाकरं आव्यायनं पूर्णिमायाः संकर्षणं
 वासुदेवं मध्वन्मं अनिरुद्धं पुरुषोत्तमं अधोक्षजं नारसिंहं अभ्युतं जनार्दनं उपेन्द्रं हरिं श्रीकृष्णं कृष्णोकादश्याः महीधरं जगन्ना-

ज निविक्रमाथेदेवाय वाभनाय नमो नमः तनोन्यगो धंकद्रुद्रायेति मंत्रेणासं पूज्य शिष्यदध्यन्तेन युतं जलपूरकं करकंच संपूजयेत् तत्र क्रमेण मंत्रौ
 शिष्यो सिद्धिभक्तो सिलं बितो सिमयो परि सूत्रेणैवाश्रितो सित्वं वामनः प्रीयतामिति करकपूजयिष्यामि सरितासं गमजलैः पंचरत्नसमायु-
 क्तं तेन तु ध्यतु वामनः ततः सर्वाभ्या र्थयेत् यजन्त्यो वरुणः सूर्यः केशवः सलिलं शिवः तृष्ठाथमो वैश्रवणः सदापापहर इमे कथाश्रवणादि नारात्रि-
 निनयेत् प्रातरग्निप्रतिष्ठाप्य अन्वाद्ध्यात् अत्र प्र धानम् वामनपायसघृतसमिन्तिलैः प्रतिद्रव्यमष्टोत्तरशतसरथाकाहुतिभिः पीठदेवताः ब्र-
 ह्मादिदेवताश्चैकैक्या ज्याहुत्याय ह्ये होमसत्रांश्च इरावतीनिमंत्रेण पायसं घृतं च इदं विष्णुरितिसमिन् श्रीणिपदेत्याज्यं विष्णोः कमपीति
 तिलाः ततो द्वादशसरथाकां नृवरत्ना दिनास पूज्य दध्यन्नापवीतगापीच दनयुतान् सुगंधजलपूरितान् द्वादशकरकांस्तेभ्यो दद्यात् तत्र मंत्रः सु-
 गंधिजलसंपूर्णं दधिभक्तयुतं द्विजकरकं ते प्रदास्यामि वामनः प्रीयतामिति तत वामनः प्रातिगृह्णाति वामनो विददाति च वामनस्तारको स्मा-
 कं वामनाय नमो नम इत्यनेन सोपस्करपीठमाचार्या यदद्यात् अत पूतयेगांच दत्त्वा विप्रान् भोजयेत् इति श्रवणद्वादशीमन अथ पीठकृष्णद्वादश ।
 सुरूपद्वादशीव्रतम् भविव्ये अथवा पीठेषु पुष्पार्घ्यदानदावाक्यमि तिथ्यादिसंकीर्त्य आत्मनो दोषाभ्यागदोषण्यदिशमन पूर्वकमतुलसौ भा-
 ग्यपुत्रपौत्राद्यभिद्याद्धिद्वाराश्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं सुरूप द्वादशीव्रतं करिव्ये दत्ताचार्यः सर्वतोभद्रतिलोपरि स्थकलशहं मूलद्वयीयुतं विष्णुसह-
 रत्रशीर्षविसं पूज्य परितः शश्वचक्रगदापद्मचक्रसंपूज्य विष्णवर्ध्या दद्यात् नमः परमशानाय वि रू पाक्ष्मनमोस्तुते सर्वसंकषनाशाय गृहाणा
 ध्यं नमोस्तुते ततः तिलमिश्रितपक्वाननैर्वेद्यं दत्त्वा स्वयमुषोष्यत्रात्रौ जागेरन् प्रातरग्निप्रति० अन्वाद्ध्यात् अत्र प्रधानं विष्णुगोमयतिल

र्पिः प्राशयेत् मूलमंत्रेण पंचगव्यमंत्रैर्वा पंचगव्यप्राशनं अंतव्रतपूर्तये कपिलांगादत्वा पीठं च दत्वा ब्राह्मणान् संतर्प्य स्वयं भुंजीत अथ प्रकरांतरे
 ण भविष्योक्तं पूर्वोक्तनियमान्वितः पूर्ववद्विष्णुसंपूज्य नदक्षिणतस्तिलप्रस्थोपरिलोहीयमप्रतिमां संपूज्य प्रार्थयेत् यदन्यजन्मनिकृतमिह जन्म
 निवापुनः पापमप्रशमयानुवदेव प्रसाद इति पंचाहं पंचगव्याशीर्षिष्मिन्माथार्धपंचस्वयहः सुदधान् अनेन मंत्रेण वेद्याघ्रादगोभ्राय साकृन्निमवरा
 यत् अपुत्राय ददाम्येतज्जलं भीष्माद्युर्वर्षे अथ मार्गकृष्णौकादश्यां वैतरणीव्रतम् भविष्योन्तरे विष्णादिसंकीर्त्यात्मनो यमलोकादर्शनपूर्वक वि-
 ष्णुलोकप्राप्तिकामनया परमेश्वरप्रीत्यर्थं वैतरणीव्रतं करिष्ये वर्षात्मकं व्रतं स्वयं नित्यकर्मनिर्वर्त्य रात्रौ पूर्वाभिमुखी कृत्वा सुरभिं संस्थाय अग्र-
 पादादारभ्य पश्चात्पादादह्यार्वाधं गोपुच्छसमासाद्य पितृनर्पणं कृत्वा शास्त्रविधिना सुरभिपूजयेत् गोः अग्रपादाभ्यां नमः आस्याय ० ऋ-
 गाभ्यां ० स्कंधाय ० पुच्छाय ० पश्चिमपादाभ्यां ० सर्वांगेभ्यो ० इति संपूज्य मार्गशीर्षदिमासचतुष्टये ओदनं पुनश्चैत्रादिषु यावकाशनं
 पुनः आवणादिषु पायसं तदन्नस्य त्रयोभागां गुरोः स्वार्थमेव च एवं प्रतिमां संकृत्वा वर्षाते उद्यापनं कृत्वा सर्वोपस्करयुतसारदारुमयी
 शय्यां सोवणी सुरभि आगाव इति मंत्रेण संपूज्य सपत्नीकं वस्त्रादिना संपूज्य तस्मै भारपरिमितलोहेन सह शय्याभुतांगादद्यात् तत्र मंत्रः यज्ञसाधन
 भूताया विश्वस्याघी घनाशिनी विश्वरूपधरो देवः प्रीयताम नयागवा नतो दक्षिणात्वेन हिरण्यं दत्वा दीनानां धान्द्वनर्पयेदिति इति वैतरणीव्रतं अ-
 श्वत्थादशमासस्थो भयैकादशीव्रतोद्यापनं भविष्योन्तरे विष्णादिसंकीर्त्य आत्मानः अखिलपापक्षयपूर्वकं विष्णुलोकप्राप्त्यर्थं एकादशीव्रतं
 नोद्यापनं करिष्ये कृतनित्यक्रियो मध्याह्ने सूर्यायाध्यं दत्वा मंडले कलशे हें मं केशवं संपूज्य रात्रौ जागरणं कृत्वा प्रातः पंचगव्यप्राशय ब्राह्मणान्स

१ घनम् २ कक्षांतर्वर्ती कठिणांशः सारः

मं० देवेन्द्रं० देवकीसुतं० चतुर्भुजं० गदापाणिं० सुरेशं० सुलोचनं० चार्वंगं० चक्रपाणिं० सुमित्रं० असुरांतकं० अमायाः एवंबोडशोपचारैः पूर्वेक्त
 पञ्चमंत्रैः संपूज्यवह्निनामभिः षष्टिनभस्कारानकृत्वारविनिनयेत् प्रातरग्निं प्रति षा व्यान्वा दध्यात् विष्णुं घृताक्तापूपपायसघृतपंचामृततिलद्रव्यैः
 प्रत्येकमष्टोत्तरशतसंख्याकहृतिभिः श्रवणेदेवताः घृताक्तापूपैः शुक्लकादशीदेवताः गुडपायसनमूणिमादेवताः घृतपायसाभ्यां कृष्णाकादशीदेवताः
 पंचामृततिलोदनैः अमादेवताश्च तिलमुद्रमुद्रोदनैः प्रत्येकमेकैकया ह्यह्मादिदेवताश्चैकैकया ज्याहुत्यायध्वे ततः आचार्यसंपूज्यपीठं व्रतपूतये-
 गाचदत्त्वा विभवे सति सस्यवतीं भूमिं च दत्त्वा अन्येभ्यः पंचब्राम्हणेभ्यो गोमेदं पुष्परागं विडुर्गनीलं माणिक्यं चैति पंचरत्नानि दक्षिणापुरः सरं सहिरत्नानी-
 नि मंत्रेण दत्त्वा षष्टिब्राह्मणान् परमानेन संतर्प्य आशिषो गृहीत्वा स्वयं भुंजीत एवं कृते पंचमहापातकादिभ्यो मुक्तो भवति इति विष्णुपंचकव्रतं इति-
 श्रीमच्चिन्तपावनं० व्रतोच्चापनकोमुष्ठांदादशीव्रतानि अथ त्रयोदशीव्रतानि आषाढशुक्लत्रयोदश्यां जयापार्वतीव्रतं भविष्ये विंशतिवर्षात्मकं षड्दि-
 नात्मकं त्रयोदशीमारभ्य तृतीयापर्यंतं प्रत्यहं देवं पूजयेत् तिथ्यादिसंकीर्त्य आत्मनो वै धव्यनाशारवडसौभाग्यपुत्रपौत्रादिप्राप्तिद्वारा श्रीउमामहेश्वरप्रीत्य-
 र्थं नयापार्वतीव्रतं करिष्ये मंडले उक्तत्रकांशकलशोपरि हेमसिंहापरि सुवर्णरजननिर्मितो उमामहेश्वरेशोरीभिर्मायेति तत्पुरुषायेति मंत्राभ्यां संपूजयेत् सु-
 वासिनीं संपूज्य स्वयं नक्तं कुर्यात् स्वभक्षणं नियमस्तु पंचाब्दयावन्तैः पंचाब्दलवणवर्जितयैः पंचाब्दमिक्षरसवर्जिततंडुलैः पंचाब्दमुद्गैः यथिकादन्त-
 कृष्णघृतातेपायसतिलाभ्यां अधो नरसहस्रं हुत्वा विंशतिमिथुनानि वस्त्रादिना संपूज्य पृक्कान्तसौभाग्यद्रव्ययुतं वायनं स दक्षिणा कंदत्वा व्रतपूतये आचार्या-
 य गांच दत्त्वा सर्वरसयुक्तं स्वयं भुंजीत इति जयापार्वतीव्रतं अथ भाद्रपदशुद्धत्रयोदश्यागौरीत्रिरात्रिव्रतं भविष्ये वर्षत्रयात्मकं तिथ्यादिसंकीर्त्य

१ बह्वृधान्योत्पत्तिहेतुभूता

सस्तुत्रप्रामिपूर्वकं सुखसौभाग्याद्यभिवृद्धिद्वारा श्रीलक्ष्मीनारायण प्रीत्यर्थं गोत्रिरात्रिघ्नतं करिष्ये मंडले उक्तप्रकारेण सौवर्णीलक्ष्मीनारायण प्रतिमां
सस्तुत्रप्रामिपूर्वकं सुखसौभाग्याद्यभिवृद्धिद्वारा श्रीलक्ष्मीनारायण प्रीत्यर्थं गोत्रिरात्रिघ्नतं करिष्ये मंडले उक्तप्रकारेण सौवर्णीलक्ष्मीनारायण प्रतिमां

गात्र आगाव इति मंत्रेण संपूज्य अहोरात्रं दिनत्रयं दद्यात् दिनत्रयमर्घ्यदाने विशेषः क्रमेण बीजपूरं दाडिमं
० प्रत्यहं हविष्यान्नपूरितं करं दत्तपत्नीभ्यां दद्यात् पायसोपहारः स्वर्पदिनत्रयमुपोषणकार्यम् चतुर्धेहिपीठं धेनुत्रयं एकान्नं नौ ल्यं
वा दत्त्वा ब्राह्मणभोजनपुरःसरं स्वयं भुज्जीति एवं चरित्वा अने उक्तविधिना दत्ताचार्यः मंडले देवं संपूज्य होमं कुर्यात् तद्यथा अग्निं प्रति स्थाप्य
न्यादध्यान् लक्ष्मीनारायणं अष्टोत्तरशतं सरस्व्याकं हुनिभिः पायसद्रव्येण इदं विष्णुरिति मंत्रेण सुरभिर्गात्र आगाव इति मंत्रेण पायसद्रव्येणाष्टौ
नशतं सरस्व्याकं हुनिभिर्घृष्ये ततो वेणुपात्रस्थं नारिकेलद्राक्षसाखण्डादिमबीजपूरं सौभाग्यद्रव्ययुतं वायनं पूजनदक्षिणा पुरःसरं दत्तपत्नी-
भ्यां दद्यात् सवत्सांगा सालं करं आचार्याय दत्त्वा पीठं च यथाशक्त्या ब्राह्मणान्संतर्प्य स्वयं भुज्जीति इति गोत्रिरात्रिघ्नतम् अथाशोकत्रिरा-
यस्मिन्कस्मिन्मासे त्रयोदश्यां शुभनिधौ कार्यम् तिथ्यादिसंकीर्त्य आत्मनः शोकदुःखादिनाशपूर्वकाराभीष्टं फलप्राप्तिद्वारा श्री-

अशोकत्रिरात्रिघ्नतं करिष्ये मंडले राजताशोकदृक्षे सौवर्णीः शिवसीतारामलक्ष्मण प्रतिमास्तन-
न्मंत्रैः संपूज्य अर्घ्यं दद्यात् तत्रमंत्रः अशोकयाटिकामध्ये सीतया त्वं प्रसादितः अशोकसंपन्नफलो गृहाणा धर्ममयार्पितम् १
गीर्वालिहन्म्या तथेन्द्राण्या अरुधत्या मेहं स्वर त्वंसमाराधितः पूर्वमशोकफलदो भव २ शिवस्य रावणस्य वधार्थाय उत्पन्नस्त्वं मही-
विष्णोरशोसि देवेश गृहाणा धर्मं नमोस्तुते ३ रामस्य नानभक्त्युत्पन्नवर्चीरं धृत्वा यो हियथीवनम् सोमित्रेय महाभाग गृहाणा-

ध्वनिमोस्तुते ४ लक्ष्मणस्य अवनीतलसंभूतेस्तीनेसर्वांगसुंदरि गृहाणार्घ्यमयादत्तं पूज्येजनकनंदिनि ५ स्तीतायाः नतः प्रार्थयेत् अ-
 शोकशोकहृत्तत्वं शोकं नाशय मे प्रभो मातृपितृपतीनां च श्वशुराणां तथैव च अशोकत्वशोकहरो भव सर्वजनः कुले एवं त्रिरात्रं चरित्वाने
 व्रतपूर्तये गान् च दद्यात् इति अशोकत्रिरात्रव्रतम् अथ कर्तिकादिमासेषु त्रयोदश्याप्रदोषव्रतम् वर्षात्मकं यावज्जीववाशनियोगे महाफ-
 लं भौमयोगेऋणमोचनं निध्यादिसंकीर्त्य आत्मनः अखिलपापक्षयशत्रुपराजयपूर्वकमायुरारोग्यैश्वर्यपुत्रपौत्राद्याभिवृद्धिद्वारा श्री उमा
 महेश्वरप्रीत्यर्थं आचरितमदोषव्रतोद्यापनं करिष्ये द्युताचार्यः उक्तप्रकरणे लिखितो भद्रस्थे नास्त्रकलशेरीव्यपूर्णपात्रयुते सीवर्णं सावसदाशि-
 वंपुरतो राजतं घृषभं तन्तन्मंत्रैः प्रतिष्ठाप्य परितः असिनांगभैरवाय १ रुरुभैरवाय २ चंडभैरवाय ३ क्रोधभैरवाय ४ उन्मनभैरवाय ५
 भीषणभैरवाय ६ संहारभैरवाय ७ कपालभैरवाय ८ कालभैरवाय ९ इति मूर्तिषा व्यपूजयेत् मूलमंत्रेण न्यासं कृत्वा पंचब्रह्ममंत्रैः
 पूजयेत् सद्योजानादि ०५ प्रकारानरेण पूजनं विष्णु ० ब्रम्हाणं ० भास्करं ० सौमं ० पूषादिक्रमतः प्रथमावरणे जयं १ विजयं २ गणपतिं ३ दु-
 र्गा ४ द्वितीये नंदीश्वरम् ० १ क्षत्रपालं ० २ वास्तोष्यति ३ वायुं ० ४ तृतीये सप्तर्षीन् चतुर्थे भूतनाथं ० पंचमे इंद्रादीन् षष्ठे कपालिनं ० सप्तमे गंध-
 र्वान् अष्टमे सद्योजाने त्यासनं वामदेवायेति पादं अधोरायेत्यर्घ्यं तत्पुरुषायेत्याचमनीयं ईशानायेति स्नानं ० त्र्यंबकमिति वृक्षं यज्ञोप-
 वीतं उत्तरीयं च नमः सौमायेति गंधः नमः शंभवे इत्यस्नानं इमारुद्रायैति पुष्पाणि एवापित्रेति बिल्वदलानि मानस्तोकेति धूपं आनेपितिरिति दी-
 पं स्वादत्तेति नैवेद्यं कद्रुद्रायेति तांबूलं इमारुद्राय स्थिरधन्वने इति दक्षिणाम् महिक्षेपेण क्षम्येति मंत्रपुष्पम् याते दिद्युदेति नमस्कारः पुनर्नमि मंत्रेण आ-

द्वौ प्रदक्षिणामस्कारांश्च कुर्यात् भवाय ० १ महादेवाय ० २ रुद्राय ० ३ नीलकण्ठाय ० ४ शशिमौलिने ० ५ उग्राय ० ६ भीमाय ० ७ ईशानाय ० ८ ९
नोर्ध्वं रजतादिपात्रे क्षीरकुशाद्यतदधितं डलसिन्हाद्यधिस्थस्त्र्यम्बकस्य जलं दद्यात् भयरोगादिदारिद्र्यपापक्षुद्रपञ्चसुखः ऋणशोकमन-
तापानशयतुममसर्वदा इत्यनेन त्रिवारमर्घ्यं दद्यात् ततः प्रार्थयेत् प्रसीद देव देश प्रसीद सोमसर्वज्ञ प्रसीद सोमसर्वज्ञ प्रसीद करुणाकर ततो-
ब्राम्हणान्सनत्तव्यं रात्रिनिनयेत् प्रातरग्निं प्रतिष्ठाप्यान्वाध्यात् प्रधानं उमागृहेभ्यः पलाशसमिद्धित्वपत्रपायसाज्यद्रव्यैः प्रत्येकमष्टोत्तरशतसं-
ख्याकाहूतिभिः पीठदेवताः ब्रम्हादिदेवताभ्यैः कैक्याज्याहुत्यायस्य ततः पीठगात्रदत्त्वा ब्राम्हणान् भोजयेदिति इति ऋदोष व्रतम् अथ मार्ग-
शीर्षशुक्लत्रयोदश्यां अनगत्रयीदशीव्रतम् वर्षात्मकमासि मासि पूजादिकं भिन्नम् नित्यादिसर्कल्य आत्मनो दुर्भागत्वं ध्यात्वमृतं वध्या
त्वादितोषनिरसनपूर्वकं सीभाग्यपुत्रपौत्रसुरवप्रासिद्धारार्द्धनारीश्वरमीत्यर्थं अनगत्रयोदशीव्रतं करिष्ये इति संकल्प्य उक्तविधिना पीठे अ-
रूपिणं महेशं पूजयेत् विशेषैर्लिख्यन् सर्वमासेषु त्रयोदश्यामुपोषणम् मार्गशीर्षे महल्लिकादंतकाष्ठं नारिगेणाघ्यं अनगोदेवः नैवेद्यं
ऋणिकाः श्वेतपुष्पं मधुसूतानम् रात्रौ जागरणम् प्रातः ब्राम्हणसुवासिनीभोजनपुरःसरं स्वयं भुंजीत यौषेडुंबुरदंतकाष्ठं जातीपुष्पं दा-
र्यं नात्यश्चरोदेवः वटकनैवेद्यं चंदनमक्षणं माघे विष्णुक्रान्तदंतकाष्ठं कुंदपुष्पं बीजपूरेणाघ्यं शर्करानैवेद्यं योगेश्व-
रोदेवः मौक्तिकभक्षणं फाल्गुने करंजकाष्ठं पद्मपुष्पं खजूरौफलं पर्योन्नैवेद्यं वीरेश्वरोदेवः नारिकेलभक्षणं चैत्रे मल्लिका-
दमनकपुष्पं दमनक्रेन अर्घ्यं खजूरिनैवेद्यं विश्वरूपोदेवः कपूरभक्षणं चैशारवे अपामार्गदंतकाष्ठं महल्लिकापुष्पं तेनैवाघ्यं

नमः पूर्वद्युर्निमित्तान् चतुर्दशब्राह्मणान् वरन्ना दिनासं पूज्यस्थापितचतुर्दशकलशान् पक्वान्नादिपुरितान् दक्षिणासहितान् नेपथ्यगृहाणत्वद्विजत्रैषे निमित्ताभ्यादद्यान् व्रतपुनर्योगांच दद्यात् क्षमापयेत् क्रियाहीनभक्तिहीनद्रव्यहीनतथैवच मन्त्रहीनं कृतं यच्च परिपूर्णं तदस्तु मे नतो ब्राह्मणभोजनपुरःसरं स्वयंभुजीत इत्यनंतचतुर्दशीव्रतम् अथ कदलीव्रतोद्यापनं भविष्ये ज्येष्ठशुक्लचतुर्दश्यामुक्तम् तत्रैव पुनः कृतिके माघवैशाखे वा कायम् अथवास्तादिरहिते पुण्यमासे पौर्णमास्यावाकार्ये स्कादेतु ज्येष्ठशुक्लचतुर्दश्यामुक्तं तत्रैव त्रिदिनमुपोष्य पौर्णमास्यामाध्यासनमुक्तं तत्रैव यस्मिन् देशे कदलीनलभ्यते तदा सुवर्णकदलीकृत्वा विधिना होमादिकं कृत्वा दद्यादित्युक्तम् अथ प्रयोगः तत्र

पुनः पुनः पौत्रलाभलक्ष्मीद्विद्विषसर्वदुःखनाशनपूर्वकं उमा मे हृच्चरप्रीत्यर्थं कदलीव्रतोद्यापनं करिष्ये इति संकल्प्य यदा ज्येष्ठादिद्वादशमासेषु उक्तपूजादिनकृतं तदोद्यापनं दिने आदौ क्रमेण पूजादिकं कुर्यात् कदल्या आलवालं कृत्वा उपरि मंडपं चतुर्द्वारं कृत्वा पूजयेत् तत्र ज्येष्ठे जातीदंतकाष्ठे गोरीतिकदलीनाम पादलपुष्पं कदल्यैकामदायिन्यैर्मघाये च नमोनमः रभाये भूतसाराये सबसौख्यप्रदेनमः सर्वभासेष्वयं पूजामंत्रः एवं षोडशोपचारैः संपूज्योत्तमोदकेन सिंचयेत् तत्र मंत्रः यथारंभे विद्वद्विस्त्वच्छाखादीनां सदा भवेत् तथा वर्धय मां देवि से च ना त्पार्वती प्रिये ततः प्राथयेत् यथा यथा हि प्रसवो वर्धते कदलीनव तथा मनोरथानामे प्रभवो भवतु स्वयम् आषाढे कमेणादं नकाष्ठकदलीनामपुष्पचक्षेत्रं करं जं ईश्वरीबिल्वपत्रं श्रावणे कुमुदं कुमुदाभाविपुत्तलिका भगवती कंदर्बः आश्विने मालती अनुलाजानी कार्ति-

शतनित्यपायसाज्याहुतिभिः ब्रम्हादिदेवताश्चैकैकं चाज्या इत्यायस्ये ततः पीठव्रतपूर्तयेगांच आचार्यापिदत्वाब्राम्हणान् भोजयेदिति नृसिंहंज
यंतीव्रतम् अथानंतव्रतम् तच्च भद्रपदशुक्लचतुर्दश्यांचतुर्दशवर्षात्मकं चावज्जीवं वा तच्च त्रिभूतीदयव्यापिन्यां कार्यम् निष्ठादिसंकीर्त्य आत्म
नीनिखिलपापक्षयनिर्मुक्तिपूर्वकं तमसिद्धिपुत्रपौत्रपूरितिविधयोगधनधान्यपरमगतिप्राप्तिकामनथानुर्दशवर्षाचरितानतव्रतोद्यापनं क
इति संकल्प्य नित्यवत्स्वयंपदं संपूजयेत् ततो दूताचार्यः सर्वतोभद्रं ब्रह्मादिदेवता आवाह्य नदुपरिकलशं प्रतिष्ठाप्य तत्र यमुना मावाह्य-
ज्य तदुपरि अक्षतनूरितपूणपात्रं निधाय तत्राष्टदलविरच्य तत्र स्वर्णनिर्मितं चतुर्दशभ्रं थियुतं अनंतं सहरत्नशीर्षिनि-
तदुत्तरतः सप्तधान्योपरिविस्तृतशय्यायास्वर्णनिर्मितं लक्ष्मी सहितं हं बहुलभुसल युतं अनंतं देवं अतो दद्यादिति इदं विष्णुरिति मंत्रेण रथाप
तमयाः पुरुषसूक्तेन श्रीमदनंताय नम इति नाममंत्रेण पूजावार्धक्यवत्काया अथ ग्रंथि देवताः पूजयेत् क्रमेण विष्णुः १

२ आदित्यः ३ सहस्रधासः ४ पितामहः ५ इंद्रः ६ पिताकी ७ विमेशः ८ स्कंदः ९ सोमः १० वरुणः ११ पवनः १२ पृथ्वी १३ वसवः १४
शय्यायां प्रतिमायाः परितः शंख १ चक्र २ गदा ३ पद्मं ४ तद्वहिः नाममंत्रेण अनंतं १ कपिलं २ दक्षं ३ मनुं ४ मजापतिं ५ संकर्षणं ६
कालं ७ वनमालिनं ८ त्रिविक्रमं ९ अहोरात्रं १० अर्धमासं ११ मासं १२ व्रतनूरं १३ अयने १४ संवत्सरं १५ इदुवत्सरं १६ अनुवत्सरं १७ वत्सरं १८
अयसं १९ अजितं २० सर्वभूतं २१ प्रद्युम्नं २२ अनिरुद्धं २३ श्री धरं २४ पुरुषोत्तमं २५ वामनं २६ पद्मनाभं २७ विश्वरूपं २८ त्रिविक्रमं २९
३० अच्युतं ३१ तद्वहिः अष्टवस्त्रं ८ तद्वहिः एकादशरुद्रान् ११ तद्वहिः द्वादशादित्यान् १२ तद्वहिः नवग्रहान् ९ तद्वहिः अष्टभैरवान् ८ तन

ब्रह्मिः मेवादिद्वादशराशीन् १२ तद्ब्रह्मिः अश्विन्यादिनक्षत्राणि २८ तद्ब्रह्मिः ब्राह्म्यादिसप्तमातृ ७ तद्ब्रह्मिः चैत्रादिद्वादशमासान् १२ तद्ब्रह्मिः दी-
 स्यादिशक्तीः तद्ब्रह्मिः विष्कम्भादियोगान् २७ आवात्यपीठपरितः फलपक्वान्मयूरितान् चतुर्दशकुम्भांश्च चतुर्दशनामभिः स्थापयेत् पूजयेच्च ते-
 चमन्त्रा अनंताय नमः १ संकर्षणाय नमः २ कमलाय ३ शेषाय ४ वासुदेवाय ५ विश्वनाथाय ६ विश्वरूपाय ७ पद्मनाभाय ८ दामोदराय ९
 जगन्नाथाय १० चतुर्मुखाय ११ श्रीकंठाय १२ केशवाय १३ सर्वात्मने १४ ततः पुष्पपूजात्तरंकलशस्थापनोक्तचतुर्दशनामभिः अंगा-
 रूपाय ० कटिः ० पद्मनाभाय ० नाभिः ० दामोदराय ० उदरं ० जगन्नाथाय ० हस्तद्वयं ० चतुर्भुजाय ० बाहुं ० श्रीकंठाय ० कंठं ० केशवाय ० ललाटे-
 सर्वात्मने ० शिरः ० अनंताय ० सर्वांगं ० ततः नमस्ते देवदेवेशानमस्ते धरणीधर नमस्ते सर्वनागेंद्र अनंताय नमो नम इति नमस्कारः ततः प्रार्थ-
 येत् अनंतकामाच्चेदेहि सर्वकामफलप्रद अनंताय नमस्तुभ्यं पुत्रपौत्रान् प्रवर्धय व्रतेनानेन संतुष्टो भवत्विति हसदामम ततः पुराण पठणा-
 द्देवारात्रिं निनयेत् प्रातरग्निप्रतिष्ठाप्यान्वादध्यात् अत्र प्रधानं श्रीमदनंतमश्वत्थसमितिलव्रीहियुव द्युतपायसद्रव्यैः प्रत्येकमष्टोत्तरशतसं-
 काहुनिभिः पीठदेवताः आवरणदेवताश्चैकैकं याज्याहुत्या पायसाज्या हुत्या वा ब्रम्हादिदेवताश्चैकैकं याज्या हुत्या यक्ष्ये स्थापनमंत्रैर्होमः
 अत्र केचिद्रात्रिहोममिच्छन्ति ब्राम्हणभोजनादिसर्वदेवैव ततः पीठसंपूज्य वस्त्रादिना आचार्यसंपूज्य पीठं दद्यात् तत्रमंत्रः गृहाण त्वं हि-
 जन्मैश्च समस्तफलदायक त्वत्प्रसादादहं विप्रविमुच्ये भवबुधानात् अनंतप्रतिगृह्णाति अनंतो वै देवदत्ति च अनंतस्तारकोऽस्माकभनंताय नमो

नैवेद्यमपूषाः महारूपोदेवः जानीफलभक्षणं ज्येष्ठे सहदेवीकाष्ठं बकुलपुष्पं श्रीफलेनार्घ्यं मंडकनैवेद्यं लवंगभक्षणं प्रद्युम्नोदेवः आपादेनार्घ्यं
 गकाष्ठं कंदबपुष्पं नगीकरोणार्घ्यं उमापतिर्देवः निलबीजभक्षणं श्रावणेजानीकाष्ठं पद्मपुष्पं जंबूफलेनार्घ्यं क्षीरसारनैवेद्यं शूलपाणिर्देवः ग
 धोदकभक्षणं भाद्रपदेकंकनीकाष्ठं चंपकपुष्पं दाडिमेनार्घ्यं पूगफलेनैवेद्यं सद्योजातोदेवः अगुरुभक्षणं आश्विनेकंकनीकाष्ठ
 करवीरपुष्पं कर्कटीफलेनार्घ्यं त्रिदशाधिपौदेवः शक्रभ्रमंडकनैवेद्यं कनकांबुप्राशनं कार्तिकेकंदबकाष्ठं रक्तोत्पलपुष्पं कुष्मांडेन
 र्घ्यं पूरिकांनैवेद्यं जगदीश्वरोदेवः दमनकभक्षणं सर्वत्रप्रदोषपूजनंभक्षणंच एवंचरित्वाते उद्यापनं कुर्यात् वृत्ताचार्यः लिङ्गनाभद्रस्य
 कलशेत्सीचर्णमर्धनारीश्वरं महेशं पूजयेत् प्रातरग्निं प्रतिष्ठाप्या न्यादध्यात् महेशं पायसद्रव्येण अष्टोत्तराधिकं सहस्रमष्टोत्तरं वा तत्संख्या
 काहुतिभिः ब्रम्हादिदेवतार्घ्यैर्कंकयाज्याहुत्यायक्ष्ये ततः छत्रोपातहं कर्मडलुभाजनं वस्त्रपुरः सरं आचार्यं संपूज्य द्वादशाष्टौ चत्वारिवादपत्नीन् संपू
 ज्य पीठगांच आचायाय दत्त्वा ब्राम्हणभोजनपुरःसरं स्वयं भुंजीत इत्यनंगत्रयोदशीव्रतम् इति श्रीभञ्चिनपावनं व्रतकौमुद्यात्रयोदशीव्रतानि अथ
 चतुर्दशीव्रतानि अथ नृसिंहजयंतीव्रतम् वैशाखशुक्लचतुर्दश्याप्रदोषव्यापिन्या नृसिंहजयंतीव्रतम् स्वातीनक्षत्रशनिवारसिद्धयोगवणि
 जकरणयोगेमहापुण्यदं तिथ्यादिसंकीर्त्य आत्मनः अखिलप्रापक्षयपूर्वकं शत्रुजयसुरवसाधनावामि दाराश्रीनृसिंहं श्रीत्यर्थं आचरितस्य
 नृसिंहजयंतीव्रतस्योद्यापनकरिष्ये इति संकल्प्य वृत्ताचार्यः सर्वतोभद्रस्य कलशे हं लक्ष्मीनृसिंहं ॐ नमो नृसिंहायेति मूलमंत्रेण गा
 यत्र्यावाप्रतिष्ठाप्योक्तविधिनसंपूजयेत् प्रातरग्निं प्रतिष्ठाप्य अन्यादध्यात् लक्ष्मीनृसिंहं विष्णोर्नुकमिति मंत्रेण अतोदेवतिचा अष्टोत्तरश-

केशतपत्रकीर्तिः शतपत्रमार्गशीर्षचंपकं मार्गदायिनीचंपकं यौषेकमलपुष्टिकरी कमलमाघेदाडिमं माहेश्वरीदाडिमं फाल्गुनेमधुकं मदीत्कदामधु
 कंचेत्रेमालिका चैतन्यरूपामल्लिका वैशाखे अपामार्गविमला बहुविधपुष्पाणि द्वादशमासेषु क्रमेण धूपान्नैवेद्याश्च चंदनं अगुरु कुंकुमं कपूरं गुग्गुलुका
 शमीरदेवदारुधूपं दशागुग्गुलदेवदारुगोरोचनं मेघशृंगवटकाः उदुबराः अपूपाः मोदकाः मंडकाः पायसं घृतोदनं मुद्गचूर्णं सोहालिकारवटवैष्टिका
 फेनिकादध्योदनं एवस्वयंसंपूजयेत् हताचार्यः कदलीमूलदेशेष्टुदावेदीं विधाय तत्र लिंगनोभेद उक्तं विधिना ब्रह्मादिदेवता आवाह्य तदुपरिकल
 शस्थपूर्णपानेहं शिवंगौरीचिन्मयबकमिति कद्रुद्रायेति वागौरीर्मिमायेति गायत्र्या चामंत्राभ्यां प्रतिष्ठाप्य पूजयेत् पुरतो ह्यवभंराजनंचतनः क-
 दलीपूजयेत् कदल्यैकामदायिन्यै इत्यनेन कदलीपरितो लोकपालानावाह्य ततस्तैलहरिद्रादिनामगलस्नानं कृत्वा स्त्रीभूषणे भूषयित्वा आवाहना-
 द्युपचारैः संपूजयेत् पुरतः आदशे चामरं छत्रं च उपरि पूरिकाबंधनं परित इक्षुदंडवेष्टनं कदल्याश्चतुर्दिक्षु गुडं पिष्टाचलंजीरकं लवणं शुक्राक्षताः
 नतं पुराणपठनादिना सान्निभ्यं प्रातरग्निप्रतिष्ठाप्य अन्वाध्यात् अत्र प्रधानं शिवंगौरी कदलींच पलाशं समिन्मधुं सपिस्तिलव्रीहिद्रव्यैः
 प्रत्येकमष्टोत्तरसहस्रं मष्टोत्तरशतमष्टाविंशतिर्वानत्संख्याकाहृतिभिः ब्रह्मादिदेवताभ्यैकैकया ज्याहुत्या क्रमेण होममंत्राः कृद्द्राद्यं गौरीभि-
 मायेति ० ॐ आन्ही क्लीं कामिभ्यो विद्महे त्रैलोक्येक्षोऽभिषेधोमहि नमः कदलीप्रचीदयात् नतः उत्तरपूजा कृत्वा प्राप्य उमेगौरिनम-
 स्तुभ्यं नमस्ते विश्वधारिणि परमानंदरूपिण्यै कदल्यै तेन मोनमः नतः चतुर्विंशतिः षोडशाष्टोत्तरशतं न्यावासिधुना निवर्त्त्वा दिना संपूज्यं वं-
 शपात्रस्थसौभाग्यद्रव्ययुतं फलदक्षिणादियुतवायनं दद्यात् नतः आचार्याय संपूज्यं पीठकदलींच दद्यात् नत्रमंत्रः कदलीकामदान्त्रींच सा

वसोऽस्यमदायिनीम् गिरिजाहररूपौ ब्राह्मणायददाम्यहम् गृहायात्वं द्विजश्रेष्ठ समस्त फलदायक
 थाः कदलीप्रतिरूपहानिकदलीवेददामिन् कदलीनारुकाचैव कदल्पैते नृमानमः कदलीदानसांगतासि स्वार्थं हिरण्यं दक्षिणात्वेन दद्यात्
 व्रतपूतयेगांच दत्वा न्यान् ब्राह्मणान् दक्षिणादिभिः प्रतीष्य ब्राह्मणान् सदत्नेन संनय्य आशिर्वागृहीत्वा स्वयं भुंजीन् इतिकदलीव्रतम् अ
 थैकुठचतुर्दशीव्रतम् कार्तिकशुक्लचतुर्दश्यां अरुणोदयव्यापिन्यां कार्यम् निध्यादिसूक्तं आत्मनः सर्वपापक्षयपूर्वक शिवप
 दमासिकामनयाचरितं वैकुण्ठचतुर्दशीव्रताद्यापनं करिष्ये व्रताचार्यः लिंगतो भद्रस्य कलशे हस्तं विश्वेश्वरपूजयेत् प्रातरग्निं प्रतिष्ठाप्य घृता
 कनिलैः अष्टोत्तरशतं ॐ नमः शिवाये निमंत्रणं हुत्वा व्रतपूतयेगांच दद्यात् इति वैकुण्ठचतुर्दशीव्रतम् अथ शिवरात्रिपूजयेत् आत्मनः सर्वपापक्षयपूर्वक शिवप
 राणे चतुर्दशवर्षात्मकं यावज्जीवं माघे कृष्णचतुर्दश्यां निशीथव्यापिन्यां कार्यम् निध्यादिसूक्तं आत्मनः सर्वपापक्षयपूर्वक शिवप
 कञ्जस्य भागमाक्षमास्यथ आचारित शिवरात्रिपूजयेत् आत्मनः सर्वपापक्षयपूर्वक शिवप
 कविधिना ब्रह्मादिदेवताः संपूज्य द्वादशलिंगेषु द्वादशकलशान्मध्ये एकं नदुपरि पूर्णपात्राणि निधाय तत्र हस्तीः प्रतिमाः पूजयेत् तत्रमध्य
 मकुम्भे उभामहेश्वरं व्यंङ्ग्यं कृत्वा मित्रं नम्रं पशुपतिं दक्षिणस्यां पंचवक्त्रं उग्ररुद्रं पश्चिमायां भवशर्वांशम् उग्रेशिवं भीमं भीमपराक्रमं प्रतिकल-
 पूजयेत् तत्र प्राच्यां महेशं अघोरं पशुपतिं दक्षिणस्यां पंचवक्त्रं उग्ररुद्रं पश्चिमायां भवशर्वांशम् उग्रेशिवं भीमं भीमपराक्रमं प्रतिकल-
 शलोकपालान् इति प्रतिष्ठाप्य रुद्राभिषेकपूर्वकं षोडशोपचारैः पूजयेत् प्रनियामं पूजाकार्या एकैव वा पुराणपठनादिनारात्रिं नि-

येन प्रातरग्निं प्रतिष्ठाप्य अन्वाहय्यात् अन्नप्रधानं उमामहेश्वरं पायसबिल्वपत्रनिलदूर्वाघृतद्रव्यैः प्रत्येकं अष्टोत्तरशतसंख्याकाहूति-
 भिः द्वादशकलशस्थदेवताः अष्टाष्टसंख्याकाहूतिभिः तैरेवद्रव्यैः परिवारदेवताः ब्रम्हादिदेवताश्चैकैकयाज्याहुत्यायक्ष्ये एवं होमं संपाद्य-
 पीठदेवताः पूजयेत् अथांगपूजा शर्वाय० पादौ० पशुपतये० उरू० रुद्राय० कटी० शर्वाय० बाहू० सद्योजानाय० कंठ० शंभवे० मुखं० वा-
 मदेवाय० चक्षुषी० भीमाय० भ्रुवौ० उमापतये० ललाटे० सर्वव्याधिने० मूर्धनि० ततः आचार्यं द्वादशब्राम्हणोश्च वस्त्रादिना संपूज्य ते-
 भ्यः प्रतिमासहितकलशान्दद्यात् तन्नमंत्रं शंभो प्रसीद देवेश सर्वलोके श्वर प्रभो तवरूपप्रदानेन मम सन्तु मनोरथाः ततोऽग्नौ पुनर्ये अयो-
 दशगाः अथवा एकां गां आचार्यायान्येभ्यो दक्षिणा दद्यात् ब्राह्मणान् संतर्प्य स्वयं संजुनीत् लिंगपुराणे तु प्रकारान्तरेणा उक्तं मंडले उमामहेश्व-
 रं संपूज्य प्रातः पूर्वोक्तरीत्या निलंबीहियवैरष्टोत्तरशतहोमं हुत्वा चतुर्दशब्राम्हणाश्चतुर्दशनामभिः संपूज्य जलपुरितचतुर्दशकलशान् व-
 स्त्रदक्षिणासहितान् दद्यात् चतुर्दशनामानि अजैकपादहोर्बुध्यो भवः शर्व उमापतिः रुद्रः पशुपतिः शंभुर्विरदः शिव ईश्वरः महादेवो हरो भी-
 मो नामान्येव चतुर्दश एते होमं प्रकर्तव्यः कुंभदानेऽपि नान् स्मरत् अष्टाहूति संख्याको बिल्वपत्रहोमः अन्यत्समानं इति शिवरात्रि व्रतम्
 अथ मलमासन्नम् पादौ मलमासस्य कृष्णपक्षे चतुर्दशत्रयोदश्या अष्टम्या वा वृत्तीयायां नवम्या वाऽन्यतमनिधौ वा कार्यम् तिथ्यादिसंकी-
 र्त्त्य आत्मनो दारिद्र्यदुःखपापनाशनसस्तुत्रप्राप्तिपूर्वका तुलभोगासिद्धये सवितृरूपजनादनप्रीत्यर्थं च मलमासव्रतं करिष्ये इति संकल्प्य
 मध्याह्ने सर्वतोऽभद्रस्थकलशे होमलक्ष्मीयुतं जनार्दनसंपूजनानां विधपक्कान्नेनैवेद्यदद्यात् फलपुष्पोपेतं अर्घ्यं दद्यात् तन्नमत्रः देवदेव जग-

नाथप्रलयोत्पत्तिकारकं गृहाणार्घ्यमयादत्तं कृपां कुरु ममोपरि ततः सपत्नीकं ब्राह्मणं वरन्वादितासंयुज्यत्रयस्त्रिंशः । स्यपान्नेनि-
 धाय सप्ततं हिरण्यं वायनं ब्राह्मणाच निवेदयेत् तत्रमंत्रः विप्राय वेदविदुषे श्रीत्रिधायकुटुंबिने नरकेत्तारणाधाय अन्येभ्यः
 त्वा छत्रोपानद्भूषणाच्छादनादिद्युतांशय्यान्वदत्त्वा पीठं व्रतपूतये गांच दत्त्वानानाविधपद्मान् ब्राह्मणान् संतर्प्य आशिषो गृहीत्वा
 इति श्रीमच्चित्पावनं । व्रतोद्यापनकोमुद्यान्वतुर्दशीव्रतानि अथपौर्णिमासीव्रतानि तत्रज्येष्ठशुद्धपूणिमाया पूर्वविद्धाया वटस विव
 व्रतम् तच्चत्रयोदशीमारभ्य पूणिमांतकतव्यं तदुक्तं स्कंदभविष्ययोः पूणिमाया वाकार्यं तत्रविधिः नद्यादौ तिला मलक रजनी
 पनपूर्वकं रत्ना चावार्षिकवत् पूजादिकं निर्वर्त्य उद्यापनसंकल्पं कुर्यात् तद्यथा तिथ्यादिसंकीर्त्यं मम भर्तुः पुत्रादीनांच आयुरारोग्यैश्च-
 र्यादि । इ हजन्म निजन्मांतरि च आत्मनः अवैधव्यप्राप्तये आचरितवदसा वित्रीव्रताद्यापनकरिष्ये इति सकल्यं व्रताचार्यो वटमूले गृ

धाय तत्रसर्वतोभद्रविरच्य तत्रब्रह्मादिदेवताः संयुज्य तत्रकलशह्वयं प्रतिष्ठाप्य तत्रैकार्स्मिन्कलशे हं ब्रह्मजज्ञानमिति
 मंत्रेण ब्रह्माणं गायत्रीमंत्रेण हं मीसा वित्रीन् च प्रतिष्ठाप्य तदुत्तरहिस्तीयकुंभे पलादधिकं राजतस्य राजतपयं केहं मीः सत्यवत्समावित्रीयमनारदम
 निमाः नाममंत्रैरावाह्य पुरतः काष्ठभारं कुठारं च हं राजतवानि धाय पूजयेत् अशक्तावेकार्स्मिन्कलशे सर्वेषां पूजनं पुष्योत्तरमंगपूजा
 सावित्रीनमः पादोपूजयामि प्रसाविन्धे । जानुनीपू । कमलपत्राक्ष्ये । कटीपू । भूतधारिण्यै । उदरपू । गायत्र्यै । कंठपूज । ब्र
 शरः पू । अथ ब्रह्मसत्त्वव्रतोः धात्रे ऋपादौ । परमेश्वरिण्यै । जानुनी । अग्निरूपाय । कटी । वैधसे । उदर । हिरण्यगर्भा । कंठ । ० सु-

॥ ब्रह्मणो० शिरःपू० मंत्रपुष्टानंतूरमर्घ्यदद्यात् रजतादिपान्नेनाह्वयोरपि ॐ कारपूर्वकेदेविषीणापुस्तकधारिणि वेदभार्तनमस्तुभ्य मवै ध-
 ियच्छुमे पतिव्रतेमहाभागेभतुश्चप्रियवादिनि अवैधव्यं चसौभाग्यदेहिल्यंममसुव्रते पुत्रान्प्रीत्याश्चशौर्यं चगृहाणाध्वनमोस्तु ते अथब्र-
 ह्मसत्यवतोः त्वयादृष्टं जगत्सर्वसदेवासुरमानुषं सत्यव्रतधरोदेवब्रम्हरूपनमोस्तु ते अथयमाय त्वं कर्मसाक्षी लोकानां शुभाशुभविवेक-
 ॥ वैवस्वतगृहाणाध्वं धर्मराजनमोस्तु ते नारदाय नारदायनमस्तु भ्यस्करेशाद्याभिवंदितं गृहाणाध्वं मयादत्तमवै धव्यं प्रयच्छम तेतः प्रा-
 थयेत् सावित्री ब्रम्हगायत्री सवदाप्रियभाषिणी तेनसत्येनमां पाहिदुःखसंसारसागरात् मयाकृतमहाघोरं जन्मान्तरशतैरपि मस्मीभ-
 यनुतत्सर्वमवैधव्यंचदेहिमे ब्रह्मसत्यव्रतोः अवियोगोयथादेवसाविव्यासहितस्यने अवियोगस्तथास्माकं भूयाज्जन्मनिजन्मनि साविव्याः
 सावित्री त्वयथादेवी चतुर्वर्षशतायुषा पतिंप्राप्तासिगुणिनमदेवितथाकुरु यमस्य कर्मसाक्षी जगत्पुज्य सर्ववधप्रसीदमे संवत्सरं व्रतं
 सर्वपरिपूणतदस्तुमे ततः सुवासिनीः संपूज्यवायनानिदुल्या कथाश्रवणादिनारात्रिनिनयेत् प्रातरभिमप्रतिष्ठाप्य अन्वादुह्यात् सावित्री
 गायत्री मंत्रेण पायस घृतदूधानिल ग्रीहिद्रव्यैः प्रत्येकमष्टोत्तरशतसंख्याकान्हुतिभिः ब्रम्हाणधर्मराजनारदं च व्यादति मंत्रेण तिलग्रीहिप-
 वद्रव्यैः प्रत्येकमष्टोत्तरशतसंख्याकान्हुतिभिः ब्रम्हादिदेवताश्वेकैकयाज्याहुत्यायुष्ट्यैः सत्यवत्साविव्यो ब्रह्मसाविव्यो रे कयान्
 प्रथकहोमादिकं नास्ति पूजादीनसंभन्नाभ्याभेतयोः पूजेत्युक्तत्वात् एवहोमसंपाद्य नतश्चतुर्विंशतिं हादशाहो चत्वारिंश-
 संशुनानिवरत्नादिनासंपूज्य पूरिकाभोदकमंडकादियुतं कूष्मांडनारिकेलमानुलिंगादोडिमबीजपूरादिकल युतं हरिद्राकुकुभकेशविचूर्णि-

काकज्जलकंठसूत्रकंकणमौक्तिकपादभूषणवस्त्रकंचुम्ब्यादर्शजनपात्रदाक्षिणातांबूलादियुतंच शूर्पविहिनं वायनंदधान् तत्रमंत्रः सोप-
 स्करं द्विजश्रेष्ठमृतसंपूर्णकारकं वायनं ते प्रयच्छामि सावित्री प्रीयतामिति ततः पीठं वतपूर्तये गांच दत्वा ब्राह्मणान्संतप्य आशिषो गृहीत्वा
 ः जीतइयानत्रविशेषः रात्रावकंधतीं दृष्ट्वा संपूज्यार्घ्यं दद्यान् अरुंधतिनमस्तेस्तु वसिष्ठस्य प्रियेशुभे पुत्रान्देहि स्वरवंदेहि गृहा-
 इति वटसावित्रीव्रतम् अथ द्वात्रिंशत्सो णमासीव्रतम् भाषया बन्निशीर्षो णमासीत्युच्यते नदुक्तं भवि-
 शीर्षस्य तस्यां प्रारभ्य ते व्रतम् उमया सहितो देवः पूजनीयो महेश्वरः एकैकं दीपकं कृत्वा मासि मासि च दापयेत् ५
 इमांसा धेकमाचरेत् नमसः पूणिमायांच कुर्यादुद्यापनं ततः अथ वा शुभमासस्य पूणिमायां समापयेत् चतुर्दश्यामुपवसेत् रा-
 पूजनमारभेत् तिथ्यादिसंकीर्त्य आत्मनः इह जन्मनि जन्मांतरे च वैधव्यनाशनपुत्रयोर्भादिसौभाग्यप्राप्तिपूर्वकं मनुरायुष्टुर्द्विहाराउ-
 मा महेश्वरप्रीत्यर्थं आचरितस्य द्वात्रिंशत्सो णिमासीव्रतस्य पूर्णनासिद्धये तदुद्यापनारम्यकर्म करिष्ये वृत्तान्चार्यः लिङ्गानो भद्रस्थकलशहोमउ-
 मा महेश ॐ नमः शिवायेति मंत्रेण स्थापयेत् पूजयेच्च प्रानरग्निं प्रतिष्ठाप्य अन्वा दध्यान् उमा महेशं यवतिलाज्यद्रव्यैः प्रत्येकं मष्टोत्तरशत-
 संख्याकाहुनिभिः ब्रम्हादिदेवताश्चैकैकया ज्याहुत्याघक्ष्ये ततो ब्रीह्युपरि स्थ द्वात्रिंशद्धनयुतं च शपात्रे द्वात्रिंशन्महादीपान् द्वात्रिंशत्फलवस्त्र
 रणा युतान् कृत्वा दद्यान् तत्रमंत्रः महेशः प्रतिगृह्यहानि महेशो वै ददाति च महेशस्तारकोस्माकं महेशाय नमो नमः द्वात्रिंशद्भिः
 फले दीपैः सुतं वस्त्रं वेष्टितं वाणकं तव तु स्वार्थं ददामि गिरिजापते ततो द्वात्रिंशद्ब्राह्मणान् सदनं नमस्तप्य आशिषो गृहीत्वा स्वयं भक्तजीत

इति दानं शिष्टं पूर्णिमाव्रतम् अथ कोकिलाव्रतम् तदुक्तं भविष्ये यस्मिन् वर्षे आषाढं दहतं दशह्राषाद पूर्णिमायां व्रतग्रहणम्
 आवापान् पूर्णिमायां समापनं अशक्तेन दिनाष्टकं त्रिदिनं वा कार्यम् तत्र विधिः दिनाष्टकं हरिद्राकु कुमले पनपूर्वकं ततस्त्रिलामलकैः त-
 तः सर्वा विधिभिस्ततो वच्चापि छेन ततः स्नानमन्त्रेण स्नास्येह परयाभक्त्या समुद्दिग्ना कुरूपतः सोभाग्यं सुदंरूपं कुरु जन्म निजन्म-
 नि ततः स्नात्वा सूर्यायार्घ्यं दत्वा गृहे पूजां कुर्यात् तद्यथा समेहजन्म निजन्मा तत् सर्वपापक्षयपूर्वकं पुत्रपौत्रा वै धन्य निःसाप-
 त्त्य लक्ष्मी सोभाग्यं रूपलावण्याद्यभिवृद्धिद्वारा कोकिलारूपा गौरी प्रीत्यर्थं कोकिलाव्रतं करिष्ये इति सकल्प्य कोकिलां पूजयेत्
 नद्यथा सोवर्णो रीप्यपादां मौक्तिकनेत्रां प्रवालमुरवीं पचरत्नं पूष्ठीं राजतचूतं छद्मस्थां पद्मिस्वरूपिणीं कोकिलां कृत्वा निलपूरितनाम्न पान्नि-
 धाय पूजयेत् अथाक्तो निलपिष्ठमयी कुर्यात् नस्याः प्रत्यहं विसर्जनम् धातुमय्या विकल्पः चूतचंपक छद्मस्थां स्वरूपं पद्मसादिसंयु-
 ताम् चिंतयेत् पार्वतीं देवीं कोकिलारूपधारिणीम् इति ध्यात्वा श्रीसूक्तेन गौरीमिमये निमंत्रणानामन्त्रेण वा पूजयेत् निलस्नेह-
 निलसुरवे निलसौरव्ये निलप्रिये सोभाग्यं धनपुत्राश्च दहि मे कोकिलेनमः इत्यर्घ्यं पुष्पोत्तरमंग पूजा शिवायै नमः शिरस्त्रयामि
 वनवासिन्यै नमः ललाटपूजयामि सुरूपा ० इन्द्रमध्यपू ० पार्वत्यै ० चंचुपू ० तिर्यगुपधारिण्यै ० कंठपू ० कोकिलार्यै ० लहदयंपू ० पद्मि-
 स्वरूपिण्यै ० गुल्फपू ० पद्मवत्यै ० पादोपू ० कृष्णवर्णायै नमः सर्वांगपू ० कोकिले कृष्णवर्ण त्वसदा वससि कानने भवान्यै हरकान्तार्यै कोकिला-
 ये नमो नमः इति नमस्कारः पुनरर्घ्यं अर्घ्यं गृहाण देवेशि वांछितार्थप्रदायिनि आषाढस्यासिते पक्षे मेघवर्णे हरिप्रिये कोकिले त्वजग-

न्यातर्गुहाणाध्यर्धनमोस्तुते ततःप्रार्थयेत् रूपं देहि जयं देहि सोभाग्यं देहि मे सदा पुत्रान् देहि धनं देहि सर्वान् कामान् कुरु अग्ने काकं वं ध्या विवत्सा च
 तास्तु वै फल्यतां यातु को किले त्वत्प्रसादतः त्वया लब्धः पतिलोके शंकरा लोकाभंकरः अतो ह त्वत्प्रसादेन लभेयं पतिस्तु तमग्र
 ।यनं दद्यात् देव्यै निलगुडमिश्रितपक्कान्नैवेद्यं प्रदोषकाले पूजने स्वयं निलगुडमक्षणाहविध्याशनं वानतो विसर्जनम्
 वचैत्ररथोत्पन्ने विंध्यपर्वतवासिनि अन्विता पूजिता सि त्वं को किले हरषस्तु मे को किले कलकंठा सिन्धुधवे मधुरस्वरे वसते वससे देवि गच्छ-
 त्वं न नवनं इति मंत्रेण विसर्जनं एवं मासपयसं चरित्वा ते पूणिमाया मुद्यापन कुर्यात् तद्यथा पूर्वोक्तं सकल्पकृत्वा आचरित को किलाव्रतसो
 को किलारूपिणी गौरी प्रीत्यर्थं नु दद्याप नारव्यं कर्म करिष्ये दृताचार्यः एकलिङ्गोद्भव भद्रे ब्रह्मादिदेवताः संस्थाप्य तदुपरि प्र-
 र धान्योपरितान् कृष्यावस्त्रवस्त्रं हितं कलशं प्रतिष्ठाप्य नदुपरि एकविंशति बंधात्मकं निलपूणं वृषापात्रं निधाय तत्र पूर्वो-
 क्त लक्षणां हेमीं को किलां गौरीर्मिमायेति मंत्रेण प्रतिष्ठाप्य पूर्वोक्तप्रकारेण पूजयेत् अशक्तस्तु मासपर्यंतं पूजिता मे वाधिवासये-
 रात्रौ जागरणं कृत्वा प्रातरग्निं प्रतिष्ठाप्यान्वादध्यात् अभ्रप्रधानं को किलारूपिणीं गौरीं शर्मिमायेति मंत्रेण तिलचंपकपु-
 श्र्वैकं कया ज्याहुत्या यश्ये एवं होमं संपाद्य पंचमिथुनानि संपूजयेत् अशक्तो दयंते भ्यो गुड तिलमिश्रितपक्कान्न पूरित करकयुतं सौ-
 भाग्यद्रव्यदक्षिणान्वितं वंशपात्रस्थ कृष्णोर्णवस्त्रवेष्टितं वायनं दद्यात् तत्र मंत्रः सोपस्करद्विजभ्रेष्ठ वायनं व्रतपूर्तये ददामि ते गृहाणे द-

को किला प्रीयतामिति नतः पीठं वत पूर्वतयेगां च दूत्वा ब्राम्हणान्वस्त्रादिभिः प्रतोष्य आशिषो गृहीत्वा स्वयं फलीत इतिको किला व्रतम् अथ भा
 द्रपदपूर्णिमायां उमा महेश्वरव्रतम् शिवरहस्यं तत्र पूर्वदुःसां च शिवं संपूज्य हविष्याशी शिवध्यानपरो देवसन्निधौ निद्रां कुर्वन् प्रान्तर्न-
 द्यादा स्नात्वा नित्यकर्मनिर्वृत्य भस्मोद्भूतं सवर्गिदेवगिरिप्रविश्य निध्यादिसकीर्त्य आत्मनो शेषपापक्षयदुःखदारिद्र्यनाशपूर्वकं शिवयद्रा
 सिकामनया उमा महेश्वरव्रतं करिष्ये इति संकल्प्य चतुर्दशोपशो भित्तमंडपं भद्रपीठं कलशं प्रतिष्ठाप्य तत्र पूर्णपात्रे प्रतिग्रथि कुशगव्यान्ककु
 कुमां किं पंचदशग्रंथियुतदोक्तं निधाय तत्र सौवर्णराजतं वा पलादधिकं प्रतिमाद्वयं उमा महेश्वरयोः अंबकं गौरीं चिमायेति सत्राभ्यां प्रति-
 स्थाप्य विध्युक्तप्रकरणपूजयेत् अथ ध्यानं पंचाननमुमाकांतमलंदुरविप्रसं चंद्रार्धशेखरं नित्यजदामुकुटमंडितम् भस्मोद्भूत
 त्रसवर्गं रुद्राक्षभरणान्वितम् अतंसत्यं परब्रह्म विष्णुब्रह्मादिवदितं विष्णुं विष्णुं च देवं ध्यायामि परमेष्ठ्यं ध्यायामि परमांगीं मा-
 दिविद्यां सुरेश्वरीं लक्ष्मीं सेवितपादां मां चंद्रार्धकृतशेखरां ब्रह्मद्रोपद्रजननीं महेशाब्धिं गिरिभागीनीं प्रसन्नवदनां शांतां ध्यायेद्देवी
 मुनामलीं एवं ध्यात्वा पंचब्रह्ममंत्रैः षोडशोपचारैः पूजयेत् पुष्पात्तरागपूजां कर्पदिनेनमः कर्पदपूजयां भाललोचनाय० भालपू० सोम
 सूयां भिलोचनाय० नेत्राणि० श्रुतिश्चोत्राय० श्रोत्राणि० प्राणगधाय० घ्राणार्गि० स्मृतिदंताय० दंतान्० श्रुतिजिह्वाय० जिह्वा० श्रीमाय० कपो
 ली० शर्वाय० ओष्ठी० नीलकंठाय० कंठं० भूरिवत्ससे० वक्षः० हिरण्यबाहवे० बाहु०० विष्णोदराय० उदरं० रुद्राय० कर्दी० पशुपतये० जा
 नुनी० उग्राय० गुल्फे० महर्ते० पादौ० शिवाये० सर्वांगं० पृथुवैष्ये० वेणी० सामंतराजिताये० रीमंतं० नीलकुंतलायै० कपोली० कुंडलदंतायै०

दंतान्० विद्याजिष्वायै० जिष्वां० बिंबोष्ठी० ओष्ठी० कंबुकंठ्यै० कंठं० पृथुलकुचयै० कुचौ० विश्वगर्भायै० उदरं० शशकट्यै० कटी० दिव्यो-
रुदशायै० ऊरू०
० जयै० लक्ष्मीसखितपादुकायै० पादौ० महेश्वरभिरायै० नखान्० शोभनविग्रहायै० सर्वांगपू० एवंपूजांसमाप्य

: उमासहेश्वरौ निमंत्रयेत् प्रत्येकं क्रमेण संपूज्य पंचदशभ्राथिषु गोधूमास्तुलान्वा निदध्यात्

ततो दोरधारणम्
मनिगृह्णाति उमेशौ वैददाति च उमेशस्तारकैरिमाकं उमेशाय नमो नमः ततः पीठदत्त्वासदन्नेन शैवान् ब्राह्मणान्सत्तप्य वाग्यतः स्वयं भुज्जीत् एवंपे
विषमं निसंवत्सरं चरित्वा ते उद्यापनं कुर्यात् पूर्वां कफलावासये आचरितो मामहेश्वरमत्र पूतयेत् तदुद्यापनं करिष्ये ततः पंचदशशैवान्
द्विजाग्निमभ्यर्च्य देवीं स्थापयेत् हस्ताचार्यः लिङ्गतामिद्रुपचदशपीठेषु पंचदशकुंभान् वस्त्रयुग्मं वेष्टितान् कृत्वा पुराणपठनादिनारात्रिं नि-
नयेत् १५ ९

ज्य
हुत्वा यदये होममंत्रः उमासहेश्वराय नमः स्वाहेति विदोक्त्वा ततो द्विजान् वस्त्रादिना सपू-
गास्तन्मील्य वादत्वा अन्यान् द्विजान् सुवासिनीश्वरसंपूज्य देवं प्रार्थयेत् उद्यापनं कृतं शेषोम-
मंत्रहीनं भक्तिहीनं शक्तिहीनं च यत्कृतं सांगमिव तु तत्सर्वं तवैव स्मरणात्प्रप्तौ ततः
अथाभिनपूणिमायाको जागरव्रतम् स्कांदे तिष्ठ्यादिसंकीर्त्य

वाग्यत इष्टजनेः सहभुजिनि
१९९

नः स्वकुलस्य चारवंडलक्ष्मीप्राप्तिपूर्वकरकरवादिप्राप्तये लक्ष्मीप्रीत्यर्थको जागरव्रतं करिष्ये रात्रौ मंडले सक्तु मिव नितउने नितिमंत्रेण लक्ष्मीं० इन्द्रनरो-
ने नितिमंत्रेण भूतैरावनस्थमिंद्रमावात्थपूजयेत् परितो दीपान् धूतेनैलेनवालक्ष्यनदधंतदधं गायथाशक्तिवादत्वावीथीचतुष्यथेवाद-
त्वानारिकेलोदकमात्रं श्राद्धाक्षैर्दीप्यन्तु त्सर्वे नरात्रिनिनयेत् प्रातर्घृतशर्करापायसाधिना ब्राह्मणान्संतव्यं दक्षिणां दत्त्वाऽशिषो गृहीत्वा इष्टजनैः सह सु-
जीत इतिको जागरव्रतम् अथ कार्तिकशुक्लचतुर्दश्यां पीणमास्यां वा कूष्मांडीव्रतम् ऋषिष्ये अन्यस्मिन् ऋतुभासासे वा कार्यम् नवव्रतविधिः वेशा-
स्वसितचतुर्दश्यां शुभदेशे कूष्मांडीरोपणं षणमासावधि षणमासमंत्रैः प्रत्यहं क्रमात् पूजयेत् सौभाग्यदायिन्यै० १ सर्वकामदायै० २ पुत्रदायै० ३ धनदायै०
४ अभीष्टफलदायै० ५ मोक्षदायै० ६ एव षणमासं संपूज्य फलादियुतायां सत्याउद्यापनं कुर्यात् उद्यापनदिने वा क्रमात् षणमासिकपूजां अगदौका-
र्ग्यं तिथ्यादिसंकीर्त्य आत्मनः सत्पुत्रप्राप्तिपूर्वकं अतुललक्ष्मीं सुखाभिद्याद्विद्वारा ब्रह्मसावित्रीप्रीत्यर्थं कूष्मांडीव्रतो दद्यापनं करिष्ये ततो वृता-
चार्यः कूष्मांडीपरितो मंडपं विरच्य पताकादिभिर्भूषयित्वा नमूलं हेमोपुष्यफलादियुतां कूष्मांडीं सस्थाप्य अभ्यंगस्नानं कृत्वा भूषणैर्भूषयित्वा पूज-
येत् तत्पुत्रतः सर्वतोभेदं ब्रह्मादिदेवतास्थापनपूर्वकं कलशं प्रतिष्ठाप्य तत्र हेमप्रतिमया ब्रह्मसावित्र्यौ ब्रह्मज्ञानं प्रणोदवीति मंत्राभ्यां प्रतिष्ठाप्य पू-
जयेत् कूष्मांडीपूजनमंत्रः कूष्मांड्यैकामदायिन्यै ब्रह्माण्ये नमो नमः नमोस्तु सर्वदायै च सावित्र्ये नमो नमः रात्रौ जागरणं कृत्वा प्रातरग्निं
प्रतिष्ठाप्यान्वाह्यात् ब्रह्माणं सावित्रीं च धृतं तिलद्रव्यं प्रात्येकमष्टोत्तरशतं सरव्याकाहुतिभिः ब्रह्मादिदेवताश्चैकैकं याज्याहुत्या च हव्ये स्थापनं
वाभ्यां होमः ततो ह्ये च त्वारिवा मिथुना निवरत्रादिना संपूज्य फलसौभाग्यद्रव्ययुतं वायनं नेभ्यो दत्त्वा सपत्नीकं ब्राम्हणं संपूज्य कूष्मांडीं दद्यात्

नत्रमंत्रः

तम

विहारश्रीपरमै

येलक्ष्मीनारायणं

० दुर्गा ० यम ० इंद्र ०

वरत्र

०

०

०

०

०

०

०

०

०

०

०

०

०

०

०

०

०

०

०

रूषिताम् दक्षिणाकलशोपेताहैमकृष्णं विरुहाण हिजस

इति कृष्णं दीपतम् अथैकान्तिक पूणिमायां सौभाग्यजनम् विष्णुधर्मोत्तरे

नतः तिथ्यादिसंकीर्त्य ममेहजन्मनि अरुवडितसुरवसौभाग्य धनधान्यलक्ष्मीभर्तृपुत्रायुर्ह-

भूमौ केशरादिसुगंधिद्रव्ययुतगंधेन षोडशपत्रात्मकं पद्मं धिरव्यनत्र देवताभावाहयेत्

केशरेसमविशति नक्षत्राणि पूर्वादि क्रमपत्रेषु अग्निं ० ब्रम्हाणं ० अंबिकां ० गणपतिं ० नागं ० स्कंदं ० विरोचनं ०

० पितरं च ० १६ सप्तत्रयं पीत्वा दूताः देवताः संस्थाप्य संपूज्य मोदकमंडकपायसेर्दभा अपू-

स्वयं उपवासी भोजनवाकायम् सौभाग्यं दूरूप विवर्द्धनं चलावधयं दूरन्नीरनिर्भोगदं-

१८ इति सौभाग्यदृष्टिकरं नम्र अथ महाफलं नम्र कार्तिकशतकृत्लमिति पदमारभ्य

तारवशुक्लतृतीयायां आश्विनशुक्लवारभक्तं दंतधावनपूर्यकदशस्नानविधिपुरःसरं द्यादौ स्नात्वा पंचगव्यं प्राश्य नित्यादिसं-

काममोक्षचतुर्विधपुरुषार्थसिद्ध्यर्थं श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं महाफलं नम्रं करिष्ये विष्णुविधिपुरःसरं संपूज्य द्वादशा-

प्रतिपदि क्षीराशनः सप्तम्या अष्टम्या नवम्या पिष्टाशी दशम्या हविष्याशी एकादश्या उपवासः द्वादश्या घृता-

यां पाणिमास्यां कुशोदकप्राशनं एव प्राशनविधिः अनेन विधिना पक्षमेकं यो वर्तते अश्वमेधफलं प्राप्नोति मासपर्यंतं मन्वन्तरयावत्स्य

०

०

र्गेवसति मासचतुष्टयेतुराजसूयान्छतगुणं फलमाप्नोति संवत्सरमाचरणे सवितुर्लोकैऽनंतकालं प्रतिवसतिच्यती ब्रम्हचारी गृहस्थोवानप्रस्थः सौभा-
 नीविधवावानारीनरीवाशुचिः त्रयतमानसः कुर्वन् सूर्यलोके कोटिवर्षाणि वसतीति इति भविष्यपुराणोक्तं महा फलव्रतम् अथ विष्णु धर्मोक्तं
 अशोकपूणिमाव्रतं फाल्गुनशुक्लपूणिमासस्य तिथ्याद्युत्तिरस्य नद्यादौ विधिवत्समात्मानित्यकर्मनिर्वर्त्यमेव हजन्मनि अखिलशोकापच्छातिपूर्वकं स
 रानिहतिद्वारा अरपंडुश्च्यसौभाग्यपुत्रपौत्राद्यभिष्टुष्ट्यर्थं अशोकपूणिमाव्रतं करिष्य इति संकल्प्य आत्वा मरुतकाद्यंगेषु मृत्निकां लेपयित्वा पुनः
 त्वाभूमौ स्थंडिलं विरच्य मध्ये भूमिस्थपा धरणीनाम्नी देवतां ध्यात्वा पूजयेत्पार्थयेच्च यथाविशोककृद्द्वैतवास्ति हि जनार्दनः तथा मांसवर्लेक-
 भ्यो विशोकां कुरु मे हि नि यथासमस्तभूताना माधारणव्यवस्थिता तथा विशोकां कुरु मां युक्तां च कुरु भूतिभिः त्वया ध्यानीयया विष्णुः स्यात्स्थित-
 वचकारह तथा आनावां छिनमे कुरु त्वं भूतधारिणि न तश्चंद्रायार्थं दद्यात् स्त्रीरोदाणवैतिर्मन्त्रेण उपाषाणं नक्तं हविष्याशनं वा कुर्यात् प्रातः ह्यिदं प
 तीभ्यां वायनं दक्षिणां च दत्त्वा स दन्तेन संतप्य स्वयंपारणं कुर्यात् एवं प्रकारेण फाल्गुनादि मासचतुष्टयं कृत्वा पुनरावाटादिमासचतुष्टयेऽपि पूर्ववत्
 भानपूजासुयोषणादिकं कृत्वा रात्री जागरणं कुर्यात् पुनरपि कार्त्तिकदिमासचतुष्टये रत्नानादिकं पूर्ववत् कुर्यात् प्रथममासचतुष्टये धरणी नाम्नी दि
 ता द्वितीये मेदिनी तृतीये वसुधरेति चत्सराते द्विजाय सवत्सांगा वरभालं कारयुता दद्यात् अनेनानं संतुष्टा धरणी त्वं शुचि व्रते सर्वव्याधाम् शमनं
 णि कनाशं च मे कुरु इति अशोकपूणिमाव्रतं अथ द्वादशपूणिमाव्रतं विष्णुधर्म नियमपूर्वकं रत्नात्वा तिथ्यादिसंकीर्त्यं ममेव हजन्म
 नजन्मानरे वा भर्त्साह धर्मार्थं काममोक्षसिद्धिद्वारा श्रीमहाविष्णु प्रीत्यर्थं द्वादशपूणिमाव्रतं करिष्ये कृतोपवासः सध्यान्हे अपराणहवा

विष्णुं विभवानुसारेण संपूज्य चंद्राधार्य्यत्वा द्वादशाक्षरमंत्रं जप्त्वा प्रार्थयेत् श्रीर्निर्गोबधुरूपस्त्वं वासुदेव जगत्पते मनोभिलषितं देवदूर
यस्त्वनमोनमः ततः ब्राह्मणाय उदकुम्भं वस्त्रद्वयं उपानहं च नदक्षिणा सहितं दद्यात् रात्रिं जागरणादिभिर्निनयेत् प्रातः सद्नेन ब्राह्मणैः सह
मुजीत एवं प्र कारान्तरेण प्रतिमां सकृत्वा पृथक् पृथक् कृत्वा सनामानि० केशव० नारायण० साधव० गोविंद० विष्णो० मधुसूदन० विविक्क
म० वासन० श्रीधर० लृषीकेश० पद्मनाभ० दामोदर० एवं द्वादशाक्रमेण पूजयेत् संवत्सरस्यान्ते हिरण्यं चंद्रं कृत्वा पूजयेत् फलवत्
हितं ब्राह्मणाय दत्त्वा ब्रतपूतं यशुक्लागा दक्षिणा सहिता दद्यात् सद्नेन विप्रदपनीभ्यां सह मुजीत इति द्वादश पूणिमा व्रतम् इति श्रीचि० व्रतो
द्यापनकौमुद्या पूणिमा व्रतानि अथाभावाऽस्या व्रतानि अथ मार्गशीर्षाभावाऽस्या गौरी तपो व्रतम् कालिकापुराणे तत्र विधिः इदं व्रत-
शिवं धात्मकं अशक्तो षोडशमासात्मकं तत्र प्रथमे बदे चतुर्दश्या नक्तं अमाया मुपोषणं पूजनं च प्रतिपदि पारणा अत्र वर्षद्वन्द्वेति शिष्ट
ः : : ६ : : यामाचरेत् प्रदर्शनार्थं लिरव्यं द्वितीये बदे अमावास्यायां नक्तं प्रतिपदि उपोषणं द्वितीयायां पारणा एव सवर्चसं य
नितः : : : मनुलसौभाग्यादि दृष्टिद्वारा गौरी प्रीत्यर्थं गौरी तपो व्रतं करिष्ये इति संकल्प्य रतूयायाध्य
ः : : इति मंत्रेण गौरीमावाह्या दक्षिणोत्तरतः गणेशं स्कंदं चावाह्यं पचाहृतपुरःसरं षोड
ः : : अंगपूजा पार्वत्यै नः पादौपः०
० मुरवं० लोकमोहिन्यै नमः ललाटं० गोथैः० शिरः० ततः तान्त्रपात्रे हृदले तं गुमन्दीं निधाय रतूयोदयावधि गोधूतेन दीपमुज्ज्वालयेत् एवं क-

आश्रयणादिनासाभिनीत्या ब्राम्हसुहृते उत्थाय रत्नात्वा गोरिसंयुज्य फलपूरिका निलतंडुलस्यो भाग्यास्तु कथुन धातुमये पात्रे दीपनिधा कसि धिना
 नक्षिपत्राभयेत् नतः सूर्याय दशयेत् यावत्पृथ्यादीनां शब्दादिकं नास्ति नावत्सुर्वमेव दोषत्रमणादिकं कर्तव्यं नतः प्रातर्दपनीसंमोज्य गोरि वि-
 द्य स्वयमक्षारभुजान् वषट्कारं दपनीघन्धिः एवं षोडश वर्ष कृत्वा ने उद्यापने कुर्यात् मार्गशीर्ष पूर्णिमास्यां पूर्ववत्संकल्प कृत्वा तनो हतान्
 पीठे हमी गोरि गोरिभिर्मायेति मंत्रेण ईश्वरं च येषां माशेषरूपं निरिति मंत्रेण आवाद्य पूर्ववत्संकुर्यात् प्रातरग्निं प्रतिष्ठाप्यान्वा दध्यात् गी-
 त्वं रत्नं घृतं तिलद्रव्येण प्रत्येकमक्षोत्तरं सहरत्नसंख्याकं हुतिभिः ब्रम्हादिदेवताञ्चैकैकया ज्याहुत्या दधेत् नतः षोडशदपनीः वरत्रादिना संपू-
 र्णकरापूपमोदकपूरितान् धातुमयान् नृन्मयान्वाकरकान् सुदक्षिणां स्तभ्यो दधात् तत्र मंत्रः मोदकाद्यैश्च संपूर्णं ब्रतं संपूनि कारकं करक नेत्रं
 च्छामि गोरिभिर्प्रीयतामिति ततः पीठं व्रतं पूतयेत् गात्रं दत्वा ऽशिषा गृहीत्वा भुञ्जीत इति गोरि नयामतम् अथ येषां विमाधा माचार्यायां अधोदयव्रत
 म् स्कांदे अधोदयस्वरूपं भारते अमार्कपातत्रयणे पुनः चेत्येषां धयाः अधोदयः सविज्ञेयः कादिसूपग्रहः सम इति दिवेव योगः शक्नो-
 त नतुरात्रो कदाचनेति तिथ्यादिसंकीर्त्यात्मनः अखिलपापक्षयपूर्वकं धर्मार्थकाममोक्षं चतुर्विधं पुरुषार्थसिद्धिं द्वारा ब्रम्हविष्णुशिव प्रीत्य-
 र्थं अधोदयव्रतं महं करिष्ये इति संकल्प्य दत्तास्तुतश्च ब्रम्हमौशनत्रयं द्वापणपरिमितं तिलानां पर्वतं कृत्वा यथाशक्तिं वा तत्र पलाधिकं सुवर्णस्य ब्रम्ह-
 वेष्णुशिवानां प्रतिमां यंकत्वा ब्रम्हज्ञानमिदं विष्णुस्त्वंबकमिति मंत्रैः प्रतिष्ठाप्या पुजयेत् परिनीलोके शांस्त तन्मंत्रं रावाहयेत् पूजयेच्च अ-
 धारा पूजाक्रमेण ब्रम्हणे पादौ हिरण्यगर्भाय ० ऊरू परमेश्विने जघे वेधसे गुल्फे ० हरावाहनाय ० कर्दी शानानदाय ० वक्षः पू र्णाविचित्रिप-

तये० बाहू० पूर्वादिचतुर्मुखेषु ऋग्वेदाय० यजुर्वेदाय० सामवेदाय० अथर्ववेदाय० चतुर्विंशत्य० नेत्रे० कपिलाय० ललाटे० हंसाय० शिरःपू० अ-
 धविष्णोः अनन्ताय० पादौ० विश्वरूपाय० ऊरू० सुकुंदाय० जानुनी० गोविंदाय० जंघे० मधुम्नाय० गुल्फे० पद्मनाभाय० नाभि० कौस्तुभवक्षसेन०
 वक्षःपू० चतुर्भुजाय० बाहू० विश्वतोभुराय० मुख० सहस्रशिरसे० शिरःपू० अधशिवस्थ० ईशानाय० पादौ० चन्द्रशेखराय० जंघे० पशुपतये०
 ३ शक्राय० ऊरू० उमाकांताय० गुल्फे० नीललोहिनाय० नाभि० कृनिवाससे० उदरे० नागोपवीतिने० बाहू० नीलकंठाय० कंठे० पंचवक्त्राय०
 रयं० कपर्दिने० शिरःपू० क्रमेण प्रार्थयेत् नमो विश्वरूपे तुभ्यं सत्याय परमात्मने देवाय देवपतये चक्षानां पतये नमः नारायणजगन्नाथ नमस्तस्यै
 वज्र पीतांबरमस्तुष्यं जनादनमोस्तुते महेश्वरमहेशान्नमस्ते त्रिपुरांतक जीमूतकेशाय नमो नमस्ते वृषभध्वंज ब्रम्हविष्णुमहेशानाः
 कर्मणा फलहेनवः भक्त्या भयाकृता पूजा गृहीध्वंज गदीश्वराः ततः सप्तलीकं वेदशारद्विदं ब्रम्हण्यदुत्वा वरत्रालकरणादिभिः संपू-
 ज्य पुनर्ब्रह्मविष्णुमहेशान् पंचाभूतपुरःसरं कमलतुलसीविस्वदलेः संपूजयेत् ततो ह्यनाचार्यः अग्निं प्रतिष्ठाप्य अन्वाहयान् ब्रह्मवि-
 लक्ष्येणाग्निं देवतं सहस्रसंख्याकाहनिभिः लोकपालान् कैकया ज्याहुत्वा दध्ने ततः निलपर्वतं प्रतिमात्रं चयुतं ब्रा-
 तन्नमंत्रः निलपर्वतमध्यस्थो ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः दहतु पानकं सर्वं यच्छतुमं सङ्गतिं इत्युक्त्वा दधान् ततः सागतासिंह्य-
 थं कृष्णश्चेतवणसुरभिन्नयसोपस्करदधान् भविष्ये प्रकाशतरणा होमद्रव्यापयुक्तानि पलाशासमिच्चरुनिलाज्यानि ब्रम्हणः अश्वत्थसमिन्नि-
 लपायसानिविधोः चर्वाज्यघ्रीहयः शंभोः घृतनपायसेनचापूतिनं कांस्यपात्रं स दक्षिणं दधान् ततो भूयसीं दत्त्वा आशिषो गृहीत्वा ब्राह्मणेः

सहभुञ्जीत इतिअर्धीदयव्रतम् अथसोमवृत्यमावास्याव्रतम् ऋषिव्येगत्रशंखः अमावास्यातुसीमेनसप्तमीभानुनासह चतुर्थीभूमिपुत्रेणसोम
 पुत्रेणचाहमी चतरत्रस्तिथयस्त्वेताः सूर्यमहणसन्निभाइति तिथ्यादिसंकीर्त्यआत्मनः अवैधव्यपुत्रपौत्रप्राप्तिपूर्वकमतुलसीभाग्यसिद्धिदारा-
 श्वत्थरूपीनारायणप्रीत्यर्थ आचरितस्यसोमवत्यमावास्याव्रतस्यसागतासिद्धयेतदुद्यापनारव्यंकमकरिष्ये इतिसंकल्यद्वताचार्यः सर्वतोभद्रस्य
 कलशेरीव्यमयपीठेसौवर्णाश्वत्थाधोहैमलक्ष्मीनारायणइदंविष्णुरितिमन्त्रेणप्रतिष्ठाप्यपूजयेत् मूलतोब्रम्हरूपार्थेतिपुरुषरूतेनवापूजयेत्
 कथाश्रवणादिनाराश्रिनिनयेत् प्रातरग्निंप्रतिष्ठाप्यान्वाध्यात् लक्ष्मीनारायणमश्वत्थसमित्यायसतिलद्रव्येणघृत्येकमष्टोत्तरशतसरव्याकाहुनिभिः
 द्मादिदेवताश्वैर्केकयाज्याहुत्यायस्ये ततोद्वादशब्राम्हणान्वश्रद्दिनासंपूज्यलङ्कपायसघृतमंडकादिपक्वान्नेः संतर्प्य आशिषोऽगृहीत्वास्वयंसंजो-
 त् इतिसोमवत्यमावास्याव्रतम् अथमलमासव्रतम् पादौ मलमासस्यकृष्णपक्षेचतुर्दश्यात्रयोदश्यांवा अष्टम्यांनवम्यांतृतीयायांवा न्यसमनि-
 शौकायश्च तिथ्यादिसंकीर्त्य आत्मनोदारिद्र्यपापदुःखनाशपूर्वकं सत्पुत्रप्राप्त्यनुलभोगसिद्धिदारासवितृरूपीपरमेश्वरप्रीत्यर्थमलमासव्रतंकरिष्ये
 इतिसंकल्य मध्याह्नेसर्वतोभद्रस्यकलशहैमलक्ष्मीच्युतंजनार्दनसंपूज्य नानाविधपक्वान्नेनैवेद्यदत्त्वा फलपुष्पोपेतमर्घ्यदद्यात् तत्रमंत्रः देव-
 देवजगन्नाथप्रलयोत्पत्तिकारक गृहाणार्घ्यमयादत्तंकृपाकुरुमीपरि ततः सपत्नीकंब्राम्हणंवश्रद्दिनासंपूज्य त्रयस्त्रिंशदपूपांनकारस्य-
 पात्रेनिधाय सघृतंसाहिरण्यंवायनंब्राम्हणायनिवेदयेत् तत्रमंत्रः विप्रायवेदविदुर्बेभ्रोत्रियायकुदुबिने नरकोत्तारणार्थीय अच्युतः प्रीयतामिति
 इतिदत्त्वा छत्रोपानद्भूषणाच्छादनादिसुनाशब्दांचदत्त्वापीठव्रतपूर्तयेगांचदत्त्वानानाविधपक्वान्नेब्राम्हणान् संतर्प्य आशिषोऽगृहीत्वास्वयंसंजो-

इतिमलमासगतं अथश्रावणामाषाढीरावतम् स्कंदे ज्ञातःस्नानादिनिर्वर्त्यवार्षिकवत्पूजांकृतोद्यापनसंकल्पं कुर्यात् निध्यादि-
आत्मनः स्य लस्यन्वसंततिविच्छेदाभावपूर्वकं पुनर्पीत्रलक्ष्मीसुरवाधसि द्यूये सप्तवर्षविध्याचरित पीठोराग्रतस्य संपूर्णता सि-
संकलशेषुकमेण १ सप्तमानृकाप्रतीत्यर्थं तदुद्यापनारव्यकर्मकरिष्ये हताचार्यः उक्तप्रकरणसर्वतोभद्रं अष्टौकलशान् प्रतिष्ठाप्य
मानरो इत्य १ तदुत्तरसुवर्गादि निमित्ते पूणपात्रयुते कलशे चतुः षष्टियोगिनीः ह्रमप्रनिमास्तु अक्षतपुंजे पुवाआवाहयेत् दिव्ययो-
गिनी १ १ १ हिंकारी ० १२ भूतडावरी ० १३ ऊर्ध्वकेशी ० १४ विररक्ताक्षी ० १५ शरङ्कागी ० १६ नरभोजनाम् ० १७ सराडी ० १८ वीरभद्रा ० १९
कां ० २० कलहप्रियां ० २१ राक्षसी ० २२ घोररक्ताक्षी ० २३ विरूपां ० २४ भयंकारी ० २५ मारुरी ० २६ रौद्रवेताली ० २७ श्रीपणी ० २८ त्रिपुरांत-
ष्टी ० ४० मालिनी ० ४१ मंत्रयोगिनी ० ४२ कालाग्रिगृहिणी ० ४३ चक्री ० ४४ कंकाली ० ४५ सुवनेश्वरी ० ४६ रक्ताक्षी ० ४७ कामुकी ० ४८ लोकिनी ० ४९ काकह
० ५० सप्तसर्णी ० ५१ अयोमुखी ० ५२ प्रेरणी ० ५३ व्याघ्री ० ५४ कंकणी ० ५५ प्रेतभक्षणी ० ५६ वीरकोमारी ० ५७ चंडा ० ५८ वराही ० ५९ मुंडधारिणी ० ६०
० ६१ उडुणी ० ६२ जालंधरा ० ६३ महालक्ष्मी ० ६४ ततः सुवर्णपात्रेण फलपुष्पयुतमर्घ्यनाभमंत्रेण प्रत्येकं दद्यात् रात्रिं निनयेत् प्रातः पीठं देवताः संपूज्य

अग्निं प्रनिष्ठाप्यान्वाद्यान् सप्तमाहुः अष्टोत्तरशतमाज्याहुनिभिः योगिनीर्ध्वैकैकयाज्याहुत्याब्रह्मादिदेवतार्ध्वैकैकयाज्याहुत्यायस्ये पूजामंत्रेण होमः होमस्तु कृताकृतः ततः सप्तमिथुनानि वस्त्रादिनासंपूज्य वस्त्रदक्षिणाप्रतिमायुतान् कलशान् तेभ्यो दद्यात् तत्रामंत्रः सोपस्करचकलशगृहापाहिं जसन्म प्रीयतामातरो मत्स्यलोकानां स्थितिहेतवः नतो योगिनी पीठमाचार्ययि दत्त्वा व्रतपूर्त्ये अष्टौ गास्तेभ्यो दत्त्वा स दन्नेन संनय्य आशिषो गृहीत्वा स्वयं भुंजीत इति पिचोराव्रतम् इति श्रीमद्भि० व्रतोद्यापनकोमुद्यां तिथिव्रतानि समाप्तानि अथ चानुमस्य ब्रतारंभः ततः स्वस्तिकव्रतं भविष्ये ननु आषाढादि उग्र-
 ध्विनां तत्र विधिः देवालये गोष्ठितुलस्यालये गृहे वा गोमयो पलितं शुद्धं क्षुमौ पंचरंगैर्वर्णैः प्रत्यहं सहस्रं स्वस्तिकानि लिखित्वान्नगोपालं संपूजयेत् एवं चरित्वा ते उद्यापनं कुर्यात् तद्यथा नित्यादिसकीर्त्य आत्मनः शत्रुजयार्थं पापदशार्थं वैधव्यादि निरसनपूर्वकं पुत्रपौत्रसौभाग्यारोग्यावाप्तिद्वारा आ-
 चरितस्य स्वस्तिकव्रतस्य पूर्णता सिद्धये गोपालप्रीत्यर्थं च न दुद्यापनं करिष्ये नतो द्युताचार्यः सर्वतोभद्रस्थकलशं हेमं गोपालं इदं विध्युरिति संनेपासं-
 स्याप्य पूजयेत् प्रातरग्निं प्रनिष्ठाप्यान्वाद्यान् गोपालं स्वस्तिक दशांशेन शतांशेन वा द्यूताक्त पाथसद्भ्येण ब्रह्मादिदेवतार्ध्वैकैकयाज्याहुत्याय-
 स्ये होममंत्रः स्वस्त्ययनं तार्क्ष्यं मरिचं नमिषिषि पौराणमंत्रस्तु स्वस्तिस्तु परमं देव स्वस्ति कारणकारणं स्वस्त्ये पापसंहारं कुरु मे ते भये नु-
 मः स्यादिति होमदशांशेन तर्पणाहोममंत्रेण तद्दशांशेन ब्राह्मणभोजनम् ततो विशिष्टान् दशब्राह्मणान् वस्त्रादिनासंपूज्य तेभ्यः पंचरंगयुतान् योणा-
 न्यभावे दर्भजान्यप्यासनानि दक्षिणापुरः सरं दत्त्वा सोपस्करमाचार्ययासनं दत्त्वा व्रतपूर्त्ये गोमिथुनं च दत्त्वा अधिकफलावाप्तये यवानां द्रोणं
 नदभावे आढकीनां द्रोणं दत्त्वा पक्वान्मे ब्राह्मणान् संनय्य आशिषो गृहीत्वा स्वयं भुंजीत इति स्वस्तिकव्रतं अथ आवणां ल्यभृशु वासरे

१ सप्तमिथुनेभ्यः सप्त आचार्ययै चैकादयेत्यर्थः २ ऊर्णां निर्भिनानि

करिष्ये निध्यादिसंकीर्त्य आत्मनः अतुलसौभाग्यपुत्रपौत्रादिप्राप्तिपूर्वकं अधिकलक्ष्मीप्राप्तये वरदलक्ष्मीव्रतं करिष्ये शतद्वसू-
 पेपंचरंगशोषितवेदिकायां प्रस्थतंडुलस्थकलशोपरि हेमीलक्ष्मीप्रतिमां सक्तुमिव नितेनिसंवेण आवात्स्य श्रीरत्नकेन पू-
 येत् अथांगपूजा वरदलक्ष्म्ये नमः पादपूजयामि कमलवासिन्यै गुल्फोपू पद्मालयार्यै जघेपू अघ्रिये नमः जानुनीपू इद्राण्यै ऊ-
 ३० हरिप्रियार्यै कटिपू लोकधात्र्ये नमः नाभिपूज शंखनिध्ये नमः हस्तोपू त्रैलोक्यपावन्यै कंठपू मायार्यै मुखपू धान्यै बा-
 ४० पद्मनिध्यै नयनेपू भार्गव्यै कर्णोपू क्षीरसागरजार्यै ललाटपू वरदलक्ष्म्ये नमः शिरःपू मेहालक्ष्म्ये नमः सर्वांगपूजयामि
 नतोभेत्थविल्वचूतदाडिममालतीनां प्रत्येकं एकविंशतिपत्रैर्वरदलक्ष्म्यै नम इत्यनेन पूजयेत् एकविंशत्यपूपाय सनैवेद्यपुनरर्घ्यं क्षीराणविसुतल-
 क्ष्मिचंद्रस्यै वसहोदरीं गृहाणार्घ्यमहालक्ष्मिदेवितुष्यं नमो नमः ततः दोरकग्रहणम् सर्वमंगलमांगल्यै सर्वपापप्रणाशिनि दोरकं प्रतिगृह्णा-
 सुग्रीताभवमेशरुभे ततः कंठे दोरकबंधनं करिष्यामि व्रतं देवित्वं कृत्स्वत्परायणः अघ्रियं देहियशो देहि सौभाग्यं देहि मे शुभे ततः प्रार्थयेत्
 नच्छपुत्रपौत्राश्च विध्यावक्षस्त्यले स्थिते अघ्रियं देहियशो देहि सर्वान्कामांश्च देहि मे नतो वायनपंचकं दद्यात् क्रमेण विप्राय पतयेदव्यं ब्रह्मचा-
 रिणेषु वासिन्ये च तत्र मंत्रः एकविंशति पङ्कान् शार्कराक्षतसंयुतम् वायनते प्रयच्छामि इंद्रिरा प्रीयतामिति ततः क्षमाय्य ब्राह्म-
 णासु वासिनीः स दन्नेन संतर्प्य शक्ती सत्यागां च इत्वा मौनेन भुज्जति इति वरदलक्ष्मीव्रतम् अब्रवते नानेन देवी तुष्टानवानत्र परीक्षा-
 स्तीदलं त्वेकं क्रमुकं चूर्णं वर्जितम् भक्षयित्वा तु चैलांते बध्वा प्रातर्निरीक्षयेत् आरक्ते सनिस्कृतीनां देवी क्षेयाविचक्षणैः अन्यथा-

तद्वत्कार्यं सर्वथा भूतिमिच्छता अथाचिनशुक्लपक्षात् भानुवासरमारभ्य माघशुद्धसप्तम्यविधानफलव्रतम् रकादे निष्यादिसंकीर्त्य आत्मनः
सत्पुत्रप्राप्तिपूर्वकं सुखारोग्यतासिद्धिदासासवितृप्रीत्यर्थदानफलव्रतं करिष्ये तदंगं सवितृपूजनं करिष्ये इतिसकल्य गामयोपलिसशुद्धभूमौ ता-
म्रपीठे सवितारमावात्थपूजयेत् तत्र ध्यानं ध्येयः सदा सवितृमंडलमध्यवर्ती नारायणः सरसिजासनसन्निविष्टः केयूरवान्भुक्करकुंडलवान्किरी-
टीहारी हिरण्यवपुर्धृतशंखचक्रः जगन्नाथाय नमः आवाहनं पद्मासनाय० आसनं० ग्रहपतये० पादं० तमोहर्त्रं० अर्घ्यं० मित्राय० आवम-
नीयं० विश्वतेजसे० स्नानं० जगत्पतये० वस्त्रं० त्रिमूर्तये० उपवीतं० हरये० गंधं० सूर्याय० अक्षतान्० भास्कराय० पुष्पं० अहःपतये० धूपं०
अज्ञाननाशिने० दीपं० लोकेशाय० नैवेद्यं० विश्वतेजसे० तांबूलं० सूर्याय० दक्षिणां० विश्वतेजसे० नीराजने० भास्कराय० मंत्रपुष्पं० पूषो न० भद्र-
क्षिणा० सर्वात्मने० नमस्कृतं० ततोद्वादशाध्यानिनाम्नादिपात्रे जलाक्षतपुष्पादि प्रदक्षिष्य दद्यात् दिवाकरनमस्तुभ्यं पापनाशाय भास्कर त्रयी-
भयार्कविष्वात्मन् गृहाणाध्यनमोस्तु ते ततो ब्राम्हणसंयुज्य देवीं विसृजयेत् स्वयंते लाभ्यलवणबहुबीजं फलादिवज्यभोजनं कुर्यात् कंदमूलफ-
लाहारिणविशेषफलं एवं प्रातिभानुवासरमाघशुद्धसप्तम्यवाधिकतव्यम् ततः उद्यापनम् तत्र षष्ठ्यामुपोष्य घ्रातः स्नात्वा पूर्वसंकल्पमुक्तासंपूर्ण-
नासिन्धुर्यै नदुद्यापनं करिष्ये इतिसकल्य ततो वृताचार्यैर्मिथ्याह्ने सर्वतोभद्रस्थकलशैर्हंमं रौ व्यरथस्थसूर्यं अाकृष्योनेति मंत्रेण संस्थाप्य पूव-
वत्पूजयेत् ततो भिंप्रतिष्ठाप्यान्वाद्ध्यात् सवितारधुना कपायसद्रव्येण सहस्रगुणोत्तरशतं वा तत्संख्याकाहुनिभिः ब्रम्हादिदेवताभ्यै कंकया-
ज्याहुत्यायक्ष्ये नतः पायसमूर्तिनकारस्थपात्रपीठं ब्रतपूर्तये रागान्यआचार्याय दत्त्वा परमान्नेन द्वादशाम्रा स्त्रणान् सतर्पयेत् एवं कुर्यात्पंचवर्षपंचधा

न्यतनोपयेत् पंचप्रस्थप्रमाणं च सफलं दक्षिणाञ्चितम् क्रमेण पंच वर्षेषु व्रीहयः १ गोधूमाः २ लवणं ३ निलाः ४ भावाः ५ एवं कृते सकलमनोरथावासिर्भवति इति दानफलव्रतम् अथ धारणापारणाव्रतं भविष्ये चानुमतिर्येकादशीमारभ्य मासचतुष्टयमासं वा कार्यम् तिथ्यादिसंकीर्त्य आत्मनो बंधुवधादिजनितपापक्षयपूर्वकं उन्नमलोकप्राप्त्यर्थं धारणापारणाव्रतं करिष्ये गणेशसंपूज्य विष्णुपीठे अष्टाक्षरमंत्रेण षोडशोपचारैः

एकादश्यामुपवसेत् नतः प्रातः स्नात्वा देवं संपूज्य अष्टाक्षरमनुमलौत्तरशतं जप्त्वा ब्रह्मणभोजनपुरःसरं मौनीस्वयं भुञ्जीत एवं मासं चरित्वा एकादश्यामुद्यापनं कुर्यात् उक्तमकारेण भूतार्चयः सर्वतो भद्रस्य कलशे हेमं लक्ष्मीनारायणं विष्णोऽनुकर्मिणि मंत्रेण संख्यापचामृतस्नानपुरःसरं संपूज्य रात्रिं जागरणादिना निनयेत् प्रातरग्निं प्रतिष्ठाप्य अन्वाध्यात् प्रधानं विष्णुनिषु सीदेति मंत्रेण निलोदनेन आराधयेद् इति मंत्रेण द्युतोदनेन अष्टाक्षरमंत्रेण पायसेन चाक्षौत्तरशतं संख्याकाद् द्रुतिभिर्ब्रह्मादिदेवताञ्चैकैकं आज्याहृत्यायक्ष्ये नतः प्रतिमासं पंचदशब्राह्मणसंज्ञेन संनय्य पीठं व्रतपूर्तये गां च आचार्याय दत्त्वा स्वयं भुञ्जीत इति धारणापारणाव्रतम् अथ आश्विनशुक्ले कादशीं आरभ्य मासपर्यन्तं मासोपवासव्रतम् विष्णुरहस्ये तिथ्यादिसंकीर्त्य आत्मनोऽशेषपापक्षयपूर्वकं चतुर्विधपुरुषार्थसिद्ध्ये महाविष्णुप्रीत्यर्थं मासोपवासव्रतं

प्रत्यहं त्रिकालस्नानं विष्णुमंत्रजपो विष्णुपूजनं तुलसीदलानामर्पणं अर्सेदालापवर्जनं पुराणपठणं अष्टावर्णं च ब्रह्मणपूजनं यथाशक्ति दानं च एवमादिनियमान् कुर्यात् अन्ते एकादश्यामुद्यापनं कुर्यात् उक्तमकारेण दत्ताचार्यः सर्वतो भद्रस्य कलशे हेमम् लक्ष्मीनारायणं सहस्रशीर्षेति ब्रह्माष्टाक्षरमनुनावा स स्थाप्य पुरुषसूक्तेन पूजयेत् कथाश्रवणादिनारात्रिं नीत्वा मानसमितिष्ठान्वाध्यात् लक्ष्मीनारायणं पायसद्रव्येण स

१ अष्टाक्षरमंत्रं २ निलयुक्तेन ओदनेन ३ मिथ्याभाषणवर्जनं

हस्तसंख्याकाहुनिभिर्ब्रह्मादिदेवताभ्यैकैकयाज्याहुत्यायक्ष्ये ततः पीठंगांच आचार्यायदत्त्वा वेदशास्त्रसं पन्नां स्त्रिंशद्वा म्हणान्वरन्त्रपान्न-
 मूषणादिभिः संपूज्य त्रिशद्वास्तन्मौल्यं चादक्षिणात्वेन दत्त्वा सोपस्क राश्यां गुणवने शानवते द्विजाय दत्त्वा स दत्त्वेन ब्राम्हणान् संनय्य आशि-
 षो गृहीत्वा विष्णुलोकगमनार्थं द्विजान् प्रार्थयेत् भो द्विजा अनुमोदध्वं विष्णुलोकप्रयाम्यहम् ततो द्विजाः प्रानि वेदसुः ब्रजव्रजनरश्चैव विष्णु-
 लोकमनामयं विमानं वैष्णवं दिव्यं शय्यायां परिकल्पितम् तेन विष्णु पदयाहि सच्चिदानंदरूपिणम् ततो दीनानाथान् प्रतोष्य स्वयं मौनीभुजं नि-
 अशर्त्तेन तु कंदमूलफलपयोमक्षपादिना कतूष्यम् सर्वपापमुक्ता भवति इति मासव्रतम् अथ बालुमारस्ये अवश्यं त्याज्या निलिरव्यंते आ-
 वणे वर्जयेच्छाकं दधिभाद्रपदे तथा दुग्धमाश्वयुजे मासिकार्तिके द्विदलं त्यजेदिति स्कंदे भविष्ये शाकव्रतं नित्यम् द्विदलं बहुबीजं वृत्ताकं
 जंबीरं राजमाषं रक्तमूलकं कुब्जांडं इक्षुदंडं बदरीं नूतनफलं तिलिणीं धान्नीमं च कखद्वादि शयनं अहृतीभार्या अन्यदिने मासं मधुपलोदनम् अ-
 मक्ष्यं सितसर्वपे आशुधान्यं अबीजफलं सदैव विकारि दशविधशाकं मूलं पत्रा कुंरा ग्राणि फलकांडादिरूढकाः त्वंकं पुष्पं कवचं चेति शा-
 कं दशविधं स्मृतम् दुग्धानं पशुपित्तान् उष्ट्रादिदुग्धं द्विजकृतिरसाः ४ ताम्रपात्रस्थगव्यं च पाल्चलजलम् आत्मार्यपाचितम् गृज-
 नं लक्ष्मणं पलांडुं पदालं मसूरं कुलित्यं कलिगं बिल्वमुदुंबरं भिः सदा प्रापयंगच्छेत्तुम् भूमिजं लवणम् निषावान् पूर्वोक्ता नि अन्यान्य-
 पि निधिषु निविष्टानित्याज्यानि त्यक्तं यन्मासपर्यंतं तदंतं ब्राम्हणा यदत्त्वा व्रतपूर्तये गांच दत्त्वा स्वयं भुजंति अन्यान्यपि व्रतानि न दुष्टापना-
 नि च लिरव्यंते भविष्ये कार्तिक्या सर्वेषां सुधापनानि नक्तव्रते गौर्दद्यात् एकां तरो पवारसंगौः मूसूरायने शय्या षष्ठकालभोजने गौः व्रीहिगोधूमादि

१ आश्विने २ ऋतुकालविना ३ पल्लवं शुद्रजलाशयः ४ दुग्धानं कपडं निरव्यानं

धान्यत्यागे हेमव्रीत्यादिशाकान्नेगौः पयोमधुदधि घृतघृतोषु वा सोयुगं गोश्रव्यब्रह्मचर्ये हेमविष्णुमूर्तिः तांबूले वा सोयुगुलं मौने घृतकुंभं वरुच्य
 सुगंधदाच्च देवादेरंगमालिकाकरणे धनुर्हर्मपद्मच देवालये दीपकरणे दीपिका वा सोयुगच भूमिभोजने पर्णभोजनच कांस्य पात्रगीश्रुच न-
 तुष्यद्यदीपेगौः गोम्रासेष्टषष्ठः देवादीनां शनप्रदक्षिणाकरणे वरुच एवमेवाव्ययस्तु त्यागे गौदेया अथवारव्रतानि सौरधर्म तत्रमागशी-
 रेसूर्यव्रतम् तिथ्यादिसंकीर्त्य आत्मनो रोगक्षययुन्नलाभादिप्राप्तिपूर्वकं मभीष्टकामनासिद्ध्यर्थं वर्षात्मकं सूर्यव्रतं करिष्ये इति
 संकल्प्य गोमयोपलितभूमौ पंचरंगे द्वादशपद्मं विलिख्य तत्र तान्यपात्रनिधाय नन्मध्ये रक्तचंदनादिना पद्मं विरुच्य तत्र वक्ष्यमाणरित्यासूर्यसं-
 पूज्य मार्गशीर्षादि द्वादशमासेषु क्रमेण देवानामर्घ्यं नैवेद्यं स्वप्नक्षपणं दानं च क्षेयम् तत्र मार्गशीर्षे मित्रे नारिकेलं राध्यासाज्यगुडं तंडुलनैवेद्यं तु
 लसीपत्रत्रयभक्षणं साज्यगुडभक्तदानं १ पौषे विष्णुं बीजपूरं कृत्स्नान्नं फलत्रयं घृतं घृतं २ माघे वरुणं दृगीफ-
 लं तिलगुडं मुष्टित्रयं निलाः सगुडकुडवनिताः ३ फाल्गुने सूर्यं जंबीरं सघृतं दधि दधि तंडुलाः ४ चैत्रे भ्रानुं दाडिमं घृतपूरिका-
 लत्रयं दुग्धं ५ मिष्टान्नं वैशाखे तपनं द्राक्षा सघृतं माषान्नं अगुष्टार्धगोमयं माषाः ६ ज्येष्ठे इद्रं सहकारं करं ७ अजलित्रयं ८ आ-
 न्जानीफलं पृथुकाः मरीचत्रयं पृथुकाः ९ श्रावणे गमसिमतं १० प्रपुषीफलं यवसक्तुमुष्टित्रयं यवसक्तुमुष्टिभोजनं ११ भाद्रपदे यमं
 कूष्मांडं तंडुलाज्यं फलद्वयं गोमूत्रं भोजनं १२ आश्विने हिरण्यरेतसं दाडिमं शर्कराफलत्रयं शर्कराफलं १३ कार्तिके दिवाकरं रंभाफलं १४
 पायसं पादसं १५ एवं च वर्षपयनं चरित्यांते मार्गशीर्षादिरविवासेरे उद्यापनं कुर्यात् उक्तप्रकारेण घृतान्वाचार्थं मध्याह्ने सर्वतोभद्रकलशं प्रति

१ सुवर्णनिर्मितं व्रीत्यादिकं देयं

ष्ठाव्य तदुपरि रक्ताक्षतयुतं तान्त्रमयं पूर्णपात्रं निधाय तत्र द्वादशारं कमलं विरत्य तन्मध्ये रौप्यमयं रथं प्रतिष्ठाप्य तदुपरि हेमं संज्ञा सहितं स-
 हस्रं किरणं आरुषी नेति मंत्रेणाप्रतिष्ठाप्य परितो द्वादशदलेषु द्वादशमासाधिपान् क्रमेणापूजयेत् मित्रं १ विष्णु २ वरुणं ३ सूर्यं ४ भातुं ५ तपनं ६ इं-
 द्रं ७ रविं ८ गभस्तिं ९ यमं १० हिरण्यरेतसं ११ दिवाकरं १२ तनोरक्ताक्षतपुष्पवत्त्रादिभिः संपूज्य परमान्ननेनैवेद्यं दत्त्वा विशेषार्घ्यं नारीकेलमुतद-
 द्यात् तत्र मंत्रः नमः सहस्रं किरणसर्वव्याधिविनाशनं गृहाणार्घ्यमयादत्तं संज्ञाया सहितो रवे एवं पूजां समाप्य ततः सूर्यदेवतं श्राद्धं कृत्वा ततः आचा-
 र्योद्दिश्या प्रतिष्ठाप्यान्वाहय्यान् संज्ञा सहितं सहस्रं किरणं पायसद्रव्येणाष्टोत्तरशतं सरव्याकाहुतिभिः द्वादशपरिवारदेवताः ब्रह्मादिदेवताश्चैकैकया ल्या-
 हुत्यायद्वये ततो द्वादशब्राम्हणान् संपूजयेत् इति सूर्यव्रतम् अथाशादित्यव्रतम् भविष्ये आश्विनाद्यरविवारमाश्वयजित्तिरविवारवर्षं पञ्चतंकुर्या-
 त् तिथ्यादिसकीर्त्य आत्पनः सकलरोगनिरसनं पूर्वकं पुत्रपौत्रसंकलाभीष्टं सिद्धिद्वारा सवितृभीत्यर्थं आशादित्यव्रतं करिष्ये इति संकल्प्य गो-
 मयोपलिप्तभूमौ रक्तचंदनादिनावतुलं मंडलं विरच्य तत्र मासाधिपदेवमावात्थ षोडशोपचारैः संपूज्य रक्तपुष्पाक्षतादियुक्तं सजलं तान्त्रपात्रेणा-
 र्घ्यं भूमौ जानुनी निपात्य दद्यात् तत्र मंत्रः यथाशाविमलाः सर्वास्तवृभास्करभानुभिः तथाशाविमलामरधं कुरु नित्यं समाप्युतः ततो नम-
 स्कारः नमोस्तु ते पापविनाशनाथ विष्वात्मने सप्ततुरंगमाय सामर्ग्यजुर्धाम निधे विधात्रे भवाब्धिपोताय नमः सवित्रे अनेन मंत्रेण मासाधिप-
 नाम मंत्रेण च पूजा कार्या मासाधिपनामनि सूर्यः १ धाना २ वरुणः ३ माधवः ४ हरिः ५ रविः ६ रुद्रः ७ भर्गः ८ स्वर्णरिताः ९ अर्यमा १० भातुः-
 ११ भास्करः १२ एवं प्रतिभानुवारं वर्षं पर्यंतं चरित्वा ते आश्विनाद्यरविवारे उद्यापनं कुर्यात् ततः द्युताचार्यैः सर्वतो भद्रं रक्तवस्त्रं वेष्टितं तान्त्रकलशे-

१ संज्ञानामकासूर्यस्त्री २ पायसेन ३ आशादिशाः ४ किरणैः

प्रतिष्ठाप्यनाम्नमयं पूर्णपात्रं निधाय तन्नरक्ताक्षनेर्द्वादशारं कमलं विरच्य तन्मध्ये रोव्युरथैहमंसवितारं आकृष्येनेति मंत्रेण रंरूपाय्य परितोद्वादशदले-
 तनोभिर्मन्त्रिष्ठाप्यहोमयेत् प्रधानसवितारपायसद्रव्येणाष्टोत्तरशतं संख्याकं हुनि-
 ये : ॥६॥ : द्वादशब्राह्मणानुवृत्त्यादिभिः संपूज्य नेभ्यः शालिनं हु-
 १ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००
 अत्र पायसपूरितनाम्नपात्रदानमु-
 अथ सोमवारव्रतस्कारं तत्र ग्रहणविधिः
 अथवा प्रथमसोमवासरे च यावज्जीवं कर्तव्यं
 कीर्त्य आत्मनः अशेषपापक्षयपूर्वकं सत्पुत्रप्राप्तिं धनधान्यैश्च धर्मादिष्विन्द्रिदाराः सुककामनया वाचरितस्य सोमवारव्रतस्य सांगता सिद्ध्यर्थं न दुचा-
 पनं करिष्ये ह्युताचार्यः चतुर्दशोपशोभितं भंडपातः अष्टादशगुलोत्सेधां विनस्ति ह्यविस्मृतां समचतुररात्रा मुदा वेदिं निधाय तत्र श-
 वल्न नंदुलैः षोडशारं कमलं विरच्य अथवा पंचरंगशोभितं लिङ्गं भद्रं विरच्य तत्र ब्रह्मादिदेवता आवात्य तदुपरि अक्षतपुंजे श्वेतवरश्च-
 ां प्रतिष्ठाप्य तदुपरि साक्षतं पूर्णपात्रं निधाय तत्रैहमंसं शिवं च्यवकमिति मंत्रेण हेमोगैर्गणवगौरीभिर्मन्त्रिणां पुरतो राजतं दृष्टं भक्त-
 : पूर्वादि क्रमेण अनंतं १ स्वस्मिन् २ शिवं ३ उत्तमं ४ विमूर्तं ५ रुद्रं ६ श्रीकंठं ७ शिखंडिनं ८

त्रेधादिविद्विहक गणेशं १ भानुः २ दुर्गा ३ क्षेत्रपालं ४ पुनः पूर्वादिद्विहक लोकेशस्तत्तन्मंत्रैः अनिष्टायपंचाक्षर्या पूजयेत् पुष्पोत्तरभंग
 पूजा शिवायनमः पादौ पूजयामि शंकरायनः गुल्फौ पू० भवहारिणो० जानुनीपू० शूलपाणिने० कटीपू० शम्भवे० गुल्फं० महादेवाय० नाभिं०
 ० विम्बकर्त्रे० उदरपू० सर्वतोमुखाय० पार्श्वौ पू० स्थाणुवे० स्तनौ० नीलकंठाय० कंठं० देवाय० मुखं पू० त्रिनेत्राय० नेत्रे पू० शर्वपि० लला
 ० शशिभूषणाय० शिरः पूजयामि देवाधिपाय० सर्वांगपू० एवं संपूज्य रात्रिजागरणादिना नीत्वा मानरश्मिप्रतिष्ठाप्या न्यादध्यात् सोमं शि
 अंबकमिति मंत्रेण पलाशसमिद्धिः आप्यायस्वेति मंत्रेण पृषदाज्ये च त्वं सोमासीति मंत्रेण यवव्रीहिपायस निलाज्यद्रव्यैः प्रत्येकमष्टौ न
 ० तत्संख्याकाहुतिभिः गौरीं च त्रिस्त्रिधा कर्तुं वा बिस्तावनीभिः आहुतिभिः परिवारे देवता ब्रह्मादि देवता अर्च्यैः केक यज्याहुत्यायस्यै केचन गौ
 शीहोमं पृथगिच्छति ततः षोडशान्नथोदशावाज्जोह्मणान् वक्ष्यमाणानामभिः संपूज्य तावतः फलपक्वान्नेरभावे तंडुलैर्विप्रैरितान् घटान् दक्षि-
 णायुतान् दद्यात् षोडशानामभि रसोमेश्वरः १ ईशानः २ शंकरः ३ गिरिजाधरः ४ महेशः ५ सर्वभूतेशः ६ स्मरारिः ७ विपुश
 मकः ८ शिवः ९ पशुपतिः १० शम्भुः ११ अंबकः १२ चंद्रशेखरः १३ गंगाधरः १४ महादेवः १५ वामदेवः १६ त्रयोदशपदे भवः १ शर्वः
 २ रुद्रः ३ पशुपतिः ४ उग्रः ५ महान् ६ भीमः ७ ईशानः ८ सद्योज्ञानः ९ वामदेवः १० अघोरः ११ तत्पुरुषः १२ ईशानः १३
 ततः पीठं व्रतपूर्तये धवलागाच आचार्याय दत्त्वा आशिषो गृहीत्वा स्वयं भुजीत् भविष्येऽनु प्रकारं तरेण सोमवारव्रतम् तत्र व्रतविधिः
 मानर्नद्यादौ रत्नात्वाऽ मुककामनया सोमचारव्रतं करिष्ये इति संकल्प्य प्रदोषे पीठे देवं वक्ष्यमाण प्रकारेण पूजयेत् इदं सोमवारव्रत-

१ शिवपंचाक्षरमंत्रेण.

ब्र- ५४

मष्टेदुवारात्मकं नवमे सोमवारोऽद्यापनं कुर्यात् तत्र प्रथमे सोमवारो बीजपूरकाष्ठेन दत्तधावनं कुर्यात् तूतपल्लवचंदनादियुते कुंभे साक्षनपा-
त्रे आधारशक्तिसहितं शिवपंचाक्षर्या प्रतिष्ठाप्य श्वेतवस्त्रपुष्पैः प्रपूज्य विविधभक्ष्यभोज्यनैवेद्यबीजपूरफलंचदत्त्वा स्वयंच दनप्राशयसी-
मेशाध्यायन् दर्भशय्यायां स्वपेत् भौमवासरे ब्राह्मणभोजनपुरःसरं पारणं कुर्यात् एवं कृते सर्वव्याधिर्विनाशनं भवति द्वितीयादौ विशेषो
लिख्यते अन्यत् पूर्ववत् द्वितीये करजदत्तकाष्ठं ज्येष्ठाशक्तियुतं सूक्ष्मदेवं शतपत्रपुष्पं नारिंगफलं घृतपानितशक्त्वा पूरिकानैवेद्यं आ-
त्मनामधुभक्षणा एवं कृते गोलक्षदानफलं प्राप्नोति तृतीये बरददत्तकाष्ठं सौद्राशक्तियुतं शिवोत्तमदेवं जानीपुष्पं शरन्नभक्ष्यनैवेद्यं दाडि-
मफलं गोमूत्रप्राशनं कन्याकोटिदानफलं चतुर्थे भपाभार्गदत्तकाष्ठं एवशक्तियुतं रुद्रदेवं चंपकपुष्पं कदलीफलं क्षीरशर्करानैवेद्यं
दधिप्राशनं अयुनयस्तफलं पंचमे अश्वत्थदत्तकाष्ठं उमाशक्तियुतं रुद्रदेवं पद्मपुष्पं दधिभक्तनैवेद्यं कुष्मांडफलं घृतप्राशनं सू-
मजन्मार्जितं ब्रम्हहृत्यानाशनं रूपफलम् षष्ठे जंबूदत्तकाष्ठं त्रिमूर्तिशक्तियुतं बलदेवं करवीरपुष्पं फलपायसमडकनैवेद्यं रवजू-
रीफलम् कुशोदकप्राशनं षडब्दप्रायश्चित्तफलं प्राप्नोति सप्तमे पूरुषजदत्तकाष्ठं बलप्रमथिनीशक्तियुतं श्रीकण्ठदेवं बकुलपुष्पं पाय-
सनैवेद्यं नारीकलफलं क्षीरभक्षणं समस्वागरसहितं भूमिदानफलम् अष्टमे रवादिदत्तकाष्ठं सर्वभूतदमनाशक्तियुतं शिवं हिन्द-
सुगंधपुष्पम् नानाविधफलम् नानाविधभक्ष्यभोज्यनैवेद्यं गोमयप्राशनम् सर्वदानोद्भवं फलम् सर्वरात्रिषु जागरणम् पुराणपठणा-
शयकम् नवमे सोमवारोऽद्यापनं कुर्यात् नद्यथा निध्यादिसंकीर्त्य मन्वाप्तीष्टकाननासिद्धयर्थे आचरितं यत्सोमवारम्

नन त्संपूर्णफलावासयेतदुद्यापनं करिष्ये पूर्ववद्वृत्तार्थः चतुर्हारीपशोभितमंडपांतः सुदाष्टांगुलोच्छ्रितां रमचतुरस्त्रां अष्टादशांगुल
प्रमाणां वैदीकृत्या न भूलिगतो भद्रविरच्य वेदीपरितालदिसुपवर्णैः पद्यानि विरच्ये धांश्च ब्रह्मादिदेवता अनाचात्य तत्रकलशपूर्ववत् रसस्था
प्यतत्र रुक्मशय्यायाहं रसवशक्ति सुतं सोमेश ॐ नमः शिवायेति प्रतिष्ठाप्य वेदीपरितः रथापनविधिना अष्टौ कलशाभ्यतिष्ठान्नेषु क्रमेण दे
यान् आवाहयेत् अनंतं सुहृत् २ शिवं ३ उन्नमं ४ त्रिमूर्तिं ५ रुद्रं ६ श्रीकण्ठं ७ शिखंडिनं इति प्रतिष्ठाप्य पूजयेत् देवाय वस्त्रालंकारानां विधिः
पुष्पधूपदीपकपूरदीपविधिर्नैवेद्यफलतांबूलदक्षिणा छत्रचामरादशादिसमप्यस्य पंचगव्यं आशय पुराणपठनादिनारात्रिनिर्णयेत् प्रातर्देवसं
पूज्य अग्निं प्रतिष्ठाप्यान्वाद्य्यात् अन्नप्रधानं सर्वशक्तियुतं सोमेशं पलाशरसमिहूतपायसमिलम्रीहिं यवमधुदूर्वाद्रव्यैः प्रतिद्रव्यमष्टोत्तरशतसं
ख्याकाहुतिभिः तथाऽनंतादिशिववड्यताड अष्टौ देवतास्ते रवद्रव्यैः प्रतिद्रव्यमष्टाष्टं संख्याकाहुतिभिः ब्रह्मादिदेवताश्चैकैकया ज्याहुत्या यक्ष्ये क्र
मेण द्रव्याष्टकस्य होममंत्राः अथर्वकं ०१ आय्यायस्व ०२ ॐ नमः शिवाय ३ तमीशानं ०४ अभित्वा देवं ०५ कद्रुद्राय ०६ तत्पुरुषाय ०७ क्रतुं ०८ स-
त्यं परं ब्रह्म ०८ परित्वा देवतानां ममंत्राः एव होमसपाद्य आचार्यं वस्त्रादिना संपूज्य पीठं प्रतपूतये धवलं गात्रं दत्त्वा अन्यानष्टौ ब्राह्मणान् वस्त्रादि-
नां संपूज्य शालितुंडलोद्भवपक्वान् पूरितान् दक्षिणैः कलशान् दक्षिणां सहितान् दद्यात् तत्र मंत्रः एकैकं पूरितं कुंभं दक्षिणादिसमन्वितं गृहाणत्वंहि-
ज्जग्ध्रेष्ठं व्रतं संपूर्णं हे नैवे इति दत्त्वा ब्राह्मणभोजनपुरःसरं स्वयं भुंजीत इति सोमवारव्रतम् अथ आगवणाद्यसोमवारशिवासु ह्रिद्रतम् शिवधर्मा
त्तरे दंतधावनं पूर्वकं नद्यादौ स्नात्वा नित्यं कर्म निर्वृत्य शिवसन्निधौ गत्वा तत्र मंत्रं कल्पयेत् नित्यादिसंकीर्त्य मम हजन्मनि अखिलपापक्षयपू

र्विकदुःखदार्ढ्यनाशविपुलसुखसौभाग्येष्वर्ग्यपुत्रपौत्रादिप्राप्त्यर्थं श्रीशिवप्रीत्यर्थं पंचवर्षात्मकं पंचधान्येन शिवमुष्टिभ्रंतं करिष्ये
 गणेशपूजनादिकृत्वा शिवपंचामृतपुरःसरं संपूज्य मंत्रपुष्पांते धान्यसमर्प्य प्रथमशालितंडुलान् द्वितीययवान् तृतीयगो
 न् पंचममुद्रांश्च एकैकं पंचप्रसंगं प्रसथं वा अशक्तो निष्किंचनेन नुन्युनं नतः प्रार्थयेत् प्रसीद देव देवेश प्रसीद परमेश्वर
 दंकरुणाकर शिवः शर्वो महादेवो रुद्रो भूतगणेश्वरः ममास्तु सह पार्वत्या शंकरः शंकरः सदा एवं पंचसंवत्सरं त्रीनृणं वाचरेत्
 नं कृत्वा पूर्ववत् संकल्पान् दृष्ट्वाचार्यः एकलिंगोद्भवपीठे कलशसंस्थाप्य राजतं पूर्णपात्रं निधाय नम्रहंमी उ मे श प्रतिमो राजतं ह्रवभंसंस्थाप्य लो
 केशं वा पूर्ववत् पूजयेत् सुवर्णनिर्मितं धान्यं कृत्वा पंचसरव्य यात्रीणि त्रीणि सुवर्णं बिल्वदलानि अथ वारिष्यमया नि
 कृत्वा धान्यसरव्य यासमर्पयेत् सान्त्रिकथा अवपादिना निनयेत् प्रातः पूर्ववत् पूजां कृत्वा पुंजीत अन-
 मितिलाज्यद्रव्यैः गायत्रीमंत्रेण प्रतिद्वयं अष्टोत्तरशतसरव्या का हतिभिः लोकपालान् ब्रह्मा मया-
 यपचरलानि समर्प्य आचार्याय पीठं व्रतनूतयेत् गाचदत्त्वा दक्षिणोदिना प्रतोष्य द्विजदंपती पूजयेत्
 तान् प्रदां स्थालीं सर्वकामफलप्रदां द्रोपदीं प्रददौ शंभुः कष्टोत्पत्तिविनाशिनीं व्रतेनाराधितः पूर्वपंचवर्षात्मकेन च
 पसा सर्ववर्णाग्रतुमाचरेत् एवयः कुरुते देवि न वार्ग्रे व्रतमुत्तमम् कामनां पूरयेत् न स्माद्देहि हि राज्यमकं दक
 ज्यार्थं लिभते राज्यं मोक्षार्थं मोक्षमिव च इति शिवा मुष्टिभ्रनम् इति सोमवारव्रतम् अथ भौमवारव्रतम् नत्र आवापणं शक्यं प्रथमम्

चारसंगलागौरीव्रतम् भविष्ये निध्यादिसंकीर्त्य आत्मनःसौभाग्यपुत्रपौत्राद्यै हिकनानाविधसौगप्रामिपूर्वकगौरीलोकप्राप्त्यर्थं आचरितं
 यत्पंचवर्षात्मकं मंगलागौरीव्रतं तत्संपूर्णफलवासायेन दुद्धानं करिष्ये दृताचार्यः एकलिंगोद्भवैर्ब्रह्मादिदेवतास्थापनपूर्वकं तदुपरिकलशं
 विष्ठाप्य तत्र ह्रीं गौरीं गौरीं भिमार्पयति मंत्रेणाप्रतिष्ठाप्या पूजयेत् परितः पिष्टजानुडमर्वाकरान् षोडशतनुवर्तिषु नानुदोषान् प्रज्वाल्य सामान्
 षोडशपर्वषु नान् षोडशदूर्वाकुरान् समर्थसौभाग्यवस्तुजातं सुवर्णवर्तियुतं राजतदीपंचसमर्थं कथाश्रवणादिनारात्रिं निनयेत् प्रातरग्निप्र-
 तिष्ठाप्यान्वाद्द्यात् गौरीं धूततिलाक्षतविल्वदलद्रव्यैः प्रतिद्रव्यमष्टोत्तरशतसंख्याकाहुतिभिः ब्रह्मादिदेवताश्चैकैकया हृत्याय ह्वयेत्
 तः षोडशाष्टोत्तरवाटपनीतदभावे एकं वासं पूज्य सौभाग्यद्रव्यवस्त्रदक्षिणाफलतांबूलादिसहितं पक्षान्नं पूरितं वंशपात्रं उपायनं भि-
 दं देव इति मंत्रं पठस्तेभ्यो दद्यात् ततः आचार्यसंपूज्य सौभाग्यद्रव्यवर्तिसंयुतं दीपं कृत्वा उच्चार्य दत्त्वा सोपस्करपीठं तत्पूर्वयोगेन च द-
 त्वा तान्मपात्रपक्षान्नपूरितं वस्त्रादियुतं मात्रं दत्त्वा परमान्मेन स देवान् संनर्था आशिषो गृहीत्वा मौनीं दृष्ट्वा जनेः सह भुजित इति मंगलागौरी-
 व्रतम् अथ भौमवारव्रतं भविष्ये तत्रादौ यंत्रप्रकारमाह त्रिकोणपूर्वमुद्धृत्य पंचधा विभज्यते ततः तृतीयरेखा चिह्नाभ्यां लंछयेत् तत्सम-
 भागतः आधरेखा यथुगलं तृतीया चिह्नं योन्यसेत् तृतीयरेखा मध्ये तु चिह्नं येत्समभागतः तुर्या चिह्नं दृश्येताथ त्रिभिश्चिह्नैस्तु पंचमीं तु
 नीयाद्यै प्रकुर्वन्ति पंचम्या मध्यं चिह्नं गम् तुर्या त्रिं योजयेत्सम्यक् पंचम्या चिह्नं योर्दयोः युक्त्या समद्वये दद्यात् त्रिकोणो विंशतिं भवेत् तृ-
 तीयतुर्पयोर्मध्ये त्रिकोणोऽनुसमन्वयेत् एवमद्वयेनो मंत्रान् त्रिकोणो दक्षिणक्रमान् मंगलाद्योस्तारपूर्वा न्मभोताने कविंशतिः एकविंश-

निकोष्ठेषु नाममंत्रान् समालिखेत् ततः पूजाप्रकर्तव्या पुत्रसंपत्तिहेतवे इति यंत्रम् अथ पूजाविधिः मार्गशीर्षमाघवैशाखे शुक्ला
 तृक्लपक्षे च द्वात्रिंशत्कृत्य भौमवासरे अरुणोदयकाले अपाभार्गकोष्ठेन दंतधावनं भोजनं कृत्वा आचम्य तिला मलकचूर्णेनांगो हस्तं कृत्वा
 नद्यादीं गृहे वा स्नात्वा धीं तं रक्तवस्त्रमुत्तरीयं च धत्वा संध्याविधिं धाय रक्तचंदनं रक्ताक्षतैः रक्तपुष्पैश्च ताम्रपान्त्रस्थजलेन गार्ग्यं गायत्र्या अन
 ऋति मंत्रेण वा एकं विंशतिवारं अगारकाया ध्वं दत्वा ततो गृहमागत्य भूमिपतिनेन गोभूत्रेण स्फुरभिगोभयेन हस्तमात्रां भूमिं विलिप्य
 मंत्रिकोणं मंडलं रक्तचंदनेन संपविलिख्य
 त्रप्रस्थगोधूमराशिं कृत्वा तत्र ताम्रमयं चरुं भून्मथ वा कलशं संस्थाप्य नदु
 क्रमं यं पूर्णपात्रं निधाय तत्र रक्तचंदनेन त्रिकोणं मंडलं विधाय तत्र ताम्रमयं भूर्जपत्रमथ वा त्रिकोणमेकं विंशति कोष्ठात्मकमेकं विंशा
 युतं यंत्रं संस्थाप्य पूजासामग्रीं संपाद्य संकल्पं कुर्यात् तद्यथा शृङ्गासनं उपविश्य प्राणानायम्य दशकालं स कर्तनानि आत्मनः
 पूर्वकं धनधान्यपुत्रपौत्राद्यमीष्टमनोरथसिद्ध्यर्थं गलप्रतप्तं लूजने च करिष्ये इति संकल्प्य गणेशपूजनपूर्वकं पुण्याहवाचनादिकृत्वा
 जीभारभेत् तत्रादौ देवं प्रार्थयेत् अथ देवेश तं भक्त्या करिष्ये व्रतं मुनभम् ऋणदुःखादिनाशाय पुत्रसंतानहेतवे अभीष्टान् समदेवेश
 णान् मनोरथान् ततो भूतशुद्ध्यादिकृत्वा न्यासं कुर्यात् ॐ मंगलाय नमः शिरवायां ॐ भूमिपुत्राय ॐ मूर्ध्नि ॐ ऋणहर्त्रे ॐ ललाटे ॐ धनप्रदाय ॐ च
 ॐ स्थिरासनाय ॐ कर्णयोः ॐ महानाकाय ॐ नासिकयोः ॐ सर्वकर्माचरो धकाय ॐ सुरवे ॐ लोहिताय ॐ हृन्नी ॐ लोहिनाक्षाय ॐ कंठे ॐ
 कराय ॐ स्कंधयोः ॐ धरात्मजाय ॐ बाह्वोः ॐ कुजाय ॐ करयोः ॐ भौमाय ॐ तृदये ॐ भूमि नदनाय ॐ नाभौ ॐ अगारकाय ॐ कट्या

यमाय० ऊर्चो० सर्वरोगापहारकाय० जान्वो० वृष्टिकर्त्रे० जंघयां० वृष्टिहर्त्रे० गुल्फयोः० सर्वकामफलप्रदाय० पादयोः० ततोमांसीमूंभै-
 मों मः इति षडक्षरैः षडगन्यासकृत्वा स्ववामभागे कलशाराधनं कृत्वा तत्पश्चिमतः स्ववामभागे षट्कोणं दृत्तचतुरन्वात्मकं मंडलं सा-
 धारमर्घ्यपात्रं निधाय जलेनाहूर्यगंधाक्षतपुष्पादिनत्रप्रक्षिप्य मंडलेन गंधावाह्वारमभिमन्त्रयेत् तद्वक्षिणे त्रिकोणमंडले साधारणसजलं प्रोक्षणी
 पात्रसंस्थाप्य गंधपुष्पाक्षतादिप्रक्षिप्य मूलेनाह्वारमभिमन्त्रयेत् किंचिदर्थपात्रे निक्षिप्य धेनुमुद्राप्रदश्य प्रोक्षणी पात्रं जलेनात्मानं द-
 क्षिणस्थ पूजाद्रव्याणि च प्रोक्ष्य पान्नांतरे स्थापितं यन्त्ररूपं देवं ध्यायेत् पिंगाक्षरक्तवर्णं स्फुरत्फलभरक्तवस्त्रपायुक्तं मेघास्त्रदंष्ट्रहृद्रत्नभिल-
 चितजनेः पूजितं सुप्रसन्नं ध्यायेदेतान्द्धानं वरदकरयुतशूलशक्तिं गदाच भीमचैश्वर्यसिद्धिं निखिलनिधिविभुमगन्धंचितयामि एतद्येहि
 गवन्भीमस्थाने चात्र स्थिरो भव त्वयि सर्वमिदं प्रोतं त्रैलोक्यं सचराचरम् उज्जयिन्या समुद्रतश्च लशक्तिगदाधर भरद्वाजकुलोत्पन्नस्कंदप्रियत-
 डि त्वम यावत्पूजां समाप्ये तनावत्वं सन्निधो भव पूजांगृहाण वरदो भव ॐ ह्रीं श्रीं मंगलाय नमः अयं मूलमन्त्रः अंगारकाय विद्म
 हे भूमिपुत्राय धीमहि तन्नो भीमः प्रचोदयात् इयं गायत्री अग्निमूर्ध्नि तैर्वेदिको मन्त्रः मंगलसांगं सपरिचारं आवाहयामि प्रत्युपचारमंत्रत्र
 यंपठेन् भूमिपुत्राय० आसनं० धनप्रदाय० पाद्यं० स्थिरासनाय० अर्घ्यं० मंगलाय० दधि मधुमर्पियुतं मधुपर्कं० महाकायाय० आचमनी
 यं० अम्बणाहर्त्रं० पंचामृतस्नानं० ततो गंधादिभिः संपूज्य पुरुषसूक्तेनाभिषेकं कुर्यात् सर्वकर्मविरोधकाय० शुद्धोदकस्नानं ततः पूर्वो-
 क्तस्थापनविधिना स्थापिते कलशे गृहावे प्रतिष्ठेति प्रतिष्ठाप्य परितः पूर्वादिक्रमेण परिवारान् स्थापयेत् पूर्वशक्तिं० आभेय्या शूलद-

ॐ धेनुः नैर्ऋत्येशरं पश्चिमेगदा वायव्यावरदं उत्तरेषडाननं ईशान्यां धरां आवात्थ सहैव पूजयेत् लोहिताय० वरत्र० लोहिताक्षाय०
 ० सामगानां कृपां कराय गंधं० धरात्मजाय पुष्पं० अथैकविंशति कोष्ठेषु अंगानि एकविंशतिनामभिः पूजयेत् मंगलाय पादौ० भूमिपुत्राय०
 गुल्फौ० क्रणहर्त्रं० जघे० धनप्रदाय० जानुनी० स्थिरासनाय० ऊरू० महाकायाय० कर्दौ० सर्वकर्मवरीधकाय० नाभिं० लोहिताय० उदरं०
 ० तददयं० सामगानां कृपां कराय० कुरौ० धरात्मजाय० बाहू० कुजाय० स्कंधौ० भौमाय० कंठं० भूतिप्रदायं० हनुं० भूमिनंदनाय०
 ० अंगारकाय० नासिकां० यमाय० कर्णौ० सर्वरोगापहारकाय० चक्षुषौ० दृष्टिहर्त्रं० मूर्धानं० सर्वकामफलप्रदाय० शि-
 ० ततो नानापरिमलद्रव्यार्पणं० कुजाय० धूपं० भौमाय० दीपं० भूतिदाय० गुडमिश्रगोधूमान्ननैवेद्यं सोपस्करं वा० भूमिनंदनाय० फलं०
 अंगारकाय० ताबूलं० यमाय० दक्षिणां० सर्वरोगापहारकाय० नीराजनं० नानावैदिकमंत्रपाठपुरःसरं दृष्टिकर्त्रं० पुष्पांजलिं० दृष्टिहर्त्रं० प्रद-
 ० सर्वकामफलप्रदाय० नमस्कारं० भूमिपुत्रमहानेजः स्वेदोद्भवपिनाकिनः धूनार्थीत्वां प्रपन्नोऽस्मि गृहाणा ध्वनमोस्तु ते अनेन मंत्रे-
 वंशानि अर्घ्याणि दद्यात् मंगलाय इदमर्घ्यं समर्पयामि
 : अस्य श्रीमंगलमं० ब्रह्माभ्रविः त्रिष्टुप् छंदः मंगलोद्भवताः मबीजं माहेश्वराभूमिपुत्र इति शक्तिः
 शनाधिक द्विसहस्रं परिमितजपमहं करिष्ये मामीं भूमीं मः अनेन करन्यासे तद्दद्यादिन्यासं कृत्वा जपेत् २१०००
 इंगन्यासं कृत्वा कवचजपेत् तद्यथा शिरसायां मंगलः पातु भूमिपुत्रस्तु मूर्धनि ललाटे क्रणहर्तान् चक्षुषौ धनप्रदः स्थिरासनः

सिके आस्यजिह्वौष्ठदन्तेषु सर्वकर्मविरोधकः हनीमांलोहितः पातुकंठलोहितलोचनः स्कंधयोरुभयोरक्षेत्रेत्सामगानांकृपाकरः धरात्मजोभुजौपा-
 तुकुजोरक्षेत्रकूर्हयं भौमीमांलद्वयेपातुभूमिजस्तुतथोत्तरे भूतद्वन्द्वेनाभौच कक्ष्यामंगारकीवतु सकृदिनीमंगलोरक्षेत्रेज्जात्वारोगापहारकः
 जघयोद्विष्टिकतच वृद्धिहन्तच गुल्फयोः पादागुहोचपादौच सर्वकर्मफलप्रदः शक्तिर्मे पूर्वतोरक्षेत्रेच्छलरक्षतु दक्षिणे पश्चिमेमांधनरक्षेत्रेदुत्तरे
 चशरस्तथा ऊर्ध्वपिंडाननः पातु अधस्तात्पृथिवीतथा एवहिक्वचंज स्वापश्चाद्धोमंसमाचरेत् अथहोमः तिथ्याद्युच्चार्य मंगलव्रतांगभूतकृतज
 पदशाशेन हवनं करीष्यदतिसंकल्प्य देवाग्रेसन्मृदाभिकोणस्थडिलंकृत्या स्वगृत्थविधिना अग्निं प्रतिष्ठाप्यात्वादध्यात् अत्ररवादि रश्मिमात्र
 प्रधानं मंगलगुडाज्यमिश्रिततिलद्रव्येण कृतजपदशांशेन यस्ये मूलमंत्रेण जुहुयात् रवजूरीफलेन पूर्णाहुतिं हुत्वा होमशेषं समापयेत् नतो
 गायत्री पठित्वा मंगलं न पचात् इति गोदुग्धेन तपणं कुर्यात् एवमेकं विंशतिनाम्नामूहः कार्यः तथैव अनुष्ठेति मन्त्रं पठित्वा मार्जनं कुर्यात्
 नतो वायनं मंगलरूपिणोद्दिजाय इदं पाद्यमित्यादिसंपूज्य तांबूलदक्षिणा सहितानेकविंशतिसंख्याकान् गुडमिश्रिततिलचूर्णलडुकान्
 दद्यात् तत्रमंत्रः मंगलाय नमस्तुभ्यं सर्वमंगलकारकं वायेने न च स तुष्टो मम कामान् प्रपूरय अनेन वायेने न अणमोचन भोमः प्रीयतां नतः
 रवादि रंगारुके अणसंज्ञं करस्वाभूयं कृत्वा वामपादतलेन मार्जयेत् तत्रमंत्रः दुःखदोषां रपनाशाय धनसंतानहेतवे मार्जयाभ्यसितारवास्ति
 रत्नो जन्मचयाद्भवाः ततो मंगलस्तोत्रं पठेत् मंगलोष्मि पुनश्च व्रणं हर्तुं धनप्रदः स्थिरासनो महाकायः सर्वकर्मविरोधकः लोहितो लोहिताक्षः
 श्वसामगानांकृपाकरः धरात्मजः कुजोभौमीभूतिदोभूमिन्दनः अगारकायमश्चैव सर्वरोगापहारकः वृष्टिकर्ता पहातच सर्वकामफलप्रदः एता

भोजनपुरःसरं मण्डपे

१७ कलश

प्रातरग्निप्रतिष्ठाप्यान्वाद्ध्यात् अन्नप्रधानं लं
व्यावावेदिकेन वा एकविंशतिपरिवारदेवताः तैनेव द्रव्येणाष्टाष्टसंख्याकाहुनिभिः

स्नासानाममन्त्रेण होमः सर्वहोमसंपाद्य पूर्वोक्ते एकविंशति

लक्ष्मणपूरितान् रक्तवस्त्रदक्षिणासहितान् कलशान् दधान् तन्नेमन्त्रः

आचार्यरक्तवस्त्रादिना स पूज्य तस्मै पीठव्रतपूतये रक्तासुरभि

भिः प्रतोष्य उवाशिषो गृहीत्वा द्रष्टव्यैः सह भुञ्जीत इति भौमव्रतं

तः शमीकाष्ठेन दत्तान् विशोध्य नद्यादौ स्नात्वा नित्यकर्षे निर्वर्त्य पूजा सामग्रीमादाय शमीमूलं तद्भावे च्चल्य मूलंगत्वा तत्र मृदावेदिकां विधाय

तत्र धनुष्याकारं मण्डलं विलिख्य

तत्र कृष्याय सन्निभितां महिषासनादिभुजां दंडपाशधाराशनैश्चरमूर्तिं विधाय कृष्यावरत्र वेष्टितान् च क-

अपणं न जायते तस्य धनं यच्छति वा छितं उच्छिष्टब्रह्मया स्य त इति उत्थाप्य विमर्जयेत् कथां श्रुत्वा ब्राम्ह-
एव प्रकरेण प्रणिभौ मवासं एकविंशतिभौ मवासं पर्यंतं कर्तव्यं न तादाविंशति तमभौ मवासं

इति संक-

पुराणपठनादि-

भस्त्रेण गाय-

मंगलस्तारं कोष्ठाभ्यां मंगलाय नमो नमः इति दत्त्वा

गवे सति सोपस्करांशव्यां च दत्त्वा स दत्ते न ब्राम्हणान् संभोज्य दक्षिणा

अथ शनैश्चरमृतं स्कांदे श्रावणशुक्लपक्षाद्यशनिवारं तत्र विधिः प्रा-

तः शमीकाष्ठेन दत्तान् विशोध्य नद्यादौ स्नात्वा तत्र मृदावेदिकां विधाय

तत्र धनुष्याकारं मण्डलं विलिख्य तत्र कृष्याय सन्निभितां महिषासनादिभुजां दंडपाशधाराशनैश्चरमूर्तिं विधाय कृष्यावरत्र वेष्टितान् च क-

त्वाएवंपीठपूर्विकांसंपाद्यसंकल्पंकुर्यात् तद्यथा निध्यादिसंकीर्त्य आत्मनः अरिविलदुःखदोर्भाग्यनिरसनपूर्वकं इहजन्मनिजन्मानरेचअनु
 लसुरवपुत्रपौत्रधनधान्याद्यभिलुब्धयर्थशनेश्वरव्रतकरिष्ये गणेशपुजनादिविधायपूजाभारभेत् तत्रादौ प्राणप्रतिष्ठा कृत्वाध्यायेत् शनैश्च
 रंदीर्घदेहदंडपाशधारंतया पिगाक्षस्थूलदेहं च ध्यायामिरविन्दनम् इति ध्यात्वा शमग्निरग्निभिरिनिषेदिकेन शनैश्चरायनमइतिनाममंत्रे
 पावापूजयेत् निलतैलेन पुरुषसूक्तेन तत्तूक्तेन चाभिषेकंकुर्यात् कृष्णवस्त्रेण सप्ततंतु मिश्रवेष्टयेत् एवंपोडशोपचारैः स पूज्य सप्तप्रद-
 क्षिणाः सप्तनमस्कारान् कृत्वा स्तुयीत नमः कृष्णाय नीलाय श्वेतकेठ मिभाय च नमश्च वृषपागात्राय स्थूलरोम्भानमोनमः तपसा दग्धदेहाय-
 नित्ययोगधराय च नमस्ते ज्ञाननेत्राय काशयपायार्कसूत्रवे इति स्तुत्वा ततो विभ्रसपूज्य प्रस्थ निलाभावायनं सदाक्षिणदत्त्वा देवैर्विस्तृत्य
 गृहमागत्य निलपिष्ट विमिश्रितान् लङ्कान् ब्राह्मपायदत्त्वा स्वयंतयेव भुजीत एवंप्रकारेण त्रयस्त्रिंशच्छनिवासरपर्वनप्रतिशानिवारकर्तव्यं
 अस्माभ्यर्थेतु आवणशनिवासरेषु कर्तव्यं एवंचरित्वाने उद्यापनंकुर्यात् पूर्वसंकल्पमुत्सा शनैश्चरव्रतोद्यापनं करिष्यइति संकल्प्य
 सुताचार्य उद्यापनविधिना कलशप्रतिष्ठात कृत्वा तत्र सुवर्णशमीपत्रैर्हर्मद्विभ्रजं शनैश्चर उक्तविधिना प्रतिष्ठाप्य सप्ततंतु भितरुक्मान-
 रीयं कृष्णवस्त्रसप्तकं च समर्प्य पूजयेत् ततोऽग्निं प्रतिष्ठाप्यान्वादध्यात् अत्रप्रधानं शनैश्चरं शमीसमिन्मिलाज्य द्रव्यैः प्रत्येकमष्टोत्तरशल-
 सरव्याकाहुतिभिः ब्रह्मादिदेवताभ्यैर्केकया ज्याहुत्या यक्ष्ये ततः सप्तहिजान् संपूज्यतेभ्यो दक्षिणायुतानि सप्त तिलपात्राणि दत्त्वा आ-
 चार्याय पीठं गांच दत्त्वा तिलमिश्रपक्वान्मेन भूदेवान् सतर्प्य आशिषो गृहीत्वा स्वयंभुजीत इति शनैश्चरव्रतम् अथशानिरोहि-

णीव्रतम् भवित्येतन्मन्त्रं छुञ्चकलम् विपुलं यदशनिवासो रोहिणी नक्षत्रं च तदा कृतव्यम् निष्ठादिसंकीर्त्य समेहज
 व्याधिभयदूरिन्धादि सर्वदुःखनाशनं पूर्वकदीर्घासु विपुलपुत्रपत्न्याद्यभिघृष्टद्वारा स्थिरलक्ष्मीकान्तिलाभशत्रुपराज
 शीत्प्रथे च शनैरोहिणीं जतकवित्थं इति संकल्प्य गणेशपूजादिविधायै सुवर्णादिगुटिकायां रोहिणीं सहितं शनैश्चरले
 मंत्रेण प्रतिष्ठाप्य ह्यप्राणप्रकारेण पूजयेत् तन्नादीध्यानं नीलांजनसभासासराविपुत्रयमागजं छायाभार्तिडसंभूतनीला
 तुष्टुजमदगान्तिरत्नलिंगधूसारधितं किरीटिनं धनुष्यतं चित्वा मिरान्श्चरम् इति व्यात्वा शमभिरिनिमित्रप्रत्युपचारपा
 आवाहनं शनैश्चराय आसनं पञ्चशरीराय पादं अर्कनंदनाय अर्घ्यं समायुजाय आनंदसनीयं छायासुताय रत्नानं कोधमुखाय
 अंतकाय उपवीतं कृष्णाय गंधं रुद्राय पुष्पं वपत्रमुखाय धूपं पिंगललाचनाय दीपं काश्यपाय नैवेद्यं यमाद्यजाय तानि
 बलं नीलांजनसमप्रभायं दाहिरणां भास्करं नंदनाय नमस्कारं एव स पूज्य ततस्तिलानां वायनं दत्त्वा देवलाहं स दक्षिणं विप्राय दत्त्वा सु
 वर्णगुटिकां रहसि सुरक्षितं आस्थापयेत् ह्यहं पाभोजनपुरःसरं तिलमिश्रितं पक्वान्दं च यं भुजीत त्वं प्रतिरोहिणीसप्तकर्पयंतं कर्तव्यं प्रतिरोहि
 कोत्तरवारं वृक्ष्या गुटिकां हृदिः कृतव्या एवंचरित्वा ह्यन्यो रोहिण्यामुद्यापनं कर्वात् पूर्वसंकल्पसुक्ता उद्यापनं करित्व्यहं निसंकल्प्य
 चार्यः सर्वतामद्रस्य कलशे एकां नखां वृक्ष्या संपादितं सुवर्णगुटिकां कहेमरोहिणीं सहितं शनैश्चरं पूजयेत् स स्थाप्य पूजयेत् अभिं प्रति
 न्वा दध्यान् अन्नप्रधानं रोहिणीं सहितं शनैश्चरं शर्मसमित्याय साज्यं निलद्रव्यैः प्रत्येकं अष्टोत्तरशतं सख्या कादुतिभिः ब्रम्हादिदेव-

श-

तार्थिके कया ज्याहुलाय ह्ये होममं ब्रह्म अन्तुणे निमंत्रस्य विधेदेवान् ऋषयः कल्पोक्ता देवता निहुपुच्छदः हवने विनियोगः-
 ॐ अन्तुणास्मिन्निति : एवं होमं सपाद्य समहिजान् संपूज्य तैष्योदक्षिणा सहितान् तिलपूरित करकान् दत्त्वा
 आचार्यशानिब्रूति मां कृष्णांगान् दत्त्वा ब्राह्मणभोजनपुरःसरं स्वयं भोजीत एकोत्तरवारं दृष्ट्वा संपादितगुटिकां सुवर्णस्य अंगुलीयकं कृत्वा
 यावज्जीवधारयेत् एवं कृतं सर्वपापानि रसन पूर्वकं भवेन्नो रथावाप्ति भवति इति श्रीमन्नि ० ब्रह्मोद्यापनका मुद्या वारभ्रतानि समाप्तानि अथ सा
 कान्तिव्रतानि तत्रादौ धान्यसंक्रान्तिव्रतम् हेमोदोस्कादे इदं व्रतमेकवर्षात्मकं तत्र ग्रहणविधिः भयनसंक्रांतौ विषुवसंक्रांतौ वा प्रतग्रहणम्
 संक्रान्तिदिने भानः शकलनिलेन धारुत्वा गोमयोपलि सशङ्खदशैकुंकुमादिनाष्टदलपद्मविरच्य पूजासामग्रीं संपाद्य संपूर्णकुर्यात् तर्प-
 णं निश्चादिसंकीर्त्य भस्मादिफलप्राप्तिपूर्वकं सप्तजन्मसु धनधान्यपुत्रादिसमन्वित निर्व्याधिसुरूपमात्मादिसिद्धिदाराभ्यां सवितु-
 ररूपी परमेश्वर प्रीत्यर्थं धान्यसंक्रान्तिव्रतं करिष्ये इति सकलस्य गणेशसंपूज्य पूर्वनिर्गितपद्मकणिकाया विष्वात्मने नम इति नाम मंत्रेण आवात्स-
 र्यपूर्वाद्यष्टपत्रेषु ऋमुणे देवताः आवाहयेत् भास्कर १ रवि २ विषुस्वतं ३ पूषण ४ आदित्य ५ तपन ६ मानडं ७ भानु ८ एवमावाह्य-
 पूजयेत् अर्घ्यमंत्रः कालात्मन् सर्वदेवात्मन् वेदात्मन् विष्वन्तु सुख व्याधिसुखजराशोकसंसारभयनाशन तनः प्रस्थपरिमितं धान्यं स-
 दक्षिणाकं ब्राह्मणाय दत्त्वा आशिषीं गृहीत्वा मोनेन स्वयं भुजीत एवं भवि संक्रांतौ सवत्सरे उद्यापनं कुर्यात् मंडलपूर्वी ऋमं कुर्यात्
 देवता उनावात्स्य स्तवपानिभिनाख्यपत्रिणा द्यदत्त्वा संपूज्य द्राणापरिमितं न दधेत् तदर्थं वा धान्यमाचार्याथिपीठं सहितं दत्त्वा ब्राह्मणान् सभा-

ज्यस्वयंभुजीन इति धान्यसंक्रान्तिव्रतम् अथलवणसंक्रान्तिव्रतम् स्कांदे निध्यादिसंकीर्त्य अनेकविधसुरवप्राप्तिपूर्वकं सु-
 प्राप्तिद्वाराभीपरमेष्वरप्रीत्यर्थलवणसंक्रान्तिव्रतं करिष्ये इतिसंकल्प्य पूर्ववत् पद्मेभास्करसंपूज्य तदग्रे सगुंडं लवणपात्रं निधाय देवैर्भ-
 येत् पूजितस्त्वयथाशक्त्या प्रसीद ममभास्कर व्रतं संपूर्णतां यातु त्वत्प्रसादाद्विवाकर ततः सगुंडं लवणं दाक्षिणायुतं ब्राह्मणाय दत्त्वा स्वयंभु-
 जीन वत्सराने पूर्ववत्सगुंडले सोवर्णभानुं संपूज्य ऋवर्णनिमित्तकमलयुतं द्रोणपरिमितं लवणं दाक्षिणायुतं दत्त्वा गांच दत्त्वा ब्राह्मणान् भोज-
 इतिलवणसंक्रान्तिव्रतम् अथभोगसंक्रान्तिव्रतम् स्कांदे निध्यादिसंकीर्त्य आत्मनोनेकविधभोगप्राप्तिपूर्वकं श्रीपरमे-
 श्वरप्रीत्यर्थं भोगसंक्रान्तिव्रतं करिष्ये इतिसंकल्प्य पूर्ववत् पद्मेभाानुं संपूज्य त्रिभ्योधिकानि मिथुनानि संपूज्य वेपथो वायनानि कुक्कुम-
 तलसिंदूरस्फगंधपुष्पतांबूलशालितंडुलं दाक्षिणायुतां नि दत्त्वा भुंजीत संवत्सराने मंडले सोवर्णभानुं संपूज्य द्वादशमिथुनैर्भ्यः
 पूर्वोक्तानि वस्त्रयुग्मसाहितानि वीयनानि दत्त्वा गांच दत्त्वा ब्राह्मणान् भोजयेत् इति भोगसंक्रान्तिव्रतम् अथरूपसंक्रान्तिव्रतं स्कांदे ति-
 ध्यादिसंकीर्त्य ममकमनीयरूपप्राप्तिपूर्वकं श्रीपरमेष्वरप्रीत्यर्थरूपसंक्रान्तिव्रतं करिष्ये इतिसंकल्प्य पद्मेपूर्ववद्भानुं संपूज्य कास्य
 पात्रस्थघृतं रूपवीक्ष्य दद्यात् चत्सराने मंडले सोवर्णभानुं संपूज्य होमपात्रस्थ घृतं हिरण्यसहितं गांच दत्त्वा फलभूयस्त्वकाभो घृतधेनुम-
 त्या ब्राह्मणान् भोजयेत् इतिरूपसंक्रान्तिव्रतम् अथतेजःसंक्रान्तिव्रतम् स्कांदे निध्यादिसंकीर्त्य आत्मनोति तेजस्त्वप्राप्तिकामनया श्री-
 सेवितृप्रीत्यर्थतेजःसंक्रान्तिव्रतं करिष्ये इतिसंकल्प्य पूर्ववत् पद्मे सवितारं संपूज्य तत्पुनः शालितंडुलपूर्णे करं संस्थाप्य तन्मध्ये मोदकं तदुपरि-

दीपंज्वलंतं कृत्वा ब्राह्मणसंपूज्य तस्मै दद्यात् संवत्सराते मंडले सौवर्णी भानुसंपूज्य तदुत्तरतः शालिनंदुलपूर्णो नाम्नकलशसुवर्णनिर्मितं दीपं कृत्वा ब्राह्मणाय
दत्वा गां कपिलं च दत्वा द्विजान् भोजयेत् इति तेजः संक्रान्तिव्रतम् अथ सौभाग्यसंक्रान्तिव्रतम् अथ सौभाग्यसंक्रान्तिव्रतम् आत्मनो नुपमसौभाग्यप्राप्तिपूर्व
क भानुप्रीत्यर्थं सौभाग्यसंक्रान्तिव्रतं करिष्ये इति संकल्प्य पूर्ववत्सर्वेषां भानुसंपूज्य सपत्नीकाय द्विजाय सौभाग्याष्टकयुतं वरश्च सुगमसहितं वाचनं च दत्वा
लवणं मीनीभुंजीत वत्सराते मंडले भानुसंपूज्य तत्पुत्रो यथा शकिलवणा च लंकृत्वा तदुपरि काचनं कमलंकृत्वा न त्संपूज्य सुरभिसहितं विभ्राय-
प्रतिपादयेत् सौभाग्याष्टकं तु ऐक्ष्वंराजिकास्तद्वनिष्यावाञ्च सुशोभनाः धान्यकं जीरकं चैव कौस्तुभं कुसुमं तथा लवणं चाष्टमे नदत्सौभाग्याष्टक
मुच्यते इति सौभाग्यसंक्रान्तिव्रतम् अथ तांबूलसंक्रान्तिव्रतम् स्कादे तिथ्यादिसंकीर्त्य आत्मनो भर्त्रा सह अतुलसुखप्राप्तिपूर्वकं सवि-
तृप्रीत्यर्थं तांबूलसंक्रान्तिव्रतं करिष्ये इति संकल्प्य पूर्ववद्भानुसंपूज्य ततो दंपती च दनादिना संपूज्य तयोः सौपस्करं नांबूलं दद्यात् एवं-
प्रतिदिनं सवत्सरपर्यंतं अने मंडले पूर्ववद्भानुसंपूज्य ताभ्यां मिलालवंगजातीफलकं कोलजाती पत्ररवादि रादिप्रत्येकभाडे निधाय रौप्यमयं दू-
र्णपात्रं पूगप्रस्फोटनं पूगीफलानि नागवल्लीदलानि च सति सामर्थ्यं सुवर्णनिर्मितानि कानि चिन्नागवल्लीदलानि च रौप्यादिमये पात्रे निधाय संकल्प-
पूर्वकं दद्यात् तांबूलं श्रीकरभद्रं ब्रह्मविष्णुशिवात्मकं अस्य प्रदानाद्देवेश पूर्णा स तु मनोरथाः इति दत्वा गां च दत्वा ब्राह्मणान् भोजयेत्
इति नांबूलसंक्रान्तिव्रतम् अथ प्रकारांतरेण तांबूलव्रतम् भविष्ये नत्रग्रहणम् यदा आषाढशुक्लप्रतिपदि शिवे नक्षत्रं नदा-
यात् अथवा आषाढशुक्लदशम्यां चानुभस्य व्रतम् इति दत्वा गां च दत्वा ब्राह्मणान् भोजयेत्
मम तांबूलव्रतं कल्पोक्तं फलावाप्तये श्रीमहाविष्णुप्री-

त्यर्थं तांबूलव्रतं करिष्ये. पीठे फणां न्वितशो वनागकन्यायुतंहारिं पुरुषसूक्तेन संपूज्य नदग्रेसपत्नीकं द्विजसंपूज्य सोपस्करं तांबूलं वीरीहृदयं देवा
 द्विजाय च दत्त्वानमेत् अंतर्कार्तिकशतचलेकादृश्यां पौर्णमास्या वा उद्यापनं कुर्यात् तद्यथा तिथ्यादिसंकीर्त्य आत्मनो नैकदानं फलं प्राप्तिपूर्वं
 विष्णुलोकप्राप्तिद्वारा नागकन्यायुतं त्रींशोषपर्यंकशायी नारायणप्रीत्यर्थं आचरितं यत्तांबूलव्रतं न तत्संपूर्णफलावाप्तये तांबूलव्रतो दद्याप न करि-
 ष्य इति संकल्प्य गणेशपूजनादि विधाय आचार्यं ह्यनुयायं ह्युताचार्यः पूर्ववन्मंडले ब्रम्हादिदेवताः संस्थाप्य नदुपरिकलशे रौप्यमये शोषे हा-
 तं नागकन्यायुतं नारायणं सहस्रशरीरं निमंत्रेण संस्थाप्य परितः पूर्वादिदिक्षु ब्रम्हाण ईशान दुर्गाक्षेत्राधिपानि च नमन्त्रै रावाद्य पुरुषसूक्तेन-
 पंचामृताभिषेकपुरःसरं पूजयेत् नानाविधभक्ष्यभोज्ययुतं पायसोपहारं निवेदयेत् देवाग्नेद्रोणसंख्यापूगानियथाशक्तिवानागवल्लीपण्युतं स-
 ाप्य देवं स्रोत्रैः स्तुवीत ततो दशानववाताश्च पात्राणि कुंभान्वा पूगयुता निरौप्यमयानि तावंति चूर्णपात्राणि न तथा तीक्ष्णानि पूगप्रस्फोटनानि न-
 था सुवर्णनिर्मितानि चिन्मागवल्लीपत्राणि तथा एला लवंगादिमुखवासद्रव्यपात्राणि रौप्यमयानि तत्तद्रव्यपूरितानि च शूर्पनवके निधा-
 य वस्त्रद्वयेन सवेष्ट्य संधान्योपरि देवाग्नेनि धाय तत्र नागरूपं ध्यायेत् पूजयेत्प्राथयेच्च नागाधिपमहाराज तव भक्त्या प्रपूजनात् इप्सि
 तं देहि मे भीक्षुणं सर्वसौख्यं सदा प्रभो ततो गीतवादित्रपुराणपठणादि नारात्रिनिनयेत् प्राने देवं संपूज्य अग्निं प्रतिष्ठाप्य अन्वाद्ध्यान्
 अब्रप्रधानं नारायणं भक्तो देवा इति मंत्रेण रवंडुमिश्रितं पायसाज्यद्रव्येण अष्टोत्तरसहस्रं संख्याकाहुनिभिः तथा समस्तव्याहृतिमंत्रेण प-
 लाशसमि त्तिलव्रीहिद्रव्यैः प्रत्येकमष्टोत्तरशतं संख्याकाहुनिभिर्ब्रम्हाद्या वरणदेवताः पायससमि त्तिलव्रीहिद्रव्यैः अष्टाविशानि संख्या-

१ रुक्वर्णम्

काहुतिभिः मंडलेदेवताभ्यैकैकयाज्याहुत्यायक्ष्ये एवंहोमसंपाद्य दंपतीनवकंवस्त्रादिनापूज्यपूर्वस्थापितंशूर्पनवकंतेभ्योदद्यात् तन्नम
 नः नाबूलंश्रीकरंभद्रंब्रह्मविष्णुशिवात्मकं अस्यप्रदानाद्देवेशसफलंमेतुकांक्षितं ननस्तेभ्योनवगोदानानितदभावेतन्मौल्यंवा
 क्षेणात्वेनदत्त्वादिव प्रार्थयेत् ताबूलदानमाहात्म्यात्प्रीतोभवजनार्दन संपूर्णकुरुमेदेवकांक्षितंपुरुषोत्तम नतःपीठमाचार्ययदत्त्वाक
 पिलांगान्चदत्त्वा ब्राम्हणभोजनपूरःसेरस्वयंभुजानि इतिनाबूलव्रतम् अथविशोकसंक्रान्तिव्रतम् स्कादे निथ्यादिसंकीर्त्यआत्मनो-
 र्गशोकसमन्विनपुत्रपौत्रादिसन्निहद्वाराश्रीसवितृप्रीत्यथविशोकसंक्रान्तिव्रतंकरिष्ये इतिसंकल्प्य पद्मेपूर्ववद्भानुनामपात्रेसंपूज्य-
 रः स्नाप्यापरिधायपूर्ववदर्घ्यदत्त्वाब्राम्हणायगुडपूर्णकुभंसदक्षिणाकंदद्यात् वत्सरानेमंडलेहेमभास्करंसंपूज्य गुडपर्वतेनसहपीठंकरिष्य
 सहितंदद्यात् इतिविशोकसंक्रान्तिव्रतम् अथआयुःसंक्रान्तिव्रतम् स्कादे निथ्यादिसंकीर्त्यात्मनः दीर्घयुस्तेजस्त्वप्राप्तिपूर्वकमपमृत्युमिरा
 श्रीसवितृप्रीत्यर्थंआयुःसंक्रान्तिव्रतंकरिष्ये इतिसंकल्प्य पाद्मे पूर्ववद्भानुसंपूज्यब्राम्हणायकांस्यपात्रस्थितंगोघृतंदद्यात् वत्सरानेमंड
 लेहंभानुपूर्ववत्संपूज्यद्वात्रिंशात्पलमितेकांस्यपात्रेगोघृतंनिधाय सहिरण्यब्राम्हणायदद्यात् तन्नम्रः कांस्यपात्रस्थितंगव्यमायुरा-
 रोग्यकारकं सहिरण्यदत्ताम्येवंव्रतसंपूर्णहेतवे नतःकरिंलांगान्चदत्त्वाद्भिजान्भोजयेत् इत्यायुःसंक्रान्तिव्रतम् अथधनसंक्रान्तिव्रतम् हे-
 रोग्यकारकं निथ्यादिसंकीर्त्य आत्मनोविपुलधनप्राप्तिपूर्वकमायुरारोग्यपुत्रपौत्रादिप्राप्तिकामनयासवितृप्राप्त्यर्थंधनसंक्रान्तिव्रतंकरि-
 ष्ये इतिसंकल्प्य पद्मेचारिपूर्णकलशंनिधायतत्र स्मरणंपोत्रे भास्करसंपूज्य सहिरण्यंकलशंद्भिजायदद्यात् एवंप्रतिमासंवत्सरांतेपर्वा

वमंडलेयथाशक्ति घटितसुवर्णकलशे पद्महस्तं हं भानुसंपूज्य स्वरूप धनुः सहितं पीठं द्विजाय दत्त्वा सद्भजेन द्विजान् भोजयेत् सर्वसंक्रान्तिव्र-
 ते ध्विक्कर्तव्यता धान्यसंक्रान्तिव्रतज्ञानव्या इति धनसंक्रान्तिव्रतम् इति श्रीमच्चि० ब्रह्मोद्यापनको मुद्यासंक्रान्तिव्रतानि समाप्तानि अथ व्य-
 तीपातयोगव्रतम् वाराहे तत्रव्रतग्रहणविधिः मार्गशीर्षादिशुभमासे यदा व्यतीपातयोगस्तद्दिने नद्यादौ प्रातः स्नात्वा पावमानी-
 जस्वासंकल्पकुर्यात् तद्यथा तिथ्यादिसंकीर्त्य आत्मनो निरतिशये हि क सरव प्राप्तिद्वारा सकल पापक्षय पूर्वकं दिव्य विमानाखण्डो-
 गीतचतुर्विलोस्य क्षरोगणैर्वीज्यमानः सकल भोगयुत कल्पकोटिस्सूर्यलोकनिवासोत्तरं पुत्रपौत्रादिसकल संप्रत्सहि न महेश्वर्यादिरुणयुक्त राज-
 राजत्वक्रामो मुककामी वा व्यतीपातयोगव्रतं करिव्य इति सूकल्य गणेशपूजना दिनिर्वर्त्य शुद्धभूमी पंचरंगोपेन कमले केलशस्थायन प्रकरेण
 शर्करापूरितं नाम्नकलशं प्रतिष्ठाप्य तत्र नाम्नमये पूर्णपात्रे काचनोद्धे अष्टादशभुज काचन व्यतीपात विग्रहनाममन्त्रेण प्रतिष्ठाप्य पूजयेत्
 ततः पंचरत्नान्वितपुष्पांजलिं दद्यात् तत्रमंत्रः नमस्तेस्तु व्यतीपातसोमसूर्यस्तत्रप्रभो यद्दानादिव्रतं किंचिददत्तं न मिहाप्नुम इति द-
 त्वा यथाशक्तिसंवर्णादिदत्त्वा पुराणपठनादिनारात्रिं निनयेत् नहिने उपवासः प्रातर्द्वयसंपूज्य सपत्नीकं द्विजं च संपूज्य त-
 त्पीठं सुवर्णसहितं तस्मै दत्त्वा ब्राम्हणभोजनपुरःसरं स्वयं भुजीत कुर्यादेवं मासि मासि व्यतीपानास्त्रयोदश चतुर्दशे व्यतीपाने कु-
 र्यादुद्यापनं शुभम् पूर्वोक्तसंकल्पान्ते आचरितस्य व्यतीपातव्रतस्य सागता सिद्धये तदुद्यापनाख्यकर्म करिव्य इति संकल्प्य वृत्ताचार्यः सर्व-
 नोभद्रस्थशर्करापूरितकलशे नाम्नमयं पूर्णपात्रं निधाय तत्र सुवर्णपद्मे अष्टादशभुजं व्यतीपात विग्रहं सौवर्णसंपूज्य पूर्ववत्पुष्पांजलिं दत्त्वा सा-

१ कुबेरत्वकामः २ सुवर्णकमले ३ देहं

त्रिनिनयेत् प्रातरग्निं प्रतिष्ठाप्यान्वाद्ध्यात् अन्नप्रधानं देवं व्यतीपानं क्षीरदृक्षसमिदाज्यपयः फलद्रव्यचतुष्टयेन प्रत्येकमष्टोत्तरशतसंख्याका-
हुतिभिः ब्रम्हादिदेवताभ्यैकैकयाज्याहुत्यायुक्ष्ये तन आचार्यसंपूज्य तस्मै सोपस्करां शय्यां पीठं च दधात् तत्र मंत्रः वंदे व्यतीपानमहमहानं रवींद्र-
सूनुं सकलेशसिन्धौ समस्तपापस्य मक्षसास्तु पुण्यस्य बृद्धिर्मम सर्वदास्तु इति रस्तु त्वाशय्यादिसंहितं पीठं व्रतपूतये गाचदत्त्वा ब्राम्हणा न-
भोजयेदिति इति व्यतीपानव्रतम् अथ प्रकारान्तरं एतानां दीयपुराणोक्तं व्यतीपानव्रतम् निर्यादिसंकीर्त्य मम सकल पापक्षयपूर्वकं अ-
भीष्टसिन्धुनंतरं विध्यासायुज्यकामः व्यतीपानव्रतं करिष्ये इति संकल्प्य व्यतीपानदिने प्रातः पंचरंगोपेत पद्मे गोक्षीरपूरितं कांस्यभाजनं सं-
स्थाय्य तदुपरि पूर्णपान्नं निधाय तत्र चतुर्भुजं चक्राद्यायुधोपेतं सौवर्णं पद्महस्तं लक्ष्म्या न्वितं विष्णुविष्णोराटमसीनिमंत्रेण संस्थाप्य जाती पु-
ष्यादिना पुरुषसूक्तेन संपूज्य शर्करोपेतपायसोपहारं निवेद्य देवं प्रार्थयेत् व्यतीपानदिने देवतव सर्वसमर्पितं भवत्वनेन फलदं भजन् भजन् निज-
न्मनि ततो द्विजं संपूज्य तिलपूणशिरावंसगुंडं ससुवर्णं दत्त्वा सोपस्करां शय्यां पीठं गांचदत्त्वा ब्राम्हणान् भोजयेदिति इति व्रतोद्धापनकोमुधां व्यती-
पानव्रतम् अथ शिवलक्षपूजाविधिः ब्रम्हांडपुराणे माघादिपुण्यमासेषु चानुमस्येवाश्रावणे विशेषेण चंद्रानुकूल्ये शुभे दिने प्रातर्नद्यादौ
स्नात्वा नित्यकर्मनिर्वर्त्य देवागारं प्रविश्य निर्यादिसंकीर्त्य अखिलपापक्षयपूर्वकं भैहिका मुष्मिक निरवधि सुखप्राप्तिद्वारा मुककामन-
यावा उभासहितसदाशिवमीत्यर्थं अमुकलक्षपूजां करिष्ये इति संकल्प्य पीठेशिवसंपूज्य सहस्रनामभिः मूलमंत्रेण वा तद्द्रव्येण पूजयेत्
प्रत्यहं पंचामृताभिषेकः कर्तुरारतिव्यं दध्योदनोपहारश्च प्रथमदिने यावती सूर्यानावती समाप्तिपर्यंतं अयुनाते सुवर्णपुष्पसमर्प्य लक्ष्मिने समाप्तिदि-
9 खिरणीति प्रसिद्धस्य-

१ खिवरणीनिप्रसिद्धस्यः

नेविशेषेण शिवं संपूज्य शान्तपलपरिमितेन पंचाभूतेन रन्धानं नारिकेलार्घ्यं शिवोपरि ध्वजपताकारोपणं ध्वेतवरश्चद्रयदानं च ततः पुष्पांजलित्रयमष्टभिर्नर्मभिः भवाय० शोचयि० रुद्राय० पशुपतये० उग्राय० महते० भूमाय० ईशानाय० इति दत्त्वा प्रार्थयेत् विरूपाक्षमहेशानविश्वरूपमहेश्वर । न पूजां गृहीत्वा वरदो भव ततो न मे त् मृत्युजयाय यज्ञाय देवदेवाय शंभवे आश्रितेशाय सर्वययि महो देवाय ते नमः नमः शिवाय शांताय सग-

सर्वेश्वराय देवाय कारणत्रयहेतवे ततो यथाशक्ति ब्राम्हणान् भोजयेदिति व्रतपूर्तये गां च दधात् पूजाद्रव्याणि चंपकैर्मल्लिकापु-
जनी किं शुक्रपादलैः द्रोणापुष्पैः कंदैश्च बिल्वशाखादलैस्तथा नागवल्लीदलैर्वीपरत्नेर्नानाविधैरपि तत्तत्कालोद्भवैः पुष्पैः पल्लवैः कोमलैर-
पि धान्यैश्च विविधैश्च कर्पूरैश्च रत्नैश्च त्रिहि तंडलैः लक्षपूजां प्रकुर्वीत नामभिर्मूलमन्त्रः इति लक्षपूजा अथ प्रकारान्तरेण शिवलक्षपूजा विधानं अग्निपु-
राणे पूर्ववेदे वसंपूज्य सहस्रनामभिः ॐ नमः शिवायेति नामन्त्रेण पुष्पादि एक रूपतया समासि पर्यंत समर्प्य अंतश्कालोद्भवे उद्यापनं कुर्यात्
ध्यादिसंकीर्त्य मम अनेकजन्माजितदुःखितादिनिवृत्तिपूर्वकमेहिक पुत्रपौत्रादिविधिसुख प्राप्त्यनंतरं शिवलोकनिवासकामनया कृतं यल्लक्ष-
पूजाविधानं तत्संपूर्णफलावाप्तये तदुद्यापनारब्धं कर्म करिष्ये यदपि तत्तदुल्लेखः सकल्पे कार्यः ततो ह्युक्ताचार्यः वेदिकायां लिंगतो भद्रस्थकलशे धा-
न्यपूरितं पूर्णपात्रे मेध्ये सौवर्णं महेशानमः शंभवे च मयो भवे चेति मन्त्रेण संस्थाप्य तद्वामभागे सौवर्णं गौरीं च गोरीं मिमायेति मन्त्रेण संस्थाप्य पुर-
तो राजतं द्वेषभं क्रवभं मेति मन्त्रेण संस्थाप्य परिवारे देवताः स्थापयेत् पूर्वादिदिक्षु अधर्मः अवैराग्यं अनैश्वर्यं महेश्वरं तद्वहिः
। अन्यार्थं शानवक्त्राय० पूर्वतत्पुरुषाय० दक्षिणे अधोरवक्त्राय० उत्तरे वामदेववक्त्राय० पुनः पूर्वादिषु०

रौ० श्रीष्टायै० काल्यै० उन्मन्यै० पुनःपूर्वामारभ्यैशानीपर्यन्तं अजेकपदे० अहिर्बुध्याय० भवाय० शर्वाय० उमापतये० रुद्राय० पशुप-
 तये० शंभवे० वरदाय० शिवाय० ईश्वराय० पुनःपूर्वे नंदिकाली० दक्षिणेऋगिचंडी० पश्चिमेऽस्यस्कंदी० उत्तरेदेशकाली० ततद्रा-
 दिलीकेशान् एवंसंस्थाय्यपूजयेत् ध्यानम् शतद्वस्फटिकसंकाशत्रिनेत्रचंद्रशेखरं भस्मोद्धूलितसर्वांगत्वेच्चित्यंभक्तवत्सलम् स्थाप-
 नमंत्रेणपूजयेत् दशैकवासुवर्णपुष्पसमर्प्य नमःशिवायेतिनमस्कारः पुराणपठनादिनारात्रिंनिनेयेत् प्रातरग्निंप्रतिष्ठाप्याव्यादध्यान् स्थाप-
 प्रधानंदेवसोमंमहेश निलद्रव्येणायुतसंख्याकाहुनिभिः सहस्रपरिमिताभिर्वापरिवारदेवतामंडलदेवताश्चएकैकयानिलाहुत्याज्याहुत्यावा-
 यक्ष्ये स्थापनमंत्रेणहोमः पुष्पाघर्पणमंत्रेणवाहोमानेआचार्यंसंपूज्य पीठगोसिंधुनंचप्रतिपाद्य अधिकफलप्राप्तयेसोपस्करां शय्या-
 चदत्वावोडशद्विजान्विशेषसत्कारेणसंपूज्यदक्षिणाचदत्वासदन्नेनद्विजान्भोजयेत् इतिप्रकारानरेणाशिवलक्षपूजाविधानं अथवि-
 ष्युलक्षपूजाविधानम् अग्निपुराणे चानुमस्येनिसंप्राप्तैलक्षपूजासमाचरेत् माघादिपुण्यमासेषुलक्षपूजाहरेःस्मृता यद्यहनी-
 सवेत्पुष्पविष्णवेतत्तदर्पयेत् अतसीतुलसीधात्रीपद्मदूर्वाकुरस्तथा करवीरकर्णिकारंशतपत्रचकेतकम् चपकभोगरचैवसौवीरकन-
 कंतथा जातीपुष्पपाटलकंपुन्नागंचकदंबकम् बादराचामरपूगंफलेरथैश्चपूजयेत् स्रगंधैर्ऋतुसंभूतैः शस्त्रैःपादपपल्लवैरिति य-
 दत्पूजयतेपुष्पंतत्स्वरूपहिरण्मयं कारयेच्छतकेचैकंसहस्रेवापिकारयेत् लक्षैवादापयेद्धीमान् यथाविज्ञानुसारतः विष्णोर्नामसहस्रे-
 णगायत्र्यामूलमंत्रतः सहस्रंद्विसहस्रंवात्रिसहस्रंयथाविधि उपक्रमदिनेयावत्प्रत्यहंनावतीभवेत्तदिति निश्चयादिसंकीर्त्य अखिलं

नाविधपानकशमनपूर्वकमैहिकामुष्मिकनिरतिशयानंदप्राप्तिद्वारालक्ष्मीनारायणप्रीत्यर्थं तुलस्यादिलक्ष्मपूजां करिष्ये इति संकल्प्य पुरुषसूक्तेन देवसंपूज्यनामभिः तुलस्याधर्पयेत् समासी उवाप न कुर्यात् पूर्वसंकल्पाने अमुकलक्ष्मपूजायापनं करिष्ये इति संकल्प्य सायहृताचार्यो वेदिकाया सर्वतोभद्रे ब्रम्हादिदेवतास्थापनपूर्वकं कलशं प्रतिष्ठाप्य तत्र देवपूजायेत् मन्त्रायुक्रमः सर्वतोभद्रे ब्रह्मादिदेवताः संस्थाप्य तदुपरि प्रस्थितिलपुजं तदुपरि प्रस्थगोधूमपुजं तदुपरि प्रस्थपरिमितशुद्धतुलपुजं कृत्वा तत्र कुकुमे नाष्ठदलपद्मविरच्य तन्मध्ये ताम्रमयधौमिधेनीशरीरस्त्वं वाहनं परमेश्वरः विषपापहरो नित्यमनःशान्तिं प्रयच्छ मे इति तत ईशान्यादि विदिकृशंखंचक्रं गदापद्मं च तनःपरितोलयसद्यनचरुद्रव्यचतुष्टयेन प्रतिद्रव्यमष्टोत्तरसहस्राहुनिभिरष्टोत्तरशताहुनिभिर्वानथाचतुष्टयेन अशुनाहुनिभिः सहस्रनाममंत्रैर्यक्ष्ये परिवारदेवतामंडलदेवतात्रैकैकया ज्याहुत्यायक्ष्ये तत आचार्याय पीठमनेन मंत्रेण दद्यात् जलशायी ब्रह्मपिताय दूर्ध्वं सत्त्वाच्चरम् अनंतभोगशायनः प्रीयतामेजनार्दनः इति दत्त्वा गोपयस्विनीं च दत्त्वा धिकफलप्राप्तये सोपस्कराशय्या च दत्त्वा दशाधिकान् द्विजान् सदन्नेन भोजयेदिति एवमेव विधानेन गणेशांबिकयोर्नृप नत्तन्मंत्रेण पूजानुत्तन्नामसहस्रकैः गणेशे लङ्कुकेर्होमं पंचस्वाधे रथापि वा पायसे न तु देव्याश्च निलैर्विकेवलैरपि एवं कृत्वा विधानेन स्वर्गलोके महीयते इति विष्णुलक्ष्मपूजाविधानं अथ लक्ष्मणमस्कारं व्रतं भविष्ये चासिष्ठ उवाच ब्रम्हादित्यादि पापानां प्राप

१ आच्छादनं पूर्णपात्रमित्यर्थः २ साविधेयः पंचदशक्रमः

अधितं यद्विच्छसि नदालक्षनमस्कारव्रतंकुरुमहीयते चालुमास्येति संश्रामेकेशवेशयनंगते आषाढस्य सिनेपक्षे एकादश्यां समास्ते कान्तिकस्य
सिनेपक्षे पीर्णमास्यां समापयेत् मार्गशीर्षमाघे चैत्रवेशारवेवा पूर्णिमायां समापयेदिति तिथ्यादिसंकीर्त्य समानेकजन्मोपाजितनानाविधपा-
नकशमनपूर्वकमतुलभोगप्राप्तिद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं विष्णोरसुकदेवस्येति वालक्षनमस्कारव्रतमहकरिष्ये इतिसंकल्प्य तुलस्यत्रे अश्वत्थ
मूलगंगानीरगवागोष्ठिवा अन्यत्र शुभस्थले वा यद्देवताप्रीतये व्रतं तद्देवपीठे पुरुषसूक्तेन संपूज्य नमोऽस्त्यनंतरा येति स्तुत्वा नद्देवतानाममंत्रेण
नतद्देवताप्रकाशकवैदिकमंत्रेण मूलमंत्रेण वा नमस्कारान् अष्टांगानेकरूपेण समासि पर्यंतं कुर्यात् समाप्तौ उद्यापनं कुर्यात् पूर्वसंकल्पान्ते लक्ष्म-
नमस्कारव्रतस्य सागता सिद्धये तदुद्यापनं करिष्ये इतिसंकल्प्य वृताचार्यः सर्वतोभद्रं कुलशो परिहर्मे देवं तद्देवतानाममंत्रेण सस्थाप्य पूजयेत् वि-
शेषार्घ्यं त्रयं दद्यात् देवदेवजगन्नाथ सर्वक्रतुफलप्रदं व्रतं नानेन सप्तशतगृहाणा धर्ममयार्पितमिति नतो ग्निप्रतिष्ठाप्य अन्वा दध्यात् अन्नप्रधा-
नं देवं विष्णुं अमुकं वाचरुतिलव्रीहिपलाशसमिप्सार्पिद्रव्यैः प्रतिद्रव्यं सप्ताहृत्यापौरुषेण सूक्तेन यक्ष्ये ब्रम्हादिदेवताश्चैकैकया ज्याहुत्या यक्ष्ये
नतः पीठगात्र आचार्या यदत्वाष्टोत्तरशताधिक द्विजान्यथा शक्तिवाभोजयेदिति इतिलक्षनमस्कारव्रतम् अथ लक्षप्रदक्षिणा विधानम् वि-
ष्णुधर्मोत्तरे आषाढशुक्लपूर्णिमायाः प्रारभः कान्तिक्या समापनं अथ वा शुभमासवा प्रारभ समापने सुरालयेऽश्वत्थमूले तुलस्यां गोब्रजैथवा
कुर्वात्प्रदक्षिणाः सवाः पूजयित्वा यथाविधि तिथ्यादिसंकीर्त्य आत्मनोऽखिलपापरोगपीडानिरसनपूर्वकाभीष्टसिद्धिद्वारा श्रीपरमेश्व-
रप्रीत्यर्थं विष्णोरसुकदेवस्येति वालक्षनमस्कारव्रतं करिष्ये इतिसंकल्प्य गणेशादिसंपूज्य पूजासामग्रीं गृहीत्वा अश्वत्यादिसर्गपगत्वा पुरु

वसूक्तेनसंपूज्यसुहृत्प्रनामादिपठन्करचालनादिरहितः एकाग्रचित्तः प्रदक्षिणाः एकूरूपतयासमाप्तिपर्यन्तं कुर्यात् अमुककामनयाकृताः
 क्षेणास्तुत्सादुपपार्थेनदुद्यापनकरिव्यइतिसंकल्प्य द्युताचार्यः सर्वतीभद्रकलशीपरिहंसकृतप्रदक्षिणदेवंतन्मन्त्रेणसंपूज्यसाहागं प्रण
 मेत् नताग्रिप्रतिष्ठाप्यान्वादध्यात् प्रधानदेवविष्णुं विष्णुगायत्र्याष्टाक्षरशतसरव्ययाचवर्ज्याहुतिभिः ब्रम्हादिदेवताः एकैकयाज्याहु-
 त्यायक्ष्ये ततः पीठं कपिलांगान्चदत्वा यथाशक्तिब्राह्मणान्भोजयेत् अन्नयदेवताप्रदक्षिणास्तद्देवताप्रकाशकामन्त्रः पूजादीनात्यः इ-
 निलक्षप्रदक्षिणाविधानं अथप्रकारान्तरेणभम्बत्थप्रदक्षिणाविधिः भविष्ये सकल्यादिपूर्ववत् इयान्विशेषः आदावाराधयेद्विष्णु-
 ध्यानावाहनपूर्वकम् तथैवपिथलतरुनारायणस्वरूपिणं अर्चयेत्पुरुषसूक्तेनउपचारेभ्य षोडशैः ततः प्रदक्षिणाः कुर्यात् तत्सर्वसफलभवेत् लक्ष
 कंहिलक्षंवात्रिचतुःपञ्चलक्षकम् कार्यस्यगौरुवाङ्मयेद्वादशान्तसुमाचरेत् ब्रह्मचारीहविष्याशीत्यधःशायीजितद्रियः मौनी-
 त्यापिप्यलस्यस्तुतिपठेत् विष्णोर्नामसहस्रचतुर्पौरुषवेष्टावतथा ततोलक्षदशान्तसुमहत्तत् तूपातद्दशान्तभोजनंनहृशशतः
 मादौविष्णुगायत्रीनामसहस्रवात्रात्यं होमान्तेद्राणपरिमितनिलपूजोपरिपलादधिकरीव्यपीठोपरिसुवणादधिकेहूममन्त्रत्थतक्तं संस्थाप्यञ्चेत्
 वस्त्रेणसंछादयसंपूज्यचद्विजायदद्यात् तन्मन्त्रः पिप्पलोबक्षराजद्रोत्याग्निगर्भस्त्वमेवच प्रभुवनस्पतीनांचपूर्वजन्मनियत्कृतम् अधीधना
 शयक्षिप्रंनवरूपप्रदानतः ततोद्विजप्रार्थयेत् अमृतंरुग्दहाणत्वंविष्णुरूपंद्विजोन्मम स्वीकृत्यदुष्कृतंघोरक्षिप्रशान्तिप्रयच्छमे व्रतपूतयश-
 गावदद्यादिनि इत्यम्बत्थप्रदक्षिणाविधानम् इतिश्रीमच्चित्त० व्रतोद्यापनकोमुद्यालक्षतपूजालक्षनमस्कारलक्षप्रदक्षिणाविधानं समाप्तम्

अथलक्षवर्तिजनं तत्रादवेकसूत्रवर्तिकाव्रतम् वायुपुराणे आवाणशुक्लप्रतिपदमारभ्य कार्तिकपौर्णमासी पर्यन्तं प्रत्यहमेकसहस्रवर्तिकोद्दीप-
 नं कुर्यात् अने उद्यापनं अथवा माघे वैशाखपूर्णिमाया एतेषामभावे शरभकाले कार्यम् नित्यादिस कीर्त्यात्मनो रजः सपर्कादिविविधपानकक्षयाग-
 म्यागमनकोटिनाशविधिर्धैहिकपुनर्पौत्रादिसुरवप्राप्तिपूर्वकविष्णुलोकप्राप्तिद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थमाचरितं यल्लक्षवर्तिव्रतं तत्संपूर्णफला-
 वाप्तये न दुष्पापनारब्धकर्मकरिष्ये इति संकल्प्य हृताचार्यः सर्वानोभद्रे कलशप्रतिष्ठाप्य नम्रध्वंशे इदं विष्णुरिति मंत्रेण हर्मस्त्रिया सहितं
 विष्णुनदक्षिणे सावित्र्या सहितं ब्रह्माणं ब्रह्मज्ञानमिति मंत्रेण विष्णोरुत्तरे उमासहितं शंभुनमः शंभवे च मयो भवे चेति मंत्रेण इति देवतात्रयसं-
 स्थाप्य पुरतो राजतं गरुडं प्रतिष्ठाप्य पूजयेत् चंदनानंतरं मंगपूजा कालायनमः शिरःपूजयामि विष्णवे० ललाटं० वन्दये० नेत्रे० रवये० क-
 र्णे० दीप्ताय० नासां० निशाकराय० मुखे० रुद्राय० कंठे० शेषाय० स्कंधी० जगद्ध्यापिने० बाहू० नेजोरूपाय० स्तनी० महेश्वराय० वक्षः० निरं-
 जनाय० उदरे० फलाध्यक्षाय० नाभि० विष्वरूपिणे० कर्दी० जगत्प्रभवे० गुदं० स्वप्रकाशाय० ऊरू० स्वयंज्योतिषे० जानुनी० चतुर्व्यूहाय० गुल्फौ० जनाधिपा-
 यं० पादौ० परब्रह्मणे० सर्वांगं० विशेषोपहारादिसमर्थं रात्रिनिनयेत् प्रातः सार्तिलैर्यवैः अग्नेन यमुपयेति क्रुचा हृत्या दशांशानर्पणे कृत्वा नर्पणादशाशेन हो-
 मं कुर्यात् नद्यथा अग्निप्रतिष्ठाप्यान्वादध्यान् प्रधानं देवं लक्ष्मीं सहितं विष्णुं घृता न्वित्पापसपलाशसमिद्धं तद्रज्यं सहस्रसख्याकाहुतिभिः नया ब्रह्म-
 शंभू अष्टाविंशतिनिलाहुतिभिः मंडले देवताभ्यै कैकया ज्याहुत्या यक्ष्ये अत्र क्रमः अग्नेन येति क्रुचा पायसं इदं विष्णुरिति मंत्रेण पलाशसमिधं विष्णुय-
 ज्या घृतं च हुनेत् ततः पीठस्थं देवं संपूज्य गोघृतालोडितं सहस्रवर्तिभिः आरार्तिक्य कृत्वा ततः आचार्यं संपूज्य पीठं धृतं पूरितं विंशत्यलपरिभि-

नंकांस्यपात्रं यथाशक्ति चातथा सुवर्णचर्तिसंयुक्तरीष्यप्रणीतांच दद्यात् तन्नमंत्रः

हितं ददामि व्रतपूतये नतो गांच दत्वा दशाधिकान् द्विजान् सदन्धेन सतपयेदिति
तू सर्वमतं द्रित इति इत्येकं सूत्रवर्तिमाणि क्यलक्षवर्तिव्रतम् अथ रुद्रवर्तिव्रतं

द्वारा सांबसदाशिवप्रीत्यर्थं आचरित रुद्रलक्षवर्तिव्रतस्योद्यापन करिष्ये

हेमसांब रुद्रं कद्रुद्रायेति मंत्रेण प्रणिषाव्य पुरतो हव भव भव स पूज्य पुराणपठनादि नारात्रिनिनयेत्

देवं सांबं रुद्रं रुद्रं सूक्तेन ॐ भमः शिवायेति मंत्रेण वा घृतपायसविल्वद्रव्यैः सह स्वाहुतिभिः मंडले देवताश्वेकैकं याज्याहुत्यायक्ष्ये ततः पीठं

गांच दीपच दत्वा एकादशाधिकान् द्विजान् भोजयेदिति अत्रवर्तिदशाशनस्तूर्पणं तद्दशाशतो हवनं तद्दशाशतो द्विजभोजनम् प्रातिपदोक्तं

नास्ति होमदशांशतः साधारणतर्पणं कांस्यपात्रसहितं दीपदानं च पूर्ववत् कर्तव्यं एवमेव स्कांदभाविष्ययोर्विल्वलक्षवर्तिव्रतोद्यापनमुक्तम्

रुद्रलक्षवर्तिवत्सर्वमनुष्ठानं शेषम् इति रुद्रबिल्वलक्षवर्तिव्रतोद्यापनम् अथ कर्पूरलक्षदीपदानमुक्तम् शैवागमे निध्यादिसंकीर्त्य

ममाखिलपापक्षयपूर्वकं शिवलोककामनया चरितलक्षकपूरदीपसांगता सिद्ध्येत दुद्यापनं करिष्ये इतिसकल्य व्रताचार्यः सर्वतोभद्र

स्थकलशो सांबं भवं नमो भवाय च रुद्राय चेतिति मंत्रेण संस्थाप्य पूजयेत् प्रातरग्निं प्रणिषाव्यान्वाध्यात् अत्र प्रधानं भवं सहस्रतिलाहुतिभिः

मंडले देवताश्वेकैकं याज्याहुत्यायक्ष्ये ततः पीठं गांच दत्वा द्विजान् भोजयेत् ततः पीठं गांच दत्वा द्विजान् भोजयेत्

मंडले देवताश्वेकैकं याज्याहुत्यायक्ष्ये ततः पीठं गांच दत्वा द्विजान् भोजयेत् ततः पीठं गांच दत्वा द्विजान् भोजयेत्

मंडले देवताश्वेकैकं याज्याहुत्यायक्ष्ये ततः पीठं गांच दत्वा द्विजान् भोजयेत् ततः पीठं गांच दत्वा द्विजान् भोजयेत्

१ आवश्यकत्वेनोक्तं

रीष्यपात्रस्थितं दीपं हेमवर्तिसमन्वितम् कांस्यपात्रेण स

एवमेव माणि क्यलक्षवर्तिव्रतम् पूर्वोक्तेन विधानेन कुर्यात्

स्कांदे निध्यादिसंकीर्त्य ममाखिलदुरितनाशाभीष्टसिद्धिपूर्

इतिसं कल्य व्रताचार्यः लिंगतोभद्रताम्रकलशो

प्रातरग्निं प्रणिषाव्यान्वाध्यात् प्रधानं

मंडले देवताश्वेकैकं याज्याहुत्यायक्ष्ये ततः पीठं

गांच दीपच दत्वा एकादशाधिकान् द्विजान् भोजयेदिति

अत्रवर्तिदशाशनस्तूर्पणं तद्दशाशतो हवनं तद्दशाशतो द्विजभोजनम्

प्रातिपदोक्तं

नास्ति होमदशांशतः साधारणतर्पणं कांस्यपात्रसहितं दीपदानं च पूर्ववत् कर्तव्यं

एवमेव स्कांदभाविष्ययोर्विल्वलक्षवर्तिव्रतोद्यापनमुक्तम्

रुद्रलक्षवर्तिवत्सर्वमनुष्ठानं शेषम् इति रुद्रबिल्वलक्षवर्तिव्रतोद्यापनम्

अथ कर्पूरलक्षदीपदानमुक्तम् शैवागमे निध्यादिसंकीर्त्य

ममाखिलपापक्षयपूर्वकं शिवलोककामनया चरितलक्षकपूरदीपसांगता सिद्ध्येत दुद्यापनं करिष्ये

इतिसकल्य व्रताचार्यः सर्वतोभद्र

स्थकलशो सांबं भवं नमो भवाय च रुद्राय चेतिति मंत्रेण संस्थाप्य पूजयेत् प्रातरग्निं प्रणिषाव्यान्वाध्यात्

अत्र प्रधानं भवं सहस्रतिलाहुतिभिः

मंडले देवताश्वेकैकं याज्याहुत्यायक्ष्ये ततः पीठं गांच दत्वा द्विजान् भोजयेत्

ततः पीठं गांच दत्वा द्विजान् भोजयेत् ततः पीठं गांच दत्वा द्विजान् भोजयेत्

मंडले देवताश्वेकैकं याज्याहुत्यायक्ष्ये ततः पीठं गांच दत्वा द्विजान् भोजयेत्

अथलक्षदीपविधानम् विष्णुधर्मोत्तरे पंचायतनदेवानामाराध्यैववाग्रतः चातुर्मास्येतुसंप्राप्तेशभेयामासिभूमिप प्रत्येकंचैकदीपंचदीपितंगोघृ-
 नेनच निलैलेनवाकुर्यात्तत्कूपीणसमन्वितम् दीपं प्रज्वाल्य विधिबद्धार्थकार्पाससंभुवा एकसूत्र्यात्रिवर्त्योवाबिल्वमाणिक्यसंज्ञया एवप्र-
 कोरणलक्षदीपदानम् देवामेकत्वाकार्तिकपूर्णिमायामुद्यापनंकुर्यात् तद्यथा नित्यादिसंकीर्त्यात्मनोविधिपापक्षयपूर्वक मभीष्टकामसि-
 द्दिद्वाराश्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थमयाचरितलक्षदीपदानसांगतासिद्धये नदुद्यापनं करिष्ये द्युताचार्यः सर्वतोभद्रस्थकलशैर्हर्मदेवंतन्मंत्रेणसं-
 स्थाप्यसंपूज्यरात्रीजागरणकृत्वा प्रातरग्निं प्रतिष्ठाप्यान्वाद्ध्यान् अन्नप्रधानं पूज्यदेवं धृताक्ततिलद्रव्येण सहस्राहुनिभिर्मंडलदेवताश्वेकै-
 कयाज्याहुत्यायह्ये नतःपीठं सुवर्णवर्तिसंयुक्तं रौप्यदीपं घृतपूरितं कांस्यपात्रसहितं ब्राह्मणाय दत्त्वा गांच प्रतिपाद्य हितान् भोजये-
 त् इति श्रीमच्चिन्तपावनं अतोद्यापनकौमुद्यां चतुर्विधलक्षवर्तिव्रतोद्यापनं कपूरदीपलक्षविधानं पृथग्रपृथग्रलक्षदीपविधानंच स-
 माप्तम् अथपार्थिवलिगोद्यापनम् लिंगैरुद्रयामले भविष्येशैवागमेचोक्तम् तत्रविधिः सहस्रत्रयाथलक्षं वा कोटिवाथविधानत-
 लिंगानांपूजयित्वा नुसर्वान्कामानवाप्नुयात् मल्लिंगपार्थिवं श्लक्ष्णभुक्तिमुक्तिं करपरम् त्रिसंध्योर्चयेल्लिंगकृत्वा बिल्वेन पार्थिव एकं दश-
 शतं वापि सर्वांस्त्रींश्च मवाप्नुयात् शंखप्रदशसंभूतां हृदमात्हत्य यत्नतः शुद्धेन वारिणाभ्युक्ष्य सुसघट्य नुतत्पुनः लिंगानां सख्यया कुं-
 र्यान् पृथक् पिंडान् यथाक्रमम् पलहयान् कृतं व्यन्यूनं लिंगं सदैव हि अखंडं नुचरं लिंगं हि खंडं स्थावरं स्मृतम् लिंगमादौ विधायाथ पि-
 ण्डिकारचयेत्ततः पक्कजबूफलाकारं लिंगकुर्यान्मनोरमम् वनूलंच नुरस्त्रवासमं पीठद्वयं शुभम् दर्शनादेवल्लिंगस्य देवगंधर्वदानवाः तत्क्षण-

पूजयंत्याश्वरचित्तैवेवसंशयः साक्षतंस्थापयेत्तस्मान्निर्माणक्ष्णएवतत् पूजास्थानंस्कांदे पाषाणदारुजेशेदेशेभर्तितसंस्थले पुष्पप्रकार
 संकीर्णपाणीवावैदिकेभुवि सवित्वतान्त्रपात्रेवास्थापितं पार्थिवंशिवम् मृत्क्षितुहस्तएवाश्वरसंक्षालनकरेथवा पंचाष्टषोडशशत्रोक्ताह्वा-
 त्रिशदुपचारकाः यस्तुपूजयते भक्त्यालिंगं त्रिभुवनेश्वरम् सस्वर्गराज्यमोक्षाणां क्षिप्रमवतिभाजनम् आदौ कृत्वा गणेशं च लिंगं कुर्यात्त-
 तः परम् यश्चाच्छक्तिं ततः स्कंदं ततो लिंगानि चार्चयेत् हरोमहेश्वरः शंभुः शूलपाणिः पिनाकधृक् शिवः पशुपतिश्चैव महादेव इति क्रमा-
 त् मुदानमनसं धृष्ट्वा प्रतिष्ठाब्धानमेव च स्नपनं पूजनं चैव धनमस्वति विसर्जनम् अथ कामना परत्वेनैकादशप्रकाराः तदुक्तपार्थिवं चि-
 त्तमर्णौ ऋणमोचनकाम एकशतदिनपर्यंतं प्रत्यहमेकलिंगं कृत्वा बृहतीपुष्पं घृतनैवेद्यं अमृणा अस्मिन्निति ऋत्वं अष्टात्तरशतं जपे-
 त् ऋणान्मुक्तो भवति १ पुत्रकामस्तु द्विशतदिनपर्यंतं प्रत्यहं लिंगं कृत्वा यंपंचामृताभिषेकः मल्लिकापुष्पगुडोदनं नैवेद्यं कांडालकांडात्प्ररोहंती-
 अष्टात्तरशतजपः याशतेन प्रलनापीत्यनेनाष्टात्तरशतदूर्वापुष्पं पुत्रो भवति २ कन्याकामस्तु त्रिशतदिनं प्रत्यहं लिंगत्रयं करवीरपुष्पं शर्क-
 रावेद्यं यावीरवीकन्येति मंत्रेणाष्टोत्तरशतं जपेत् याशतेनेत्याष्टोत्तरशतदूर्वापुष्पं कन्या भवति ३ द्रव्यकामस्तु चतुःशतदिनपर्यंतं प्रत्य-
 हं चत्वारि लिंगानि कृत्वा किंशुकपुष्पं कदलीफलनैवेद्यं श्रीसूक्तं दशावारं प्रत्यहं पठेत् द्रव्यागमो भवति ४ विवाहकामः प्रत्यहं पंचलिंगानि
 पंचशतदिनपर्यंतं कृत्वा चंपकपुष्पं पाथसनैवेद्यं गौरीर्मिमार्थेति ऋत्वं अष्टोत्तरशतं जपेत् ५ कलहनिघ्नकामः त्रिशदिनपर्यंतं प्रत्यहं ष-
 ट्ठिंगानि बकुलपुष्पं मधुनैवेद्यं मुंचामित्वेति सूक्तं दशधा जपेत् ६ तीर्थयात्राकामः पंचाशदिनपर्यंतं प्रत्यहं सप्तलिंगानि शतपत्रपुष्पं द-

ध्योदनैवेद्यं रुद्रैकादशनीजपः ७ विद्याकामः त्रिंशद्दिनपर्यन्तं प्रत्यहमष्टौलिंगानि बिल्वपत्रं लङ्कनैवेद्यं यच्छंदासामृषभोविश्वरूप
 इत्यनुवाकं दशधाजपेत् ८ अपमृत्युहरणकामः एकशतदिनपर्यन्तं प्रत्यहं नवल्लिंगानि धनूरपुष्पं दध्योदनैवेद्यं अंबुकमिति मंत्रं आ-
 द्यते प्रणवं अष्टोत्तरसहस्रं जपेत् ९ दूरगतस्तृददागमनकामः संवत्सरमेकप्रत्यहं दशल्लिंगानि कांचनोद्भवं पुष्पम् अपूपनैवेद्यं योरुद्रो अग्ना-
 विति अष्टोत्तरशतं जपेत् १० सर्वदारिद्र्यनिवृत्तिकामः षणमासं प्रत्यहमेकादशल्लिंगानि रक्ताब्जद्रोणपुष्पं सर्वान्नैवेद्यं गोघृताक्तं
 नमो हिरण्यबाहव इति मंत्रमष्टोत्तरशतं जपेत् ११ इत्येकादशप्रकाराः कारागृहमोचने विशेषः कारागृहमोक्षकामो एकविंशतिदिनपर्यन्तं
 एकोत्तरघृद्ध्याल्लिंगानि कृत्वा द्वाविंशतिदिनमारभ्य पुनरेकैकं द्वासेन लिंगानि कृत्वा यावल्लिंगानि भवन्ति नोवत्प्रत्यहं रुद्रैकादशिन्याभिषेकः
 पलाशपुष्पं दधिघृतमधुमिश्रान्नैवेद्यम् अष्टसहस्रं त्वरितरुद्रं जपेत् निगडान्मुक्तो भवति लिंगसंख्यया फलभेदमाह एकपापहरं
 लिंगं द्विलिंगं त्रीकरं त्रिलिंगं सर्वकामदं विद्याकामे सहस्रं रत्नीकामे पंचशतं पुत्रकामे पंचदशासुतानि कन्याकामे युतत्रयं भूकामे सहस्रं
 रूपकामे त्रिसहस्रं राज्यकामे लक्षं मारणोत्समसहस्रं उच्चादने पंचसहस्रं स्तभने त्रिसहस्रं जारणो द्विसहस्रं कारागृहमोचने यु-
 तम् निगडमोचने सार्धमयुतं डाकिन्यादिभये पंचशतं राज्यभये अयुतम् दारिद्र्यमोचने पंचसहस्रम् सर्वकामे सप्तासुतानि मोक्ष-
 कामे लक्षम् परमसायुज्यकामे क्वाटिः सीवर्णलिंगं सौभाग्यकरम् राजतं यशस्करम् ताम्रमयं पुष्टिकरं कांस्यमयं कीर्तिकरम् लो-
 हमयं शत्रुमारणकरम् सीसमयमायुःकरम् पाषाणमयं युण्यकरं काश्मीरं त्रीकरं मारकवंशानिकरं स्फाटिकं बहुस्वामित्वकरं

इंद्रनीलमयं पोषणकरम् सुक्ताभयं श्रेयस्करं पादं सर्वसिद्धिकरं चंद्रजं ज्वरनाशकरं कर्पूरजं शान्तिकरं गोमयजं सर्वरोगहरम् भस्मोद्भवमोक्षकरं हारिद्रं प्रीतिवर्धनम् कस्तूरीभवसंगंधकरं नवनीतजकीर्तिकरं दधिजं लहरीकरं शर्करोत्थपुत्रकरं लवणोत्थं सर्वजनवशकरम् कृत्वा निलोद्भवशिवलोकप्रदं उक्तेष्वनेषु लिंगेषु पाथिवं क्षिप्रसिद्धिदं कूर्तमाणि मयि लिंगं त्रेनाथां हेमसंभव-
- हारपां रेपादं श्रेष्ठं पाथिवं तु कलौ युगेति अथारभकालः शैवागमे कार्तिके मार्गशीर्षे वा माघे वैशाखे सक्षिने श्रावणे बहूलपक्षे त्रि-
राचरणं भवत् स्थलविशेषमाह पुण्यारण्ये नदीतीरे पर्वताग्रे शिवालये श्रीवृक्षाम्बुत्थनलसीधानी छायायुते वने गोष्ठिगृहे वीरे वा भि-
सूर्यगोविप्रसंनिधौ शिवपूजाविधान्या पूर्वपूर्व महाफलम् समापनकालमाह कार्तिकादिशुभे मासे लिंगानां च समापनम् चतुर्द-
शीदर्शयुता अष्टमी नवमी युता समाप्तिस्तत्र कतव्यारोद्रयुक्ते पुनर्वसौ अन्येष्वपि च कालेषु शुभेषु च समापनम् अथोद्यापनमंत्रम्
तिथ्यादिसंकीर्त्या मुककामनामुद्दिश्य कृतानां पाथिवलिंगानां संपूर्णफलावाप्तये तदुद्यापनं करिष्ये इति सूक्तं पुण्याहवाचना-
द्विविधाय कृतान्वार्यः सर्वपादिना भूतान्युत्सार्य द्वारपूजां कुर्यात् चतुर्दशीपशोभितमंडपस्येशानभागे स्थित्वा सदाशिवमंड-
यनम् प्राग्द्वारपार्श्वयोः नदिनेनमः महाकालाय नमः चिच्छन्नेयं नमः मायाशान्त्यै० द्वारश्रियै० वास्तुपुरुषाय० दक्षिण-
द्वारपार्श्वयोः गणेशाय नमः लुषभाय० चिच्छन्त्यादि पूर्ववत् पश्चिमद्वारपार्श्वयोः भृंगिणे० स्कंदाय० शक्त्यादियुर्ववत् उत्तर-
द्वारपार्श्वयोः रितिने० चंडीश्वराय० शक्त्यादि पूर्ववत् ततः पश्चिमद्वारेणाप्रविश्य वेदीपश्चिमतः उपविश्य लिंगतो भद्रं ब्रह्मादिदेवता

स्थापनपूर्वककलशंप्रतिष्ठाप्य तदुपरिदेवंस्थापयेत् तत्रादौ न्यासकुर्यात् ललाटे० शिवाय नमः कंठे० रुद्राय० नाभौ ईशानाय० जान्वोः
 शंकराय० पादयोः सदा शिवाय० नतः अस्मन्नूर्जमित्यनुवाके नपयो धारया लिगस्याभ्युत्तारणं कुर्यात् लिगप्रभापातु प्रत्यहं यावन्मानमृष्टि
 गंक्रियते नावन्मानं तदर्थं तदर्थं वासौ वर्णराजतं वा कुर्यात् नतः प्राणाप्रतिष्ठा कुर्यात् पंचामृताभिषेकं च कृत्वा नतः कलशं नमः शंभवे च मयो भवे च
 नमः शंकराय च मयस्कशाय च तिमन्त्रेण पंचाक्षरेण वालिगं संस्थाप्य तद्वामभागे गौरीर्षिमायेति ॐ नमो भगवत्यै उमा देव्यै शिवप्रियायै नम इत्यागमम-
 त्रेण वा ह्रीं गौरीं प्रतिष्ठाप्य दक्षिणाभागे तत्पुरुषाय विद्महे वक्रतुण्डाय धीमहि नमोदंतिः प्रचोदयादिनिर्हमं गणेशं तदक्षिणे तत्पुरुषाय विद्महे म
 हासेनाय धीमहि तन्नः वणमुरवः प्रचोदयात् इति हेमस्कंदपुराणे राजतद्वर्षभ द्रुषभं मे निमन्त्रेण संस्थाप्य परितो लोके शत्रुं प्रतिष्ठाप्य पूजयेत्
 ध्यानं भगलाय तनंदं वै भवं कानमनोरमम् ध्यायेत्कल्पतरुं मुले समासीनं सहामया सहस्राणि सहस्रश इति ध्यात्वा ॐ नमो भगवते रुद्रा-
 येति लिङ्गोपरि अक्षतान्क्षिपन् नमस्तारायैत्यासनं नमः शंभवे इति पाद्यं नमः शंकरायैत्यर्घ्यं नमः शिवायैत्याचमनीयं नमस्तीर्थ्यायेति
 रुद्रसूक्तैश्च स्नानं भवं देवं तर्पयामि शर्वं रुद्रं पशुपतिं उग्रं महान्तं भीमं ईशानं मानस्तोकेति वस्त्रं नमो हिरण्यबाहव इत्युपवीतं
 नमो हृन्दायेति भूषणं नमः श्वभ्य इति गंधं नमः सोमायैत्यक्षतान् नमः पार्यायैति पुष्पं नमः कपर्दिनैवेति धूपं नमः आशवे चैति दीपं
 नमो बभ्रुशाय चैति नैवेद्यं नमः पण्ययैति तांबूलं नमो दुंदुभ्याय चैति दक्षिणां नम इति पणाय चैत्यानि क्यं ततो लिङ्गोपरि नमः शर्वा
 य च पशुपतये चैत्या रभ्य नमो ब्रूहते च वर्षायैति तेषु ध्याजालैः एषते रुद्र इति प्रदक्षिणां नमो रुद्रेभ्य इति नमस्कारः नतः स्तोत्रं पठेत् ।

नमः ॐ काररूपाय नमोक्षरवपुर्धृते नमोनादात्मनेतुष्यं नमो बिंदुकलात्मने अलिङ्गलिङ्गरूपाय रूपानीनाय ते नमः त्वं माता सर्वलोकानां
 त्वमेव जगतः पिता त्वं भ्राता त्वं सुहृन्मित्रं त्वं पिता त्वं पितामहः नमस्ते भगवन् रुद्र भास्करा मित तेजस १ नमो भवाय देवाय उमया सहि
 ताय च सर्वाय क्षिति रूपाय सदा सुरभिर्णे नमः पशूनां पतये चैव कामिने मित तेजसे भो मायव्यो मरूपाय शब्दरूपाय ते नमः महादेवा
 य सोमाय अमृताय नमो नमः उग्राय यजमानाय नमस्ते कर्मयोगिने इति स्तुत्वा क्षमापयेत् ॐ अंगहीनं क्रियाहीनं विधिहीनं महेश्वर पूजि
 तो सिमथादेव तत्त्वमस्व जगत्पते इति क्षमाप्य पुराण पठनादिनारात्रिं निनयेत् रात्रौ प्रदोषे प्रारंभः तद्दिने उपोषणं प्रातरग्निं प्रतिष्ठाप्या न्योद
 ध्यात् अन्नप्रधानम् सोमं शिवं कृतलिङ्गाद्वादशश्रेष्ठशतं शिवं पायसमधुशर्कराज्यं निलाक्षतं बिल्वपत्रशतपत्रद्रव्याहकेन केवलपायसेन
 वानमः शंभवे च निम्बत्रेण पंचाक्षरेण वायुह्ये तथा गौरीषण्णमुखं गणेशं च उक्तद्रव्यैः प्रतिद्रव्यं दशदशाहुनिभिः दृषभं लोकेशान् ब्रम्हादिदेवता
 श्वदशदशानिलाहुनिभिः द्वारदेवताश्चैकैकयाज्याहुत्यायुह्ये शेषेणास्विष्टकृतमित्यादि होमशेषं समाप्य पूर्णाहुत्यादिकर्म शेषं समापयेत्
 न तो होमदशांशेन नृपणम् न दशांशेन मार्जनं कृत्वा विशेषोपचारैः पीठस्थं देवं शिवं संपूज्या चार्थायि नृसंपूज्य पीठं दद्यात् नन्नमंत्रः
 पीठं गृहाण भूदेव शिव शन्त्यादि संयुतम् वांछितार्थं प्रयच्छासु देहि लेव्रतजं फलमिति न तो व्रत पूतये गां च दत्त्वा मार्जनं दशांशतो यथाशा
 किं वासदत्तन ब्राह्मणान्संनृत्य व्रतपूणानावाचयित्वा ऽ शिवो गृहीत्वा इष्टजनेः सह भुञ्जीत अन्नत्रैवर्णिकानामेवाधिकारः स्त्रीश्च द्वापां तु
 पूजयेद्वोद्यापनसिद्धिरिति लेगात् इति शैवागमाक्तपाथिवलिङ्गोद्यापनम् अथ पाथिवगणेशोद्यापनम् रुद्रयामले महादेव उवाच

यथापार्थिवलिङ्गं तु सर्वसिद्धिविधायकम् नथाविघ्नेश्वरं देवं पार्थिवं सर्वकामदम् निर्विघ्नं जायते कार्यं सर्वासिद्धिं पुमान् लभेत् षट्कर्मणि
 तथा च क्षेत्रशृणुष्वैकमना भव रक्तोपचारैः सिद्धेरुक्तमाल्यांबरस्तथा जपापुष्पैः कारवीरैः कुसुमैः क्षीरपायसैः संपूज्य वश्यता मेति-
 ग्रंयं चिंतयते नरः शक्लमाल्यैः शक्लवस्त्रैरोदने दधिमिश्रितैः मालतीकुसुमैर्धूपैर्दशांगैः शान्तिलब्धये कवितायाः पठत्वं च जायते ना-
 त्र संशयः मोहने मधुभिः रत्नाप्यमधुपायसमर्पयेत् असितैः कुसुमैः पूज्योदमनेनासितोगुरुम् समारोप्यार्चयेद्भक्त्या त्रैलोक्यं मोहयेत्
 क्षणान् स्तंभने निशया युक्तेरुपचारैः समर्चयेत् आढकी भक्तने वैद्यैः श्वेतदं वाभिरेव च कारयेन्निंबजरसं धूपं शत्रोस्तु न द्रवेत् मारणे माहि-
 षे चर्मण्यास्थायासितकबलम् धत्तैरैरर्चयेत्पुष्पैः सर्वपाक्षतमिश्रितैः नैवेद्यैर्गुडसं मिश्रमाहिषू क्षीरसंयुतम् भक्तशाल्युद्भूतं दयं छागमांस-
 समन्वितम् अभिषेकस्तु तैलेन महागणपते भवेत् धूपः स्मशमशानजतरोः पुष्पैः सध्वः समर्चयेत् एव गणाधिपकृत्वा पूजयेत्पार्थिवं नरः
 ग्रंयं काममभिध्यायेत्ततः सध्वः समाभुयात् पादो विशेषः सहस्रदशसाहरन्नलक्षकोटितथैव च यः कसे निगणेशाना पार्थिवानां नरोत्त-
 मः सर्वसिद्धिमवाप्नोति नान्त्रकाया विचारणा कारागृहमोचनकामः एकविंशतिदिनपयनमेको नरहृद्भ्या पार्थिवगणेशान् कृत्वा व-
 क्ष्यमाणप्रकारेण संपूज्य पुनः द्वाविंशतिदिनमारभ्यैकैकदशेन प्रथमदिनपर्यंतं गणेशान् कृत्वा यावद्गणेशाभवंति तावत्प्रत्यहं गण-
 शाथर्वशिरसाभिषेकः मूलमंत्रस्यापितावत्सहस्रजपः अभीष्टसिद्धिर्भवति एकविंशतिपुष्पाणि द्वाविंशतिदिनपयनमेको नरहृद्भ्या पार्थिवगणेशान् कृत्वा व-
 दरीनागचंपकः बृहती च तथा पार्थिवगणेशस्तथैव च मालतीकुसुमैश्चैव तुलसीमाधवीनथा करवीरदमनकं कमलकुमुदं तथा अन-

१ कथयामि २ कृष्णागुरुं संयोज्येत्यर्थः ३ हरिद्रया ४ खिच्चिडिकानैवेद्यैरित्यर्थः

सींचतथा कुंदं दूवं चित्तांशमीं तथा पारिजातं जपा पुष्पं बंधूकं चैकविंशतिः पुष्पाभावे पत्रं ग्राह्यं अपुष्पं शकुतिमिश्रं नेवेधं कुंदली फलम्
 नारिकेलं च सिंदूरं दूवं गुग्गुलु धूपकः इदं त्रयं साधारणम् अथ सर्वसाधारणपूजोच्यते अभीष्टसिद्ध्यर्थं पाथिवगणपति पूजा करिष्ये ॐ
 श्वेत्य मूलं जालुलसी मूलं जोशकूटस्थलजं वामदूमान्नीय पृथ्वित्वया धृतालोकादति धरां त्रार्थयित्वा ॐ गंगणपतये नमः मृदाहरणम् ॐ गीग-
 पापतये नमः सेचनम् ॐ गं हेरंबाय नमः संयोजनम् ॐ गौं क्षिप्रं सादनाय ॐ चतुर्भुजां एकदंतां सुंदरां भूर्ति कृत्वा ॐ
 गः सर्वसिद्धिं प्रदाय कायं मस्तकोपरि रक्ताक्षतान् दत्वा तद्दिस्थं देवं मानसोपचारैः संपूज्य नासारं ध्रेणा जलस्थसाक्षनपुष्पैः संयोज्य देवम-
 स्तके अक्षतपुष्पादिनिधाय प्राणप्रतिष्ठा कुर्यात् ततः स्ववामभागे कलशं संस्थाप्य देवं ध्यायेत् तत्रादौ स्वशरीरे देवे च न्यासं कुर्यात् ॐ गां
 गीर्भुं गौं गौगः षडंगं कृत्वा मूलमंत्रेण षडंगं कुर्यात् तद्यथा अस्य श्रीमहागणपति मंत्रस्य गणकं ऋषिः निचुद्धाय त्रीं छंदः गणपतिर्दे-
 वता गं बीजं ॐ शक्तिः स्वाहा कीलकं न्यासादौ विनियोगः ॐ नमो हेरंब मदमोदितममसंकष्टा निवारय स्वाहा एव षडंगन्यासं कृत्वा ध्यायेत्
 रक्तो रक्तांगरांगरिक्तकुसुमयुतस्तुं दिलब्धं द्रमौलिनेत्रैर्युक्तं त्रिभिर्वामनकरचरणो बीजपुष्पांतनासः हस्तात्राकुसुपाशकुशरदवरदोना
 गवक्को हि भूषो देवः पद्मासनो ना भवतु रुरुनुतो भूतये विम्वराजः इति ध्यात्वा मूलमंत्रेण नामं त्रेण च पूजयेत् ॐ गणं जयाय नमः
 आवाहनं गणपतये ॐ आसनं ॐ हेरंबाय ॐ पादं ॐ धरणीधराय ॐ अर्घ्यं ॐ महागणपतये ॐ मधुपर्कं ॐ यक्षश्चराय ॐ आचमनीयं ॐ क्षिप्र-
 प्रासादाय ॐ मलापकर्षस्नानं ॐ अमोघसिद्ध्ये ॐ पंचामृतस्नानं ॐ अमृताय ॐ शुद्धोदकस्नानं ॐ रुद्रेण गणपत्येन सूक्तेनाथर्वशिखावामहाभि

पेकः मन्त्राय० वरुचं चिन्तामणये० उपवीतं० विधये० गंधं० स्कमंगलाय० रत्नाक्षतान्० बीजाय० पुष्पं० आकाशपूरकाय० रक्तगंधिद्रव्यं० वरदाय०
 दीपं० शिवाय० महानैवेद्यं० काश्यपाय० तांबूलं० नंदनाय० दक्षिणां० वाचासिद्धाय० फलं० दोंदिविनायकाय० नीराजनं० सर्वसंकष्टनाशनाय०
 मंत्रपुष्पं० कुमारसुरवे० प्रदक्षिणा० अधनाशिने० नमस्कारं० एवंचतुर्विंशत्युपचारान्तमर्घ्यं ततो गणंजयादाराभ्यर्च्य दोंदिविनायकानेः एकविंशति
 नामभिः एकविंशतिभ्येतदूर्वाकुरान् अभावे अन्यान् समर्घ्यं मूलमंत्रमष्टाक्षरं शतं जप्त्वा विशेषार्घ्यं दत्त्वा क्षमापयेत् अंगहीनं क्रियाहीनं कान्तिही
 नं गणाधिपं पूजितो सियथा देव तत्क्षमस्त्वजगत्पते इति शैवागमोक्तः पूजाविधिः एव प्रकरेण सह रत्नमयुतं लक्षं कोटिं वा पार्थिवान् कृत्वा न माघा
 दिशु भक्तले उद्यापनं कुर्यात् तद्यथा तिथ्यादिसंकीर्त्याऽमुककामनया कृतानां पार्थिवगणेशानां पूर्णफलावाप्तये तदुद्यापनं करिष्ये इति संक
 ल्प्य वृताचार्यश्चतुर्दशीपशोभितमंडपांतर्वेदिकायां सर्वतोभद्रं ब्रह्मादिदेवतास्थापनपूर्वकं कलशं प्रतिष्ठाप्य तत्र देवं स्थापयेत् तत्रादीपूर्वोक्ता
 न् न्यासान्कृत्वा भस्मनूर्जमित्यनुवाकेन पयोधारया प्रतिमाया अभ्युत्तारणं कुर्यात् नतः प्रतिष्ठा कृत्वा मूलमंत्रेण गणानां त्वेति वा प्रतिष्ठाप्याऽ वरगानि पूजयेत् पूर्वदि
 तावन्मानेन तदर्धेन वा सौवर्ण्यं राजतं वा देवं कुर्यात् क्रमेण वक्रतुङ्गाय० एकदक्षाय० गजाननाय० महादेवाय० विक्रदाय० विघ्नराजाय० धूम्रवर्णाय० हेरंबाय० नतं वा त्त्वे पूर्वदि
 ब्राह्मे० माहेर्भ्य० कीमार्थे० वैद्यायै० वाराह्यै० इन्द्राण्यै० वैनायक्यै० ततो लोके शानां वा त्द्य पूर्वोक्तपूजाप्रकारेण पूजये
 त् पुष्पोत्तरमगपूजा गणनाथाय० पादपूजं० गणेशाय० ऊरु० गणक्रीडाय० कर्ध० वक्रतुङ्गाय० तद्दयपू० लंबाद

राय० कंठं० गजाननाय० स्कंधी० हेरंबाय० हस्तौ० विकटाय० आस्यं० विघ्नराजाय० नेत्रे० धूम्रवर्णाय० शिरःपू० सर्वसिद्धिप्रदायकाय० सर्वांगं०
 एवंसपूज्यस्तोत्रैः स्तुत्वा पुराणपठनादिनारात्रिनिनयेत् प्रातरग्निप्रतिष्ठाप्यान्वाह्यात् प्रधानदेवं महागणपतिं पायसं तिलाज्यमोदकरक्ताक्ष-
 तपंचरवाद्यशामीद्वौघाद्व्याहकं न तिलपायसेन वा कृतगणेशदशांशेन वा यष्टये उवाचरणदेवतामंडले देवतांश्च दशदशतिलाहुतिभिर्घृष्टये एवं होम-
 संपाद्य देवं सपूजयेत् होममंत्रास्तु आतून इद्र इति गणानां त्वेति मूलमंत्रो वा ततो होमदशांशेन तपणम् तद्दशांशेन मूर्जनम् कृत्वा तत आचार्यसं-
 ज्य पीठं निवेद्य गोचरत्वा एकविंशति ब्राह्मणान् संपूज्य पक्वान्परिपूरित कलशं वस्त्रपुग्मसहितं स दक्षिणतः प्रत्येकं पूर्वोक्तं रक्तविंशतिनाम-
 सिः पुष्पांजलीन्दत्वा मार्जनदशांशतो ब्राह्मणभोजनं सकल्पं कृत्वा भूयसीदत्वा सदनं हि जानु सतर्क्य व्रतपूर्णतां वाचयित्वा ऽ शिषो गृहीत्वा
 इष्टजनैः सह संजीत अयमुद्यापनप्रकारो रुद्रयामलोक्तः इति श्रीमन्मित्रपावन० व्रतोद्यापनकोमुखां पार्थिव गणेशोद्यापनं समाप्त-
 म् अथ तुलसीविवाहविधिः विष्णुयामले आदावेवाथ तुलसीवने वा स्वर्गद्वारे पिवामासमात्रेण संचर्य ततो यजनमारभेत् सौम्या-
 यने प्रकर्तव्यं पुरुशक्रोदयेन वा अथ वा कान्तिके मासि भीष्मपंचदिने पिवामासमात्रेण संचर्य ततो यजनमारभेत् सौम्या-
 विवाहवत् ब्राह्मणं देशिकं चैव चतुरश्रं च तर्जिः गृहयुगं पुरस्कृत्य मातृणां यजनं तथा कृत्वानादीमुखं चान्द्रसौवर्णं स्थापयेद्धरिम् कृ-
 त्वा तुरीयं तुलसीलये त्वस्मिन् तुरगौ गोधूलिकलमे इत्यर्थः संपूज्यालं कृत्वा तां च प्रदद्याद्द्विधो हरेः हरये इत्यर्थः समभ्युत्ते निमंत्रेण
 वस्त्रयुग्मेन वस्त्रयेत् यदा बध्निमंत्रेण कंकणं पाणिपल्लवे कर्तव्यं च ततो होमो विशेषा द्विधि-

पूर्वकम् आचार्येर्विदिकाकुण्डे जुहुयाच्चनवाहुतीः ॐ नमो भगवते वासुदेवाय स्वाहा ॐ नमो नारायणस्वाहेति वायजमानः सपत्नीकः सहा-
 मात्यैश्च गोत्रजैः प्रदक्षिणाः प्रकुर्वीत चतस्त्रविष्णुना सह विष्णुसहिततुलस्या इत्यर्थः पठेयुः शान्तिकाध्याय तथा विष्णवसंस्तवान् गायतु-
 मंगलनार्थं भेरीनूर्यादिभिः स्तब्धैः गापीठं च तथा शय्यामाचार्याय निवेदयेत् अस्त्विगभ्यादक्षिणां दद्यात्सदन्नेर्भोजयेद्द्विजान् एवं प्रतिष्ठितां दे-
 वीं विष्णवेयः समर्पयेत् आजन्मादर्जितात्पापान्मुच्यते नान्न संशयः अथ प्रयोगः निध्यादिसकीर्त्यं ममारिविलविधिपानकशमनपूर्वकमभीष्ट-
 सिद्धिद्वारा श्रीमहाविष्णुश्रीत्यर्थं तुलसीविवाहं करिष्ये इति संकल्प्य तदंगं स्वस्तिवाचनादिग्रहयज्ञं च कृत्वा एवमाचार्यमृत्विजो हृत्वा तुलस्या आल-
 वालं परिनोमंडपं च कृत्वा विवाहं वनत्रतुलसीपुरतो वेदीं कृत्वा तुलस्या हरिद्रारोपणादिकृत्वा विधांसर्वतो भद्रैर्हंमं विष्णु इदं विष्णुरिति मन्त्रेण रीव्यमयी-
 तुलसीं च तुलसि श्रीसखिशुभे पापहारीणि पुण्यदे नमस्ते नारदं नुते नारायणभनः प्रिये इति संस्थाय संपूज्य वस्त्रभूषणादिना भूषयित्वा गोघ-
 रलगे मध्ये अतः पटंधृत्वा विवाहवत्सवं गलाहंकादिपठित्वानं गृह्णीत सार्यं ॐ पुण्येत्युक्त्वा सकल्पपूर्वको सालकारा वस्त्रयुग्मं वहितां तुलसीं
 हरये प्रतिपाद्य यदा बध्नेति मंत्रेणोभयोर्योः कंकणं बध्वा आजददादिति मन्त्रेण कंसग्रहं कृत्वा आचार्येर्विदिकायां पाकयज्ञविधानेन अग्निप्रतिष्ठा-
 प्य तुलसीविवाहं हीमं देवतापरिग्रहार्थं सन्वाधानं करिष्ये इति संकल्प्य अन्नप्रधानं विष्णुत्रयोदशाक्षरमंत्रेणाष्टादशाक्षरेण वानवाज्याहुती-
 र्यक्ष्ये शेषेणास्त्रिंशकदादि ननोयं जनमानश्च नन्नः प्रदक्षिणाः कृत्वा शान्तिपावादिपठित्वा नूर्यादिघोषपूर्वकं यथाविभवं विष्णुं तुलसीं च संपूज्य
 पीठंगां आचार्याय अस्त्विगभ्यादक्षिणां दद्यात्सदन्नेर्भोजयेदिति अथ तुलसीपूजनं विष्णुधर्मोक्तं विलिख्यते तुलसीमंगणे विदिकायां रोपयि-

त्वापूजयेत् अभीष्टसिद्ध्यर्थं तुलसीपूजां करिष्ये नतः कलशं संपूज्य ध्यायेत् ध्यायाभितुलसीदेवीं श्यामां कमललोचनाम् प्रसन्नां पद्मक-
ल्हारवरा भयं चतुर्भुजाम् किरीटहारकं भूरकुंडलादिविभूषिताम् धवलां शक्रसंयुक्तां पद्मासननिवेदुषीम् ध्यानं भगवत्यै तुलसीयै न० अवा-
हनं० विष्णुवल्गुभ्याम्० आसनं० सर्वदेवभयार्थं० पाद्यं० सर्वतीर्थभयार्थं० अर्घ्यं० दैत्यां गृह्णित्वा यै० आचमनार्थं० सर्वलोकहितार्थं० रुद्रानां०
लक्ष्मीसहायार्थं० वरुणां० महादेव्यै० गंधं० रमावासायै० पुष्पं० आपहारिण्यै० दीपं० भगवत्यै० नैवेद्यं० अष्टतप्तभूतार्थं० नार-
दुलं० अमृतं० रुद्रपिण्यै० दक्षिणां० जगन्दात्र्यै० नीराजनम्० रुद्रदक्षिणार्थं० मंदस्त्रिणां० परमेश्वर्यै० नमस्कारं० अभीष्टदार्थं० प्रार्थनान् ततः तु-
लसीमंत्रमष्टोत्तरशतं यथाशक्ति वाजपेत् तुलसीसिद्धिसिद्धिशुभे पापहारिणि पुण्यदे नमस्ते नारद नु ते नारायण मनः प्रिये ततः स्कंदोक्तं तुलसीकवचं
पठेत् अस्य श्रीतुलसीकवचस्य विष्णुर्ऋषिः अनुष्टुप् छंदः तुलसीदेवता अभीष्टसिद्ध्यर्थं जपे विनियोगः तुलसीमिशिरः पानु भालपंकजधा-
रिणी दृशो मे पद्मनयना श्रीसरवीश्रवणे मम प्राणसुगंधा मे पानु मुखं च सुमुखी मम जिह्वा मे पानु शतभद्रा कंठं विद्या मयी मम रक्तं धौकल्हारी-
णी पानु भुजौ मे पापहारिणी करौ पद्मकरा पानु त्वदंघ्रिं विष्णुवल्गुभ्यां पुण्यदाम् ध्यं मया पानु नाभिं सौभाग्यदायिनी कटीकुंडलिनी पानु ऊरुनारदवदिता
जननी जानुनी पानु जंघां सकलवंदिता नारायणप्रिया पानु सर्वांगसर्वरक्षका सकटे निषमदुर्गं भये वादमहाहवे निशपन्ति हं संध्योः पानु तुलसीसि-
र्वतः सदा इतीदं परमगुल्हं तुलस्याः कवचं मुदा तुलसीकानने तिष्ठन्त्या सीनो वाजपेदिदम् सर्वान् कामानवाप्नोति विद्यासायुज्यमु-
च्छति इति तुलसीकवचम् अथ धारणी मंत्रम् विष्णुधर्मोत्तरे तत्र विधिः आश्विनपौर्णमासी चारभ्य कार्तिकपौर्णमासापर्यन्तक

नमोऽपि अशक्तावतिमं दिनत्रयं पु णिमायावा कार्यम् तिथ्यादिसंकीर्त्य ममाखिलपापक्षयपूर्वकं चतुर्विधपुरुषार्थसिद्धिदारावाञ्छीपरमेष्ठि-
त्यर्थं धात्रीमूले विष्णुपूजां च करिष्ये इतिसंकल्प्य धान्याः अलवालं कृत्वा तन्मूले पचरंगोपितां वेदिकां कृत्वा तत्र विष्णुसंस्थाप्य पूजयेत् शान्ता-
कांस्तुजगशयेन मि ति ध्यात्वा पुरुषसूक्तं न पूजयेत् धूपान्नागंगपूजा दामोदराय० पादौपू० केशवाय० कटीपू० नारायणाय० उदरपू० वामनाय०
कंठपू० श्रीधराय० बाहू० गोविदाय० मुखं० सहस्रनामय० नैत्रपू० सर्वेश्वराय० ललाटपू० विष्णवे० शिरः० त्रिविक्रमाय० सर्वांगपू० नमस्कारान्तं
रविशीवाय० पुष्पञ्जिकलसंयुक्तं दद्यात् तत्र मन्त्रः नमः सहस्रशीर्षाय सहस्रभ्राक्षाय ते नमः नमस्ते सहस्रपदे पुरुषाय नमोस्तु ते सहस्रब्रह्म-
देवशमसीदत्वं ममाच्छ्रुतं अर्घ्यगृहाण भगवन् सर्वकामप्रदो भव ततः प्रार्थयेत् भगवन् देवदेवेश लोकनाथ जगत्पते अक्षयः सततिर्मैस्तु दामो-
दरं नमोस्तु ते ततो धात्र्यै नम इति नाम मन्त्रेण षोडशीपचारैः धात्रीसंपूज्य अथ षोडशनामभिः षोडशीपचारान्कल्पयेत् शांत्यै० कांत्यै० मे-
धार्थै० प्रकृत्यै० विष्णुपत्न्यै० महालक्ष्म्यै० रमायै० कमलायै० इन्दिरायै० कल्याण्यै० कमनीयायै० सावित्र्यै० जगद्धात्र्यै० गायत्र्यै० धृत्यै० अ-
व्यक्तार्थै० गधोत्तरभगपूजा विश्वरूपार्थे नमः पादौपू० स्वरूपार्थे नमः कटी० अब्धिसंभवायै० हृदयम्० लोकमात्रे० मुखं० धात्र्यै० शिरः० एवंस्तु-
नमस्तुभ्यं सर्वपापक्षयकरि वर्चस्वकुरु मां देवि धनवंतं तथा कुरु पुत्रान् पीत्रान् बलभञ्जा देहि मे जगदीश्वरि संवत्सरं कृतं पापदूरीकुरु ममाक्षये-
ततो धात्रीमूले सव्येर्नैव तर्पयेत् पितापितामहश्चान्ये अपुत्राये च गोत्रिणाः वृक्षयोनिगता ये च चकीदृत्वमागताः तिर्यग्योनिगता ये च ये च ब्र-

ह्लाडमध्यगाः पिशाचत्वंगतायेचयेचिन्नत्वमागताः नेपिबंतुमयादत्तं धात्रीमूलेक्षयंपयः नेसर्वेवृसिमायांतु धात्रीमूलेनिषेचनान् एवंप्रत्यहं-
मासंपर्यंतं कृत्वा अनेउद्यापनविधिनामंडलेसौवर्णीधात्रीमूलेहंमविष्णुपूर्ववत्संपूज्य घृताक्त निलेरक्षोत्तर शतपृथक् पृथक् तत्तन्मन्त्राभ्यां हुत्वा-
न्यायार्थपीठव्रतपूतयेगांचदत्त्वा सर्वसंपूर्णतासिद्धये रुक्वर्णयुक् घृतपूरितं कास्यपात्रदधात् तत्रमंत्रः कास्यं ब्राह्ममयं प्राक्तमाज्यं भोज्यं दिवौकसाम्
रुक्वर्णमग्निदेवत्यमतः शांतिप्रयच्छमे ततो द्विजान् संप्रभोज्य आशिषीर्गृहीत्वा स्वयंभुंजीत इति श्रीमृच्चिन्नपावन० व्रतोद्यापनकीमुद्योतु
लस्यविवाहविधानं धात्रीविधानं च समाप्तम् अथ ध्वजरोपणं बृहन्मरदीये यः कुर्याद्विष्णुभवेन ध्वजारोपणमुत्तमम् संपूज्यते-
किमन्यद्वहुभाषितम् सर्वपापहरकर्म ध्वजारोपणसंज्ञितम् महापातकयुक्तोपि युक्तो वा सर्वपातकैः ध्वजं विष्णुगृहं कृत्वा सर्व
पापैः प्रमुच्यते यावद्विज्ञानिवसति ध्वजो विष्णुगृहे द्विजाः तावद्युगसहस्राणि हरिसारूप्यमभ्युते स्वरोपितं ध्वजं विष्णुगृहे धनो नित्यः पुमा
नस्य स्रवणीधुन्वंति पापानि निमिषार्द्धनदति तत्र विधिः कर्तव्यः कासित दशाभ्यां नियमान्वितः एकादश्यामुपोषितः विष्णुः स्मरण
नृत्परः द्वादश्याप्रातर्यथाविधि स्नात्वा नित्यकर्म निर्वृत्य संकल्पं कुर्यात् तिथ्यादिसंकीर्त्य अशेषपापी घक्षयहारा सकलाभीष्टसिद्धिपू
र्वकं विष्णुसारूप्यकामो विष्णुहारे ध्वजारोपणकरिष्ये पुण्याहवाचनादिकृत्वा आचार्यचतुरोऽभ्यर्च्य धत्वातेः सहदे
षां पुरुषसूक्तेन संपूज्य ततोऽमुच्य ध्वजस्तंभी गायत्र्या प्रोक्ष्य ध्वजसुती कृत्वा तत्र सूर्यं वेन ते यं हि मां शं धातारं विधातारं च नाम मन्त्रैरावा-
त्त्य स पूज्यन्ते ध्वजी हरिद्राक्षतगंधपुष्पादिभिर्भूषयित्वा शकृद्भूमौ सास्यं डिले अभिमतं षष्ठाप्य अन्यादध्यात् अत्र प्रधानम् विष्णुः ३

शतं पायसाहुनिभिः सूर्यैर्वेननेयहिमांशुं धातारं विधातारं त्वाष्टाष्टसरव्यः यापायसाज्याहुनिभिः शेषेणस्त्रिष्टकनमित्यादि विष्णुहोममंत्राः
 षोडशर्चं पुरुषसूक्तं द्रावतीदतिप्रतिद्रव्यमष्टावशस्मिन्मंत्रैः षोडशाष्टत्याहोमयेत् उदुत्यं जानवेदसमिति सूर्यस्य सामध्वनिशरीरस्त्यमिति
 गरुडस्य सोमो धेनुमिति हिमाशीः धातुर्धाता दवानुनोरयिमीशानाजगतस्पतिः सनः पूर्णेन वाव नत् विधातुः योनः पिता जनिता यो वि-
 धाता योनः सूनो अभ्यासज्जानदति नतः सोरमन्नां शाति सूक्तानि च पठित्वा जागरणादिनारात्रिं निनयेत् ग्रानदेव स पूज्यतनः सूक्तपठैः
 स्तोत्रपठनेनैत्यमंगलवाद्यघोषैः सह देवं प्रदक्षिणीकृत्य देवालयं ध्वजावानीय वेवस्मद्गुरदेशी शिखरे वासुस्थिरीकृत्वा ध्रुवसूक्तपठित्वा न-
 सपूज्य पुनर्देवालये देवविशेषेण स पूज्य इदं स्तोत्रं पठेत् सूत उवाच नमस्ते पुंडरीकाक्ष नमस्ते विश्वभावन नमस्ते स्मृदृषीकेश महापु-
 रुष पूज्य यन्नेदमाखिलं जातं यन्न सर्वं प्रतिष्ठितम् लयमेव्यतियत्रैतत्तत्र प्रणोस्मि केशवम् न जानंति परभाव यन्न ब्रह्मादयः स्रगाः योगिना
 यं न पश्यंति त्वं देईश रूपिणम् अंतरिक्षं तु यन्नाभिर्धोर्मुधायि स्य च वैहि पृथिवीयस्य पादौ च त्वं देवि विष्णु रूपिणम् यस्य श्रीन्नेदिशः स
 वीर्यच्यश्च दिनकच्छशी अरु साम यजुर्वेदं त्वं देव ब्रह्म रूपिणं यन्मरवाद्वाह्मणा जाता यद्वाहोरभवन्तु पाः वैश्यायस्योरुतो जाताः प
 द्वांशूद्रोऽप्यजायत मायासगमभात्रेण पुरुषं यवदतिहि स्वभावविमलं शुद्धं निर्विकारं निरंजनम् एको विष्णुर्महद्भूतं पृथग्भूतान्यनेकशः
 नील्लोका न्वाप्यभूता त्माभुं क्तं विश्वभुगव्ययः यो देवः सर्वभूतानां मत्तस्माज्जगन्मयः निर्गुणः परमानंदः समे विष्णुः असीद तु
 चतुर्भिश्च चतुर्भिश्च द्वाभ्यां स मे विष्णुः हूयते च पुनर्द्वाभ्यां स मे विष्णुः असीद तु परेशः परमानंदः परात्परतरः अमुः चिद्रूपश्च स वि-

ज्ञेयः समे विष्णुः प्रसीदतु ज्ञानिनां कर्षिणां चैव तथा भक्तिमतां नृणाम् गतिदाना विश्वगम्यः समे विष्णुः प्रसी० यदंकीर्तयेन्नित्यं स्तोत्राणां
सुत्तमो नमस् सर्वपापविनिमुक्तः परंसायुज्यमाप्नुयादिति ततो द्वादशब्राह्मणान्संभोज्य दक्षिणादिना प्रनोव्य आशिषो गृहीत्वा भूजीति ए
वमेव शिवादीनां तन्मगरुडस्थाने दृषभः अन्यत्तमान होमैरीरुषं व्यंबकं कद्रुद्रायति इति ध्वजारोपणम् अथ कार्तिकादिमासव्रताद्यापनं
पादौ आदौ मध्ये अंते पूर्णिमायां वा कार्यम् तिथ्यादिसंकीर्त्य आत्मनः सकल पापनाशन पूर्वकर्मैहिका मुष्मिक विविधसुरवप्राप्तिद्वारा
अग्नीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं कृतयत्कार्तिकादिमास रत्नानतत्संपूर्णफलावाप्तये तदुद्धापनं करिष्ये इति सकलस्य ह्युताचार्यस्त्रिंशद्दृष्ट प्रमाणायथा
शक्तिवाक्ये मंडपे पंचरंगी पेत मंडले ब्रह्मादिदेवतास्थापन पूर्वकं कलशं हेमं रौप्यं ताम्रवापो दशपल मितं प्रतिष्ठाप्य तन्नपूर्णपान्निष्ठदले कर्षमा
न्नतदर्थं तदध्वंवाहमलस्म्यायुतदामोदर इदं विष्णुरितिसंज्ञेण प्रतिष्ठाप्य पुरतो गरुडं परितोलोके शानावात्थ पुरुषसूक्तेन संपूज्य स्तोत्रैः स्तुत्वा ज
गरादिनारात्रिर्निर्जयेत् प्रातरग्निं प्रतिष्ठाप्यान्वादध्यान् अन्नप्रधानम् लक्ष्म्यायुतदामोदरं साज्ययवमिश्रितं तिलाध्वत्थं समिद्धं त पंचरवा
द्यद्रव्यचतुष्टेनाष्टोत्तरं सहस्राहुतिभिः परिवारदेवताः ब्रह्मादिदेवताश्च दशदशतिलाहुतिभिर्गृह्ये तत आचार्ययिपीठं दद्यात् तत्र भद्रः
दामोदरसलस्मीकसुप्रतीकजनार्दन त्वं मां मोचय पापीदं न वमूतिप्रदो यतः अधिकफलावाप्तये सोपस्कराशय्यागाच दत्त्वा तत्त्रिंशदं कं वा पका
न्नपूरितं कांस्थपात्रं सदक्षिणं दद्यात् तत्र भद्रः कांस्थं विष्णुमयं प्रोक्तं पक्वान्मैसूरिपूरितं ब्राह्मणाय प्रदास्यामि के शवः प्रीयतामिति ततो ब्राह्मणान्
सदन्मनसंभोज्य दक्षिणां दत्त्वाऽशिषो गृहीत्वा बधुर्जनैः सह भूजीति एवमेव माधवैशाखयोः माघतु माधवो देवो वैशाखे मधुसूदनः इति कार्तिकादिमासाद्याप०

अथान्त्रिपुरविधिः पादौ कार्त्तिकमासपर्यन्तं प्रत्यहं दीपदानं कृत्वा अन्ते पूणिमायां त्रिपुरज्वालयेत् तत्र विधिः पूणिमास्यां सायंकाले देव-
 लस्यावा अग्नेभागे अन्यत्र वा यत्र कुत्रापि स्थले मृदा वैदिकां निमयित्वा कदम्पं पुजयेत् तद्यथा तिथ्यादिसंकीर्त्या पीठसिद्धिद्वारा श्रीक-
 र्त्तित्यर्थं त्रिपुरप्रज्ज्वलनं करिष्ये इति संकल्प्य अक्षतपुंजे गणेशं शुभं च संपूज्य वैदिकायां अष्टदले ताम्रपात्रे कलशे द्विभुजं हेमं कदम्पनाममंत्रेण
 ध्याव्य पदद्वयं लेनसंछाद्य यंचासृत्तस्नानपूर्वकं विष्णुमन्त्रेण षोडशोपचारैः पूजयेत् तत आज्येन तिलैर्लेनवात्रिपुरपूजापुरस्सरं प्रज्वालयेत् तत्र मंत्रः
 दाः पतंगामशकाश्च गृहसाजलैः स्थले ये विचरन्ति जीवाः हृष्ट्वा प्रदीपं न च जन्मसागिनो भवंति नित्यं च पचाहि विप्राः दीपमंत्रः आज्येन वतिसंयुक्तं
 रं वन्द्ध्योजितम् गुत्थकदपदवेशा प्रीतो भवस्माहितः तदानीं तूर्थादिघोषः कर्तव्यः ततो दत्तमाने त्रिपुरे प्रदक्षिणा त्रियं कुर्यात् तत आचार्यसंपू-
 कदपं भूनिदत्त्वा गांच दत्त्वा द्विजेभ्यो दक्षिणां दत्त्वा बंदिजनान् तोषयेत् इति त्रिपुरविधिः अथ व्यासपूजनम् पादौ अष्टाव्यां कार्त्तिक्यां वा कायं
 अयादिसंकीर्त्य ममेह जन्मनिजन्मान्तरे वा चतुर्दशविद्याधिगमनसिद्धिद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं व्यासपूजां करिष्ये इति संकल्प्य गणेशपूजादिविधा-
 वालये मठे वा पीठे मध्यभागे नारायणस्वरूपिणं व्यासपूर्वादिषु चैलैर्वैशपायनं जैमिनिं सुमंतुं पुरतः शक्रपतिनः सप्तऋचीन् गुरुं परमेष्ठिगुरुं परात्पर-
 रुं संपूज्यान् तं कूर्मं पृथिवीं पंचोपचारैः संपूज्य ततो यतीन् कौपीनाच्छादनादिना प्रपूज्य द्विजेभ्यो दक्षिणां दत्त्वा आशिषो गृहीत्वानमेत् इति श्रीम-
 नो ब्रतोद्यायनकीमुखां कार्त्तिकदिमासस्नानाद्यापनध्वजारोपणत्रिपुरदीपनव्यासपूजनविधानानि समाप्तानि अथ अश्वत्थोद्यापनं तदुक्तं शीन-
 ये स्थापनादष्टमे वर्षे द्वादशैकादशेषिवा उन्मरायणे गुरुशुक्रोदये माघफाल्गुनचैत्रवैशाखेषु शुक्लपक्षे शक्रभक्तैः सुवारनिधिलभ्यं कं स्कंधं

॥

ब्र. ७५

णीकुरान्विते विद्युतादावाग्निनावानभिहितेऽश्वत्थे सत्य श्वत्थोद्यापनं कुर्यात् तत्रादौ कनककुडले कनकरत्ने कनकमौजी होमद्रव्यादि सर्वसंभार
 यथासंभवं सभृत्य अश्वत्थस्य च तुरस्त्रां वेदिकां विधाया श्वत्थमूले वतुलं च तुरस्त्रं वाऽलवालकृत्वा तत्र तुलसीपुष्पशारवाशमीचरोपयित्वा श्वत्थवेदिव
 च तुरस्त्रं समनाञ्च चतुर्द्वारं चतुर्हस्तं अधिकं वामं डपं अश्वत्थात्पूर्वपश्चिमे उत्तरे वीरुक्तक्षणं मंडपं कृत्वा स्वर्गहोत्र्योतिर्विदादिष्टे मुहूर्ते प्रधानसंकल
 यान् तद्यथा तिथ्यादिसंकीर्त्य आत्मनोऽखिलपापक्षयद्वारा भीष्मसिद्धिपूर्वकं आत्मना सहैकं विशति पुरुषानुष्ठुतुकामः श्रीपरमेश्वर
 त्वर्थमश्वत्थोद्यापनतथाऽश्वत्थस्याभीष्मसिद्धिदातृत्वार्थं तदुपनयनं करिष्ये तदंगविहितं गणेशपूजनं पुण्याहवाचनमातृकापूजनं नंदीश्रान्द
 यीदिवरणं च करिष्ये इतिसंकल्प्य स्वर्गद्वारं हृत्वा सर्वान् मधुपकर्मादिना संपूज्य प्रार्थयेत् अस्य यागस्य निष्यन्नौ भवंतो म्यर्थिना मया सुप्रसूने श्वत्थं कृतव्यं कर्मदं विधि
 ब्रह्माणं सदस्यं उपद्रक्षारं हृत्वा सर्वान् मधुपकर्मादिना संपूज्य प्रार्थयेत् संपूर्णकलशहस्तः भद्रं कर्णेभि रिति मन्त्रेण मंगलं
 ततः स्वर्गहोत्रं हवर्गहमरवादि विधाय ततः सक्तं त्विक् सपत्नीं कोयजमानः शरीरशक्त्यर्थं भूतशक्त्यादि यैरुषजपं च कृत्वा यदत्र संस्थित मिति
 श्वत्थप्रादक्षिण्येन मंडपपश्चिमद्वारमागत्य तत्र धारासंपूज्य मंडपं प्रविश्य कलशमश्वत्थसमीपे निधाय निष्कृतिं वरुणयोर्मध्ये उपवि
 ततः आचार्यः आचार्यकर्म करिष्ये इतिसंकल्प्य शरीरशक्त्यर्थं भूतशक्त्यादि यैरुषजपं च कृत्वा यदत्र संस्थित मिति
 पलाजान्विकीर्य साधितपचगव्येन कुशैः सर्वत्र प्रोक्षणं ३

ततो यथोक्तं मंडपकरणे मल्लतरुद्रानुष्ठानको सुदीप्ताद्यापः

पपूजयन् साधारणमंडपे तु प्राग्द्वारे अमंत्रकं चूतपल्लवतोरणं दक्षिणे युक्षपल्लवतोरणं पश्चिमे वटपल्लवतोरणमुत्तरे अशोकपल्लवतोरणं
 कृष्णाहरितपत्ताका अश्वत्थशिरसि त्रिध्वजं च बध्वा तथैव प्रागादि द्वारचतुष्टये वेदादिक्रमेण द्वौ द्वावेकमेकं वाजपार्थिवब्राम्हणं वृणुयात् तैत्तिरीयस्य
 हरिद्रा तैलरोपणादिलौकिकं विधाय अश्वत्थवेदिकायां ईशान्यप्रदेशे सर्वतोभद्रं विरच्य ब्रम्हादिदेवतास्थापनकरिष्यति संकल्प्य उक्तं
 ण संस्थाप्य संपूज्य तदुपरि अक्षतपुंजे मध्यप्रदेशे कृत्वा स्मृतारण सौवर्णं प्रतिमाया इदं विष्णुरिति मंत्रेण वासुदेवं तद्वाभक्तः अधस्यायोषणेति मंत्रं
 विमिणी न हक्षिणतः सत्यासत्येति मंत्रेण सत्यभामां ततः प्रक्षीदसाधाय सेति मंत्रेण सरस्वतीं आतून इद्रेति गणपतिं चावात्थ्य पौरुषेण सूक्तं
 पूज्य ततोऽश्वत्थपरितः पीठसमतो वा अष्टौ कलशान् स्थापनप्रकारेण संस्थाप्य तत्र पूर्वकलशेशु ऋदकं मापो हिष्ठेति नवर्चनसूक्तं न द्वितीये गंधं
 आनोभद्रा इति दर्शर्चनतृतीये क्षीरोदकं स्वस्ति नो मिमीति तिपंचर्चनचतुर्थे पंचगव्यं शन्न इद्राग्नी इति पंचदशर्चनपंचमे हरिद्रोदकं एतान्विद्वेति क्र
 षष्ठकलशे सर्वांषश्च्युदकं समुद्रज्येष्ठा इति चतसृभिः सप्तमे कुशोदकं यादिव्या इति अष्टमे कुशोदकं प्रसुव आप इति नवर्चन उक्तप्रकारेण पू
 ज्ञात् कृत्वा तत्र पूर्वोदिक्रमेण इद्रादीन् तत्तन्मंत्रैरावात्थ्य संपूजयेत् ततोऽश्वत्थं पुरुषसूक्तेनाथर्वशिरसा च संशोध्य पचासृताभिर्वेकं च कृ
 काषायवस्त्रसुग्मेन च सवेष्ट्य ततः पूर्वादि क्षुचत्वारिस्थं डिलानि विधाय तैषु होमार्थं च तुराचार्यान् हृत्वा ते स्वगृह्यविधिनाग्नीन् स्था
 युः अत्र केचन ईशानपूर्वयोर्मध्यग्रहमादिकं कर्तुं पंचममिच्छन्ति एवग्रहप्रधान होमादिकं कुर्वन्ति पूर्वमकृतग्रहयज्ञैः पूर्वमकृतग्रहयज्ञैः पूर्वमकृतग्रहयज्ञैः
 न्यावेदिकायां मत्कृतं रुद्रानुष्ठानकौमुदीस्य प्रकारेण ग्रहानावात्थ्य संपूज्य अन्वाद्येन तत्र पूर्वकुंडे पूर्वकृतग्रहयज्ञैः सति आदित्यादि नवग्रह

नमुकसंख्यार्कादिसमिच्चर्वाज्यद्रव्यैः अधिदेवताप्रत्यधिदेवताश्च अमुकसंख्यार्तादेवद्रव्यैः तथा आनोभद्रेतिमंत्रेण विश्वान्देवान् च रुद्र-
 पोषोत्तरशतसंख्यया च तथा चासुदेवादिपीठदेवताः अश्वत्थसमिच्चर्वाज्यद्रव्यैः अष्टोत्तरशतसंख्यया ब्रम्हादिदेवताः इन्द्रादिलोकपालाश्चैक-
 िज्याहुत्यायुक्ष्ये पंचमकुंडपक्ष्मकुंडे पञ्चमकुंडे शिप्रणयनतश्चतुर्ध्वशिप्रणयनं तत्र पंचमकुंडे ग्रहहोमः वासुदेवादीनां होमो ब्रह्म-
 दीनां च पूर्वकुंडे विश्वेदेवानां लोकपालानां च होमः अथ दक्षिणकुंडे गणपतिं निलज्यद्रव्येण अष्टोत्तरशतसंख्यया यक्ष्ये पश्चिमे अष्टोलोके
 न्वास्तु च शमीसमिद्धिः अष्टोत्तरशताष्टाविंशति संख्यया वायुक्ष्ये उत्तरनारायणपौरुषेण सूक्तेन प्रत्यूचं आज्यद्रव्येणाष्टोत्तरशतसंख्यया य-
 एवं तत्तन्मंत्रैर्होमं संपाद्य स्विष्टकृदादिबल्यंतं कृत्वा धि वसेत् पुराणादिनारात्रिनिनयेत् केचन कावायवस्त्रदानां कृत्वा परे धूरे व होमादिकू-
 च्छंति प्रातः पीठदेवताः संपूज्य अष्टकलशदेवतां विस्तृज्य अष्टभिर्ब्राम्हणैः स्तान् ग्राहयित्वा आचार्यः पवमानः सुवचन इत्यनुवाक-
 श्वत्थं त्रि. परिषिन्व्य किञ्चिदवशिष्टोदकान् कलशान् पूर्वस्थानेषु रथापयेत् ततो यजमान आचार्यो वा ऽश्वत्थपश्चिमस्थंडिले संस्कार-
 मंकुर्यात् तद्यथा अश्वत्थस्य पुंसवनादि समावर्तनानां संस्कारान् व्याहृति द्वारा करिष्ये इति संकल्प्य अग्निं पवमानं
 तिष्ठाप्यान्वाद्ध्यान् अवप्रधानं अग्निं वायुं सूर्यं प्रजापतिं आज्यद्रव्येण प्रति संस्कारचतुः चतुः संख्याकाहुतिभिर्घृक्ष्ये
 संस्कारहोमाने वनस्पते शतवल्शो इति मंत्रेण अश्वत्थं स्मृशेत् एवमुपनयन पथं तं कृत्वा यजमानाश्च त्थानरा ले पठं-
 ससुहूर्ते मंगलाष्टक पाठपुरः सरंत देवल नमिति पठिते अंतः पठं निसार्य ध्रुव सूक्तं पठित्वा ये यज्ञेनेति वर्गपंचकं ह्मसाध्याप०

स्थमंत्रांश्च पठित्वा कौपीनं यशोपवीतं कनकमयीं दर्पमयीं चामरवलादंडं च तन्मन्त्रैर्धृत्वा स प्रणवां स व्याहृतिकां सा शिरस्कां गाय मू
 वत्पठेत् इत्युपनयनम् ततो महानाम्न्यादिसमावृत्तानां तत्कृत्वा कनककुंडलं कारांश्च दत्वा आयुष्यं च रच्य मिनि पठित्वा मौजिविस तशुद्ध्या
 एवामाग्ने इति सूक्तं पठेत् ततः रविषट्कदादि होमशं समापयेत् अथ विवाहः तत्रादौ अश्वत्थाल चाले शतकुंभमिति जलं क्षित्वा दुग्धं भायानुर
 वैश्वसि वत्सा वस्त्रं युग्मेन अश्वत्थ तुलस्यादि शारवा वेष्टयित्वा तुलस्याः कंचुकी वस्त्रं कंठभूषणं मौक्तिकं कूणपादभूषणानि च दत्वा अश्वत्थं
 विवाहविधिं करिष्ये इति संकल्प्य पूर्वसंस्कारहोमस्थं डिलोत्तरप्रदेशं स्थण्डिलनिर्माय योजकनामानमग्निं प्रतिष्ठाप्य न्वा दध्यान् अत्र प्रधानमद्वा
 ह्माणाद्वा सुपुर्णनिर्माणं शतसरव्यया तिलाज्यद्रव्येण तथा महाव्याहृतिभिः तिलाज्यद्रव्येणाक्षोत्तरशतसरव्ययायस्ये महाव्याहृतयस्तु भूमि
 येन पुंथिव्यै च महते च स्वाहा भुवो वायवे चानरिक्षाय महते च स्वाहा सुवरादित्याय च दिव्ये च महते च स्वाहा भूर्भुवः सुवस्वंद्रमसे ० हते च स्वाहा
 एवं होमं कृत्वा तुलस्यं च त्रयोः चतुरशारवामयान् हस्तान् गृह्णामीति मंत्रेण योजयेत् ततः रविषट्कदादि होमशेषं समाप्य ततोऽश्वत्थं
 रुयसूक्तेन योऽशोपचारैः संपूज्य अश्वत्थं तुलसीं च प्रार्थयेत् अश्वत्थो ध्यापनं पुण्यं मत्तं देहि श्रिये नमः ततः आचार्य क्षेत्रपालं बलिं दत्वा सर्व आचार्याः स्वस्व
 लम् क्षीरोदधिसमुद्रं तुलसिहरवल्लभे अश्वत्थो ध्यापनं पुण्यं मत्तं देहि श्रिये नमः पापात्संत्राहि नो देव पुण्यं देहि मद्द्व नि
 गुणां हि निहुत्वा कर्मशेषं समापयेयुः ततः यजमानः पीठपूजाविधाय कृतस्याश्वत्थो ध्यापनस्य सांगतां सिद्धये आचार्यादिभ्यो दक्षिणां प्रदान
 हकरिष्ये पूजापूर्वकं दत्वा ततः आचार्यादयः पूर्वस्यापि ताष्टकलशोदकेन दूर्वापल्लवैः सपत्नीकयजमानमभिषिंचेयुः तत्रमंत्राः आनो भद्रा ३

निदेशं च सूक्तं अस्य वामस्येति द्विपंचाशद्वचं सूक्तं मुंचामित्वेति पंचचं सूक्तं समुद्रज्येष्ठा इत्याद्याः एवमभिपिक्ते
यजमानः निलकादिधत्वा अग्निपीठदेवतांच संपूज्य उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्य न इत्युत्थाप्य सोपस्करपीठमाचार्ययदत्वा संपूर्णतासिद्धये गां-
त्वा मंडपं सदस्याय आचार्याय वा दत्वा भूयसींच दत्वा कर्मध्वरापणं कृत्वा शताधिकान् ब्राह्मणान् संभोज्य आशिषो गृहीत्वा श्वत्थो द्यापन संपू-
वाचयित्वा इष्टजनैः सह मुंजीत एवं यः कुरुते तस्य वर्धते श्रियमायुषम् कुलकोटीः समुद्भूत्य विष्णुलोके महीयते इति शीनकीये अश्वत्थो द्यापने
श्वदो द्यापनं भविष्यत्कादयोः उदगयने स्मृमुहूर्ते स्थिरलभे चंद्रतारा नुक्ल्ये रम्य प्रदेशेनाभिमान्न गर्ते गृहावे प्रतिष्ठेति मंत्रेणा वटपादपरोप-
र्यम् न ह देव सर्वपादपरोपणे रोपणादष्टमे वर्षे द्वादशे वा शाखापत्रयुक्ते उदगयनादि शुभे काले उद्यापनं कुर्यात् वटस्य परिश्रुतु हस्तादं वे-
कृत्वा वटमूलं रम्यं चतुरं त्रवर्तुलं वा ऽलवालं कृत्वा तत्र कांडादिनिद्वंसीरोपयेत् वटपरितश्चतुहस्तं पंचहस्तं वा सुदृढं चतुह्तरं मंडपं कु-
सामर्थ्यं सति वटात्पूर्वपश्चिमे उत्तरे वा यथोक्तप्रकारेण हवनार्थं नवपंचचतुः कुंडाद्युपेतं मंडपं कुर्यात् अस्मार्थ्ये तु वटवेदिकाया मेव तत्र प्रागा-
चतुष्टये आमोदुंबरं पुष्पाशीकं पल्लवं कृतानि च त्वारितोरणानि तथा हारचतुष्टये चैतच्छृङ्गाहरिणपीतवर्णाः च त्वारो ध्वजाः पताकाश्च
रसिसर्ववर्णा ध्वजः कार्यः एव संभूत सर्वसंभारो यजमानो ज्योतिर्विदादिष्टे शुभे मुहूर्ते प्रधानसंकल्पं कुर्यात् तद्यथा निथ्यादिसं-
त्मनः सकलपापक्षयद्वारा कुलकोटिसमुद्धरणार्थं ऐहिकामुष्मिक निरवधि स्मरवप्राप्तिपूर्वकं ब्रह्मपदप्राप्तिकामो वदो द्यापनं तथापि
त्वसिद्ध्यर्थं सर्वप्राणि सुरनिवासार्थं च वटसंस्कारं च करिष्ये इति संकल्प्य तदंगविहितं गणपति पूजनं पुण्याहं वाचनं मातृका पूजनं

द्भूमाचार्यादिवरणं करिष्ये स्वगृह्यविधिनातानि कृत्वा चार्थादीन् हणुयात् अस्मिन्कर्मणि आचार्यत्वा मंह हणो हृतो स्मीति वदेत् एवं
 रस्य उपद्रहारं च हत्वा मधुपकर्मादिना संपूज्य प्रार्थयेत् अस्य यागस्य निष्यत्तो भवतो ष्मयिनामया सुप्रसन्नैश्च कृतव्यकर्मैर्दिविधिवृत्तैः
 त्रैलोक्यजमानः पूर्णकलशहस्तः मंगलवाद्यतूपघोषेण सह शाकुनरुक् पठन् पठमंडपप्रादक्षिण्येन पूज्य मद्धारमागत्य तत्र भूमिभू
 मंत्रेण धारासंपूज्य अर्घ्यदत्त्वा प्रविश्य वटसमीपे कलशं निधाय वरुणनिर्ऋतिसिद्धये उपविशेत् ततः आचार्यः आचार्यकर्मकरिष्ये भूतशुद्धि
 यमंडप्रातः गौरसंघैः पूजयान् यदत्र सस्थितमिति विकीर्णं साधितपंचगव्यं न कुशैः आपो हिष्ठा इत्यादि मंत्रैः सर्वत्र प्राक्षिण कृत्वा देवा आयातु
 ना अप्यानुविष्णोद्वयजनं रक्षस्व ततः स्वस्त्ययनतादस्य मिति पठेत् यथोक्तमंडपे उक्तं तोरणपताका ध्वजान् बध्वा शान्ति सूक्तं जपार्थं
 मेण द्रविकवा ब्राह्मणप्रागादि कर्मण प्रतिद्वारं हणुयात् तत आचार्या विटपूज्यैश्च चतुरस्रां वेदिकां निर्माय तत्र सर्वतो भद्रं उक्तं मकरेण ब्रह्मा
 ना आवात्थ नदुपरि अक्षतपुजे कलशत्रयं प्रतिष्ठाप्य एकवातत्रयमध्यमकुंभं ब्रह्मजज्ञानमिति ब्रह्माणतह क्षिणवषट् न विष्णुरिति विष्णो
 बकमिति रुद्रं आग्नेय्यादि कोणेषु गणानां त्वेति गणयति जानवेदसमिति दुर्गाजज्ञानमिति शानूः क्षेत्रस्य पते इति क्षेत्रपालं ततः परि
 शान् तनन्मंत्रैरावात्थ संपूज्य वेदीपरितो ह्यैकलशान् स्थापनप्रकारेण संस्थाप्य तत्र पूर्वादि कलेशेषु पंचगव्यं सप्तमृदं पंच पल्लवान् चंदनं पंचरत्ना
 सर्वेष्वध्यागोदकं एवं क्षिप्वा शुद्धजलेनापूर्य पूर्णपात्रं निधाय तेषु द्वादशीनां वात्थ संपूजयेत् ततो हरिद्रा तैल रोपणा दिवदस्य कृत्वा वस्त्रेणावृष्ट
 त्यधिवासनं परेद्युः प्रातर्नित्यकर्मनिर्वर्त्य पीठदेवता संपूज्य प्रागादिद्वारं चतुष्टयं चतुरः कुंभान्नं स्थाप्य तेषु उदकं पंचरत्न पल्लवादि च

इन्द्रवरुणसोमान्ननन्मन्त्रैरावात्थ पूज्यचतुर्दशैरपुचतुर्वेदविदोद्दिजाः शान्तिसूक्तानिपर्ययुः नतर्दशान्यांकुण्डस्थंडिलेवाअग्निप्रतिष्ठाप्यतदुत्त-
 दिक्वायमुक्तप्रकारेण ब्रह्मनावात्स्यसंपूज्यतदीशान्याकलशप्रतिष्ठाप्यजपार्थब्राह्मणं दृष्टुयात् ततः प्रागाद्याचार्यश्चत्वारः स्वस्वकुण्डस्वकी-
 त्थविधिना आचार्यकुण्डान् श्रीत्रियागाराहाऽग्निप्रणयिध्यायेयुः कुण्डचतुष्टयपक्षे प्राक्कुण्डादग्निप्रणयनतन्त्रैवमुख्यहोमः अन्वा-
 तन्त्रेशानकुण्डे ब्रह्मविष्णुरुद्रान् घृताक्तदूर्वाज्यद्रव्यपाष्टोत्तरशतमिताहुनिभिर्यक्ष्ये इन्द्राद्यष्टलोकपालान् पलाशसमिच्चवर्ज्यद्रव्यै-
 ष्ठाविंशतिसंख्यायक्ष्ये दक्षिणगणपतिदुर्गासप्तमातृः क्षेत्रपालं घृताक्ततिलद्रव्येणाष्टाविंशत्याहुनिभिर्यक्ष्ये पश्चिमैसाधिप्रत्यधिदेव-
 त्यादिनवग्रहानकर्तिसमिच्चवर्ज्यतिलव्रीहिद्रव्यैः अष्टाविंशतिसंख्याकाहुनिभिर्यक्ष्ये उत्तरेसोमसोमोधिनुमितिमन्त्रेणाघृताक्तचक्र-
 द्रव्यैः अष्टोत्तरशतमिताहुनिभिर्ब्रह्मादिदेवताश्चैकैकयाहुत्यायक्ष्ये एवंतन्मन्त्रैः होमंसंपाद्य ततः आचार्योवटस्य हरिद्रनैलादिद-
 चोपचारैः संपूज्य पूर्वस्थापिताष्टकलशान् ब्राह्मणान् ग्राहयित्वाच आपोहिष्ठामयोः समुद्रज्येष्ठाः इमाआपः शिः एतोन्विद्रा-
 त्येकं जपन् वटस्याभिषेकं कुर्यात् ततः आचार्यः प्रतीन्याहोमसंस्कारार्थस्थंडिलं निर्माय संकल्पयेत् वटस्य पुंसवनादिविवाहानान् स्तु-
 त्वात्स्नित्वेद्वाराकरिष्ये अग्निप्रतिष्ठाप्यअन्वाध्यात् अन्नप्रधानं अग्निं वायुं सूयं प्रजापतिम् आज्यद्रव्येण प्रनिसंस्कारचतुः-
 त्तिभिर्यक्ष्ये प्रनिसंस्कारहोमानेवनस्पते शतवल्शा इति मन्त्रेण वटस्पृशेत् एवमुपनयेन पर्यंत हुत्वा यजमानवदांतराले परं धृत्वा नि-
 देवलन्नामिति पठिते अंतःपठं निःसार्य ध्रुवसूक्तं येयसेनेति पठित्वा कौपीनं यज्ञायज्ञीयं तन्मन्त्रैर्दत्त्वा उपदेशवद्वायत्रीञ्च

मेन् ततोमहानान्यादि समावर्तनान्तं कर्मकृत्वा लकारान्दत्वा आयुष्यवर्चस्वमिति पठित्वा मौजी विसर्जयेत् ततो वटं च दूर्वा चिदुग्ध-
 स्कारसबधिस्विष्टकृदादि होमशेष समाव्य वटं पुरुषसूक्तेन संपूज्य प्राधयेत् आदितो ब्रह्मरूपाय मध्यतो विष्णुरूपिणो अग्रतो रु-
 वटदृक्षायतेनमः अकारमूलरूपाय उकारस्कंधशाखिने मकारफलपुष्पाय वटदृक्षायतेनमः तत आचार्याः स्वस्वकुंडे स्विष्टकृदा-
 ल्लिपूणा हुति च कृत्वा यजमानो वटो द्यापनं सागता सिद्धये दक्षिणागाचदास्ये इति संकल्प्य क्रमेण दत्त्वा ततः त्र्यं त्विजः कलशो दत्तः
 समुद्रज्येष्ठा इत्यादि मंत्रैरभि विच्य कर्मशेषं समापयेयुः ततो यजमानः पीठदेवताः संपूज्य उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पत इति उत्थाप्य
 गणाः सर्वे इति विस्तृज्य पीठादि आचार्याय दत्त्वा भूयसीदत्वा शनाधिकान् ब्राह्मणान् भोजयिष्ये इति संव-
 नकुलाब्धि संभवधारे इत्युपनामक बल्लाळसूरिसूनु शंकरविरचिता व्रतो द्यापनं कौमुदीसमाप्ता शक्तं भवतु श्रीकृष्णार्पणम्

व्रतो द्यापनं कौमुदी श्रीकृष्णगुप्ततनय गंगाविद्यानां सुबानगरे श्री वेंकटेश्वरव्ययं नालये शिलाक्षरे मुद्रिता संवत्
 १९३८ श्रावण कृष्णपक्षे गुरुवारं नित तृतीयायाम्

इति श्री ब्रह्मोद्यापनकौमुदी सः

